2025/429

12.3.2025

KOMISJONI OTSUS (EL) 2025/429,

30. aprill 2024,

riigiabi meetme SA.58207 (2021/N) kohta, mida Tšehhi kavatseb rakendada uue tuumaelektrijaama ehitamiseks ja käitamiseks Dukovanys

(teatavaks tehtud numbri C(2024) 2858 all)

(Ainult ingliskeelne tekst on autentne)

(EMPs kohaldatav tekst)

EUROOPA KOMISJON,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 108 lõike 2 esimest lõiku,

võttes arvesse Euroopa Majanduspiirkonna lepingut, eriti selle artikli 62 lõike 1 punkti a,

olles kutsunud huvitatud isikuid üles esitama märkusi vastavalt nimetatud sätetele ([1]) ja võttes nende märkusi arvesse,

ning arvestades järgmist:

1. MENETLUS

(1) 15. märtsi 2022. aasta kirjaga teatas Tšehhi komisjonile meetmest, millega toetatakse uue tuumaelektrijaama ehitamist ja käitamist Dukovanys (edaspidi „käesolev projekt“ või „projekt“). Komisjoni 21. aprilli 2022. aasta teabenõude alusel esitas Tšehhi komisjonile lisateavet 5. mai 2022. aasta kirjaga.

(2) 30. juuni 2022. aasta kirjaga teatas komisjon Tšehhile oma otsusest algatada seoses meetmega menetlus vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu (edaspidi „ELi toimimise leping“) artikli 108 lõikele 2 (edaspidi „algatamisotsus“). Algatamisotsus avaldati *Euroopa Liidu Teatajas*. Komisjon kutsus huvitatud isikuid üles märkusi esitama.

(3) Tšehhi saatis oma märkused algatamisotsuse kohta 31. augustil 2022.

(4) Komisjon sai kolmandatelt isikutelt märkusi. Ta edastas need Tšehhile, kellele anti võimalus neile vastata; Tšehhi märkused laekusid 21. oktoobri 2022. aasta kirjaga.

(5) Tšehhi esitas lisateavet 30. jaanuari 2023. aasta, 16. märtsi 2023. aasta, 4. aprilli 2023. aasta, 11. aprilli 2023. aasta, 24. aprilli 2023. aasta, 9. juuni 2023. aasta, 21. juuni 2023. aasta, 3. juuli 2023. aasta, 14. juuli 2023. aasta, 2. augusti 2023. aasta, 8. septembri 2023. aasta, 14. septembri 2023. aasta, 22. septembri 2023. aasta, 6. oktoobri 2023. aasta, 9. oktoobri 2023. aasta, 18. oktoobri 2023. aasta, 19. oktoobri 2023. aasta, 22. oktoobri 2023. aasta, 25. oktoobri 2023. aasta, 8. novembri 2023. aasta, 20. novembri 2023. aasta, 16. detsembri 2023. aasta, 10. jaanuari 2024. aasta, 26. jaanuari 2024. aasta, 1. veebruari 2024. aasta, 7. veebruari 2024. aasta, 12. veebruari 2024. aasta, 12. veebruari 2024. aasta, 21. veebruari 2024. aasta, 23. veebruari 2024. aasta, 1. märtsi 2024. aasta, 1. märtsi 2024. aasta, 7. märtsi 2024. aasta, 8. märtsi 2024. aasta, 11. märtsi 2024. aasta, 19. märtsi 2024. aasta, 20. märtsi 2024. aasta, 21. märtsi 2024. aasta ja 15. aprilli 2024. aasta kirjadega.

(6) 26. jaanuaril 2024 nõustusid Tšehhi ametiasutused erandkorras loobuma oma õigustest, mis tulenevad ELi toimimise lepingu artiklist 342 koostoimes määruse nr 1/1958 artikliga 3, ning nõustusid sellega, et käesolev otsus võetakse vastu ja sellest teavitatakse inglise keeles.

([1]) ELT C 299, 5.8.2022, lk 5.

2. KONTEKSTI KIRJELDUS

2.1. Elektritootmine Tšehhis

(7) Nagu on selgitatud algatamisotsuse jaotises 2.1, domineerib Tšehhi energiaallikate jaotuses praegu ligniidi- ja tuumaenergiapõhine elektritootmine. Alljärgnevas tabelis on näidatud, kuidas elektritootmisvõimsus ja elektrienergia kogutoodang Tšehhis ajavahemikul 2000–2022 muutusid.

Tabel 1

Elektritootmisvõimsuse (gigavattides, GW) ja elektrienergia kogutoodangu (teravatt-tundides, TWh) areng Tšehhis, 2000–2022

	2000	2005	2010	2015	2018	2019	2020	2021	2022
Installed Electricity Capacity (GW)	15,3	17,4	20,1	21,9	22,3	22,0	21,4	20,9	20,8
Combustible Fuels	11,5	11,5	12,0	13,0	13,3	13,0	12,4	11,9	11,8
Nuclear	1,8	3,8	3,9	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3
Hydro	2,1	2,2	2,2	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3
Wind	0,0	0,0	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Solar	0,0	0,0	1,7	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1
Geothermal	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tide, Wawe, Ocean	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	2000	2005	2010	2015	2018	2019	2020	2021	2022
Gross Electricity Generation, by Fuel (TWh)	75,3	82,6	85,8	83,8	87,9	86,9	81,4	84,9	84,5
Solid Fossil Fuels, Peat & Products, Oil Shale	52,8	49,5	46,9	41,1	41,2	37,3	31,0	38,6	41,0
Oil and Petroleum Products	0,4	0,3	0,2	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
Natural gas	3,9	4,2	4,2	5,0	6,1	7,9	6,6	9,2	6,4
Nuclear	13,6	24,7	28,0	26,8	29,9	30,2	30,0	30,7	31,0
Renewables and Biofuels	2,8	3,8	6,5	10,7	10,5	11,2	13,7	6,4	6,0
Wastes non-Res	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1

Allikas: Tšehhi ametiasutused.

(8) 2023. aastal ajakohastatud riikliku energia- ja kliimakava projektis [2] kinnitas Tšehhi kohustust vähendada elektrisüsteemi süsinikuheidet ning lõpetada 2033. aastaks järk-järgult söe kasutamine energia ja soojuse tootmiseks.

(9) Ajakohastatud riikliku energia- ja kliimakava projekti kohaselt on 2030. aastaks ette nähtud, et elektrivarustuse süsinikuheite vähendamisel on märkimisväärne osa fotoelektrilistel päikeseelektrijaamadel ja maismaa tuuleelektrijaamadel. Tšehhi on arvamusel, et riigi energiasüsteemi süsinikuheidet ei ole võimalik vähendada üksnes muutlike taastuvate energiaallikate abil, sest need ei võimalda katta eeldatavat varustuspuudujääki, vaatamata sellele, et kõnealuste allikate puhul on oodata märkimisväärset kasvu. Tšehhi ametiasutused selgitasid, et Tšehhis on nendel muutlikel allikatel suhteliselt piiratud kasutustegurid: päikesepaneelide abil toodetud päikeseenergia puhul 11 % ja maismaa tuuleenergia puhul 22 %. Peale selle on tõendatud, et tuuleenergia arendamise potentsiaal on Tšehhis üldsuse vähese toetuse ja piirkondade suure asustustiheduse tõttu piiratud. Lisaks ei ole Tšehhil meretuuleenergia potentsiaali ega suurt hüdroenergia potentsiaali, mistõttu on veelgi vähem valikuvõimalusi, et tagada märkimisväärne suures mahus taastuvenergia tootmise võimsus.

(10) Tšehhi leiab, et kivisöe ja ligniidi asendamiseks ei sobi maagaas, arvestades selle suurt heitekoefitsienti (499 tonni CO_2 ekvivalenti GWh kohta, samal ajal kui tuumaenergia puhul on see näitaja olelusringi jooksul 29 ja päikeseenergia puhul 85) ja riski sõltuvuse tekkeks gaasiimpordist. Gaasisõltuvus on üldiselt suurem talvisel ajal, mil taastuvad energiaallikad ei tooda piisavalt elektrienergiat ning maagaasinõudlus on kütmise tõttu suurem. Peale selle soovivad Tšehhi ametiasutused sõltuvust gaasiimpordist vähendada, arvestades praegust geopoliitilist olukorda ja selle mõju gaasitarnetele Euroopa Liitu, eeskätt Venemaalt.

[2] Kättesaadav aadressil https://commission.europa.eu/publications/czech-draft-updated-necp-2021-2030_en.

(11) 2019. aasta oktoobris esitas Tšehhi põhivõrguettevõtja ČEPS uuringu ressursside piisavuse väljavaadete kohta, ([3]) milles tutvustati kaht stsenaariumi: stsenaarium A (lähtestsenaarium, mis põhineb eeldusel, et elektrienergiat toodetakse ligniidil töötavates moderniseeritud elektrijaamades, st Prunéřov II, Tušimice, Mělník I ja Ledvice elektrijaamad) ja stsenaarium B (vähese CO_2 heitega stsenaarium, mis põhineb eeldusel, et kõik ligniidil töötavad elektrijaamad peale Ledvice elektrijaama kõrvaldatakse käitusest). Mõlemas stsenaariumis tekivad piisavusprobleemid.

(12) Ühes uuemas uuringus, mille tegi samuti ČEPS, ([4]) selgus, et alates 2030. aastast tekivad ligniidi kasutamise lõpetamise tõttu tootmise piisavuse probleemid, mistõttu tuleb Tšehhi nõudluse katmiseks suurendada importi (üle 20 %). Kõik stsenaariumid osutavad elektrivarustuse probleemidele alates 2035. aastast ning eriti rasked on need probleemid stsenaariumides, mille puhul lõpetatakse söe kasutamine täielikult kas 2033. aastal (keskne stsenaarium, mida ČEPS peab kõige tõenäolisemaks) või 2030. aastal (süsinikuheite vähendamise stsenaarium). Selle väljavaate puhul (mis põhineb eeldusel, et tehniliste ja ohutuspiirangute tõttu on impordi netomaht maksimaalselt 20 TWh, sh on 2035. aasta järgsetes eeldustes arvesse võetud uut tuumareaktorit) on rõhutatud, et võimsusvajaku ootus ([5]) oleks jätkuvalt ebarahuldav. Keskse stsenaariumi arvutuste kohaselt on tootmisvõimsus juba 2030. aastal ebapiisav tarbimise katmiseks.

(13) Tšehhi ametiasutuste esitatud uuringutes on arvesse võetud eeldatavaid piiriüleseid voogusid Tšehhi ja tema naaberriikide vahel. Tšehhi elektrisüsteem on hästi ühendatud naaberliikmesriikide süsteemidega ning seda ühendusvõimsust on kavas edaspidi veelgi suurendada ([6]). Tšehhi järgmise päeva elektriturg on ühendatud mitut piirkonda hõlmava turgude liitmise kaudu, ([7]) mis põhineb piiriülese võimsuse kaudsel jaotamisel vastavalt netoülekandevõimsusele. 2022. aasta juunis ([8]) käivitati voopõhise turgude liitmise põhiprojekt; ([9]) tänu sellele on Tšehhi täielikult lõiminud oma järgmise päeva ja päevasisesed elektriturud ning läinud seega üle Euroopa Liidu elektrituru sihtmudelile, mis on määratletud komisjoni 24. juuli 2015. aasta määruses (EL) 2015/1222, millega kehtestatakse võimsuse jaotamise ja ülekoormuse juhtimise suunised ([10]).

([3]) Hodnocení zdrojové přiměřenosti ES ČR do roku 2040 (MAF CZ), 2019. Vt lisateave: https://www.mpo.cz/assets/cz/energetika/elektroenergetika/2021/2/Hodnoceni-zdrojove-primerenosti-ES-CR-_2019__1.pdf.

([4]) Hodnocení zdrojové přiměřenosti ES ČR do roku 2040 (MAF CZ), 2022. Vt lisateave: https://www.mpo.cz/assets/cz/energetika/elektroenergetika/2023/5/Hodnoceni-zdrojove-primerenosti-elektrizacni-soustavy-CR-2022.pdf.

([5]) Võimsusvajaku ootus on tundide arv aastas, mille kestel pakkumine pikaajaliselt statistika järgi eeldatavasti nõudlust ei täida.

([6]) Tšehhi ametiasutused selgitasid, et Tšehhi ja tema naaberriikide elektrisüsteemide vaheline ühendus on läbi aegade olnud väga tugev ning et eelduste kohaselt kasvab elektrikaubandus tänu energiasüsteemi ümberkujundamisele veelgi. Praegu on turgude ühendamise võimsus Tšehhis järgmine: CZ00–AT00: 900 MW, AT00–CZ00: 900 MW, CZ00–DE00: 2 800 MW, DE00–CZ00: 2 600 MW, CZ00–PLI0: 800 MW, PLE0–CZ00: 800 MW, CZ00–SK00: 2 000 MW, SK00–CZ00: 1 200 MW. Energiajulgeoleku tugevdamiseks naaberriikidega on kavandatud mitmesuguseid investeeringuid, et suurendada olemasolevat võimsust. Eeskätt on aastateks 2027–2028 plaanitud Saksamaa ja Tšehhi võrkudevahelise ühenduse moderniseerimine, mis suurendab turgude impordimahtu mõlemal suunal 500 MW võrra (st CZ00–DE00: 3 300 MW, DE00–CZ00: 3 100 MW). Pärast 2035. aastat on kavas luua Tšehhi ja Slovakkia võrkudevaheline ühendus (Otrokovice–Ladce), mis peaks turgude netomahtu suurendama mõlemal suunal ligikaudu 500 MW võrra. Lisateabe saamiseks vt Tšehhi arengukava 2023–2032, mis on kättesaadav aadressil https://www.ceps.cz/en/transmission-system-development. Tšehhi ametiasutused juhivad tähelepanu, et Tšehhi on Kesk-Euroopa piirkonnas praegu ainus riik, kes vastab piirkonnaülese kauplemise võimsuse miinimumkünnisele 70 % (mis on sätestatud elektrimääruse (EL) 2019/943 artikli 16 lõikes 8).

([7]) Mitut piirkonda hõlmava liitmisega on ühendatud 19 riigi elektriturud, mis moodustavad 85 % Euroopa elektritarbimisest.

([8]) Koordineeritud võimsusarvutuse ala on geograafiline piirkond, kus võimsusarvestuse ülesandeid koordineerivad põhivõrguettevõtjad. Koordineeritud võimsusarvutuse põhiala koosneb pakkumispiirkondade piiridest Austria, Belgia, Horvaatia, Luksemburgi, Madalmaade, Poola, Prantsusmaa, Rumeenia, Saksamaa, Slovakkia, Sloveenia Tšehhi ja Ungari vahel. Põhiala on piirkond, mille ACER määras kindlaks oma 2019. aasta otsuses: https://www.acer.europa.eu/sites/default/files/documents/Individual%20Decisions/ACER%20Decision%2002-2019%20on%20CORE%20CCM_0.pdf.

([9]) Voopõhise turgude liitmise põhiprojekti eesmärk on kujundada põhialal välja järgmise päeva turgude voopõhise liitmise igapäevane tegevus ja see ellu viia.

([10]) ELT L 197, 25.7.2015, lk 24.

(14) Praegu on Tšehhi elektri netoeksportija Kesk- ja Ida-Euroopa riikide suunal, kuid ČEPSi arvamuse kohaselt see nii ei jää. Piisavuse väljavaateid käsitleva 2019. aasta uuringu kohaselt väheneb eksport 2025. aastal tasemele 5,4 TWh (kogubilanss 1,8 TWh Tšehhi kasuks). 2030. aastal muutub see bilanss arvatavasti negatiivseks ning lähtestsenaariumis moodustab elektrienergia import 8,2 TWh ja negatiivne kogubilanss 5,4 TWh. 2030. aasta vähese CO_2 heitega stsenaariumi korral oleks negatiivne kogubilanss 9,2 TWh.

(15) Kui elektritootmine eeldatavalt väheneb, siis tarbimine arvatavalt veidi suureneb (praegu on see ligikaudu 67 TWh, 2040. aastal ligikaudu 77,5 TWh), vaatamata energiatõhususmeetmete võtmisele kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta direktiiviga (EL) 2018/2002 (millega muudetakse direktiivi 2012/27/EL, milles käsitletakse energiatõhusust). ČEPSi 2022. aasta uuringus piisavuse väljavaadete kohta on eeldatud, et järgmise 15 aasta jooksul suureneb elektrinõudlus märgatavalt kõigis prognoositud stsenaariumides, kusjuures keskse stsenaariumi korral kasvaks see 46 % ehk 98 TWh-le aastas, võrreldуna praeguse tasemega, mis on ligikaudu 67 TWh. Samuti on elektrinõudluse kasv Tšehhis eeldatavasti osaliselt tingitud gaasiküttelt soojuspumpadele üleminekust ning sellest, et tööstuses üldiselt kasutatakse gaasi asemel üha enam elektrienergiat.

(16) Kuigi Tšehhil on head ühendused ümberkaudsete riikidega, varieeruvad elektrivood aasta kestel märkimisväärselt. 2019. aasta uuringus piisavuse väljavaadete kohta juhiti tähelepanu, et Euroopa keskosas (ülekandevõimsuse arvutamise põhiala) viivad riikide sarnased kliimatingimused, söe kasutuselt kõrvaldamise kavad ja varustusprobleemid eeldatavasti olukorrani, kus mitme riigi süsteemis tekib samal ajal elektrinappus ([11]). Tšehhi ametiasutuste arvamuse kohaselt väheneks oodatava elektrinappuse tõttu tööstustoodang ning see aeglustaks omakorda majanduskasvu ja vähendaks Tšehhi majanduse konkurentsivõimet, samuti tekitaks see suuri puudujääke riigieelarve tulude poolel. Seega võib elektrikatkestustel või pikemaajalisel nappusel olla märkimisväärne mõju riigi sotsiaalsele stabiilsusele, millega omakorda kaasnevad paljud negatiivsed tagajärjed.

(17) Eespool osutatud uuringute kohaselt näib tuumaenergia olevat kindlam valikuvariant edasisteks investeeringuteks dekarboniseeritud energia arendamisse Tšehhis. Tšehhi ametiasutused selgitasid, et otsus investeerida uue tuumavõimsuse loomisse tehti lähtuvalt süsinikuheite vähendamise eesmärkidest ning ka piisavuse väljavaateid käsitleva 2019. aasta uuringu tulemustest, mis oli peamine sisend tuumaenergiasse tehtavate uute investeeringute vajaduse kvantifitseerimisel. Tšehhi valitsus kavatseb suurendada tuumavõimsust ajavahemikus 2036–2050 ligikaudu 4 GW võrra (sh teatatud investeeringu abil).

2.2. **Eesmärgid ja taust**

(18) Tšehhi ametiasutused kavatsevad hoida tuumaenergia osatähtsuse elektritootmises samal tasemel või seda suurendada, et aidata vähendada süsinikuheidet energiaallikate jaotuses, luua töökohti ja suurendada tööstuse konkurentsivõimet, samuti tegeleda energiavarustuskindluse probleemidega, mida on kirjeldatud eespool. Käesolev projekt on osa laiemast programmist, millega toetatakse vähese CO_2 heitega energiatootmise allikaid; eesmärk on tagada, et tuumaenergia tootmine moodustaks ligikaudu 50 % Tšehhi üldisest elektritootmisvõimsusest. Tuumaenergia osatähtsuse suurendamist on käsitletud juba Tšehhi Vabariigi tuumaenergia arendamise tegevuskavas, ([12]) mis kiideti heaks 2015. aasta juunis.

([11]) Modelleerimisandmete kohaselt ähvardab elektrinappus Poolat, Slovakkiat, Austriat, Ungarit, Belgiat ja ka nt Itaaliat, Serbiat ja Leedut, mis kuuluvad põhialasse.

([12]) Tšehhi Vabariigi tuumaenergia arendamise tegevuskava, 22. mai 2015, https://www.mpo.cz/assets/en/energy/electricity/nuclear-energy/2017/10/National-Action-Plan-for-the-Development-of-the-Nuclear-_2015_.pdf.

(19) Praegu töötab Tšehhis kuus tuumareaktorit Temelínis ([13]) ja Dukovanys ([14]). Tšehhi andmete kohaselt on kavas neli olemasolevat reaktorit Dukovany tuumaelektrijaamas ajavahemikul 2045–2047 sulgeda, tingimusel et riiklik tuumaohutuse amet kiidab heaks olemasoleva tuumaelektrijaama ohutusnõuded eluea iga kümne aasta järel. Tšehhi ametiasutused märgivad, et praegu ei ole võetud konkreetset kohustust käitada neid reaktoreid pärast selle ajavahemiku lõppu.

(20) Tšehhi ajakohastatud riiklikus energia- ja kliimakava projektis ([15]) on kehtestatud energiavarustuse mitmekesistamise sihtväärtused seoses üksikute kütuste osakaaluga i) kõigis primaarenergiaallikates (v.a elektrienergia) ja ii) elektritootmises. Tšehhi ametiasutused selgitasid, et 2022. aastal oli tuumaenergia osakaal primaarenergiaallikates (v.a elektrienergia) 15 % ja elektritootmises 37 %, kusjuures vastavad sihtväärtused 2040. aastaks on 25–33 % ja 46–58 %.

(21) Tuumaenergia ja taastuvate energiaallikate osakaalu suurendamine fossiilkütuste asendamiseks on riikliku energia- ja kliimakava kohaselt keskse tähtsusega, et täita pikaajalisi kohustusi kasvuhoonegaaside heite vähendamiseks. Tšehhi on võtnud kohustuse saavutada kliimaneutraalsus 2050. aastaks. Selle eesmärgi saavutamiseks tuleb Tšehhi energiaturu struktuuris ning elektritootmise allikate jaotuses teha märkimisväärseid muudatusi. Süsinikurikastel fossiilkütustel töötavad elektrijaamad tuleb sulgeda ning samal ajal dekomisjoneerida vananev tuumaenergia tootmise võimsus.

(22) Tšehhi hinnangute kohaselt saab Tšehhist 2030. aastaks elektri netoimportija ning kui uue tuumavõimsuse loomisse ei investeerita, suureneb Tšehhi sõltuvus elektriimpordist. Tšehhi märgib, et käesolev projekt on keskse tähtsusega energiajulgeoleku ja elektrivarustuskindluse tagamisel ning samuti oluline tingimus elektritootmise allikate jaotuse ümberkujundamisel, et saavutada Tšehhis süsinikuneutraalsus. Peale selle nendib Tšehhi, et praegu turgu varustavad ligniidil ja söeküttel töötavad elektrijaamad on käitusest kõrvaldamise etapis ning seetõttu on elektrisektor alates 2025. aastast prognooside kohaselt suunatud impordile.

(23) Võttes arvesse asendusvõimsuse vajaduste ulatust ning riigi süsinikuheite vähendamise ja energiavarustuskindluse eesmärke, on Tšehhi järeldanud, et vaja on märkimisväärset uut asendavat tuumavõimsust, pidades silmas Tšehhi majanduse ja tööstusbaasi sõltuvust elektriressurssidest. Tšehhi ametiasutused rõhutavad, et investeeringud vähese CO_2 heitega tuumaenergiaallikatesse ning taastuvenergia- ja muusse nullnetoenergiatehnoloogiasse aitavad saavutada ELi keskkonnakaitse- ja kestlikkuseesmärke ([16]).

(24) Tšehhi selgitas lisaks, et käesoleva projektiga aidatakse otseselt kaasa ka kava „REPowerEU“ eesmärkide saavutamisele, sest sellega vähendatakse sõltuvust imporditud fossiilkütustest, mida seostatakse hinnakõikumiste ja geopoliitiliste riskidega, samuti aitab projekt tugevdada energiajulgeolekut ([17]).

2.3. **Alternatiivsed valikuvõimalused vähese CO_2 heitega energiaallikate jaotuse tagamiseks**

(25) Tšehhi ametiasutused on analüüsinud mitmesuguseid valikuvõimalusi vähese CO_2 heitega energiaallikate jaotuse tagamiseks, st investeeringud taastuvenergiasse, gaasil põhinevasse elektritootmisse, impordi suurendamisse, tarbimiskajasse ja tuumaenergiasse. Täiendavat teavet kaalutud alternatiivide kohta on esitatud algatamisotsuse põhjendustes 19–21.

([13]) Temelíni tuumaelektrijaama kaks olemasolevat reaktorit (VVER-1000/320 surveveereaktorid) võeti kasutusele 2002. ja 2003. aastal ning nende eluiga on 60 aastat. Nende ülesseatud võimsus on kokku 2,18 GW.

([14]) Dukovany tuumaelektrijaama neli olemasolevat reaktorit (VVER-440/213 surveveereaktorid) võeti kasutusele ajavahemikul 1985–1987 esialgse elueaga 30 aastat, mida pikendati 20 aasta võrra. Nende ülesseatud võimsus on kokku 2,04 GW.

([15]) Vt põhjendus 8 ja joonealune märkus nr 2 eespool.

([16]) Komisjoni 6. veebruari 2024. aasta teatis „Meie tuleviku kindlustamine. Euroopa 2040. aasta kliimaeesmärk ja tee kliimaneutraalsuse saavutamiseni 2050. aastaks, ehitades üles kestliku, õiglase ja jõuka ühiskonna“, COM(2024) 63 final.

([17]) Komisjoni 18. mai 2022. aasta teatis kava „REPowerEU“ kohta, COM(2022) 230 final.

(26) Arvestades Tšehhi geograafilist eripära ning asjaolu, et suuremahuliste taastuvenergiaprojektide arendamine on seal raskendatud, on tuumaenergia kujunenud Tšehhi ametiasutuste ([18]) eelistatavaks valikuvõimaluseks; peamisteks eelisteks peetakse pikka eluiga, vähest CO_2 heidet, suurt tootmisvõimsuse rakendamise määra, energia suurt kontsentreeritust ning stabiilset, usaldusväärset ja prognoositavat käitamist. Kaks tuumaelektrijaama (Dukovanys ja Temelínis) on hästi ühendatud tööstusalade ning teadus- ja innovatsioonirajatistega. Nendel põhjustel peetakse tuumaenergia arendamist strateegiliseks eesmärgiks, mis omakorda aitab saavutada Tšehhi muid eesmärke energiajulgeoleku ja kestlikkuse valdkonnas (taastuvenergia osakaalu suurendamine, ligniidil töötavate elektrijaamade järkjärguline sulgemine jne).

2.4. Tuumaenergia rahastamise mehhanismide alternatiivid

(27) 1. oktoobril 2021 võttis Tšehhi vastu seaduse meetmete kohta, mille eesmärk on tagada Tšehhis üleminek vähese CO_2 heitega energeetikasektorile ([19]) (edaspidi „vähese CO_2 heitega energeetikasektori seadus“). Vähese CO_2 heitega energeetikasektori seaduses on kehtestatud raamistik üle 100-megavatise (MW) võimsusega tuumaelektrijaamade (nende hulgas käesolev projekt) ehitamiseks ja käitamiseks Tšehhis pärast 2030. aastat ([20]).

(28) Täiendavat teavet kaalutud alternatiivide kohta on esitatud algatamisotsuse põhjendustes 24–31.

3. MEETMETE ÜKSIKASJALIK KIRJELDUS

3.1. Meetmete muudatused, mille Tšehhi tegi algatamisotsuse alusel

(29) Võttes arvesse kahtlusi, mida komisjon väljendas algatamisotsuses (vt jaotis 3.13 allpool), tegi Tšehhi algselt kavandatud meetmete teatavates elementides muudatusi.

(30) Eeskätt on need muudatused seotud alljärgnevaga:

— elektriostulepingu (edaspidi „ostuleping“) kehtivusaeg, mida lühendati 60 aastalt 40 aastale (vt põhjendused 83–85);

— valem, mille alusel arvutatakse tasu, mida abisaaja ostulepingu alusel saab – seda muudeti selleks, et kaasata täiendavaid finantsstiimuleid, mis aitaks tõhustada käitamise ja hoolduse planeerimisega seotud käitumist (vt põhjendused 83–106);

— omakapitali sihttulususe põhjendus, mille puhul Tšehhi jättis välja tuumaenergia riskipreemia / eraldiseisva suurprojekti riskipreemia (edaspidi „SMRP“) (vt põhjendused 120–140);

— tulude jagamise mehhanism, millesse kaasati veidi suurem jagamisfaktor pärast ostulepingu lõppu, et võtta arvesse eelkõige elektriostulepingu lühemast kehtivusajast tulenevaid suuremaid riske (vt põhjendused 161–169);

— tuumaelektrijaamas selle eluea jooksul toodetava elektrienergiaga kauplemise tingimuste lisamine (vt põhjendused 112–118);

— ajakohastatud hinnangulised andmed tuumaelektrijaama ehitamise ja käitamise kulude kohta, et võtta arvesse turusuundumusi (vt punkt 3.6.6).

([18]) Tšehhi ametiasutuste selgituste kohaselt on taastuvad energiaallikad olulised Tšehhi püüdlustes süsinikuheite vähendamiseks, kuid ühtlasi teadvustatakse piiranguid, mis kaasnevad suuremahulise tootmisvõimsuse arendamisega Tšehhis (vt põhjendus 9 eespool). Lisaks kaalus Tšehhi muid variante (nt import tootmispuudujäägi korvamiseks või maagaasiküttel elektritootmine), mida tutvustati algatamisotsuses (vt põhjendused 19–21). Eespool kirjeldatut arvesse võttes otsustas Tšehhi, et tuuma- ja taastuvressursside kombinatsiooniga on süsteemikulud väiksemad ning et see võimaldab süsinikuheidet kulutõhusalt vähendada.

([19]) Tšehhi ametiasutused selgitavad, et vähese CO_2 heitega energeetikasektori seaduse vastuvõtmisele eelnes 2020. ja 2021. aastal põhjalik konsulteerimine, mille käigus väljendasid ulatuslikku poolehoidu nii üldsus (pikaajalises perspektiivis 63–65 % elanikkonnast) kui ka poliitikakujundajad.

([20]) Käesolevas otsuses ei käsitleta võimalikku riigiabi muudeks vähese CO_2 heitega energeetikasektori seadusest tulenevateks projektideks, vaid üksnes käesolevale projektile antavat toetust.

(31) Eespool osutatud muudatusi käsitletakse üksikasjalikult käesoleva dokumendi 3. jao ülejäänud osas.

3.2. **Abisaajad**

3.2.1. *ČEZ ja EDU II*

(32) ČEZ on ainus tuumaelektrijaama käitaja Tšehhis. Tegemist on Praha ja Varssavi börsil noteeritud piiratud vastutusega äriühinguga, kes on mitmes Euroopa riigis (eeskätt Tšehhis, Saksamaal, Poolas, Slovakkias, Prantsusmaal, Itaalias, Madalmaades ja Austrias) tegutseva ČEZi kontserni emaettevõtja. ČEZi kontserni peamine tegevusala on elektritootmine ja -kaubandus, elektrienergia jaotamine ning ka elektri- ja soojusenergia müük. Samuti tegeleb ČEZi kontsern vähemal määral ka kaupadega kauplemise, gaasijaotuse ja -varustuse, kaevandamise ning energiateenuste osutamisega ([21]). ČEZi enamusaktsionär on Tšehhi (69,78 %) ja aktsionäriõigusi teostab rahandusministeerium.

(33) Meetme otsene abisaaja on Elektrárna Dukovany II a.s. (edaspidi „EDU II“), kes on täielikult ČEZile kuuluv tütarettevõtja ning asutati uue tuumaelektrijaama ehitamiseks ja käitamiseks Dukovanys. EDU II on kasusaaja eriotstarbelise üksusega sõlmitava ostulepingu alusel ([22]) ja tagasimakstava rahalise abi saaja ([23]). Samuti saavad EDU II ja ČEZ kasu investeeringute kaitsest tänu mehhanismile, mis tagab kaitse seaduse- või poliitikamuudatuste eest.

(34) Tšehhi selgitas, et käesoleva projekti üle teostavad järelevalvet kaks organit (projekti strateegiline juhtnõukogu ja projekti juhtkomitee) ning tegevjuhtrühm, mille liikmetel on tuuma- ja tavapäraste elektrijaamade juhtimise kogemused.

— Projekti strateegiline juhtnõukogu ([24]) (kuhu kuuluvad esindajad ČEZist) on kõrgeim projektiorgan ČEZi kontsernis. Nõukogu eesistuja on ČEZi tegevjuht ning sellesse kuuluvad ČEZi juhatuse liikmed, samuti ČEZi ja EDU II teised olulised juhtivtöötajad, sealhulgas EDU II tegevjuht ja käesoleva projekti juht.

— Projekti juhtkomitee vastutab projektijuhtimise eest ČEZi ja EDU II koostöös. Komitee eesistuja on EDU II tegevjuht ning sellesse kuuluvad ČEZi ja EDU II töötajad, kes vastutavad projekti eraldiseisvate osade eest. Selle juhtorgani kohtumistel võivad korrapäraselt osaleda CEŽi juhatuse liikmed.

(35) Kui ČEZ on käesoleva projekti toetaja, kes teostab projekti üle strateegilist kontrolli ja järelevalvet, siis EDU II on eraldiseisev üksus, kes täidab kõiki juhtimisülesandeid ČEZi tegeliku kontrolli ja järelevalve all. Tšehhi ametiasutused märgivad, et ČEZi ja EDU II juhitakse teineteisest eraldi järgmistel põhjustel.

([21]) ČEZ Group, majandusaasta aruanne 2022, lk 2, kättesaadav aadressil https://www.cez.cz/en/investors/financial-reports/annual-reports.
([22]) Vt selgitused allpool põhjenduses 40.
([23]) Vt üksikasjalik teave allpool põhjendustes 170–180.
([24]) Projekti strateegilise juhtnõukogu peamised ülesanded on kiita heaks käesoleva projekti kava ja selle korrapärased ajakohastused ning projekti jätkamise ja lõpuleviimise kriteeriumid; nimetada ametisse projekti juhtkomitee liikmed ning anda projekti juhtkomiteele suuniseid; teha otsuseid projekti juhtkomitee tõstatatud küsimustes; kiita heaks käesoleva projekti üleminek ühest etapist teise ning määrata kindlaks projekti elluviimise vastuvõtukriteeriumid; hinnata projekti ohutustingimusi, olulisi julgeolekuriske ja kõiki suuremaid intsidente ning võtta sellest tulenevalt leevendus- ja/või lahendusmeetmeid; kiita heaks projekti lõpphinnang pärast lõpliku vastuvõtmise tõendi väljastamist garantiiperioodi lõpus.

(36) Esiteks juhib Tšehhi tähelepanu, et EDU II ja ČEZi vahel on selge õiguslik ja rahaline lahusus. Juhtimisstruktuuriga ([25]) tagatakse EDU II täielik sõltumatus ČEZist – nii ei ole ČEZil stiimulit põhjendamatult sekkuda EDU II igapäevasesse tegevusse.

(37) Teiseks sisaldab ostuleping tingimusi, et kaitsta riigi huvi elektrivarustuse tagamiseks ning määrata kindlaks karistusmehhanismid juhuks, kui EDU II jätab lepingulised kohustused täitmata. Arvestades riigi osalust ČEZis, ([26]) on tal ühtlasi igal juhul võimalus tagada, et EDU II-l ei tekiks takistusi elektrijaama täielikul käitamisel.

(38) Kolmandaks selgitab Tšehhi, et EDU II-l on tänu ostulepingus sisalduvale tasustamisvalemile tugev majanduslik stiimul, et elektriturul tõhusalt tegutseda. Igasugune tegevus, mis vähendaks EDU II tulusid, kahjustaks äriühingu majanduslikke huve.

(39) Neljandaks selgitab Tšehhi, et käesolev projekt on keskse tähtsusega ČEZi elektritootmise portfellis ja finantstulemustes, eeskätt pärast söest loobumist ja Dukovany I käitusest kõrvaldamist (mis peaks eeldatavalt toimuma ajavahemikus 2045–2047, vt põhjendus 19). ČEZi koostatud äriplaanis (vt põhjendus 76 allpool) hindab ČEZi kontsern, et EDU II keskmine amortisatsioonieelne ärikasum on projekti eluea jooksul ligikaudu [200–500] miljonit eurot aastas (2020. aasta reaalväärtuses), mis on ligikaudu [10–20] % suurem kontserni praegusest amortisatsioonieelsest ärikasumist (täielikult konsolideerituna), kui kõik muud näitajad on samad. Seepärast on sellise ulatusega projektil ČEZi kontsernile oluline mõju, eeskätt kui võtta arvesse ČEZi olemasolevat elektritootmise portfelli ja bilanssi.

3.2.2. *Eriotstarbeline üksus*

(40) Tuumaelektrijaamas toodetava elektrienergia ostuleping (vt jaotis 3.6) on kavas sõlmida riigi ja EDU II (käesoleva projekti peamise kasusaaja) vahelise väljaostulepinguna. Ostulepingu tingimustelehel, mille riik ja EDU II allkirjastavad, sätestatakse, et riigil on õigus määrata/delegeerida teatavad ostulepingust (või selle konkreetsest osast) tulenevad õigused ja kohustused täielikult riigi omanduses olevale juriidilisele isikule, kellel on tegevusluba elektrikaubanduseks energiaseaduse alusel (edaspidi „eriotstarbeline üksus“) ning kellest saaks pärast määramist/delegeerimist kõnealuse lepingu pool.

(41) Kui elektrihinnad on ostulepingu kohasest täitmishinnast kõrgemad (selgitatud põhjendustes 94–106), ei nõua eriotstarbeline üksus riigilt täiendavaid ressursse. Kui aga ostulepingu kohane täitmishind ületab elektri turuhindu, peab riik katma hinnavahe riigi ressurssidest – st riigieelarvest ja/või tarbimismaksude kaudu – vastavalt ostulepingus sätestatud tasustamisvalemile (selgitatud allpool põhjendustes 88–93). Vähese CO_2 heitega energeetikasektori seaduse artikli 8 kohaselt on riigil võimalus kasutada üht neist finantsmehhanismidest või mõlemat. Tšehhi ametiasutused selgitasid, et tõenäoliselt kasutatakse kombinatsiooni riigieelarve vahenditest ja konkreetsetest maksudest.

(42) Vähese CO_2 heitega energeetikasektori seaduse artiklis 8 sätestatud eeskirjade alusel võib eriotstarbeline üksus kehtestada tasu, mille põhi- ja jaotusvõrguettevõtjad saavad nõuda sisse elektritarbijatelt ja seejärel eriotstarbelisele üksusele tagasi maksta. Asjaomaste kulude katmiseks ette nähtud maksu arvestuse ja väljamaksmise viisid ning ajastuse määraks kindlaks riigi energeetikasektorit reguleeriv asutus (energiaamet). Tšehhi ametiasutused kinnitasid

([25]) ČEZi ja EDU II juhtimisstruktuuriga saab tutvuda vastavalt järgmistel veebisaitidel: https://www.cez.cz/en/cez-group/cez/governing-bodies-of-cez ja https://www.cez.cz/cs/o-cez/skupina-cez/vyznamne-spolecnosti-skupiny-cez/elektrarna-dukovany-ii/informace-o-spolecnosti. Tšehhi ametiasutused selgitasid, et EDU II on eraldiseisev üksus, mida juhib sõltumatult selle juhatus ning mille üle teostab järelevalvet nõukogu. Konkreetsemalt on EDU II juhatus kohustatud rakendama juhtimistegevuses nõuetekohast hoolsust ja tegutsema äriühingu huvides. EDU II sõltumatust aitavad tagada ka selgelt kindlaksmääratud õigused ja kohustused ČEZi ja EDU II vahelistes lepingutingimustes, EDU II aktsiate võõrandamise keeld ning säte, et EDU II varasid ei tohi üle anda ČEZi kontsernile.

([26]) ČEZi aktsionäride koosseisuga saab tutvuda järgmisel veebisaidil: https://www.cez.cz/en/investors/shares/structure-of-shareholders.

samuti, et kui kasutatakse maksu ja sellest saadav tulu ei ole piisav eriotstarbelise üksuse kulude katmiseks, tuleks ülejäänud kulud katta riigieelarvest. Kui aga maksu tulemusena teenitakse tulu, mis ületab kulusid, laekuks kõnealune lisatulu riigieelarvesse. Tšehhi ametiasutused märkisid, et eriotstarbelise üksuse kulud hüvitatakse meetme alusel üksnes juhul, kui need on tekkinud turutingimustel ([27]). Lisaks on olemas riigihankeid reguleerivad õigusaktid, mis tagavad, et eriotstarbeline üksus tegutseb turutingimustel.

(43) 1. meetme alusel kulgevad rahavood läbi eriotstarbelise üksuse (vt jaotis 3.6). Seepärast kannab eriotstarbeline üksus kahjumi ja saab tulu EDU II toodetava elektrienergia müügist turul. Kui turutingimused on soodsad, jääb elektrimüügitegevusest saadav tulu seega eriotstarbelisele üksusele. Tšehhi ametiasutused selgitasid, et lõppkokkuvõttes laekub see tulu riigieelarvesse (või seda kasutatakse taastuvenergiasse tehtavate investeeringute toetuse rahastamiseks, mis vähendaks vastavat maksu), sest eriotstarbeline üksus on täielikult riigi omanduses ja kontrolli all. Tšehhi ametiasutused selgitasid, et meetme raames ei prognoosita tulude otsest jaotamist elektritarbijatele.

(44) Eriotstarbeline üksus omandab Tšehhi energiaseaduse alusel tegevusloa elektrikaubanduseks, et pakkuda EDU II toodangut elektrienergia hulgimüügiturgudel. Kava kohaselt tegutseb see peamiselt tasakaaluhaldurina Tšehhi turukorraldaja OTE suhtes.

(45) Tšehhi ametiasutuste selgituste kohaselt on sellise struktuuri eesmärk vähendada ohtu, et turuvõimu kontsentratsioon ČEZi kontsernis põhjustab turumoonutusi.

(46) Tšehhi ametiasutuste kavade kohaselt loob eriotstarbeline üksus oma kauplemisüksuse ja teeb kõnealuseid toiminguid üksusesiseselt. Seejuures märgiti, et eriotstarbeline üksus võib korraldada konkurentsipõhise, läbipaistva, mittediskrimineeriva ja kõigile sobivatele isikutele avatud hankemenetluse, et täita valitud ülesandeid allhanke korras, kui ta peab seda vastava kauplemismeetodi suhtes asjakohasemaks ja kulutõhusamaks. Muu hulgas võib ta edaspidi asuda tasakaaluhalduri või kaupleja rolli, kui asjaomasel turul on piisaval arvul kvalifitseeritud potentsiaalseid vastaspooli. Eriotstarbelise üksuse täidetavaid elektrikaubandusülesandeid ei tohi aga mingil juhul anda allhanke korras edasi ČEZi kontsernile ega ČEZi kontserni kuuluvatele üksustele.

(47) Seega müüb eriotstarbeline üksus elektrienergiat hulgimüügiturul kas oma kauplemisüksuse kaudu või sõlmib lepingu kolmanda isikuga, kes hakkab tema nimel turul elektrienergiat müüma. Samuti võib eriotstarbeline üksus lisaks järgmise päeva ja päevasisestel (hetke)turgudel müümisele sõlmida kahepoolseid elektrimüügilepinguid või riskimaanduslepinguid üksikklientidega.

(48) Tšehhi selgitas, et eriotstarbeline üksus asutatakse mitte varem kui 2030. aastal, kuid mitte hiljem kui 12 kuud enne uue tuumaelektrijaama kasutuselevõtmist, et vältida tarbetuid kulusid, võttes arvesse turu- ja regulatiivse keskkonna ebakindlust pärast 2030. aastat. Tšehhi ametiasutuste väite kohaselt asutatakse eriotstarbeline üksus kooskõlas kohaldatava riikliku ja Euroopa Liidu õigusega ning seejuures järgitakse eeskätt sõltumatuse, pädevuse ja läbipaistvuse põhimõtteid. Vähese CO_2 heitega energeetikasektori seaduse kohaselt peaks eriotstarbeline üksus olema täielikult riigi omanduses olev üksus, kellel on elektrikaubanduse tegevusluba ([28]).

(49) Eriotstarbeline üksus ei ole osa ČEZi kontrollitavast vertikaalselt integreeritud kontsernist. Eriotstarbelise üksuse korporatiivne struktuur põhineb seadusel nr 90/2012 Coll. äriühingute ja ühistute kohta (äriühingute seadus), sealhulgas eeskirjadel eriotstarbelise üksuse juhtorganite liikmete hoolsuskohustuse kohta. Pädevuse ja läbipaistvuse põhimõtete järgimiseks luuakse eriotstarbelise üksuse nõukogu. Peale selle luuakse sõltumatu auditikomitee, kes teostab järelevalvet eriotstarbelise üksuse kogu raamatupidamis- ja audititegevuse üle.

([27]) Tšehhi ametiasutused selgitasid, et eriotstarbelise üksuse tegevuskuludega seotud turutingimuste kindlaksmääramiseks võrreldakse neid kulusid muude samal turul tegutsevate kauplejate vastavate kuludega. Neid kulusid jälgitakse korrapärase järelevalve ja auditeerimise kaudu. Eriotstarbelise üksuse tegevuskulud kaetakse eeldatavalt turutuludest, juhul kui turuhind ületab täitmishinda. Vastasel juhul peaks need katma riik.

([28]) Vähese CO_2 heitega energeetikasektori seaduse artikli 6 lõikes 1 on sätestatud: „Ministeerium kiidab heaks täielikult riigi omanduses oleva juriidilise isiku asutamise, kellel on elektrikaubanduse tegevusluba energiaseaduse alusel (edaspidi „volitatud isik“) ning kes täidab väljaostulepingust tulenevaid ja sellega seotud kohustusi vastavalt käesolevale seadusele.“

3.2.3. *Abisaaja valik*

(50) Tšehhi ametiasutused selgitasid, et valitsus valis käesoleva projekti praeguse mudeli ja arendaja (ČEZ) üksikasjaliku hindamise tulemusena, kuid et sellele ei eelnenud mingit hankemenetlust, valikuprotsessi ega avaliku osalemiskutse avaldamist.

(51) 2017. aasta juunis koostas alaline tuumaenergiakomitee aruande, ([29]) milles võeti kokku tehtud analüüs ning käesoleva projekti jaoks kaalutud eri investeerimismudelite (sh konsortsiumid või erasektori äriühingud) ja rahastamismehhanismide hindamine, ning arutas seda aruannet. Aruandes kirjeldati kolme valikuvarianti. Esimene variant oli erainvestorite konsortsium ning see hõlmas kolme allvarianti: i) investorite konsortsium, mille puhul oleks riigi või ČEZi kontserni osalus täielikult välistatud; ii) investorite konsortsium, milles oleks vähemusosalus ČEZi kontsernil, ning iii) investorite konsortsium, milles oleks vähemusosalus riigil. Esimene variant ei osutunud valituks, sest riigil oleks olnud vähene kontroll projekti elluviimise üle. Teise valikuvariandina kaaluti võimalust viia projekt täielikult ellu riigi omanduses oleva eraldiseisva üksuse abil, millele usaldatakse uue tuumaelektrijaama ehitamise ja käitamise ülesanded. Kuigi leiti, et see variant tagab piisava kindluse, ei osutunud see valituks piisavate tehniliste teadmiste puudumise ja suure eelarvemõju tõttu.

(52) Kolmandat varianti (ČEZ projekti arendajana) ([30]) pidasid Tšehhi ametiasutused optimaalseks, sest see tagab vajaliku riigipoolse kontrolli (eeskätt tänu eriotstarbelise üksuse asutamisele) ning võimaldab ära kasutada ČEZi kogemusi tuumaelektrijaamade ehitamise ja käitamise valdkonnas. Tšehhi ametiasutuste kohaselt sobib ČEZ projekti arendajaks ja investoriks kõige paremini osaliselt tänu sellele, et riigil on (rahandusministeeriumi kaudu) äriühingus enamusosalus, mis tagab Tšehhi valitsusele kindluse riigi julgeoleku seisukohast ning rahaliste vahendite olemasolu nõutavaks omakapitaliks. See valikuvariant kiideti heaks valitsuse 8. juuli 2019. aasta resolutsiooniga nr 485.

(53) Tšehhi ametiasutused selgitasid, et ČEZil on Tšehhi turul ulatuslikud kogemused usaldusväärse ja võimeka tuumaelektrijaamade arendaja ja käitajana ning ta on väga hästi kursis õigusraamistikuga, sealhulgas lubade väljaandmise menetlustega. ČEZi kontsern kuulub Euroopa kümne suurima energiaettevõtja hulka ning tal on ühtlasi kogemused tuumauuringute, energiarajatiste planeerimise, ehituse ja hoolduse ning energia kõrvaltoodete töötlemise valdkonnas. Tšehhi ametiasutuste selgituste kohaselt on ČEZil seega kõrgelt kvalifitseeritud töötajad, kellel on nii tuumaenergia kui ka riigihangete ja läbirääkimiste valdkonna kogemused, millest on abi käesoleva projekti elluviimisel.

(54) Tšehhi ametiasutuste väite kohaselt on käesoleva projekti muude oluliste aspektide hulgas tuumaelektrijaama ehituseks sobivate alade olemasolu ja kõnealuse ehituse majanduslik otstarbekus. Tšehhis on sobivate geoloogiliste, geograafiliste ja tehniliste tingimuste seisukohast piiratud võimalused uue tuumaelektrijaama ehitamiseks, võttes arvesse aluspinnase stabiilsust, vee kättesaadavust ja toodetud elektrienergia ülekande võimalikkust. Tšehhi ametiasutused on arvamusel, et parimad tingimused selleks on Dukovanys, kus on olemasolevaid reaktoreid käitatud üle 30 aasta.

(55) Tšehhi ametiasutused kirjeldasid üksikasjalikult ettevalmistustegevust, mida ČEZ seni teinud on. Konkreetsemalt omandas ČEZ tuumaelektrijaama tarbeks kavandatud ala; see protsess algas 2008. aasta aprillis ja lõppes 2021. aastal. Peale selle on ČEZ teinud teostatavusuuringuid, et kiirendada projekti arendamise ajakava ja vähendada kaasnevaid kulusid. Nende meetmete eesmärk oli vähendada prognoositavat võimsuse puudujääki ja tagada süsteemi varustuskindlus. Peale selle rõhutas Tšehhi, et alternatiivsed, pikema arendusperioodiga projektid ei

([29]) „Analýza vhodného investorského modelu pro výstavbu nového jaderného zdroje a návrh možných modelů financování pro zajištění návratnosti investic“ (alaline tuumaenergiakomitee, analüüs uue tuumaelektrijaama ehitamiseks sobiva investeerimismudeli kohta ja ettepanek võimalike rahastamismudelite kohta investeeringutasuvuse tagamiseks, juuni 2017).

([30]) Seda mudelit hinnati veel ühes aruandes 2018. aastal: „Analýza vybraných investorských modelů výstavby nových jaderných zdrojů a způsobu jejich financování“. Selles aruandes võeti arvesse omandistruktuuri eri variantide eeldatavaid elektrienergia tootmise ühikuhindu, iga variandi üksikasjalikku SWOT-analüüsi, seda, mil määral aitab iga variant saavutada riigi energiapoliitika ja tuumaenergia riikliku tegevuskava eesmärke, ning iga mudeli mõju eelarvele. Samuti sisaldas aruanne riskihinnangut.

aitaks piisaval määral lahendada pakilisi varustusprobleeme. Tšehhi ametiasutused selgitasid, et kui mõni teine projektiarendaja hakkaks otsima sobivat ala tuumaelektrijaama rajamiseks Tšehhis, tooks see hinnangute kohaselt kaasa märkimisväärseid viivitusi (kuni 14 aastat) võrreldes projekti ajakavaga ning see suurendaks omakorda riske ja kulusid. Viimase punktina selgitasid Tšehhi ametiasutused, et teise projektiarendaja valimisel tekiks ligikaudu [200–700] miljoni euro ulatuses lisakulusid, mis on seotud tuumaelektrijaama ala väärtuse, lubade, arendustegevuse ning olemasoleva tuumaelektrijaamataristuga koostoime tagamisega.

(56) ČEZil ja EDU II-l on juba olemas teatavad olulised load ja heakskiidud käesoleva projekti elluviimiseks, näiteks keskkonnamõju hinnang, tuumaenergiaseaduse kohane asukohaluba ja riigi luba uue tuumaelektrijaama rajamiseks. Pooleli on ka liikmesriigi õigusnormide alusel nõutava ehitus- ja projekteerimisloa saamise menetlus.

(57) Tšehhi ametiasutused selgitasid, et riigi majandust ohustavad suuresti välised energiavarustuse riskid. Asjaolu, et riigil on ČEZis enamusosalus, oli valikul oluline tegur, eeskätt Tšehhi julgeolekuhuvide kaitse tagamise seisukohast.

(58) Arvestades, et käesolev projekt hõlmab ČEZi kontserni tuumaenergiavõimsuse suurendamist, et asendada edaspidi dekomisjoneeritavad olemasolevad tootmisrajatised, on see keskne osa ČEZi keskpikast ja pikaajalisest äristrateegiast.

(59) Viimase aspektina märkis Tšehhi, et käesoleva projekti jaoks ei olnud ühtki muud teostatavat alternatiivi peale ČEZi, ilma et see mõjutaks muid edasisi sarnaseid projekte.

3.3. **Projekti üldkirjeldus**

(60) Projekt hõlmab uue tuumaelektrijaama (võimsusega kuni 1 200 MW) ehitamist ja käitamist Dukovanys Tšehhis.

(61) Vähese CO_2 heitega energeetikasektori seadus, kus on sätestatud tuumaenergia investeeringute toetamise üldraamistik, ei kuulu käesoleva otsuse kohaldamisalasse, sest tegemist on konkreetselt käesoleva projekti jaoks välja töötatud kavandatavatest riiklikest toetusmeetmetest eraldiseisva üldkohaldatava seadusega.

(62) Riigi toetus hõlmab kolmest meetmest koosnevat paketti.

(63) 1. meede on elektriostuleping (edaspidi „ostuleping“ või „väljaostuleping“) peamise abisaaja EDU II (täielikult ČEZile kuuluv tütarettevõtja) ja riigi vahel, keda esindab tööstus- ja kaubandusministeerium (edaspidi „ministeerium“). Elektrienergiat müüakse eriotstarbelise üksusena tegutsevale ning valitsusele kuuluvale ja selle hallatavale ettevõtjale, mis asutatakse hilisemas etapis (vt jaotis 3.6).

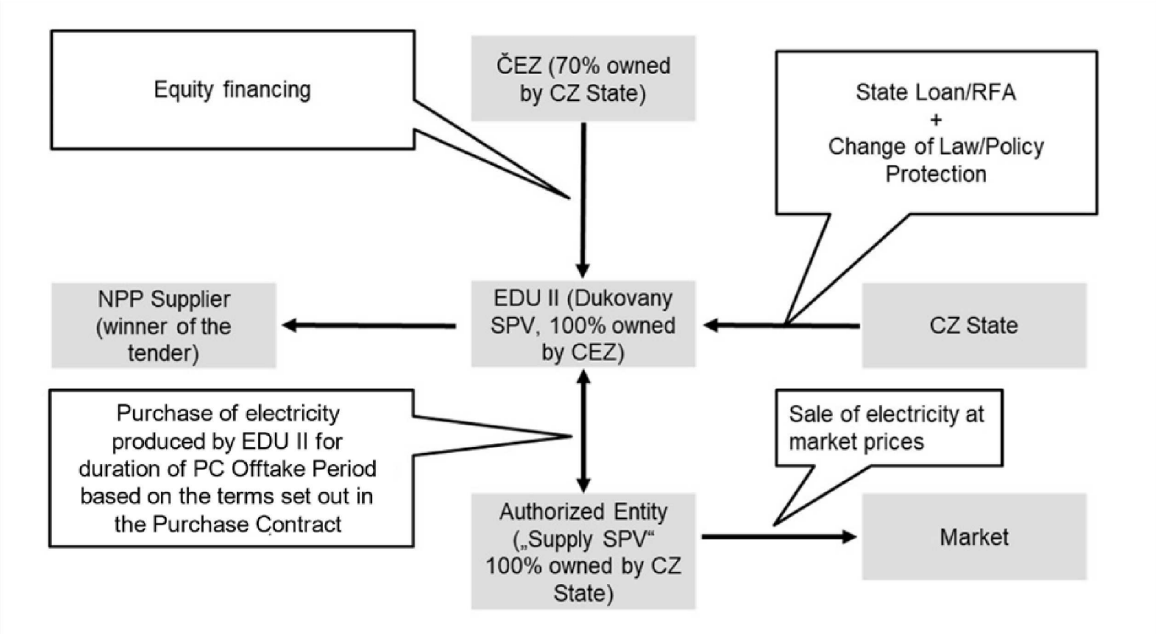
(64) 2. meede on subsideeritud intressimääraga riigilaen (edaspidi „tagasimakstav rahaline abi“), mis peaks põhimõtteliselt katma 100 % ehituskuludest (vt jaotis 3.7).

(65) 3. meede on mehhanism, mis kaitseb ČEZi kui projekti investorit seaduse- või poliitikamuudatuste eest (vt jaotis 3.8).

(66) Abisaajate koosseisu (vt jaotis 3.2) ja käesoleva projekti ülesehitust on kujutatud alljärgneval joonisel.

Joonis 1

Projekti ülesehitus

Allikas: Tšehhi ametiasutused.

(67) Projekt koosneb viiest etapist.

— 1. etapp: ettevalmistused ja tarnija valik [2020–2025];

— 2. etapp: esialgsed ehitustööd [2025–2029];

— 3. etapp: ehitustegevus ja kasutuselevõtmine [2030–2036];

— 4. etapp: garantiiperiood [2036–2038];

— 5.a etapp: käitamine [2038–2096];

— 5.b etapp: dekomisjoneerimine [2096–2116].

(68) Ehitatav tuumaelektrijaam võetakse eeldatavalt katseliseks käitamisperioodiks kasutusele 2036. aastal ning kaubanduslik tegevus peaks kavakohaselt algama 2038. aastal. Tuumaelektrijaama käitamise eluiga on 60 aastat ning dekomisjoneerimine on kavandatud 2096. aastaks.

(69) Tšehhi ametiasutused selgitasid, et projekti 1. etappi (st inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja valimiseni) reguleeritakse Tšehhi, ČEZi ja EDU II vahel sõlmitud esimese rakenduslepinguga. Muu hulgas on selle lepingu eesmärk kaitsta Tšehhi julgeolekuga seotud põhihuve projekti elluviimisel, samuti tagab see Tšehhile juurdepääsu teabele projekti ning julgeolekulaste nõuete täitmise kohta valikumenetluste puhul. See etapp lõppeb eeldatavalt 2025. aastal. Projekti 2. ja 3. etapi kohta (st esialgsed ehitustööd, ehitustegevus ja kasutuselevõtmine) on esimese rakenduslepinguga ette nähtud, et hiljemalt 31. detsembril 2024 sõlmitakse teine rakendusleping või ostuleping, millega asendatakse esimene rakendusleping. Pärast seda hõlmab lepinguline raamistik ostulepingut, investorilepingut ja riigi otsust tagasimakstava rahalise abi andmise kohta.

(70) Tšehhi tõdeb, et kuna projekt pakub riigi julgeoleku seisukohast olulist huvi, pidi riik lepingulisse raamistikku kaasama tingimused, mis tagaks riigile piisava kontrolli projekti üle. Need tingimused on sätestatud esimeses rakenduslepingus, sealhulgas konfidentsiaalse teabe jagamise ja riigi julgeoleku küsimustega seotud tingimused. Selle lepingu kohaselt on riigi julgeolekuga seotud huvid poolte jaoks mõjuv põhjus, et teha tuumaelektrijaama ehitamiseks töövõtja valimisel riigihankeseaduse nr 134/2016 ([31]) paragrahvi 29 lõike 1 punkti a alusel erand riigihanke eeskirjadest.

(71) Enne hanke väljakuulutamist arutasid ČEZ ja EDU II väljaspool riigihankeseadusega ettenähtud korda hankemenetluse korraldamise võimalust riikliku konkurentsikaitse ametiga, kes esitas 15. juunil 2020 positiivse arvamuse ([32]).

(72) Inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja vastutab projekti projekteerimise, ehitamise ja kasutuselevõtmise eest. Pärast seda, kui riik võttis vastu otsuse välistada taotlejad riikidest, kes ei ole ühinenud WTO riigihankelepinguga, ([33]) oli hankemenetluse algatamisel valikus kolm võimalikku tehnoloogilist lahendust projekti jaoks:

— Westinghouse Electric Company LLC (USA) väljatöötatud AP1000 tehnoloogia;

— Korea Hydro & Nuclear Power Co., Ltd. (Lõuna-Korea) väljatöötatud APR1000+ tehnoloogia ning

— EdFi (Prantsusmaa) väljatöötatud EPR 1200 tehnoloogia.

(73) Pakkumismenetluse inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja valikuks kuulutas ČEZ välja oma tütarettevõtja EDU II kaudu 2022. aasta märtsis ning sama aasta novembris laekusid eelkvalifitseerimise tulemusena valitud kolme tarnija esialgsed pakkumused. Pärast seda, kui lõplike pakkumuste esitamise tähtaega kaks korda pikendati, esitasid kolm eelkvalifitseerimise tulemusena valitud potentsiaalset tarnijat oma ajakohastatud pakkumused 31. oktoobril 2023. Tšehhi selgitas, et hankemenetluse tingimuste kohaselt pidid vastavad pakkumused sisaldama siduvat pakkumust viienda reaktori ehitamiseks Dukovanys (mis on projekti ese ja käesoleva otsuse alus) ning mittesiduvaid pakkumusi veel kolme reaktori kohta, millest üks asuks Dukovanys ja kaks Temelínis.

(74) 31. jaanuaril 2024 tegi Tšehhi valitsus otsuse ([34]) laiendada inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja pakkumismenetluse ulatust ning andis EDU II-le ülesande küsida siduvaid pakkumusi kuni nelja tuumareaktori (nende seas käesolev projekt) kohta, et tagada võimalus viia kõnealuste lisareaktorite projektid ellu millalgi tulevikus, juhul kui Tšehhi peaks nii otsustama. Tšehhi selgitas, et selle otsuse vastuvõtmise ajal ei olnud kindlaks määratud ei nende lisareaktorite investorit/käitajat ega rahastamismudelit. Tšehhi valitsus palus tööstus- ja kaubandusministril ning rahandusministril esitada valitsusele 31. detsembriks 2024 ettepaneku kolme uue lisareaktori (Dukovanys ja Temelínis) rahastamise kohta. Nende kolme lisareaktori ehituseks antav (võimalik) riigi toetus ei kuulu käesoleva otsuse kohaldamisalasse.

(75) Tšehhi ametiasutused lubavad, et kui lisaks Dukovany viienda reaktori jaoks antavale abile on vaja riigiabi ka kolme kõnealuse lisareaktori jaoks, teatab Tšehhi vastavast abist Euroopa Komisjonile ja ootab enne abi andmist ära komisjoni heakskiidu.

([31]) https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-134#.

([32]) Vt konkurentsikaitse ameti arvamus, riigihankeseaduse nr 134/2016 Coll. paragrahvi 29 lõike 1 punkt a, 15. juuni 2020, kättesaadav aadressil: https://uohs.gov.cz/cs/legislativa/verejne-zakazky.html. 23. jaanuaril 2024 kinnitas konkurentsikaitse amet, et see arvamus kehtib ka hankemenetluse muudatuste suhtes, mis tehti selleks, et saada siduvaid pakkumusi nelja reaktori ehitamiseks.

([33]) Maailma Kaubandusorganisatsiooni riigihankeleping 30. märtsil 2012 muudetud kujul (edaspidi „2012. aasta riigihankeleping“), https://www.wto.org/english/tratop_e/gproc_e/gp_gpa_e.htm.

([34]) Vt valitsuse 31. jaanuari 2024. aasta resolutsioon nr 74.

3.4. **Projekti ettevalmistustööd**

(76) Uue tuumavõimsuse vajadust arvesse võttes kiitis ČEZ 2010. aastal heaks esialgse äriplaani, et suurendada Dukovany tuumaelektrijaama võimsust 2036. aastaks 1 200 MW võrra. Samal aastal tehti Dukovany tuumaelektrijaama olemasoleva tuumavõimsuse suurendamise teostatavusuuring. ČEZi koostatud esialgne äriplaan esitati komisjonile 2021. aasta juunis ning selle ajakohastatud versioon 25. oktoobril 2023.

(77) ČEZ alustas projektiks vajaliku maa omandamise protsessi juba 2008. aasta aprillis. 2024. aasta veebruari seisuga oli projektiks vajalik maa-ala EDU II omanduses ja kõiki (inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja pakkumismenetluse) pakkujaid teavitati kasutada olevast ruumist.

(78) Projekti puhul tuli läbi viia keskkonnamõju hindamine, et teha kindlaks prognoositav mõju keskkonnale ja rahvatervisele ning seda mõju kirjeldada ja põhjalikult hinnata. Protsess algas 2016. aasta alguses ning hõlmas rahvusvahelisi konsultatsioone ja avalikke arutelusid 2018. aastal. Keskkonnamõju hindamise tulemusena esitati positiivne sõltumatu hinnang ja keskkonnaministeerium andis projekti keskkonnamõju hindamise kohta 2019. aasta augustis välja positiivse siduva avalduse, ([35]) mis oli vajalik selleks, et hakata hankima projektiks nõutavaid lubasid.

(79) 2020. aasta märtsis asusid ČEZ ja EDU II hindama tuumarajatise ala tuumaohutuse, kiirguskaitse, tehnilise töökindluse, kiirgusolukorra, seire, erakorraliste kiirgussündmuste halduse ning julgeoleku seisukohast tuumarajatise kogu eluea jooksul. 2021. aasta märtsis sai EDU II loa rajada kõnealusesse asukohta tuumarajatis; tegemist oli esimese loaga, mis on vajalik uue tuumareaktori ehitamiseks. Tšehhi andmete kohaselt hangiti kõik peamised litsentsid ja load selleks, et projekt õigeaegselt kulgeks.

3.5. **Tehnilised näitajad**

(80) Projekti eesmärk on rajada III+ põlvkonna surveveereaktor. Tehnoloogia pakkuja valikul peetakse piisavaks 850–1 200 MW võimsusega tehnilisi lahendusi. Tšehhi ametiasutused selgitavad, et projekti tehnoloogia pakkuja ja teostajad on kavas valida konkurentsipõhise ja läbipaistva hankemenetluse teel.

(81) Tšehhi ametiasutused selgitasid samuti, et projekt vastab taksonoomiamääruse alusel vastu võetud delegeeritud õigusakti ([36]) jaos 4.27 sätestatud tehnilistele sõelumiskriteeriumidele. 11. jaanuaril 2023 võttis Tšehhi valitsus vastu resolutsiooni nr 24/2023, ([37]) millega Tšehhi võttis kohustuse täita taksonoomiamäärusest tulenevaid tehnilisi sõelumiskriteeriumeid seoses radioaktiivsete jäätmete käitlemisega. Konkreetsemalt tuleb resolutsiooni kohaselt tagada vastavus taksonoomiamääruse I lisa jagudele 4.26, 4.27 ja 4.28, sh nõudele, et olemas peab olema dokumenteeritud kava, mis sisaldab üksikasjalikke samme, et muuta 2050. aastaks toimivaks kõrgaktiivsete radioaktiivsete jäätmete lõppladustuspaik, ning et alates 2025. aastast tuleb kasutada õnnetusjuhtumitele vastupidavat kütust. Selle resolutsiooni kohaselt peab tööstus- ja kaubandusminister esitama Tšehhi valitsusele 31. detsembriks 2024 ettepaneku radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse käitlemist käsitleva riikliku poliitika ajakohastamise, sealhulgas tulevase sügaval paikneva ladustuspaiga lõpliku asukoha ja varuasukohtade valiku tähtaja kohta.

(82) Peale selle selgitavad Tšehhi ametiasutused, et kooskõlas taksonoomiamäärusega on tuumaelektrijaama eeldatava kasuliku eluea lõpus kättesaadavad vahendid, mis vastavad radioaktiivsete jäätmete käitlemise ja dekomisjoneerimise hinnangulistele kuludele, pidades silmas, et projekti finantsmudel sisaldab dekomisjoneerimise ja tuumajäätmete käitlemise kulusid (vt punkt 3.6.6).

([35]) https://portal.cenia.cz/eiasea/detail/EIA_MZP469?lang=en.

([36]) Vt komisjoni 9. märtsi 2022. aasta delegeeritud määrus (EL) 2022/1214, millega muudetakse delegeeritud määrust (EL) 2021/2139 seoses teatavate energiasektorite majandustegevusega ja delegeeritud määrust (EL) 2021/2178 seoses sellise majandustegevusega seotud teatava avalikustamisega (ELT L 188, 15.7.2022, lk 1).

([37]) Vt valitsuse 11. jaanuari 2023. aasta resolutsioon nr 24/2023, kättesaadav aadressil https://www.odok.cz/portal/zvlady/jednani-detail/2023-01-11/.

3.6. **1. meede: ostuleping**

3.6.1. *Ostulepingu põhiosad*

(83) Esimene meede kujutab endast riigi kui väljaostja ja EDU II kui tarnija vahelist ostulepingut, mille alusel tagatakse sissetulekutoetus tuumaelektrijaama esimesel 40 käitusaastal. Abisaaja on EDU II (täielikult ČEZi kontsernile kuuluv tütarettevõtja, vt jaotis 3.2) ning lepingu vastaspool on täielikult Tšehhi Vabariigi omanduses olev eriotstarbeline üksus (vt punkt 3.2.2).

(84) Esialgu teavitas Tšehhi 60 aastat kestvast lepingust, milles prognoositi kindlaks hinnaks 50–60 EUR/MWh, et stimuleerida elektrijaama toodangut maksimeerima.

(85) Selleks et võtta arvesse komisjoni algatamisotsuses tõstatatud kahtlusi, asendas Tšehhi eespool põhjenduses 84 kirjeldatud meetme ostulepinguga, mis sisaldab tasustamisvalemit, millel on Tšehhi arvates sarnane mõju nagu kahesuunalisel hinnavahelepingul; ([38]) kahesuunalise hinnavahelepinguga tagatakse tulud, ent lisaks määratakse kindlaks abisaaja turutulu ülempiir. Tšehhi selgituste kohaselt pakub muudetud toetusmeede EDU II-le asjakohaseid stiimuleid, et elektriturgudel tõhusalt tegutseda ja osaleda ning optimeerida sel eesmärgil oma toodangut vastavalt turusignaalidele ja elektrijaama tehnilistele piirangutele.

(86) Ostulepingu esialgsete tingimuste kohaselt ostab eriotstarbeline üksus kogu elektrienergia, mille EDU II toodab ja ekspordib võrku (edaspidi „tootmismaht“) 40 aasta jooksul (edaspidi „väljaostuperiood“) alates käitamise algusest. ([39]) EDU II on kohustatud müüma ostulepingu väljaostuperioodil kogu tootmismahu eriotstarbelisele üksusele ning talle tehakse makseid vastavalt ostulepingus sätestatud tasustamisvalemile (vt põhjendus 88 allpool).

(87) Kõik jaotusõigused kuuluvad EDU II-le. Kui eriotstarbeline üksus ei osta tootmismahtu või osa sellest, müüb EDU II sellises erandolukorras elektrienergia hinnavõtjana hetketurul. Tšehhi väite kohaselt on eesmärk tagada võime jätkata elektrienergia tootmist, kuni olukord laheneb. Põhjused võivad olla juriidilised (kauplemisloa kaotus), rahalised (maksejõuetus, suutmatus täita kohustusi, hälvete arveldamisega seotud finantstingimuste mittetäitmine) või tehnilised (eriotstarbeline üksus kaotab turulepääsu). Nendel asjaoludel töötab elektrijaam edasi ja elektrienergia tuleb viia turule. Eriotstarbeline üksus maksab EDU II-le hüvitist, et katta võimalik vahe võrreldes tuludega, mida EDU II oleks teeninud juhul, kui eriotstarbeline üksus oleks täitnud oma väljaostukohustust. Tšehhi lubas, et sellisel juhul müüb EDU II kogu toodetud elektrienergia hetketurul (järgmise päeva või päevasisesel elektribörsil) hinnavõtjana (st elektrienergia miinimumhinda määramata). Tšehhi ametiasutused märkisid, et kõnealuses olukorras ei saa EDU II valida konkreetset ostjat (sest müük toimub elektribörsil anonüümselt), samuti ei saa ta kindlaks määrata müügihinda ega -tingimusi (kuna standardtooteid müüakse börsil piirhinnaga). Tšehhi ametiasutuste väite kohaselt võtab ministeerium kui eriotstarbelise üksuse määramise eest vastutav asutus vajalikke meetmeid, et eriotstarbeline üksus saaks väljaostukohustuste täitmist jätkata. Vähese CO_2 heitega energeetikasektori seaduse alusel teavitab eriotstarbeline üksus või ministeerium kõikidest sellistest juhtumitest riigi energeetikasektorit reguleerivale asutusele.

([38]) Kahesuunaline hinnavaheleping on energiatootmisüksuse käitaja ja vastaspoole (tavaliselt avalik-õiguslik üksus) vaheline leping, millega nähakse ette nii miinimumtasu kaitse kui ka ülemäärase tasu piirmäär; selle lepingu eesmärk on pakkuda energiatootmisüksusele jätkuvat stiimulit, et elektriturgudel tõhusalt tegutseda ja osaleda.

([39]) Tšehhi ametiasutuste andmete kohaselt algab ostulepingu väljaostuperiood (st periood, mille jooksul eriotstarbeline üksus on kohustatud elektrienergiat ostma) ühel järgmisel kuupäeval, olenevalt sellest, kumb on varasem: i) alguskuupäev, st päev, mil tuumaelektrijaam ekspordib elektrienergiat esimest korda võrku ning EDU II on riigile / eriotstarbelisele üksusele teada andnud soovitava alguskuupäeva vastavalt ostulepingus sätestatud tähtpäevadele; ii) lõppkuupäev, st kasutuselevõtmise sihtajavahemiku (viis aastat alates kasutuselevõtmise sihtkuupäevast) viimasele päevale järgnev päev. Kasutuselevõtmise sihtkuupäev lükatakse hilisemaks, et võtta arvesse viivitusi, mis tekivad õiguspärasteks põhjusteks peetavate sündmuste tõttu.
Tšehhi selgitas, et kui kaubandusliku tegevusega alustataks kasutuselevõtmise sihtajavahemikust (viis aastat alates kasutuselevõtmise sihtkuupäevast) hiljem, tähendaks selline viivitus sisuliselt seda, et ostulepingu kehtivusaeg lüheneb.

(88) Summad, mida eriotstarbeline üksus maksab EDU II-le (või vastupidi), arvutatakse ostulepingu kohase tasustamisvalemi alusel. Valem koosneb kahest osast: 1) *ex post* arveldus ja 2) tururiskipositsioon. See on välja töötatud järgmise lähtevalemi alusel:

$$R = \underbrace{(f - p') * k}_{\substack{\text{ex post} \\ arveldus}} + \underbrace{\sum_h q_h * p_h}_{\substack{tururiski- \\ positsioon}}$$

ning seda on teataval määral kohandatud seoses *ex post* arveldusega, olenevalt turutingimustest ja elektrijaama tegevuskuludest. Ostulepingu tasustamisvalem on konkreetsemalt järgmine:

Kui $p' > c : R = \max [(f - p')* k; (\alpha * c - p')* q] + \sum_h q_h * p_h$ Kui $p' \leq c : R = (f - c)* k + \sum_h q_h * p_h$

kus

— (R) – tasu;

— (p_h) – turuhind, st järgmise päeva turu tunnihind börsil PXE ([40]);

— (q_h) – EDU II tootmismaht konkreetsel tunnil;

— (q) – EDU II kogu tootmismaht arvelduperioodi (periood, mille jaoks määratakse kindlaks turu lähtehind, st üks aasta) peale kokku;

— (f) – täitmishind (vt punkt 3.6.2);

— (p') – turu lähtehind, st turuhindade (p_h) *ex post* aritmeetiline keskmine selle aasta jooksul, mis lõppeb turu lähtehinna arvutamise kuupäevaga;

— (k) – võrdluskogus, mis määratakse eelnevalt kindlaks arvelduperioodi eeldatava tootmismahuna;

— (c) – elektrijaama muutuvad tegevuskulud;

— (α) (alfaparameeter) – täitmishinna ja tegevuskulude jagatis ($\alpha = f/c$). Alfaparameeter määratakse vastavalt parameetrite c ja f asjaomastele väärtustele kindlaks EDU II *ex post* arvelduse summa arvutamisel.

(89) Tšehhi ametiasutused selgitasid, et lähtevalemi esimene liige – st *ex post* arveldus – tagab abisaajale stabiilsed tulud, olenemata keskmistest turutingimustest, ning aitab samal ajal riigil vältida ülemäärast hüvitamist ([41]). *Ex post* arvelduse summa arvutatakse arvelduperioodi kohta (periood, mille jaoks määratakse kindlaks turu lähtehind, st üks aasta) vastavalt turu lähtehinna, alfaparameetri ja muude kohaldatavate parameetrite tegelikele väärtustele ning see makstakse välja kahe kuu möödudes pärast iga arvelduperioodi lõppu. Lähtevalemi üldpõhimõte seisneb selles, et kui turu lähtehind (p') on täitmishinnast (f) madalam, korvatakse elektrijaamale täitmishinna (f) ja turu lähtehinna (p') vahe võrdluskoguse (k) kohta; kui aga turu lähtehind (p') on täitmishinnast (f) kõrgem, peab elektrijaam vahe võrdluskoguse (k) kohta tagasi maksma.

(90) Lähtevalemiga võrreldes sisaldab ostulepingu tasustamisvalem teatavaid kohandusi seoses *ex post* tehtava arveldusega, olenevalt turutingimustest (p') ja elektrijaama muutuvatest tegevuskuludest ühiku kohta (c), nagu on osutatud põhjenduses 88. Kui turu lähtehind (p') on kõrgem kui elektrijaama muutuvad tegevuskulud (c) arvelduperioodi jooksul, siis *ex post* arveldust kajastavat liiget korrigeeritakse, et piirata tagasinõuderiski ning pakkuda seeläbi kaitset tegevuskahjumi eest, mida põhjustavad ettenägematud katkestused ajal, mil hinnad on kõrged. Näiteks kui turu lähtehind on kõrgem kui muutuvad tegevuskulud (c) ja ületab täitmishinda (f), maksab

([40]) Power Exchange Central Europe on Kesk- ja Kagu-Euroopa energiaturgudele spetsialiseerunud energiabörs. Vt lisateave: PXE – Power Exchange Central Europe, a.s..

([41]) Ülemäärase hüvitamise riski vähendatakse ka tulu jagamise mehhanismi abil (vt punkt 3.6.7).

EDU II turu lähtehinna (*p'*) ja täitmishinna (*f*) vahe tagasi võrdluskoguse (*k*) või tootmismahu (*q*) ulatuses, olenevalt sellest, kumb on väiksem. Kui turu lähtehind (*p'*) on elektrijaama muutuvate tegevuskuludega (*c*) võrdne või neist madalam, on *ex post* arvelduse summa ülempiir täitmishinna (*f*) ja muutuvate tegevuskulude (*c*) vahe korrutatuna võrdluskogusega (*k*); selle eesmärk on kaitsta ülemäärase hüvitamise eest ajal, mil hinnad on madalad.

(91) Lähtevalemi teise liikme, st tururiskipositsiooni eesmärk on pakkuda EDU II-le stiimuleid, et optimeerida oma tegevust aasta jooksul vastavalt järgmise päeva turu tunnihinna (p_h) signaalidele. Iga kuu lõpus saab EDU II eriotstarbeliselt üksuselt vastavad maksed, mis põhinevad tema toodangu tegeliku tunnimahu summal korrutatuna vastava kuu iga tunni tegelike turuhindadega, st $\sum q_h * p_h$.

(92) Ostulepingu alusel on EDU II-l vaba voli otsustada oma tootmismaht ja ta ei ole kohustatud tagama eelnevalt kindlaksmääratud minimaalset tootmismahtu. EDU II toodetava kogu elektrienergia ostab eriotstarbeline üksus, kes müüb seda turul kooskõlas müügistrateegiaga, mille puhul täidetakse teatavaid kohustusi (vt punkt 3.6.4). Kui eriotstarbelise üksuse tegelik müügihind turul erineb EDU II-le makstud turuhinnast, katab igasuguse vahe eriotstarbeline üksus.

(93) Tšehhi märkis, et ostuleping sõlmitakse hilisemas etapis pärast seda, kui inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja ja teostajad on valitud. Ostuleping sõlmitakse ja allkirjastatakse kooskõlas inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste lepingu tingimustega. Eriotstarbeline üksus asutatakse samuti hilisemas etapis enne ehitatava uue elektrijaama kasutuselevõtmist ja sellest saab ostulepingu vastaspool.

3.6.2. *Täitmishinna kindlaksmääramine ostulepingu jaoks*

(94) Tšehhi ametiasutused selgitasid, et ostulepingus määratakse kindlaks esialgne täitmishind, mis arvutatakse Tšehhi esitatud finantsmudeli alusel; ([42]) see tagab investorile, et omakapitali sihttulusus (edaspidi „lubatav omakapitali sisemine tulumäär“ („sisemine tulumäär“ või „omakapitali tulusus“) püsib projekti eeldatava eluea jooksul (arvestades ka dekomisjoneerimise kulusid) tasemel [9–11] % (nominaalne, maksujärgne, kaubanduslikule kasutusele eelnev rahastus). Komisjonile 15. märtsil 2024 esitatud finantsmudeli eelduste põhjal on täitmishind [65–80] EUR/MWh ([43]) ja võrdluskogus [75–100] % netovõimsusest. Täitmishinna väärtus võib olenevalt käesolevas punktis alljärgnevalt kirjeldatud eri sisendparameetritest märkimisväärselt muutuda. Näiteks kui eeldatavad ehituskulud pärast inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste lepingu sõlmimist oleksid võrreldes algsete eeldustega märksa kõrgemad, kujuneks ka täitmishind oluliselt kõrgemaks, kui kõnealune kulude suurenemine on tingitud õiguspärastest põhjustest (selgitatud allpool põhjenduses 104). Tšehhi on komisjonile esitanud kokku 35 eri stsenaariumi, mis põhinevad mitmesugustel võimalikel eeldustel seoses sellega, kuidas kulud ja tulud kujunevad; nendes stsenaariumides jääb esialgne täitmishind vahemikku [50–80] EUR/MWh (35. stsenaariumis, mille puhul eeldati, et turuhinnad on kõrged, st [100–200] EUR/MWh) kuni [100–125] EUR/MWh (30. stsenaariumis, mille kohaselt suureneks ehituskulude summa [17–18] miljardile eurole).

(95) Finantsmudelis kasutatakse sisendina eeldusi, sealhulgas seoses turuhinnaootuste, EDU II valmiduse, koormuse järgimise ([44]) ootuste, eeldatavate ehituskulude, tegevuskulude ja dekomisjoneerimiskuludega, samuti muid asjakohaseid eeldusi, näiteks investeeringukulude ja rahastamise (sh riigi laen, vt jaotis 3.7) ning ka ostulepingu tasustamisvalemi esialgse võrdluskoguse kohta. Neid eeldusi kirjeldatakse punktis 3.6.6.

([42]) Vt põhjendus 124 allpool.

([43]) Reaalväärtuses ja 2020. aasta hindades. Tšehhi ametiasutuste kohaselt on vastav hind reaalväärtuses ja 2025. aasta hindades [50–100] EUR/MWh.

([44]) Koormuse järgimine tähendab selles kontekstis tuumaelektrijaama väljundvõimsuse kohandamist, et optimeerida tootmist vastavalt päeva jooksul kõikuvatele elektrihindadele. Vt lisateave põhjenduses 187.

(96) Finantsmudel võimaldab prognoosida tootmismahtu ja arvutada vabad rahavood iga aasta kohta alates ostulepingu allkirjastamisest kuni dekomisjoneerimise lõpuni. Täitmishind (mis mõjutab elektrijaama oodatavaid tulusid *ex post* arvelduse kaudu) arvutatakse finantsmudelis väärtusena, mille korral rahavoogude nüüdispuhasväärtus võrdub omakapitali lubatava sisemise tulumäära juures nulliga.

(97) Enamikku mudeli kuluartikleid ja muid sisendeid (sh turuhinnaprognoosid) indekseeritakse inflatsiooniga. Inflatsiooniga indekseeritakse ka ostulepingu kohast täitmishinda. Kõigile mudeli asjaomastele kuluartiklitele ja muudele sisenditele kohaldatakse kindlaksmääratud indeksit või indeksite kogumit. Mõnda kuluartiklit ei indekseerita, sest need määratakse kindlaks õigusaktide alusel või tagasimakstavat rahalist abi arvesse võttes (nt tagasimakstava rahalise abi intress, dekomisjoneerimiskulud, tuumaenergiakonto sissemaksed, miinimumreservid). Turuhinnaprognoosid indekseeritakse Tšehhi tarbijahinnaindeksi muutuse (CZ CPI) ([45]) alusel. Nii ehitus- kui ka tegevuskulude puhul kasutatakse indekseerimisel teatavate avaldatavate indeksite kogumit. See indeksite kogum põhineb nelja indeksi (Tšehhi tootjahinnaindeks (CZ PPI), ([46]) CZ CPI, ELi tootjahinnahindeks (ELi PPI) ([47]) ja Tšehhi palkade muutuse (CZ palgad) ([48])) kaalumisel:

a) ehituskulud indekseeritakse järgmiselt: CZ PPI ([30–50] %), CZ CPI ([0–10] %), ELi PPI ([30–50] %), CZ palgad ([10–30] %);

b) tegevuskulud indekseeritakse järgmiselt: CZ PPI ([30–50] %), CZ CPI ([10–30] %), ELi PPI ([0–10 %), CZ palgad ([30–50] %).

(98) Täitmishinna indekseerimise mehhanism põhineb eespool osutatud indeksitel ja kaaludel olenevalt sellest, kas projekt on ehitus- või käitamisetapis (st ehitusetapis korrigeeritakse täitmishinda ehituskulusid mõjutavate indeksite kogumi alusel ning käitamisetapis tegevuskulusid mõjutavate indeksite kogumi alusel). Ostulepingus sätestatakse indekseerimismehhanism (koos asjaomase indekseerimis- ja kasutusmeetodiga), mille alusel varem kohaldatud täitmishinda igal aastal suurendatakse. Indekseerimismehhanismis kasutatavat inflatsioonieeldust ajakohastatakse iga viie aasta järel ülemäärase hüvitamise ülevaatuse osana (vt punkt 3.6.7).

(99) Näiteks kui eeldada, et inflatsioonimäär on 2 %, tähendab see, et nominaalne täitmishind [60–80] EUR/MWh 2020. aastal vastaks (võtmata arvesse edasisel korrapärasel läbivaatamisel sisendparameetrites tehtavaid muudatusi) nominaalsele täitmishinnale [90–110] EUR/MWh 2036. aastal, [130–170] EUR/MWh 2056. aastal ja [200–250] EUR/MWh 2076. aastal. Tšehhi ametiasutused märgivad, et selle lähenemisviisi eesmärk on tagada põlvkondadevaheline õiglus ning vältida liiga kõrgeid täitmishindu käitamisetapi alguses ja (arvestades üldist inflatsiooni) liiga madalaid täitmishindu ostulepingu kehtivusaja lõpupoole. Nad väidavad, et ehkki inflatsiooni võetakse arvesse ka täitmishinna arvutamiseks kasutatavates sisendväärtustes, ei põhjusta see topeltindekseerimist, pidades silmas, et kui täitmishinda ei indekseeritaks eraldi, peaks alguses kehtiv täitmishind olema märkimisväärselt kõrgem. Eespool esitatud näite põhjal oleks alternatiivne indekseerimata täitmishind baasjuhtumi korral [100–150] EUR/MWh ostulepingu kogu kehtivusajal.

(100) Muud kulud indekseeritakse järgmiselt: arendus- ja ehituskulud indekseeritakse eespool osutatud ehituskulusid mõjutava indeksiga. Tegevus- ja dekomisjoneerimiskulud indekseeritakse eespool osutatud tegevuskulusid mõjutava indeksiga.

(101) Täitmishind ja võrdluskogus määratakse kindlaks parameetrite põhjal, mis selguvad pärast inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste lepingu allkirjastamist, eeskätt mis puudutab ehituskulusid; need vaadatakse läbi üksnes 1) ostulepingu tasustamisvalemi parameetrite korrapärasel läbivaatamisel (vt põhjendus 102) ning 2) juhul, kui täitmishinda ostulepingus kokkulepitud tingimustel korrigeeritakse (vt põhjendus 104).

([45]) CZ CPI kajastab Tšehhi Vabariigi aasta keskmise tarbijahinnaindeksi kasvu vastavalt Tšehhi statistikaameti avaldatud andmetele, vt https://www.czso.cz/csu/czso/inflation_rate.

([46]) CZ PPI on kogu tööstustoodangu tootjahinnaindeks Tšehhi Vabariigis vastavalt Tšehhi statistikaameti avaldatud andmetele (tööstusharu, kokku), vt https://www.czso.cz/csu/czso/ipc_ts.

([47]) ELi PPI on tootjahinnaindeks Euroopa Liidus (tootjahinnad tööstusharus kokku) vastavalt Eurostati avaldatud andmetele, vt https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/teiis010/default/table?lang=en&category=t_sts.t_sts_ind.t_sts_ind_pric.

([48]) See indeks kajastab tööstusharu keskmise brutopalga aastast protsentuaalset muutust vastavalt Tšehhi statistikaameti avaldatud andmetele (tööstusharu keskmine palk, kokku), vt https://www.czso.cz/csu/czso/pmz_ts.

(102) Esiteks toimub iga viie aasta järel ostulepingu tasustamisvalemi parameetrite korrapärane läbivaatamine, kusjuures esimene läbivaatamine on kavas teha enne käitamise alustamist või kummagi lepingupoole kirjaliku taotluse alusel. Kõnealusel läbivaatamisel ajakohastatakse (st korrigeeritakse vastavalt vajadusele üles- või allapoole) ostulepingu tasustamisvalemi teatavate parameetrite väärtusi – st (*c*), (*k*), (*f*) ja (*α*) – ning mõningaid finantsmudelis kasutatavaid eeldusi, näiteks tegevuskulude, inflatsiooniindeksite või koormuse järgimisega seotud eeldused. Täitmishind ja võrdluskogus arvutatakse finantsmudelis ajakohastatud eelduste alusel ümber, et tagada lubatav omakapitali sisemine tulumäär investorile. Läbivaatamise üle teeb järelevalvet sõltumatu kolmas isik, eeldatavalt Tšehhi energiaamet.

(103) Tšehhi esitatud esialgsete lepingudokumentidega on samuti ette nähtud võimalus vaadata läbi tasustamisvalemis kasutatavate parameetrite määratlused. Enne määratluste muutmist tuleb aga kõigist muudatustest teatada komisjonile.

(104) Teiseks saab täitmishinda ostulepingu alusel korrigeerida sündmuste korral, mille tagajärjel suurenevad investeeringu-/tegevuskulud, projekti tulud vähenevad või avaldub mõni muu ebasoodne mõju projektile; sellist sündmust nimetatakse ostulepingus õiguspäraseks põhjuseks. Ostulepingusse lisatakse täielik loetelu õiguspärastest põhjustest ([49]). Õiguspäraste põhjuste esinemisel vaadatakse läbi ostulepingu tasustamisvalemi teatavate parameetrite väärtused – st (*c*), (*k*), (*f*) ja (*α*) – ja finantsmudeli sisendparameetrid ning neid ajakohastatakse, et leevendada õiguspärase põhjuse mõju EDU II-le. Kõnealuste täitmishinna korrigeerimiste eesmärk on tagada EDU II-le kõige enam sama suur lubatav omakapitali sisemine tulumäär nagu siis, kui asjaomast õiguspärast põhjust ei oleks esinenud. See tähendab, et kui aset on leidnud muid muutusi, mis ei kujuta endast õiguspäraseid põhjuseid, ja seetõttu on sisemine tulumäär vähenenud, ei saa kõnealuste muutuste tagajärgi hüvitada samamoodi kui õiguspäraste põhjuste tagajärgi ning omakapitali sisemise tulumäära sihttase jääb alla lubatavat omakapitali sisemist tulumäära [9–11] %.

(105) Õiguspäraste põhjuste korral võivad EDU II ja riik täitmishinna korrigeerimise asemel kokku leppida, et EDU II saab hüvitist kindlasummalise maksena (või mitme osamaksena), mis tehakse kokkulepitud aja jooksul alates asjaomase õiguspärase põhjuse ilmnemist.

(106) Tšehhi ametiasutused selgitasid lisaks, et õiguspärased põhjused kehtivad tingimusel, et EDU II ei saa kahjuliku mõjuga toime tulla nõuetekohase hoolsuse abil.

3.6.3. *Ostulepingu rahastamine ja sellest saadava tulu kasutamine*

(107) Nagu on sätestatud vähese CO_2 heitega energeetikasektori seaduse artiklis 9, katab ministeerium tuumaenergia toetuse kulud vahenditest, mis pärinevad järgmistest allikatest: i) eriotstarbelise üksuse elektrimüügitulud; ii) maks, ([50]) mida võrguoperaatorid koguvad elektri lõpptarbijatelt (samamoodi nagu praegu rahastatakse taastuvenergia tootmist); ja iii) maksed riigieelarvest.

(108) See, kas võimalikke tasusid või mahahindlusi tuleks kohaldada maksumaksjate või tarbijate suhtes, on Tšehhi väite kohaselt poliitika küsimus ning peaks jääma riigi otsustada. Tšehhi ametiasutused selgitasid, et kavatsevad kasutada kõiki vähese CO_2 heitega energeetikasektori seaduse artiklis 9 kirjeldatud tuluvooge. Vähese CO_2 heitega energeetikasektorile ülemineku meetmete rahastamiseks eraldatud rahalisi vahendeid hoiab ministeerium või eriotstarbeline üksus eraldi erikontodel Tšehhis asuvates pankades.

([49]) Ostulepingu tingimustelehe kohaselt käsitatakse õiguspäraste põhjustena järgmisi sündmusi: tagasimakstava rahalise abi rahastamiskulude muutumine või tagasimakstava rahalise abi ühepoolne tühistamine või muutmine, lõpliku investeerimisotsuse viibimine, seadusemuudatused, riigi või riiklike üksuste kohustuste täitmata jätmine, julgeolekunõuete või ametiasutuste nõuete rikkumine, loodusõnnetused või sarnased sündmused, EDU II kontrolli alt väljas olevad sündmused, taristu- ja võrguprobleemid.

([50]) Võimalik maks ja võimalikud maksuvabastused ei kuulu käesoleva menetluse ulatusse.

(109) Tšehhi ametiasutused kinnitasid, et kui võrguoperaatorite kogutav maks ei ole piisav, et katta maksust saadavate rahaliste vahendite ja eriotstarbelise üksuse elektrimüügitulu vahe, tehakse puudujäägi katmiseks maksed Tšehhi riigieelarvest kooskõlas vähese CO_2 heitega energeetikasektori seaduse artikli 9 lõike 1 punktiga d ja artikli 9 lõikega 9. Kui aga pärast meetmega seotud kulude katmist peaks tekkima ülejääk, suunatakse see riigieelarvesse.

(110) Tšehhi ametiasutused selgitasid lisaks, et kuigi meetmete rahastamiseks võidakse kasutada maksu, ei sõltu rahastamine kõnealusest maksust ja vajaduse korral kaetakse võimalikud puudujäägid riigieelarvest. Konkreetsemalt lubas Tšehhi, et riik sekkub, kui projekti raames kavandatud toetuse summa ületab võimalikust maksust saadavate rahaliste vahendite summat.

(111) Mis puudutab eriotstarbelise üksuse võimalikke tulusid *ex post* arvelduse maksetest, siis kooskõlas seadusega nr 367/2021 (milles käsitletakse meetmeid vähese CO_2 heitega energiale üleminekuks Tšehhi Vabariigis) kasutatakse neid tulusid i) esiteks selleks, et rahastada abisaajale edaspidi tehtavaid arveldusmakseid, ii) teiseks selleks, et rahastada taastuvaid energiaallikaid vastavalt seadusele nr 165/2012 Coll. edendatavate energiaallikate kohta (seda tehakse mittediskrimineerival viisil elektrihinna reguleeritud komponendi abil rahastatava summa vähendamise teel), või need suunatakse tagasi riigieelarvesse.

3.6.4. *Elektrikaubandusega seotud kohustused*

(112) Tšehhi on võtnud kohustuse tagada, et vähemalt 70 % EDU II elektrienergia kogutoodangust müüakse tuumaelektrijaama eluea jooksul järgmise päeva, päevasisestel ja futuuriturgudel. See kohustus kehtib seega eriotstarbelisele üksusele ostulepingu kogu kehtivusajal ja pärast selle lõppu abisaajale EDU II-le, samuti mis tahes sellisele üksusele, kellele eriotstarbeline üksus või EDU II delegeerib oma kauplemistegevuse (kõik punktis 3.6.4 esitatud viited eriotstarbelisele üksusele / EDU II-le osutavad ka üksusele, kellele kauplemistegevus on delegeeritud).

(113) Põhimõtteliselt kaupleb eriotstarbeline üksus / EDU II ([51]) järgmise päeva ja päevasisestel turgudel Tšehhi elektriturukorraldaja (OTE) korraldataval lühiajalise kauplemisega börsil ning futuuriturgudel Tšehhi elektribörsil (PXE) ning teistel börsidel ainult erakorralistel juhtudel, kui komisjoni talitused on andnud selleks eelnevalt nõusoleku.

(114) Ülejäänud osa EDU II elektrienergia kogutoodangust (st kõige enam 30 %) müüb eriotstarbeline üksus / EDU II objektiivsetel, läbipaistvatel ja mittediskrimineerivatel alustel enampakkumise teel. Selliste enampakkumiste eeskirjad ja/või raamistiku peab eelnevalt läbi vaatama ja heaks kiitma Tšehhi energeetikasektorit reguleeriv asutus vastavalt reguleeriva asutuse kohustustele ja pädevusele Tšehhi energiaseaduse alusel. Eriotstarbeline üksus / EDU II peab Tšehhi energeetikasektorit reguleerivale asutusele kõigist enampakkumistest teatama mitte hiljem kui päev enne selle avalikku väljakuulutamist.

(115) Tšehhi kohustub tagama, et tuumaenergia enampakkumised on avatud ning põhinevad selgetel, läbipaistvatel, mittediskrimineerivatel ja objektiivsetel kriteeriumidel, mis on eelnevalt kindlaks määratud ja aitavad vähendada strateegilise pakkumise riski. Enampakkumised korraldatakse laiale üldsusele kättesaadaval platvormil, et tagada juurdepääsetavus, kõrvaldada geograafilised tõkked ja võimaldada paljude eri turuosaliste ulatuslikku osalust. Platvorm töötatakse välja nii, et enampakkumise protsess oleks lihtne ja platvorm kõigile osalejatele hõlpsasti kasutatav, kuid et samal ajal oleks tagatud enampakkumiste andmete konfidentsiaalsus ja terviklus. Platvorm peab vastama asjaomastele energiaturgusid reguleerivatele õigusnõuetele ja standarditele, sealhulgas turu korralduse, käitamise, läbipaistvuse ja ausa konkurentsiga seotud eeskirjadele. Enampakkumised peavad olema võrdsetel alustel avatud kõigile tegevusloaga ja registreeritud kauplejatele. Enampakkumistel müüdud elektrienergia lõppkasutuse

([51]) Ostulepingu kehtivusajal vastutab toodangu müügi eest eriotstarbeline üksus või ČEZi kontserni mittekuuluv üksus, kellele eriotstarbeline üksus kõnealuse tegevuse delegeerib. Kui eriotstarbeline üksus ei osta tootmismahtu või osa sellest, müüb EDU II elektrienergia hinnavõtjana hetketurul (vt põhjendus 83). Pärast ostulepingu kehtivusaega vastutab toodangu müümise eest vahetult EDU II või üksus, kellele ta kauplemistegevuse delegeerib. Elektrikaubanduse kohustused kehtivad nii tuumaelektrijaama eluea jooksul toodetava elektrienergia müügiga tegeleva üksuse (üks kõnealusest kahest üksusest) kui ka kõigi selliste üksuste suhtes, kellele kauplemistegevus delegeeritakse.

suhtes piiranguid ei kehtestata. Enampakkumiste kriteeriumid avalikustatakse piisavalt aegsasti enne pakkumuste esitamise tähtpäeva, pakkujate eeldatav arv peaks olema piisav tõhusa konkurentsi tagamiseks ning siduvaks piiranguks on enampakkumisel müüdava elektrienergia kogus. Enampakkumise tulemuse tagantjärele muutmist tuleb vältida. Tšehhi energeetikasektorit reguleeriv asutus teeb enampakkumise üle järelevalvet ning kontrollib, et järgitaks enampakkumiste jaoks heakskiidetud eeskirju. Samuti teatab ta kõigist nõuetele mittevastavuse juhtumitest Euroopa Komisjonile.

(116) Tšehhi selgitas, et edasisteks tuumaenergia enampakkumisteks on kavandatud järgmised parameetrid: hinnanguliselt 1–10 MW suurused partiid, lepingute kehtivusaeg üks aasta, kolmveerand aastat või vähem. Enampakkumistel kujuneb hind vastavalt tehtud pakkumustele (*pay-as-bid*) ning eelnevalt määratakse kindlaks miinimumhind, mis kuulutatakse välja mitte varem kui üks-kaks päeva enne pakkumuste esitamise sulgemisaega. Samuti korraldatakse enampakkumisi kas kord kvartalis või kord aastas ning kehtestatakse läbipaistvad eeskirjad, mille kohaselt kuulutatakse enampakkumine välja 30 päeva enne enampakkumise algust. Peale selle ei kesta enampakkumised üle seitsme kalendripäeva ning tulemused kuulutakse välja järgneval nädalal. See kehtib nii ostulepingu kehtivusajal kui ka pärast selle lõppu korraldatavate enampakkumiste suhtes.

(117) Erandlikel asjaoludel võib eriotstarbeline üksus / EDU II eespool kirjeldatud kauplemiseeskirjadest kõrvale kalduda. Kui börsil, kus eriotstarbeline üksus / EDU II peab müüma vähemalt 70 % EDU II elektrienergia kogutoodangust, langeb pöördemäär ([52]) alla 40 % (edaspidi „künnis“) 30 järjestikuseks päevaks, on eriotstarbelisel üksusel / EDU II-l seega õigus müüa 30 päeva jooksul kuni 50 % EDU II elektrienergia kogutoodangust käesolevas punktis kirjeldatud tingimustele vastavatel enampakkumistel; see tähtaeg algab 31. päeval pärast seda, kui Tšehhi energeetikasektorit reguleeriv asutus tegi kindlaks, et kõnealune määr langes alla künnise. Kahtluste vältimiseks võtab Tšehhi kohustuse, et nendel asjaoludel müüakse vähemalt 50 % EDU II elektrienergia kogutoodangust börsidel kooskõlas põhjendusega 113.

(118) Tšehhi annab komisjoni talitustele põhjendamatu viivituseta teada, kui pöördemäär langeb alla künnise ja eriotstarbeline üksus / EDU II kavatseb müüa kuni 50 % EDU II elektrienergia kogutoodangust enampakkumiste teel.

(119) Kui eriotstarbeline üksus kasutab erandit, mis võimaldab tal müüa kuni 50 % EDU II elektrienergia kogutoodangust vastaval kalendriaastal enampakkumiste kaudu, esitab Tšehhi Vabariik komisjonile selle erandi kasutamise kohta iga-aastase järelevalvearuande, milles kirjeldatakse erandi tegemise põhjuseid ja selle kasutamise kestust.

3.6.5. *Tulumäär*

(120) Esialgu teatas Tšehhi ([53]) [9–11] % suurusest omakapitali sisemise tulumäära sihttasemest (ehk lubatav omakapitali sisemine tulumäär), ([54]) mis põhines finantsvarade hindamise mudeli (Capital Asset Pricing Model, CAPM) kohasel omakapitali tulususe nõutava väärtuse hinnangul ([…]–[…] %). See hinnang põhines samast ajast pärinevatel turuandmetel ja võrdlusettevõtete andmetel ning sisaldas tuumarajatise ehitamise ja käitamisega seotud riskipreemiat, et võtta arvesse tuumaelektrijaamaga kaasnevaid eririske.

(121) Algatamisotsuses ([55]) väljendas komisjon kahtlust, kas omakapitali nõutava tulususe hindamiseks kasutatud eeldused kajastasid õigesti investori riskipositsiooni. Eeskätt oli komisjonil kahtlusi tuumarajatise ehitamise ja käitamisega seotud riskipreemia suhtes, arvestades abisaaja väiksemat riskipositsiooni.

(122) Tšehhi esitas komisjoni algatamisotsuses tõstatatud kahtluste käsitlemiseks mitmel korral teavet ja ajakohastas omakapitali tulusust vastavalt järgmisele.

a) Uusimad turuandmed: nende alusel ajakohastas Tšehhi riskivaba tulumäära, tururiskipreemiat ja beetaeeldusi ning

([52]) Pöördemäär (*churn factor*) näitab turu likviidsust ning see on määratletud kui üldine turul kaubeldud maht väljendatuna tegeliku tarbimise kordsena.
([53]) Algatamisotsuse põhjendus 67.
([54]) Algatamisotsuse põhjendus 71.
([55]) Algatamisotsuse põhjendused 207 ja 208.

b) projekti riskipositsioon: selleks et võtta arvesse projekti lepingulises ja ärilises struktuuris eeldusena arvestatavat tulude kaitset ja valitsuse muid toetusmeetmeid, jättis Tšehhi omakapitali tulususe arvutusest välja 3–3,5 % suuruse eraldiseisvate suurprojektide riskipreemia (varem „tuumarajatiste ehitamise ja käitamise riskipreemia“).

(123) Tšehhi väidab, et muudetud omakapitali tulusus (ehk sihtomakapital) [9–11] % projekti kogu eluea jooksul tagab asjakohase tasu EDU II aktsionäridele.

(124) Tšehhi esitas mitmesuguseid dokumente oma seisukoha põhjendamiseks. Peale selle esitas Tšehhi valitsus finantsmudeli. Selle mudeli viimane versioon esitati komisjonile 15. märtsil 2024.

(125) Algatamisotsuses on esitatud hinnang Tšehhi seisukoha kohta kõikides põhiküsimustes, nagu see on kajastatud kuni algatamisotsuse kuupäevani Tšehhilt saadud teabes ([56]). Käesoleva punkti ülejäänud osas antakse ülevaade Tšehhi seisukohast pärast algatamisotsuse avaldamist tõstatatud põhiküsimustes; need küsimused on seotud omakapitali tulususe, võlakapitali kulukuse määra ja kapitali kaalutud keskmise hinna, samuti omakapitali ja projekti sisemise tulumäära hindamisega.

3.6.5.1. Omakapitali omanike tulu

(126) Punktis 3.6.2 kirjeldatud finantsmudeli eesmärk on hinnata ostulepingu kohast täitmishinda, mis on vajalik selleks, et saavutada omakapitali sihttulusus [9–11] %.

(127) Tšehhi ametiasutused selgitasid, et nõutavat omakapitali tulusust hinnati kooskõlas tunnustatud turutavadega. Eeskätt tegi Tšehhi nn alt-üles analüüsi, mis põhines CAPMil, ning võrdles tulemusi muude sarnase riskiprofiiliga projektide ja investeeringutega.

(128) CAPMi standardvalem on järgmine:

$$R_e = RfR + \beta * (R_m - RfR)$$

kus

1) RfR on riskivaba tulumäär, st riskivabadesse varadesse investeerimisest oodatav tulu;

2) R_m on eeldatav turu tulumäär, mis sisaldab nn riigi riskipreemiat, et võtta arvesse konkreetses riigis investeerimise riskantsust;

3) $(R_m - RfR)$ on tururiskipreemia ning

4) β (ehk finantsvõimendusega beeta) on näitaja, mis kajastab projekti idiosünkraatilist riski, mida ei ole võimalik hajutada ([57]).

(129) Tšehhi ametiasutuste hinnangul jääb Dukovanyga sarnase projekti turupõhine omakapitali tulusus vahemikku […]–[…] %, kui lisada SMRP, ([58]) ja vahemikku […]–[…] %, kui seda riskipreemiat mitte lisada. Need näitajad ja nende aluseks olevad eeldused on esitatud *tabelis 2* ja neid on selgitatud allpool.

([56]) Algatamisotsuse punkt 4.4.2.5.

([57]) Vt Tšehhi 1. märtsil 2024 esitatud teave. Tšehhi ametiasutused selgitavad, et finantsvõimendusega beeta hindamiseks kasutati Harrise-Pringle'i meetodit. Selle meetodi puhul ei võeta beeta korrigeerimisel finantsvõimendusega arvesse intressi maksukilpi (st maksuvähendust, mis tuleneb lubatavast mahaarvamisest maksustatavast tulust). Harrise-Pringle'i valem on järgmine: $\beta_L = \beta_U + \frac{D}{E}(\beta_U - \beta_D)$, kus β_L on finantsvõimendusega beeta, β_U on finantsvõimenduseta beeta, β_D on võla beeta, D on võlg ja E on omakapital. Lisaks märgib Tšehhi, et kõnealune meetod vastab finantsmudelile, mille puhul kõik kapitali kulukuse alusel diskonteeritavad rahavood on maksujärgsed ja sisaldavad võimalikke maksukilpe.

([58]) Tegemist on algatamisotsuses kirjeldatud tuumarajatiste ehitamise ja käitamisega seotud riskipreemiaga, mille Tšehhi nimetas ümber eraldiseisva suurprojekti riskipreemiaks (SMRP).

Tabel 2

Omakapitali tulusus Tšehhi hinnangu alusel

Omakapitali kulu	Samaaegne riskivaba tulumäär		Varasem pikaajaline keskmine riskivaba tulumäär	
	Väike	Suur	Väike	Suur
Riskivaba tulumäär	[…] %	[…] %	[…] %	[…] %
Turu riskipreemia	[…] %	[…] %	[…] %	[…] %
Finantsvõimenduseta beeta	[…]	[…]	[…]	[…]
Finantsvõimendus	[…] %	[…] %	[…] %	[…] %
Omakapitali tulusus	**[…] %**	**[…] %**	**[…] %**	**[…] %**
Võla beeta	[…]	[…]	[…]	[…]
Omakapitali tulusus – võla beetaga	**[…] %**	**[…] %**	**[…] %**	**[…] %**
SMRP	3,0 %	3,5 %	3,0 %	3,5 %
Omakapitali tulusus – SMRPga	**[…] %**	**[…] %**	**[…] %**	**[…] %**

Allikas: Tšehhi ametiasutused.

(130) Riskivaba tulumäära ([59]) puhul kasutasid Tšehhi ametiasutused euroala ja Saksamaa 30-aastase tähtajaga riigivõlakirjade, samuti Euroopa vähemalt 10-aastase tähtaja ja AAA reitinguga äriühinguvõlakirjade ([60]) 2 ja 20 aasta tootluse aritmeetilisi keskmisi. Tšehhi märgib, et analüüsi usaldusväärsuse tagamiseks võeti arvesse samaaegsete ja pikaajaliste aritmeetiliste keskmiste andmeid, sest need annavad riskivabast tulumäärast ülevaate nii lühi- kui ka pikaajalises perspektiivis ([61]). Selle valiku tulemusena koostasid Tšehhi ametiasutused kaks stsenaariumi, millest üks põhineb samaaegsetel andmetel ja teine riskivaba tulumäära pikemaajalistel aritmeetilistel keskmistel. Tšehhi märgib lisaks, et kuna riskivaba tulumäära lähendi arvestamiseks kasutati euroala ja Saksamaa võlakirju, tuli teha korrigeerimisi, et teisendada kõnealune riskivaba tulumäär Tšehhi Vabariigi riskivabaks tulumääraks, st liita tuli riskipreemia ([62]). See riskipreemia vastas Tšehhi kahe aasta keskmisele riigi riskipreemiale ([63]). Selle analüüsi kohaselt jääb riskivaba tulumäär vahemikku [2–5] %.

([59]) Vt Tšehhi 1. märtsil 2024 ja 26. veebruaril 2024 esitatud teave.

([60]) AAA reitinguga eurovõlakirjade puhul on pikima lõpptähtajaga kümneaastane võlakiri.

([61]) Tšehhi selgitab, et kuigi lühiajalise tootluse aritmeetilised keskmised kajastavad turul valitsevaid tingimusi ja investorite meelestatust täpsemini, siis riigivõlakirjade andmetega seostatava volatiilsuse tõttu ei pruugi väga palju aega nõudvate taristuprojektide puhul (nagu tuumaelektrijaama projektid) olla mõistlik arvestada riskivaba tulumäära ainuüksi volatiilsete hetketuru andmete põhjal. Kui võtta aluseks pikema ajavahemiku aritmeetiline keskmine, on andmetega seostatav volatiilsus väiksem ning saadav ülevaade tasakaalustatum, võimaldades arvestada turukorrektsioonidega (nt tagasipöördumine keskmise juurde). Tšehhi 9. jaanuaril 2024 esitatud teave.

([62]) Tšehhi reguleeriva asutuse meetod riskivaba tulumäära määramiseks põhineb Tšehhi Vabariigi emiteeritud 10-aastase keskmise järelejäänud tähtajaga riigivõlakirjadel. Need võlakirjad on nomineeritud Tšehhi kroonides. Kuna aga kõik EDU II finantsandmed on esitatud eurodes, põhineb riskivaba tulumäär euroala riigivõlakirjadel ja kõrge reitinguga äriühinguvõlakirjadel.

([63]) Vt Tšehhi finantsmudel ja Tšehhi 9. jaanuaril 2024 esitatud teave, mille kohaselt on riskipreemia 0,6 %. Damodaran (juuli 2023), https://pages.stern.nyu.edu/~adamodar/pc/datasets/ctrypremJuly23.xlsx.

(131) Turu riskipreemia puhul võttis Tšehhi eelduseks vahemiku [5–7] % ([64]). […] % on Damodarani krediidiriski vahetustehingute meetodi kohase näitaja ([…] %) ja krediidireitingupõhise meetodi kohase näitaja ([…] %) aritmeetiline keskmine ([65]). […] % on järgmiste näitajate aritmeetiline keskmine: a) prof Damodarani andmebaasi kohane näitaja […] % ja b) prof Fernandeze kõige hiljutisema turu riskipreemia uuringu (avaldatud 2022. aasta juunis) kohane turu riskipreemia – aritmeetiline keskmine […] % ja mediaan […] % ([66]).

(132) Hinnangulise beeta ([67]) leidmiseks võttis Tšehhi aluseks võrreldavate äriühingute rühma vastavad näitajad. Tšehhi kaasas sellesse rühma mitu Euroopa börsil noteeritud energia- ja kommunaalettevõtet ning täpsustas loendit, et võtta peamiselt arvesse nende äriühingute beetasid, kes tegelevad muu hulgas tuumaenergiaalase tegevusega ([68]). Selle analüüsi tulemusena on finantsvõimenduseta beeta […] ([69]). Tšehhi selgitab, et ehkki kõnealused äriühingud on võrdluseks EDU II-ga kõige sobivamad, saab nende andmete alusel esitada üksnes esialgse hinnangu täielikult tuumaenergiale suunatud projekti beeta kohta, ning et kõnealune beetade vahemik põhineb konservatiivsel hinnangul. Eeskätt selgitab Tšehhi, et paljud nendest börsil noteeritud võrdlusäriühingutest tegelevad tuumaenergiaalase tegevuse kõrval ka mitmesuguse muu äritegevusega. Seega märgib Tšehhi, et kuna osa kõnealustest andmetest kajastab reguleeritud ülekande- ja jaotusvaradega seostatavat riski (ja mitte puhtalt tuumaelektrijaamaga kaasnevat riski), tuleb andmeid tõlgendada ettevaatusega. Seepärast väidab Tšehhi, et Tšehhi Vabariigis asuva tuumaelektrijaama beeta jääb tõenäoliselt võrdlusettevõtjate ([70]) beetade skaala ülemisse otsa.

(133) Võla beeta ([71]) hindamiseks pidas Tšehhi asjakohaseks võtta eelduseks nii nullväärtus kui ka nullist erinev väärtus ([…]), ([72]) nagu on tehtud Ühendkuningriigi vee- ja energeetikasektori hiljutistes regulatiivsetes otsustes ([73]). Omakapitali sihttulusus [9–11] % tuletati võla beeta väärtusest […].

([64]) Vt Tšehhi 1. märtsil 2024 ja 26. veebruaril 2024 esitatud teave.

([65]) Need näitajad pärinevad professor A. Damodarani (edaspidi „Damodaran“) New Yorki ülikool) 2023. aasta juulis väljatöötatud ülemaailmsest omakapitali riskipreemia andmebaasist (https://pages.stern.nyu.edu/~adamodar/pc/datasets/ctrypremJuly23.xlsx). Damodaran kasutab selleks börsiindeksi S&P 500 kaudset omakapitali riskipreemiat. Pärast väljakujunenud turu riskipreemia kindlaksmääramist (selles andmestikus 5 %) hindab Damodaran asjaomase riigi krediidimarginaali ehk riigi riskipreemiat. Tšehhi Vabariigi tururiskipreemia esitatakse riigi pikaajalise omakapitali riskipreemia (5 %) ja Tšehhi riigi riskipreemia (0,3 ja 0,9 %) summana. Tšehhi riigi riskipreemia määratakse kindlaks kahe meetodi põhjal. Esimese meetodi alusel on riskipreemia 0,3 %, mis on saadud Saksamaa krediidiriski vahetustehingu marginaali (eespool osutatud Exceli faili vahekaardi „10-year CDS Spreads“ järgi 0,22 %) ja Tšehhi Vabariigi krediidiriski vahetustehingu marginaali (eespool osutatud Exceli faili vahekaardi „10-year CDS Spreads“ järgi 0,45 %) vahe korrutamisel 1,4-ga, nagu on näidatud Damodarani andmestikus. Teise meetodi põhjal on riskipreemia 0,9 %, mis on saadud Tšehhi Vabariigi krediidireitingust Aa3 tuleneva marginaali 0,64 % korrutamisel 1,4-ga, nagu eespool kirjeldatud.

([66]) Professor P. Fernandeze (edaspidi „Fernandez“, Navarra ülikooli IESE ärikool) väljatöötatud andmebaas. See andmebaas töötati välja Fernandeze jt läbiviidud uuringu tulemusena, mille eesmärk oli kindlaks teha 2023. aastal 80 riigis kasutatud riskivaba tulumäär ja tururiskipreemia (vt Fernandez *et al.* (2023), „Survey: Market Risk Premium and Risk-Free Rate used for 95 80 countries in 2023, 2Survey: Market Risk Premium and Risk-Free Rate used for 80 countries in 2023“, Pablo Fernandez, Diego García de la Garza, Javier Fernandez Acin: SSRNhttps://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4407839).

([67]) Vt Tšehhi 1. märtsil 2024 esitatud teave.

([68]) Arvesse võeti järgmiste äriühingute andmeid: RWE, ČEZ, Fortum, EDF, Engie, Iberdrola, Uniper, Centrica, Nuclearelectrica. Vt Tšehhi 27. veebruaril 2024 esitatud teave.

([69]) Tšehhi selgitab, et tema analüüs põhineb Modigliani ja Milleri meetodil, mille kohaselt kasutati ettenähtud võrdlusandmete kogumit, et leida EDU II hinnanguline finantsvõimenduseta (vara) beeta. Seejärel arvutati see ümber, et leida vastav hinnanguline finantsvõimendusega (omakapitali) beeta (mis põhineb eeldusel, et võla beeta on null). Finantsvõimenduseta beeta hindamiseks kasutas Tšehhi analüüsi tegemiseks kahe ja viie aasta iganädalasi hinnanguid. Täpsemalt on beeta arvutatud Damodarani meetodil, st valitud on võrdlusäriühingute beetad kahe aasta iganädalaste hindade (kaaluga 66,7 %) ja viie aasta iganädalaste hindade (kaaluga 33,3 %) alusel. Vt https://pages.stern.nyu.edu/~adamodar/New_Home_Page/datafile/variable.htm. Vt Tšehhi 27. veebruaril 2024 esitatud teave.

([70]) Tšehhi 10. jaanuaril 2024 esitatud teave omakapitali tulususe kohta.

([71]) Vara beeta saab jaotada omakapitali beetaks (aktsionäride avatus süstemaatilisele riskile) ja võla beetaks (võlakirjaomanike avatus süstemaatilisele riskile). Vara beeta arvutamisel kaalutakse võla ja omakapitali beetasid vastavalt võla ja omakapitali osakaalule kapitali struktuuris.

([72]) Vt Tšehhi 9. jaanuaril 2024 esitatud teave.

([73]) Tšehhi kasutas allikana Ühendkuningriigi reguleeritud veekommunaalteenuste sektorit, kus kasutatakse 0,05–0,15 suurust võla beetat (vt veesektorit reguleeriva asutuse (Ofwat) lõplik hinnaülevaade, detsember 2022, https://www.ofwat.gov.uk/wp-content/uploads/2022/12/PR24_final_methodology_Appendix_11_Allowed_return.pdf).

(134) Finantsvõimenduse hinnanguna ([74]) kasutab Tšehhi […] % suurust näitajat. See kajastab finantsvõimenduse aritmeetilist keskmist tuumaelektrijaama eluea jooksul ja projekti finantsvõimenduse sihtmäära ([75]). Tšehhi märgib, et tegemist on konservatiivse hinnanguga, arvestades esiteks seda, et projekti jaoks prognoositakse 98 % suurust võlamäära, ning teiseks seda, et projekti tegelik finantsvõimendus jääb vahemikku 67–78 % ([76]).

(135) Mis puudutab SMRPd, siis väitis Tšehhi, et tuumaelektrijaamad on eraldiseisvad suurprojektid, millel on võrreldes muude elektrienergia tootmise projektidega teatavad ainulaadsed tunnused ja riskid, mille arvessevõtmiseks peab CAPMi alusel tuletatav omakapitali tulusus sisaldama SMRPd. Selleks et võtta arvesse riske, mida hajutatud portfelliga energia- ja kommunaalettevõtete beetade hinnangulised beetad ei kajasta, peab Tšehhi sobivaks 3–3,5 % suurust hinnangulist näitajat ([77]). Pidades aga silmas, et kavandatud finants- ja lepingulisse struktuuri on lisatud märkimisväärsed riskimaandusmeetmed (sh täitmishinna pikaajaline kaitse), ei sisalda omakapitali sihttulususe näitaja SMRPd.

(136) Eespool esitatud eeldustest lähtudes jääb omakapitali sihttulusus Tšehhi hinnangu kohaselt vahemikku […]–[…] (v.a SMRP). Tšehhi märgib, et omakapitali sihttulusus on kindlaks määratud vahemiku väiksema väärtusena, sest see on lähemal võrdlusaluste vahemiku keskpunktile (vt põhjendus 137) ning projektil on põhjalik riskiprofiil tänu tulude kaitsele ja muudele ärilisse struktuuri kaasatud riskivähendusmeetmetele.

(137) Analüüsi tulemuste võrdlemiseks võrdles Tšehhi projekti sihttulusust [9–11] % lähendüksuste, sh muude tuumaprojektide, suurte äriliste taristuprojektide, Tšehhi reguleeritud kommunaalteenuste osutajate ja Ühendkuningriigi YieldCos-varaklassi näitajatega. Need tulemused on esitatud alljärgnevas tabelis ([78]).

([74]) Selles kontekstis tähendab finantsvõimendus võla osakaalu kapitalis, kusjuures kapital on võla ja omakapitali summa.

([75]) Vt Tšehhi 21. märtsil 2024 esitatud teave.

([76]) 9. jaanuaril 2024 esitatud teabes selgitas Tšehhi, et EDU II rahastamisstruktuuri kohaselt on projekti finantsvõimenduse tase aja jooksul erinev. Ehitusetapis on finantsvõimendus üle 90 %, mis väheneb projekti eluea jooksul sedamööda, kuidas tagasimakstav rahaline abi tagasi makstakse. Tšehhi selgitab lisaks, et EDU II ajas muutuvat finantsvõimendust arvestades peab nõutav omakapitali tulusus CAPMi standardraamistiku kohaselt olema positiivses korrelatsioonis finantsvõimendusega, sest omakapitali investorid nõuavad finantsvõimenduse suurenedes tavaliselt suuremat tulusust. Selle tulemusena peaks ka omakapitali tulusus CAPMi raamistiku kohaselt olema ajas muutuv, et kajastada kõnealust omakapitali tulususe ja tegeliku finantsvõimenduse vahelist suhtelist dünaamikat. Samuti märgib Tšehhi, et kuna finantsmudeli praegune mehhanism põhineb eeldusel, et iga-aastane omakapitali tulusus püsib projekti eluea jooksul sama, ei vasta see sellele, kuidas omakapitali tulusust tuleks EDU II iga-aastase finantsvõimenduse ajas muutuvust arvestades hinnastada. Selle probleemi lahendamiseks tuleks kindlaks määrata püsiv tegelik iga-aastane finantsvõimendus, et 1) võimaldada täpselt hinnastada aktsiariski positsiooni muutumist EDU II projekti eluea jooksul ning 2) kasutada CAPMi raamistikus püsivat iga-aastast omakapitali tulusust vastavalt finantsmudeli praegusele mehhanismile. Seepärast ei kajasta finantsvõimenduse aritmeetiline keskmine aja jooksul täielikult projekti riskitaset ega samal ajal ka investorite nõutavat omakapitali tulusust. Näiteks kui eeldada, et finantsvõimenduse iga-aastane aritmeetiline keskmine püsib sama, oleks projekti aktsiariski positsioon ehitusetapis (mil finantsvõimendus on suurem) suurem kui käitusetapis (mil finantsvõimendus on väiksem). See on seepärast, et ehitusetapis on risk omakapitali investoritele oluliselt suurem kui käitusetapis. Seda silmas pidades esitas Tšehhi kolm alternatiivset meetodit, et määrata kindlaks omakapitali tulususe hindamisel kasutatav tegelik finantsvõimendus. Neid alternatiivseid meetodeid kirjeldati Tšehhi 9. jaanuaril 2024 ning ka 8. novembril 2023 esitatud teabes.

([77]) Vt Tšehhi 9. jaanuaril 2024 esitatud teave.

([78]) Vt Tšehhi 9. jaanuaril 2024 esitatud teave.

Tabel 3

Tšehhi võrdlusalused ([79])

Võrdlusalus	Finantsvõimendus (%)	Omakapitali tulusus (finantsvõimendusega) (%)
Tuumaenergiaprojektid		
Hinkley Point C ([1])	–	11,0 - 11,5
Paks II ([2])	40,0 - 50,0	10,9 - 12,5
Suured ärilised taristuprojektid		
Saksamaa kivisöejaam ([3])	60,0	11,0
Saksamaa kombitsükliga gaasiturbiiniga jaam ([3])	60,0	10,0
Meretuuleenergia ([4])		7,0–9,0
Tšehhi regulatiivne hinnakontroll ([5])		
Elektrienergia jaotamine ja ülekandmine (2021–2025)	48,9	7,9
Gaasi jaotamine ja ülekandmine (2021–2025)	48,9	7,8
Ühendkuningriigi YieldCos ([6])	34,0–65,0	7,2–11,0

([1]) Vt komisjoni 8. oktoobri 2014. aasta otsus abimeetme SA.34947 (2013/C) (ex 2013/N) kohta, mida Ühendkuningriik kavatseb rakendada Hinkley Point C tuumaelektrijaama toetuseks.

([2]) Vt komisjoni 6. märtsi 2017. aasta otsus abimeetme SA.38454 (2015/C) (ex 2015/N) kohta, mida Ungari kavatseb rakendada tuumaelektrijaama Paks II kahe uue tuumareaktori ehitamise toetuseks.

([3]) Fraunhofer ISE (2021), „Levelized cost of electricity renewable energy technologies“, https://www.ise.fraunhofer.de/en/publications/studies/cost-of-electricity.html.

([4]) World Forum Offshore Wind (2022), Financing Offshore Wind, WFO_FinancingOffshoreWind_2022.pdf (wfo-global.org).

([5]) ERÚ (2020), lk 154, (https://www.eru.cz/en/price-control-principles-2021-2025-regulatory-period-electricity-and-gas-industries-and-market). ERÚ (2020), lk 154, (https://www.eru.cz/en/price-control-principles-2021-2025-regulatory-period-electricity-and-gas-industries-and-market).

([6]) Tšehhi andmete kohaselt on YieldCos selliste börsil noteeritud äriühingute varaklass, kes keskenduvad kasutuses olevatele taastuvenergiavaradele. Arvesse võeti kuue äriühingu andmeid 2022. aasta juunist 2023. aasta juunini; neist kaks olid 2023. aastal avaldanud aruanded, kus olid märgitud vastavad finantsvõimenduse ja finantsvõimendusega omakapitali tulususe väärtused. Finantsvõimenduse vahemiku alammäär põhineb portfelli tootlusel ja ülemmäär investeerimispoliitika kohasel maksimaalsel lubataval tootlusel: TRIGi finantsvõimendus: https://www.trig-ltd.com/wp-content/uploads/2023/08/TRIG-H1-2023-Interim-Results-Presentation.pdf; TRIGi finantsvõimendusega omakapitali tulusus: https://www.trig-ltd.com/wp-content/uploads/2023/02/TRIG-2022-Annual-Report.pdf; UKW finantsvõimendus ja finantsvõimendusega omakapitali tulusus: https://www.greencoat-ukwind.com/~/media/Files/G/GreenCoat-UKWind/documents/Results/2911%20Greencoat%20Interim%20Report_CL.pdf.

Allikas: Tšehhi ametiasutused, 9. jaanuaril 2024 esitatud teave.

(138) Tšehhi märgib, et selle võrdluse tulemuste kohaselt vastavad Dukovanys kavandatava tuumaelektrijaama omakapitali tulususe hinnangulised väärtused teiste tuumaelektrijaamade ja energiataristuprojektide vastavatele väärtustele. Samuti märgib Tšehhi, et EDU II omakapitali tulusus on eeldatavasti suurem kui teiste hiljutiste tuumaelektrijaama projektide puhul, võttes muu hulgas arvesse EDU II suuremat finantsvõimendust. Tšehhi Vabariigi energia- ja kommunaalettevõtete reguleeritud tulususe korrigeerimine riski ja tulususe suhte arvessevõtmisega (st lisades 3–3,5 % suuruse SMRP) annaks tulemuseks võrreldava tulususe ([80]).

([79]) Tšehhi märgib lisaks, et tulemused on laias laastus kooskõlas riskianalüüsiga, mille kohaselt on tuumaenergiaprojektid riskispektri ülemises otsas ja nende tulumäär sellele vastavalt kõrge; tuumaenergiaprojektide võrdlusnäitajad kattuvad omakapitali tulususe hinnangulise vahemikuga; Tšehhi regulatiivse hinnakontrolli puhul on tulumäär ajavahemiku 2021–2025 kontrolliperioodidel suhteliselt stabiilne. See on üks madalaim võrdlusnäitaja ning vastab riskianalüüsi tulemuseks saadud riskikategooriale „Väike risk“. Peale selle on kahel võrdlusse kaasatud Saksamaa elektritootmisprojektil (kivisöel töötav elektrijaam ja kombitsükliga gaasiturbiiniga elektrijaam) võrreldes tuumaenergiaprojektidega sama suured ja veidi väiksemad omakapitali tulususe tasemed, peamiselt tänu märksa väiksemale ehitus- ja käitusriskile. Vt Tšehhi 9. jaanuaril 2024 esitatud teave.

([80]) Vt Tšehhi 9. jaanuaril 2024 esitatud teave.

(139) Tšehhi ametiasutused märgivad kokkuvõtteks, et [9–11] % suurune omakapitali sisemise tulumäära sihttase on tururiski ja seotud riskimaandusmeetmeid arvestades asjakohane. Samuti märgib Tšehhi, et [9–11] % suurune omakapitali sihttulusus kajastab projekti kavandatud finantsstruktuuri, mille raames EDU II vastutab ehituseelse tegevuse eest, ehitustegevust rahastatakse riigilaenuga ning väljaostuleping kehtib 40 aastat ([81]).

(140) Tšehhi ametiasutused selgitavad lisaks, et realistlikus stsenaariumis, kus muudest kui õiguspärastest põhjustest tingitud ülekulud moodustavad 10 %, langeks omakapitali sisemine tulumäär tasemele […] %.

3.6.5.2. Laenukapitali kulukuse määr

(141) Tšehhi selgitab, et ehitus- ja garantiiperioodil on tagasimakstava rahalise abi kulukuse määr 0 % aastas, kuid ärilisel käitamisel võrdub tagasimakstava rahalise abi kulukuse määr riigipoolse laenupõhise rahastamise kulukuse määraga, millele lisandub 1 %, kuid mitte vähem kui 2 % aastas. Tšehhi selgitab samuti, et võttes arvesse riigi laenukulude ja ka inflatsiooni hiljutisi suundumusi, on laenukapitali kulukuse määr käitusetapis 3,5 % ([82]). Tšehhi arvutuste kohaselt on projekti laenukapitali kulukuse üldmäär [2–4] % ([83]).

3.6.5.3. Üldine tulumäär

(142) Tšehhi lähtus järgmisest lihtsast kapitali kaalutud keskmise hinna valemist ([84]):

$$WACC = CoE\ x\ \left(1 - \frac{D}{D+E}\right) + CoD\ x\ \left(\frac{D}{D+E}\right)$$

kus

1) CoE on omakapitali kulukuse määr ehk omakapitali tulusus [9–11] %, mida on käsitletud alapunktis 3.6.5.1;

2) CoD on laenukapitali kulukuse määr [2–4] %, mida on käsitletud alapunktis 3.6.5.2; ning

3) $\left(\frac{D}{D+E}\right)$ on projekti finantsvõimendusmäär […] %, mida on käsitletud alapunktis 3.6.5.1.

([81]) Vt Tšehhi 9. jaanuaril 2024 esitatud teave.

([82]) Tšehhi selgitab, et 3,5 % suurune laenukapitali kulukuse määr põhineb hiljutistel andmetel Tšehhi Vabariigi riigivõlakirjade tulukõvera kohta. Kättesaadavate 20 ja 50 aasta näitajate lineaarse lähenduse põhjal on asjaomane 30 aasta määr 4,04 % (Tšehhi kroonides). Kuna Tšehhi valitsusel ei ole eurodes noteeritud pikaajalisi võlakirju, arvutati hinnanguline määr eurodes, kasutades valuutaforvardtehingute (CZK/EUR) vahetuskursse, mille alusel arvutati fikseeritud intressimäär. Selle analüüsi põhjal on asjaomane fikseeritud määr eurodes väljendatuna 2,5 %. Kui lisada eespool osutatud 1 % suurune marginaal, on laenukapitali kulukuse määr hinnanguliselt 3,5 %. Vt Tšehhi 1. ja 7. märtsil 2024 esitatud teave.

([83]) Vt Tšehhi 7. märtsil 2024 esitatud teave. Tšehhi selgitab, et pärast ostulepingu kehtivusaja lõppu võib projekt suurendada ajavahemikul 2081–2095 ärilaenude summat 304 miljoni euro ulatuses (ehk 3 % tagasimakstava rahalise abi summast), arvestades, et investor püüab projekti pärast ostulepingu kehtivusaja lõppu arvatavasti refinantseerida, et oma varaportfelli tõhusamalt hallata. Ärilaenude summa võetakse eeldatavalt kasutusse pärast ostulepingu kehtivusaja lõppu kulukuse määraga 5,5 %. Selle näitaja hindamisel võeti võrdlusaluseks tagasimakstava rahalise abi laenukapitali kulukuse määr (st 3,5 %). Võttes arvesse, et projekti eluea lõpupoole on see täies ulatuses avatud turuhindadest tulenevale riskile, lisati 3,5 % suurusele näitajale 2 % marginaal, et hinnata ärilaenukapitali kulukuse määra selles etapis. Vt ka Tšehhi finantsmudel.

([84]) Vt Tšehhi 13. oktoobril 2023 ja 1. märtsil 2024 esitatud teave.

(143) Selle valemi kohaselt on kapitali kaalutud keskmine hind [4,5–7] %. Tšehhi selgitab, et tema kapitali kaalutud keskmise hinna valemis ei arvestata maksukilbi mõjuga, kuna kogu maksumõju kajastub finantsmudelis ning finantsmudeli suhtarvude arvutamiseks kasutatud rahavoogudes ([85]). Kui aga maksukilbi mõjuga siiski arvestada ja kasutada tegelikku maksumäära 21 %, oleks kapitali kaalutud keskmine hind [4–7] % ([86]).

3.6.6. *Projekti tulud ja kulud*

(144) Nagu on selgitatud punktis 3.6.2, põhineb Tšehhi esitatud finantsmudel mitmesugustel eeldustel seoses turuhinnaootuste, elektrijaama valmiduse, ehituskulude, tegevuskulude ja dekomisjoneerimiskuludega, samuti muudel asjakohastel eeldustel, näiteks eeldused projekti investeeringukulude ja rahastamise suhtes.

(145) Elektrijaama tulud arvutatakse vastavalt põhjenduses 88 kirjeldatud tasustamisvalemiga seotud finantsstiimulitele turuhinnaprognooside põhjal ja eeldusel, et elektrijaama käitatakse piiratud koormuse järgimisega, mille puhul elektrijaam kohandab toodetava elektrienergia kogust teatavaid tehnilisi piiranguid arvestades hetketuru tunnihindade põhjal.

(146) Tšehhi ametiasutused selgitasid, et elektrijaama võimet järgida koormust piiravad teatavad tehnilised piirangud, mis osaliselt olenevad valitavast tehnoloogiast. Modelleerimisstsenaariumis, milles vaadeldi elektrijaama dispetšerjuhtimist vastavalt turuhindadele, eeldas Tšehhi, et elektrijaam vastab vähemalt kergeveereaktoriga tuumaelektrijaamadele esitatavatele Euroopa kommunaalteenuste nõuetele (European Utility Requirements). ([87]) Kui elektrijaama tehniline võimsus ületab neid miinimumnõudeid, võetakse seda arvesse tulueeldustes, mida kasutatakse täitmishinna arvutamisel pärast inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste lepingu sõlmimist. Selline suurem paindlikkus võimaldaks koormuse järgimist paremini optimeerida ning vähendaks seega täitmishinda.

(147) Keskse stsenaariumi turuhinnangutes lähtus Tšehhi ČEZi ärilistest eeldustest seoses elektrienergia keskmiste aastaste turuhindade muutumisega Tšehhi Vabariigis ajavahemikul 2035–2050. Ajavahemiku 2051–2096 puhul on Tšehhi ametiasutused võtnud elektrijaama kogu eluea puhul eelduseks turuhindade järkjärgulise ja järjepideva vähenemise […] % aastas, mis kajastab ootust, et pikemas perspektiivis turuhinnad pigem langevad, arvestades taastuvate energiaallikate osakaalu suurenemist süsteemis. Inflatsiooniga korrigeerimiseta on keskses stsenaariumis eeldatav turuhind 2036. aastal […] eurot MWh kohta, mis langeb 2050. aastaks […] eurole MWh kohta ning väheneb järkjärgult tasemele […] eurot MWh kohta 2076. aastal ja […] eurot MWh kohta 2096. aastal.

(148) Tšehhi ametiasutused on finantsmudeli osana esitanud hinnatundlikkuse analüüsid; need põhinevad täiendavatel stsenaariumidel, milles eeldatav aastane keskmine püsivhind turul jääb vahemikku –10 eurost MWh kohta 150 euroni MWh kohta. Stsenaariumides, kus turuhind on –10 EUR/MWh, 10 EUR/MWh ja 20 EUR/MWh, lõpetab elektrijaam eeldatavalt pärast ostulepingu kehtivusaja lõppu tegevuse. Kui võtta arvesse kõigi hinnatundlikkuse stsenaariumide näitajate vahemikku, peaks Tšehhi ametiasutuste hinnangu kohaselt täitmishind olema vahemikus [50–80] EUR/MWh kuni [75–90] EUR/MWh, et saavutada projekti eluea jooksul omakapitali sihttulusus [9–11] %. Võttes eelduseks kindlaksmääratud täitmishinna [65–80] EUR/MWh (2020. aasta reaalväärtuses), oleks eeldatav omakapitali sisemine tulumäär erinevaid tundlikkusnäitajaid kasutades […] % enne tulude jagamist lepingu kehtivusajal, […] % enne tulude jagamist projekti kestuse ajal ning […] % pärast tulude jagamist turuhinna 150 EUR/MWh juures, […] % nii enne kui ka pärast tulude jagamist turuhinna 40 EUR/MWh juures, […] % nii enne kui ka pärast tulude jagamist turuhinna 20 EUR/MWh juures ning […] % nii enne kui ka pärast tulude jagamist turuhinna 10 EUR/MWh ja ka –10 EUR/MWh juures.

([85]) Tšehhi selgitab, et see meetod erineb ettevõtterahanduse meetodist, mille korral põhineb väärtuse hindamine ettevõtte vabadel rahavoogudel ning kapitali kaalutud keskmise hinna korrigeerimine maksukilbiga (st laenukapitali kulukuse määr korrutatakse teguriga (1-t), kus t on maksumäär) on vajalik selleks, et teha kindlaks maksumõju finantsstruktuurile, arvestades et maksumõjud mudelis otseselt ei kajastu. Seepärast ei ole kõnealune korrigeerimine käesoleva projekti jaoks kasutatava finantsmudeli puhul kohaldatav. Vt Tšehhi 21. veebruaril 2024 esitatud teave.

([86]) Tšehhi 1. märtsil 2024 esitatud teave ja Tšehhi finantsmudel.

([87]) Liikmetele kättesaadav: https://europeanutilityrequirements.eu/.

(149) Nagu on selgitatud põhjenduses 145, töötas Tšehhi välja aastatulumudeli, mis võimaldab arvutada elektrijaama tulu iga töötunni kohta, lähtudes hinnangulistest turu tunnihindadest ja eeldusest, et toodangut optimeeritakse vastavalt turu hinnasignaalidele, võttes samal ajal arvesse ka plaanilist ja erakorralist hooldust. Tunnihindade kõverad määrati kindlaks 2035. aasta hinnavolatiilsuse põhjal vastavalt ČEZi kesksele hinnastsenaariumile, mida kohaldati iga-aastastele hinnaprognoosidele vara kasutusea jooksul. Seejärel arvutati iga tunnihindade kõvera puhul kindlaks elektrijaama tulu, kasutades punktis 3.6.1 kirjeldatud tasustamisvalemit ja eeldust, et toodangut optimeeritakse vastavalt hinnasignaalidele ja tuumaelektrijaama tehnilise võimekuse piires.

(150) Selleks et hinnata eespool kirjeldatud koormuse järgimise mõju elektrijaama kasumlikkusele, võrdles Tšehhi koormuse järgimisega stsenaariumi stsenaariumiga, kus koormust ei järgita ning väljundvõimsus hoitakse keskmisel iga-aastasel valmidustasemel [75–100] % elektrijaama võimsusest. Koormuse järgimise korral töötab elektrijaam Tšehhi ametiasutuste hinnangu kohaselt keskmise valmidusega [70–90] % elektrijaama võimsusest (arvestades, et väljundvõimsust eeldatavalt vähendatakse tasemele 75 %, kui turuhinnad (*p*) on alla omahinna (*c*)); selle tulemusena moodustavad tulud keskmiselt 101,24 % ja kulud keskmiselt 96,59 % vastavalt nendest tuludest ja kuludest, mis saavutataks projekti eluea jooksul ilma koormuse järgimiseta. Tšehhi ametiasutused rõhutavad, et analüüsi tulemused on suuresti sõltuvad eeldatavatest turuhindadest, mis on hüpoteetilised ning mida saab elektrijaama tootlikkuse näitajana käsitada üksnes teoreetiliselt.

(151) Põhjenduses 88 kirjeldatud tasustamisvalem tagab EDU II-le tulude stabiilsuse, olenemata keskmisest turuolukorrast ostulepingu kehtivusajal (2038–2078).

(152) Kuna käesoleva otsuse vastuvõtmise ajal ei olnud inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste pakkumismenetluse tulemus teada, esitas Tšehhi orienteerivad kuluhinnangud, mis põhinevad võrdlusanalüüsil ja avalikult kättesaadaval teabel olemasolevate elektrijaamade projekteerimise, arendamise ja käitamise kohta. Tšehhi tõdeb, et kuluprognoosid ei ole täienisti usaldusväärsed, sest Tšehhis ei ole hiljuti ellu viidud otseselt võrreldavaid varasemaid projekte ning projekteerimistööd ei ole veel piisavalt üksikasjalikult paigas. Seejuures märgib Tšehhi, et inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja pakkumismenetlus peaks tagama majanduslikult soodsaima lahenduse, mis omakorda peaks hoidma kulud võimalikult väiksena.

(153) Baasjuhtumi stsenaariumis moodustavad investeeringukulud, st ehituskulud (edaspidi „üleöökulud“) hinnangute kohaselt kokku […] EUR/kW, mis vastab […] miljardile eurole 2020. aasta reaalhindades (ja […] miljardile eurole nominaalhindades).

(154) Lisaks märgib Tšehhi, et arvestades tuumaelektrijaamade keerukust ja tehnilisi iseärasusi, ei ole ebatavaline, et ehituskulud kujunevad märksa suuremaks kui esialgu prognoositud. Tšehhi hindas, et halvima võimaliku stsenaariumi korral, kus tekiks sarnased ülekulud nagu Vogtle (USA) ja Hinkley Point C (ÜK) tuumaelektrijaamade puhul, võivad projekti üleöökulud ulatuda [14 000–15 000] euroni kW kohta ehk [17–18] miljardi euroni (2023. aasta reaalhindades).

(155) Muutuvate tegevuskulude hindamisel võetakse muu hulgas arvesse kütusekulusid, riigile makstavaid jäätmekäitlustasusid, muid käitus- ja hoolduskulusid peale kütusekulude ning kohustuslikku jooksvat eraldist dekomisjoneerimise kulude katmiseks. Tšehhi ametiasutuste hinnangu kohaselt moodustavad muutuvad tegevuskulud kokku ligikaudu [10–15] EUR/MWh (kusjuures hinnangulised kütusekulud on […] EUR/MWh, dekomisjoneerimis- ja jäätmekäitluskulud […] EUR/MWh ning muutuvad kütuse- ja hoolduskulud […] EUR/MWh). Muutuvaid tegevuskulusid kasutatakse sisendmuutujana (*c*) ostulepingu kohases tasustamisvalemis ja koormuse järgimise hindamiseks vastavalt hetketuru tunnihindadele.

(156) Finantsmudelis sisalduvate kogutegevuskulude hulgas on ka jooksvad olelusringi kulud ([…] EUR/MWh), mis Tšehhi ametiasutuste andmete kohaselt kujutavad endast elektrijaama komponentide asendamise ja suurema remondiga seotud kulusid, kuid mitte eluea pikendamise kulusid. Samuti on finantsmudeli tegevuskulude hulgas püsivad tegevuskulud ([10–20] EUR/MWh), mis Tšehhi ametiasutuste andmete kohaselt hõlmavad töötasusid, teenuste ostmise kulusid, kindlustus- ja maksukulusid, lõivusid, inspektsioonide ja kontrollidega seotud kulusid, dekomisjoneerimise eraldisi ja mitmesuguseid muid kulusid.

(157) Selleks et võtta arvesse koormuse järgimise mõju kuludele, on Tšehhi ametiasutused lisanud tegevuskulud […] EUR/MWh. Tšehhi ametiasutuste väite kohaselt on tuumaelektrijaamades koormuse järgimisel tekkivad lisakulud seotud käitamise suurema keerukuse, hoolduse ja kütusesäästlikkuse kaalutlustega ning need sõltuvad tuumaelektrijaama konkreetsest projektist, vanusest, selle suhtes kohaldatavast õigusraamistikust ja käitamistavadest. Praegune eeldus – […] EUR/MWh – on esialgne hinnang, mis vaadatakse läbi pärast inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste pakkumismenetlust ning korrapärase läbivaatamise raames.

(158) Pärast inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste pakkumismenetluse lõppu ajakohastab Tšehhi teatavaid eespool kirjeldatud kulueeldusi (vt lisa). Konkreetsemalt ajakohastatakse üleöökulusid, muutuvaid tegevuskulusid (kütusekulud, käitus- ja hoolduskulud, jäätmekäitlus- ja dekomisjoneerimiskulud), olelusringi kulusid, püsivaid tegevuskulusid, koormuse järgimise kulusid ja valmidusega seotud eeldusi ning neid kasutatakse algse täitmishinna arvutamiseks finantsmudelis.

(159) Mõningaid eeldusi võidakse ajakohastada (st korrigeerida kas üles- või allapoole) korrapärase läbivaatamise käigus, sealhulgas inflatsioonieeldusi, muutuvaid tegevuskulusid, olelusringi kulusid, püsivaid tegevuskulusid, koormuse järgimise kulusid ja koormuse järgimise kasumlikkuse hinnanguid (vt lisa). Läbivaatamise üle teeb järelevalvet sõltumatu kolmas isik, eeldatavalt Tšehhi energiaamet.

(160) Peale selle võidakse teatavaid eeldusi ajakohastada jaotises 3.8 kirjeldatud õiguspärastel põhjustel.

3.6.7. *Ülemäärase hüvitamise vältimine*

(161) Nagu on selgitatud algatamisotsuses, pakkusid Tšehhi ametiasutused ülemäärase hüvitamise vältimiseks esialgu välja mehhanismi, mis põhines omakapitali tulude jagamise korral (mille künniseks oli omakapitali sihttulusus [9–11] %) ning jagamisvahekorral 50 : 50.

(162) Arvestades 1. meetme puhul väljapakutud muudatusi, eeskätt võttes arvesse ostulepingu kehtivusaja lühendamist 60 aastalt 40 aastale, mistõttu on abisaaja Tšehhi arvates vara kasutusaja viimasel 20 aastal avatud turuhindadest tulenevale riskile, märgivad Tšehhi ametiasutused, et asjakohasem oleks vähesel määral muudetud omakapitali tulude jagamise kord, et võtta täpsemini arvesse asjaolu, et abisaaja on pärast ostulepingu kehtivusaega suuremal määral avatud turuhindadest tulenevale riskile. Seega nähakse omakapitali tulude jagamise korraga ette alljärgnev.

a) 40 aasta jooksul alates tuumaelektrijaama kasutuselevõtmise kuupäevast jagavad abisaaja ja eriotstarbeline üksus igasugust tulu, mis ületab omakapitali tulususe määra [9–11] % (nominaalväärtuses, pärast maksustamist, enne rahastamist ärilaenudega), vahekorras 50 : 50.

b) Eespool osutatud 40-aastasele perioodile vahetult järgneva 20 aasta jooksul jagavad abisaaja ja eriotstarbeline üksus igasugust tulu, mis ületab omakapitali tulususe määra [9–11] % (nominaalväärtuses, pärast maksustamist, enne rahastamist ärilaenudega), vahekorras 60 : 40.

(163) Tšehhi selgitas, et projekti tegelikku tulusust hinnatakse projekti kogu tegevusaja jooksul iga viie aasta järel, et teha kindlaks, kas tekkinud on ülemäärane tulu. Kõnealune hindamine toimub i) esimest korda pärast selle majandusaasta lõppu, mille jooksul jõustub tuumaelektrijaama käitamise luba, või pärast selle majandusaasta lõppu, mis eelneb vahetult aastale, mil möödub viis aastat alates ajast, kui tuumaelektrijaam hakkab elektrienergiat võrku tarnima (olenevalt sellest, kumb aasta on varasem) (esmane ülemäärase hüvitamise ülevaatus) ning ii) seejärel iga viie aasta järel (järgnev ülemäärase hüvitamise ülevaatus), kuni projekti äritegevus lõpetatakse.

(164) Hindamine põhineb finantsmudeli uusimal versioonil, mida ajakohastatakse vastavalt tegelikele tuludele ja kuludele hindamisele eelneva majandusaasta lõpu (edaspidi „hindamiskuupäev“) seisuga.

(165) Hindamisel analüüsitakse, kas tegelik omakapitali tulusus (tegelik omakapitali sisemine tulumäär) ületab omakapitali sisemise tulumäära teatavat künnisväärtust (edaspidi „omakapitali sisemise tulumäära ülemäärase hüvitamise künnis“). Tegelik omakapitali sisemine tulumäär on tulumäär, mis saavutatakse täitmishinna, turult saadud tulu ja muude tasustamisvalemi parameetrite juures, mis hindamiskuupäeva seisuga kehtivad. Omakapitali tegeliku sisemise tulumäära kindlaksmääramisel võetakse arvesse projekti tegelikku tootlust alates projekti algusest kuni vastava hindamiseni. Selles ei võeta arvesse tegevuse lõpuni prognoositavaid rahavoogusid. Omakapitali sisemise tulumäära ülemäärase hüvitamise künniseks on eelneva hinnanguna määratud [9–11] % projekti kogu eluea jooksul (st nii ostulepingu väljaostuperioodi ajal kui ka pärast seda).

(166) Kui tegelik omakapitali sisemine tulumäär ületab omakapitali sisemise tulumäära ülemäärase hüvitamise künnist, loetakse, et tegemist on omakapitali ülemäärase hüvitamisega (edaspidi „omakapitali ülemäärase hüvitamise sündmus“). Omakapitali ülemäärase hüvitamise sündmuse korral makstakse riigile ja ČEZile tagasi ühekordne rahaline summa (edaspidi „omakapitali ülemäärase hüvitamise summa“). Omakapitali ülemäärase hüvitamise summa makstakse välja alles vahetult pärast ülemäärase hüvitamise ülevaatust ja mitte sellel aastal, mille jooksul omakapitali ülemäärane hüvitamine aset leidis.

(167) Kui leitakse, et toimunud on omakapitali ülemäärase hüvitamise sündmus, arvutatakse omakapitali ülemäärase hüvitamise summa järgmisel viisil.

(168) Kõigepealt arvutatakse rahaline summa, mis võrdub omakapitali tegeliku sisemise tulumäära ja omakapitali sisemise tulumäära ülemäärase hüvitamise künnise vahega, võttes arvesse rahavoogude ajastust ja arvestamata võimalikke riigile varem makstud omakapitali ülemäärase hüvitamise summasid.

(169) Seejärel korrutatakse kõnealune summa jagamissuhtarvuga, et teha kindlaks väljamakse, mille abisaaja peab riigile tegema. Tšehhi kinnitas lisaks, et ülemäärase hüvitamise vältimiseks võidakse teha ühekordseid makseid või korrigeerida ostulepingu kohast täitmishinda.

3.7. **2. meede: riigilaen (tagasimakstav rahaline abi)**

(170) Tšehhi kavatseb anda riigilaenu (tagasimakstavat rahalist abi) 2. etapi (projekti arendamine) ja 3. etapi (ehitus) rahastamiseks. Tšehhi andmete kohaselt on 2. ja 3. etapi eeldatavad investeeringukulud baasjuhtumi stsenaariumis […] miljardit eurot (nominaalväärtus, 2020. aasta hindades). Teisalt esitas Tšehhi ka kõrgematel investeeringukuludel põhinevad stsenaariumid. Võttes aluseks kõige kulukamad varasemad tuumaprojektid (st Vogtle ja HPC), on 2. ja 3. etapi investeeringukuludeks hinnatud [17–18] miljardit eurot (2023. aasta reaalväärtuses). Täpne laenusumma projekti arendamise rahastamiseks määratakse kindlaks vastavalt inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste pakkumismenetluse tulemustele ning pärast vastava lepingu sõlmimist.

(171) Tšehhi märgib, et laenu andmisel on võrreldes turutingimustel laenule riigigarantii andmisega järgmised eelised. *Esiteks* välistab tagasimakstav rahaline abi riski, et projekti jaoks ei ole võimalik leida rahastust ärilaenude turult. *Teiseks* pakub tagasimakstav rahaline abi võrreldes ärilaenuteenustega kiiremat lahendust kogu rahastamispaketi tagamiseks. *Kolmandaks* oleks laenukapitali kulukuse määr tagasimakstava rahalise abi puhul väiksem, arvestades et riik annaks laenu otse, samuti oleksid väiksemad kulud, mis on seotud rahastamise tagamise ja kulukohustuste võtmisega kogu ehitusperioodi jooksul. Tšehhi ametiasutused selgitasid lisaks, et kuna tuumaprojektide puhul on laenusumma suur ja turg ei pruugi olla valmis asjaomaseid riske võtma, kaasneksid võimaliku turupõhise laenuandmisega suuremad kulud, mistõttu peaks ka ostulepingu kohane täitmishind olema kõrgem. Peale selle juhtisid Tšehhi ametiasutused tähelepanu, et riigil on võrreldes turul tegutsevate laenuandjatega rohkem paindlikkust rahastamise lõppsumma kindlaksmääramisel ning et see paindlikkus on vajalik, arvestades, et inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste lepingut ei ole veel sõlmitud.

(172) Tagasimakstava rahalise abiga kaetakse eeldatavalt kõik 2. ja 3. etapiga seotud kulud (vt põhjendus 67). Tagasimakstava rahalise abi tagatiseks on EDU II varad ning seda ei saa tagasi nõuda ČEZilt, samuti ei anna ČEZ tagasimakstavale rahalisele abile tagatist. Abisaaja maksab projekti ehitusetapi jooksul intressi määras 0 % ([88]). Pärast seda vastab aastane intressimäär riigi laenukapitali kulukuse määrale, mille rahandusministeerium määrab kindlaks konkreetse aasta protsendimäärana, millele liidetakse 1 protsendipunkt; intressimäär ei tohi olla vähem kui 2 % aastas ([89]). Tagasimakstava rahalise abi tingimused määratakse lõplikult kindlaks pärast inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste lepingu pakkumismenetluse lõppu.

(173) Tagasimakstava rahalise abi summa saab kasutusse võtta alates ostulepingu, investorilepingu ja tagasimakstava rahalise abi jõustumise kuupäevast. Kasutusse võtmine toimub perioodiliselt (nt igal aastal) kooskõlas EDU II ajakohastatud eelarvega.

(174) Tagasimakstavat rahalist abi amortiseeritakse vastavalt projekti konkreetsetele vahe-eesmärkidele, etappidele ja prognoositavatele muutustele 30 aasta jooksul. Tagasimakstava rahalise abi amortiseerimine algab tuumaenergiaseaduse kohase loa saamisel. Kuni selle ajani luuakse võla teenindamise reserv, mis on ette nähtud üksnes tagasimakstava rahalise abi amortisatsiooniks ja intressi maksmiseks (edaspidi „võla teenindamise reserv“) ajavahemikul kuni amortiseerimise alguseni; EDU II säilitab seda reservi kogu amortisatsiooniperioodi jooksul ning seda kasutatakse tagasimakstava rahalise abi amortisatsiooniks ja intressi maksmiseks üksnes rahapuudujääägi korral. Kui võla teenindamise reservi amortisatsiooniperioodil ei kasutata, kasutatakse seda viimaste osamaksete ja intressimaksete tasumiseks.

(175) Kui EDU II teatab riigile, et projekti puhul on vaja tagasimakstava rahalise abi amortiseerimine rahaliste kohustuste mittetäitmise ([90]) vältimiseks peatada, et EDU II on ära kasutanud võla teenindamise reservi ning et ČEZ ei ole rikkunud omakapitali kaudu rahastamisega seotud kohustust, ([91]) (edaspidi „peatamist käsitlev teatis“), peatatakse tagasimakstava rahalise abi amortiseerimine ja intressi maksmine ajavahemikuks, mis on vajalik selleks, et vältida rahaliste kohustuste mittetäitmist.

(176) Tagasimakstava rahalise abi tingimuste kohaselt on lubatud tagasimakstava rahalise abi vabatahtlikud ettemaksed ja/või refinantseerimine.

(177) Kui EDU II-s toimub kontrolli üleminek, peab EDU II laenusumma koos intressiga tagasi maksma tagasimakstavat rahalist abi käsitlevas otsuses kindlaksmääratud tähtaja jooksul, välja arvatud juhul, kui Tšehhi Vabariik omandab kõik EDU II aktsiad.

(178) EDU II-l on alates ostulepingu kehtivusaja algusest õigus maksta välja dividende kooskõlas kokkulepitud näitajatega ning tingimusel, et kõik tagasimakstava rahalise abi saabunud tähtajaga osamaksed on eelnevalt tasutud. Samuti on EDU II-l õigus teha ČEZile vaba raha olemasolul makseid muude kanalite kaudu (nt aktsionäridele võlgnetavate summade maksete või kontsernisiseste (EDU II-lt ČEZile) võlatehingute kaudu).

(179) Kuni EDU II on tagasimakstava rahalise abi (k.a tasumisele kuuluv intress) täielikult tagasi maksnud, ei saa ta teha eraldisi või makseid ČEZile ega ühelegi ČEZi kontserni liikmele, välja arvatud maksed EDU II-le vajalike ja/või tuumaelektrijaama käitamiseks ja hoolduseks nõutavate kontsernisiseste tarnete või teenuste eest tasumiseks. Kui see on aga ette nähtud tagasimakstava rahalise abi tingimustega, ei keela ega piira eelnev lause selliseid makseid, mida EDU II teeb või saab ČEZi kontsernis loodud võimaliku rahalise kogumi raames, kui ta selles osaleb.

(180) Kui tekivad ülekulud, ei saa välistada, et tagasimakstava rahalise abi tagasimaksmiseks osutub osaliselt vajalikuks refinantseerimine turutingimustel antavate eralaenudega. Selles stsenaariumis ei oleks investeerimiskulu tagasimaksmine enam otseselt seotud tagasimakstava rahalise abi tagasimakseajaga.

([88]) See intressimäär kehtib kuni tuumaelektrijaama käitamiseks loa andmiseni. *Vt* tuumaenergiaseaduse paragrahvi 9 punkt f ja paragrahvi 4 lõige 2 (tuumarajatise käitamine).

([89]) See intressimäär kehtib pärast seda, kui abisaaja on saanud loa tuumaelektrijaama käitamiseks. *Vt* tuumaenergiaseaduse paragrahvi 9 punkt f ja paragrahvi 4 lõige 2 (tuumarajatise käitamine).

([90]) Termin „rahaliste kohustuste mittetäitmine“ on määratletud investorilepingu tingimustelehe punktis 6.

([91]) Investorilepingu tingimustelehe kohaselt tähendab see ČEZi kohustust tagada projekti jaoks kokkulepitud tingimusliku omakapitali kaudu rahastamine maksimaalses kogusummas 1,95 miljardit eurot.

3.8. **3. meede: seaduse- või poliitikamuudatustevastane kaitsemehhanism**

(181) Kolmas meede, millega projekti toetatakse, on ČEZi kulude hüvitamise kaitse juhuks, kui Tšehhi otsustab muuta riigi tuumaenergiapoliitikat või 1. või 2. meedet mitte kohaldada või kui ilmnevad õiguspärased põhjused (edaspidi „seaduse- või poliitikamuudatustevastane kaitsemehhanism“) ([92]).

(182) Seaduse- või poliitikamuudatustevastane kaitsemehhanism koosneb ČEZi müügioptsioonist ([93]) või riigi ostuoptsioonist ([94]) teatavate asjaolude esinemisel. See meede kehtestatakse Tšehhi ametiasutuste ning ČEZi ja EDU II vahelises lepingus koos ČEZi kohustusega tagada omakapitali kaudu rahastamine projekti elluviimiseks.

(183) Kuni investorilepingu sõlmimiseni on projekti koostööraamistik sätestatud esimeses rakenduslepingus, sealhulgas seaduse- või poliitikamuudatustevastane kaitsemehhanism projekti esimeseks etapiks. Konkreetselt on esimeses rakenduslepingus kindlaks määratud menetlused ja meetodid lepingutingimuste uuesti läbirääkimiseks juhul, kui esinevad õiguspärased põhjused, ning riigile aktsiate müümiseks (õiguspärastel põhjustel) projekti 1. etapi käigus. Esimeses rakenduslepingus on kirjeldatud aktsiaostulepete üksikasju, võttes arvesse eesmärki tagada, et tehingu mõju oleks mõlemale poolele neutraalne (nt tagades, et ostuhinna väärtus vastab EDU II-sse investeeritud rahalistele vahenditele, et EDU II ei kanna tulusid üle ČEZile jne).

(184) Tšehhi ametiasutused selgitavad, et kõigi aktsiate riigile müügi korral kasutatavaks ostuhinnaks on kuni 1. etapi lõpuni kindlaks määratud 4 509 591 000 Tšehhi krooni, millele võib lisanduda õiguspärastest põhjustest tulenev lisatasu, mis ei ületa 200 000 000 Tšehhi krooni ja vastab ČEZi tehtavate kapitalisüstide kogusummale. Pooled on eraldi lepingus kindlaks määranud tingimused, mille korral need summad sisaldavad majanduslikku investeerimistulu, ja tingimused, mille korral need seda ei sisalda. Üldreeglina on ČEZil samuti õigus saada investeerimistulu, kui projektist loobutakse õiguspärastel põhjustel.

(185) Peale selle selgitavad Tšehhi ametiasutused, et seaduse- või poliitikamuudatustevastane kaitsemehhanism tagab EDU II-le kaitse sündmuste eest, mis ei ole tema kontrolli all (nt õiguspärased põhjused ([95])), nagu on sätestatud ostulepingus (vt põhjendus 104). Eeskätt juhul, kui EDU II-l ei ole õiguspäraste põhjuste tõttu võimalik täita oma juriidilisi kohustusi või ta teeb seda hilinemisega, on kõnealune täitmata jätmine või hilinemine põhjendatud. Samamoodi kehtib reegel, et kui projekti elluviimine teatava õiguspärase põhjuse tõttu viibib, lükatakse kasutuselevõtmise sihtkuupäev vastavalt sellele päevapõhiselt edasi. Samuti on EDU II-l õigus saada õiguspärase põhjuse esinemise korral rahalist hüvitist.

(186) Tšehhi ametiasutused selgitavad, et selle meetme eesmärk on vähendada vajamineva abi summat täitmishinna kindlaksmääramisel ning luua sel eesmärgil vastuvõetav riskide jaotamise raamistik. Meede aitab piirata investori riski ning samal ajal vähendada investeerimistulu vahemikku. Selle eesmärk on kaitsta EDU II teatavate riskide eest (vt algatamisotsuse lisa). Samal ajal võtab EDU II riski, et projekti raames võivad tekkida ülekulud muudel põhjustel peale õiguspäraste põhjuste. Tšehhi ametiasutused on esitanud ülevaate muudatustest, mida käsitatakse õiguspäraste

([92]) Vt õiguspäraste põhjuste määratlus eespool põhjenduses 104.

([93]) Müügioptsioon on seotud ČEZi õigusega müüa teatavate sündmuste korral riigile kõik EDU II aktsiad.

([94]) Ostuoptsioon on seotud riigi õigusega osta ČEZilt teatavate sündmuste korral kõik EDU II aktsiad.

([95]) Õiguspärased põhjused on sündmused ja asjaolud, mis täpsustatakse ostulepingus (ja on juba kindlaks määratud esimeses rakenduslepingus) ning on seotud järgmisega: tagasimakstava rahalise abi tingimuste muutumine, Tšehhi valitsuse lõpliku investeerimisotsuse edasilükkumine, projekti suhtes kohaldatavate seotud õigusnormide vastuvõtmine, muutmine või kehtetuks tunnistamine, riigi või projekti toetavate riigiasutuste poolsete kindlaksmääratud kohustuste täitmata jätmine, taristu- ja võrguprobleemid, riigi julgeolekuga seotud vajadused ja seotud mõju jne.

põhjustena. Siia kuuluvad täitmishinna arvutamisel kasutatavate sisendväärtuste muudatused olenevalt inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste pakkumismenetluse tulemustest (mis puudutab kapitalikulusid, ehitus- ja valmidusperioodide kestust, ([96]) käitus-, hooldus- ja kütusekulusid, olelusringi kulusid, ([97]) võimsust ja ka elektrijaama tehnilisi võimalusi) või tagasimakstava rahalise abi lõplikest tingimustest (tagasimakstava rahalise abi jaoks kindlaks määratav intressimäär, laenusumma ja maksetingimused (vt põhjendus 172), samuti eeldused seoses ärilaenudega vastavalt tagasimakstava rahalise abi summale ja tingimustele). Seda silmas pidades kinnitavad Tšehhi ametiasutused, et finantsmudel põhineb elektrijaama jaoks vajalikul minimaalsel õiguslikul paindlikkusel ning et igasugune paindlikkuse suurenemine tagaks tõhusamad koormuse järgimisega seotud eeldused ning seega täitmishinna vähenemise.

(187) Samuti on hõlmatud projekti eluea kestel ostulepingu tingimuste korrapärasel läbivaatamisel tehtavad muudatused, kui need on tingitud õiguspärastest põhjustest, sealhulgas muudatused, mis on seotud tegevus- ja investeerimiskuludega (nii suurenemine kui ka vähenemine) ning õigusaktidega (nt dekomisjoneerimise parameetrid ja maksumäärad). Tšehhi ametiasutused tõdevad, et see, kas koormuse järgimist (st tehniline võimalus optimeerida elektrijaama väljundvõimsust vastavalt muutuvatele turuhindadele) kasutatakse või mitte, ei ole õiguspärane põhjus, mis põhjendaks kulude täiendavat suurenemist määras, mis ületab tegevuskulude üldisel ajakohastamisel (iga viie aasta tagant tehtaval läbivaatamisel) kindlaks määratavat kulude suurenemise määra (vt punkt 3.6.7). Seega jäeti koormuse järgimise tehnilised piirangud õiguspäraste põhjuste loendist välja. Seaduse- või poliitikamuudatustevastase kaitsemehhanismi eesmärk on tagada projekti üldine vastuvõetavus investorile ja riigile.

3.9. **Õiguslik alus ja läbipaistvus**

(188) Selle meetme õiguslik alus on seadus, milles käsitletakse meetmeid vähese CO_2 heitega energiale üleminekuks Tšehhi Vabariigis ning muudetakse seadust nr 165/2012 ([98]).

(189) Tšehhi ametiasutused selgitasid, et abi reguleeritakse ka muudetud seadusega nr 218/2000 Sb. (mis käsitleb eelarve-eeskirju ja millega muudetakse teatavaid seotud seadusi), samuti mitmesuguste abisaajaga sõlmitud lepingute ja kokkulepetega, mida kirjeldatakse allpool.

(190) Ministeeriumi, ČEZi ja EDU II vahel 28. juulil 2020 sõlmitud põhilepingus, milles käsitletakse koostööd uute tuumareaktorite ehitamiseks Tšehhi Vabariigis, kehtestati üldraamistik, et pooled saaksid alustada projekti raames koostööd uute tuumareaktorite ehitamiseks Dukovanys ning seda koostööd edasistes etappides arendada. Selles ei sätestatud pooltele mingeid konkreetseid õiguslikult siduvaid kohustusi. Põhilepingu kohaselt on projekti eeltingimus see, et riigiabi kiidetakse eelnevalt heaks.

(191) Ministeeriumi, ČEZi ja EDU II vaheline esimene rakendusleping sisaldab õiguslikult siduvaid kokkuleppeid poolte õiguste ja kohustuste kohta projekti esimeses etapis, st kuni inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja valikuni. See allkirjastati 28. juulil 2020 ning seda muudeti 24. detsembril 2022, 20. detsembril 2023 ja 30. jaanuaril 2024.

(192) 26. jaanuaril 2024 esitasid Tšehhi ametiasutused alljärgnevate dokumentide koopiad.

a) Ostulepingu esialgne tingimusteleht, kus on kehtestatud poolte õigused ja kohustused seoses projektiga ning mis pärast allkirjastamist asendab põhilepingu ja esimese rakenduslepingu. Konkreetsemalt kehtestatakse lepingus tingimused, mis on seotud Tšehhi Vabariigi elektriostukohustusega (sealhulgas täitmishinna arvutamise ja korrigeerimisega ning tulude jagamise kohustusega), riigi kohustusega luua eriotstarbeline üksus, EDU II kohustusega arendada ja ehitada tuumaelektrijaam ning seda käitada, samuti tingimused, mida kohaldatakse juhul, kui toimub omandiõiguse üleminek.

([96]) Tasu arvutamise aluseks on võetud valmiduse sihtmäär [75–100] %. Finantsmudelit võivad aga mõjutada valmiduse ajakavadega seotud erinevused vastavalt valitavale tehnoloogiale.

([97]) Olelusringi kulud sisaldavad tuumaelektrijaama komponentide asendamise ja suurema remondiga seotud kulusid. Asendamise ja suurema remondi eeldatav ajakava määratakse kindlaks inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste menetluses edukaks osutuvas pakkumuses. Need kulud ei sisalda eluea pikendamisega seotud kulusid.

([98]) Seadust muudeti viimati 2023. aastal ja see on kättesaadav aadressil https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-165.

b) Tšehhi Vabariigi, ČEZi ja EDU II vahelise investorilepingu esialgne tingimusteleht, kus on kehtestatud kohustused, mis on seotud projekti omakapitali kaudu rahastamisega ČEZi poolt ja aktsiate võõrandamisega kolmandatele isikutele, samuti ostu- ja müügioptsioonide üksikasjad.

c) Tööstus- ja kaubandusministeeriumi otsuse alusel antava tagasimakstava rahalise abi esialgne tingimusteleht.

(193) Tšehhi ametiasutused märgivad, et eespool osutatud lepingute tingimused pannakse lõplikult paika siis, kui pakkumismenetlus inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja valimiseks on lõpetatud ning projekti investeeringu- ja tegevuskulud ning ka tehnilised näitajad on kinnitatud. Samal põhjusel ajakohastatakse vastavalt inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste lepingu tingimustele finantsmudeli teatavaid sisendeid, mille alusel arvutatakse ümber ostulepingu kohane täitmishind (vt lisa).

(194) Tšehhi ametiasutused märgivad lisaks, et eespool põhjenduses 191 loetletud lepinguliste dokumentide ning ka lõplike rahastamisdokumentide ülejäänud tingimused sisaldavad standardklausleid, mida iga investor samalaadse projekti puhul nõuaks või võiks mõistlikult eeldada. Kui asjaomaste lõplike lepingudokumentidega nähakse ette paremad lepingutingimused, mis muudaksid riskide tasakaalu, tulumääraootusi või projekti ja sellega seotud taristu kulude kaetust abisaajate kasuks, või need sisaldavad täiendavaid elemente, mis võivad endast kujutada riigiabi, võtavad Tšehhi ametiasutused kohustuse teatada neist enne rakendamist Euroopa Komisjonile.

(195) Tšehhi ametiasutused selgitasid, et teave projekti kohta avaldatakse ministeeriumi veebisaidil: https://www.mpo.cz/cz/energetika/.

3.10. **Projekti rahastamisstruktuur**

(196) Baasjuhtumi korral moodustab projekti rahastamisvajadus hinnangute kohaselt kokku […] miljardit eurot reaalväärtuses (2020. aasta hinnad) ehk […] miljardit eurot nominaalväärtuses; see kaetakse 1. etapis ČEZi antavast algsest omakapitalist summas 0,18 miljardit eurot ning 2. ja 3. etapis [9,8–10,8] miljardi euro suurusest riigilaenust (tagasimakstav rahaline abi).

(197) Lisaks on ČEZ võtnud kohustuse anda 1,77 miljardi euro ulatuses tingimuslikku omakapitali, et rahastada võimalikke ülekulusid, mis ei ole tingitud õiguspärastest põhjustest. Võimalike ülekulude katmiseks kasutatava meetodi üksikasjad lepitakse kokku ČEZi ja riigi vahel. Kokku on ČEZ lubanud eraldada projekti arendus- ja ehitusetapiks omakapitali kogusummas maksimaalselt 1,95 miljardit eurot.

(198) Tšehhi ametiasutused selgitavad, et ülekulude ülemmäär lepiti kokku poolte äriliste läbirääkimiste tulemusena, et tagada projekti raames tõhus ja optimaalne riskijaotus. Pooled on arvamusel, et projekti ei oleks võimalik ellu viia ilma rahalist kohustust kindlalt piiritlemata.

(199) Nagu on osutatud punktis 3.6.6, on projekti ehituskulud Tšehhi ametiasutuste prognooside kohaselt […] EUR/kW (üleöökulud, st arvestamata ehitusperioodil kogunevat intressi, 2020. aasta hindade juures) ja tegevuskulud (sh kütuse-, käitus- ja hoolduskulud, olelusringi, dekomisjoneerimise ja jäätmekäitluskulud) on eeldatavalt ligikaudu [25–50] EUR/MWh (2020. aasta hindade juures). Alternatiivses stsenaariumis ([99]) kujunevad projekti ehituskulud Tšehhi ametiasutuste hinnangu kohaselt 10 % suuremaks, kusjuures see kasv ei ole seotud õiguspärastest põhjustest tingitud ülekuludega.

(200) Nagu on osutatud põhjenduses 154, selgitasid Tšehhi ametiasutused, et halvimas võimalikus stsenaariumis, kus tekivad sama suured ülekulud nagu Vogtle ja Hinkley Point C puhul, võivad projekti üleöökulud ulatuda [17–18] miljardi euroni reaalväärtuses (2023. aasta hinnad) või […] miljardi euroni nominaalväärtuses. Sellisel juhul ulatuks tagasimakstava rahalise abi summa […] miljardi euroni (nominaalväärtuses), kui ülekulud on täielikult tingitud õiguspärastest põhjustest.

([99]) ČEZ peab realistlikuks juhtumiks alternatiivset stsenaariumi, mis põhineb eeldusel, et projekti üleöökulud suurenevad 10 % võrra (muul kui õiguspärasel põhjusel).

(201) Praeguses etapis on kuluhinnangud esialgsed ning põhinevad varasematel juhtumitel. Tegelikud kulud selguvad pärast seda, kui inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste pakkumismenetlus on lõpetatud ja tehnoloogia valitud.

3.11. **Kumuleerimine**

(202) Meedet ei saa kumuleerida muu abiga, mis on saadud selleks, et katta samu kulusid, mis tekivad projekti käigus.

3.12. **Läbipaistvus**

(203) Tšehhi ametiasutused märkisid, et kogu asjakohane teave meetme kohta avaldatakse riiklikul veebisaidil ([100]) ja ka komisjoni läbipaistvusregistris.

3.13. **Menetluse algatamise põhjused**

(204) Komisjon võttis algatamisotsuse vastu 30. juunil 2022. Komisjon jõudis esialgsele järeldusele, et meetmed kujutavad endast riigiabi, ning väljendas kahtlust, kas meetmed on ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 3 punkti c alusel siseturuga kokkusobivad. Konkreetsemalt väljendas komisjon algatamisotsuses kahtlust abi asjakohasuse ja proportsionaalsuse ning konkurentsi ja kaubanduse võimaliku moonutamise suhtes.

(205) Asjakohasuse küsimuses väljendas komisjon algatamisotsuses kahtlust, kas algselt kavandatud kindla hinnaga väljaostuleping koos tagasimakstava rahalise abi ning seaduse- või poliitikamuudatustevastase kaitsemehhanismiga on asjakohane vahend abi andmiseks, eeskätt võrreldes muude vahenditega, mida on asjakohaseks peetud varasemate tuumaenergiainvesteeringute puhul. Komisjon tõstatas küsimuse, kas asjakohasem ei oleks abisaaja suurem riskimäär. Konkreetsemalt märkis komisjon algatamisotsuses, et abisaaja kaitsmine oluliste tururiskide eest võib takistada teatavaid konkurentsikäitumist soodustavaid stiimuleid, ning väljendas arvamust, et kolm meedet koos (st kaitse seadusemuudatuste eest, väljaostuleping ja tagasimakstav rahaline abi) vähendavad tururiski märkimisväärselt. Eespool kirjeldatut silmas pidades oli komisjon arvamusel, et ei ole selge, kas Tšehhi väljapakutud kolme meetme vastav kombinatsioon on õige valik ning kas vaja võib olla alternatiivseid vahendeid või väljapakutud vahendite ümberkavandamist, et tagada suurem avatus tururiskile ([101]).

(206) Proportsionaalsuse küsimuses väljendas komisjon algatamisotsuses kahtlust, kas väljaostulepingu kehtivusaeg (60 aastat) piirdub ajaga, mis on minimaalselt vajalik projekti elluviimiseks. Eeskätt märkis komisjon, et kehtivusaeg ületab märkimisväärselt rahalise abi tagasimakseaega (käesoleval juhul 30 aastat ärilise käitamise kuupäevast), samuti varasemates juhtumites heaks kiidetud toetuse kestust ([102]). Komisjon juhtis lisaks tähelepanu, et kuigi pikaajalised lepingud on tavapärane nõue pikaajaliste suurinvesteeringute võimaldamiseks, ei pruugi lepingu kehtivusaeg alati kattuda projekti kogu majandusliku elueaga.

(207) Peale selle väljendas komisjon algatamisotsuses kahtlust selle suhtes, kas nõutava tulususe hindamiseks kasutatud eeldused kajastavad õigesti investori riskipositsiooni. Eeskätt väljendas komisjon kahtlust seoses tuumarajatiste ehitamise ja käitamise riskipreemiaga, mis CAPM-hinnangule lisati, arvestades, et abisaaja riskipositsioon on tänu kolmele abimeetmele ning ka energiaostulepingu hinna korrigeerimise võimalustele väiksem. Seejärel küsis

([100]) Kättesaadav aadressil https://mpo.cz/cz/energetika/novy-jaderny-zdroj/rozvoj-novych-jadernych-zdroju/.
([101]) Vt algatamisotsuse põhjendused 191–193.
([102]) *Ibid.*, põhjendused 197–198. Täpsemalt sõlmiti Hinkley Point C väljaostuleping 35 aastaks, samal ajal kui PAKS II puhul oli tagasimakstava rahalise abi tagasimakseaeg vaid 21 aastat ning meetmega ei kaasnenud muus vormis tegevusabi.

komisjon, kas nõutav omakapitali tulusus kajastab õigesti abisaaja kantavaid riske ning kas see vastab mõistlikule tulumäärale, mida investor sellisest tegevusest võiks eeldada, pidades silmas, et väljaostulepingu kohaselt läheb nii hinna- kui ka tururisk üle eriotstarbelisele üksusele ja seega riigile ([103]).

(208) Samuti väljendas komisjon algatamisotsuses kahtlust selle suhtes, kas Tšehhi kavandatav omakapitali tulude jagamise mehhanism on piisav, et vältida ülemäärast hüvitamist, eeskätt kuna selle kohaselt jagavad riik ja EDU II tulusid vahekorras 50 : 50 ([104]).

(209) Mis puudutab asjaolu, et projekti arendajaks valiti ČEZ, siis juhtis komisjon tähelepanu, et kui projekti arendaja oleks valitud avatud valikumenetluse tulemusena, oleks projekti elluviimiseks vajaliku toetuse summa võib-olla väiksem ([105]).

(210) Kaubandusele ja konkurentsile avalduva võimaliku negatiivse mõju küsimuses väljendas komisjon kahtlust selle suhtes, et ČEZ valiti projekti arendajaks ja et ta valiti ilma hanke- või valikumenetluseta ning võimalik, et teisi potentsiaalseid ettevõtjaid üldse kaalumata. Seejärel küsis komisjon, miks on ČEZ kõige tõhusam ettevõtja, miks ei korraldatud hanget või muud valikumenetlust ning millistel tehnilistel või majanduslikel alustel ČEZ valiti. ČEZi valimine tõstatab kahtluse turu struktuuri võimaliku moonutamise suhtes, võttes arvesse ČEZi tugevat positsiooni Tšehhi elektriturul ([106]).

(211) Peale selle juhtis komisjon tähelepanu, et ei saa täielikult välistada, et ČEZil on võimalus manipuleerida hindadega ja pidada kinni võimsust. Näiteks ei saa välistada, et perioodidel, mil turuhinnad on energiaostulepingus kindlaks määratud hinnast kõrgemad, võib ČEZi kontsernil olla majanduslik stiimul vähendada EDU II toodangut, et ČEZi teised üksused saaksid müüa suuremas koguses energiat kõrgemate turuhindadega. Komisjon oli arvamusel, et turuga manipuleerimise võimalust ei saa välistada eeskätt ČEZi praegust tugevat turupositsiooni arvestades, pidades silmas elektritootmisvõimsust ja ka tegelikku tootmist Tšehhis. Eespool esitatut silmas pidades väljendas komisjon kahtlust, kas ČEZil või EDU II-l oleks stiimul või võime turuga manipuleerida ([107]).

(212) Samuti tõstatas komisjon kahtlusi eriotstarbelise üksuse rolli kohta turul. Eeskätt märkis komisjon, et kuna eriotstarbeline üksus saab katta kahjumi riigieelarve vahenditest, jääb ebaselgeks, kas eriotstarbelisel üksusel oleks piisav stiimul tegutseda maksimaalset kasumit taotleva eraõigusliku üksusena, välja arvatud juhul, kui selle rolli võtab endale tõepoolest eraldiseisev ettevõtja, kes lähtub kasumi maksimeerimise strateegiast ning on valitud avatud menetluse teel, mille tulemusena ei lõimita eriotstarbelise üksuse kauplemistegevust uuesti ČEZi tegevusse. Peale selle tuleb komisjoni hinnangul arvestada riskiga, et eriotstarbelisele üksusele antavast abist saavad kasu suured elektritarbijad. Seda riski võib veelgi süvendada asjaolu, et eriotstarbeline üksus on riigi kontrolli all. Kuna praegu ei ole veel täiesti selge, kuidas või kellele eriotstarbeline üksus elektrienergiat müüma hakkab, ei saa välistada, et eriotstarbeline üksus võib sõlmida tööstustarbijatega kahepoolseid lepinguid soodsatel tingimustel ([108]). Viimase punktina märkis komisjon, et turumoonutusi võib tekkida, sest pole selge, kas eriotstarbelise üksuse struktuur (vastavalt energiaostulepingule) takistab turusignaalide jõudmist elektrijaama käitajani ([109]).

([103]) *Ibid.*, põhjendused 207–208.
([104]) *Ibid.*, põhjendus 205.
([105]) *Ibid.*, põhjendus 209.
([106]) *Ibid.*, põhjendus 215.
([107]) *Ibid.*, põhjendused 217–218.
([108]) *Ibid.*, põhjendused 221–223.
([109]) *Ibid.*, põhjendus 224.

4. TŠEHHI VALITSUSE SEISUKOHT

(213) Tšehhi saatis oma vastuse algatamisotsuse kohta 30. augustil 2022. Tšehhi esitatud teave sisaldas mitut analüüsi, mille eesmärk oli vastata komisjoni algatamisotsuses tõstatatud kahtlustele meetme asjakohasuse, proportsionaalsuse ning mõju kohta, mida see avaldab kaubandusele ja konkurentsile.

(214) Tasub märkida, et Tšehhi vastuses algatamisotsusele käsitletakse algatamisotsuses kirjeldatud riigiabimeetmeid. Käesolevas otsuses käsitletavaid toetusmeetmeid, mida on võrreldes esialgu kavandatud meetmetega muudetud, et võtta arvesse komisjoni algatamisotsuses tõstatatud kahtlusi, on üksikasjalikult kirjeldatud käesoleva otsuse 3. jaos.

(215) Tšehhi esitatud väiteid käsitletakse üksikasjalikumalt allpool.

4.1. Tšehhi seisukoht abi asjakohasuse kohta

(216) Vastusena algatamisotsusele väitis Tšehhi, et praegustes ebakindlates ja kiiresti muutuvates turutingimustes on projekti kõik kolm meedet vajalikud, et tegeleda tuumaenergeetika arendamisega seostatavate turutõrgetega (st kapitalivajaduse suurus, pikaajaline avatus riskidele turuhinnasignaalide tõttu, mida omakorda moonutavad sekkumised, ning poliitilistest otsustest tulenevatele riskidele), nagu komisjon algatamisotsuses tõdes ([110]). Tšehhi arvamuse kohaselt on eespool osutatud turutõrgetega toimetulekuks vaja eraldiseisvaid, kuid omavahel seotud riigipoolseid sekkumismeetmeid.

(217) Esiteks, arvestades et tuumaprojektide arendamiseks vajalike investeeringute märkimisväärse ulatuse ja muude sellega seotud riskide tõttu ei ole võimalik leida rahastust turutingimustel erasektori allikatest, aitaks tagasimakstav rahaline abi maandada riski, mida põhjustab asjaolu, et projektiks on vaja väga suurt kapitali.

(218) Teiseks, pikaajaline avatus turuhinnasignaalidest tingitud riskile tähendab, et projektiga kaasneb suur tuludega seotud risk, arvestades märkimisväärseid püsikulusid, mistõttu on käitamiseks vaja väga suurt finantsvõimendust; see aga ei paku erainvestoritele huvi. Ostulepingu ([111]) tingimustel põhinev pikaajaline hinnakaitse aitab seda riski vähendada.

(219) Kolmandaks, mis puudutab projekti pikaajalist avatust poliitilistest otsustest tulenevale riskile kõigis etappides (st alates arendamisest kuni dekomisjoneerimiseni), siis aitab selle probleemiga tegeleda seaduse- või poliitikamuudatustevastane kaitsemehhanism, sh ostulepingus sätestatud kaitse õiguspäraste põhjuste korral.

(220) Eespool kirjeldatud väidete põhjendamiseks esitasid Tšehhi ametiasutused loendi tuumaprojektidest, millest loobuti ühe või enama eespool osutatud turutõrke tõttu, mis tuumaenergia tootmise projektide arendamist mõjutavad. ([112])

(221) Tšehhi ametiasutused selgitasid lisaks, et nende peamiste turutõrgete kõrval on uute tuumaprojektide arendajate riskid märkimisväärselt suurenenud praeguste turutingimuste tõttu. Nende tingimuste hulgas on järgmised: i) käimasolev tehnoloogia üleminek näiteks taastuvatele energiaallikatele ja vesinikule, mistõttu võivad minimaalsete tootmise piirkuludega energiaallikad tuumatehnoloogia turult välja tõrjuda; ii) makromajanduslik keskkond, mida

([110]) *Ibid.*, põhjendused 182–184.

([111]) Algatamisotsuses kasutati väljaostulepingu (*off-take contract*) kirjeldamiseks terminit „energiaostuleping“ (*power purchase agreement*, PPA). Ametliku uurimise käigus muutis Tšehhi seda terminit oma lepingutes ja kasutas terminit „ostuleping“. Järjepidevuse tagamiseks kasutatakse käesolevas otsuses uut terminit, mis kajastab õigesti asjaomast meedet.

([112]) *Esiteks* tõid Tšehhi ametiasutused mitu näidet projektide kohta, millest on loobutud märkimisväärse kapitalivajaduse tõttu. Konkreetsemalt osutati Horizoni projektile Ühendkuningriigis, Belene projektile Bulgaarias ja Virgil C. Summeri projektile USAs. *Teiseks* väitsid Tšehhi ametiasutused, et Temelín II (3. ja 4. reaktor) projektist Tšehhis loobuti osaliselt seetõttu, et puudus riigi toetusmehhanism, mis oleks aidanud maandada turuhindade volatiilsusest tulenevaid riske. *Kolmandaks* selgitas Tšehhi, et uute tuumaprojektide puhul tuleb arvestada riskiga, et projekti eluea jooksul tehakse poliitilisi muudatusi, mis võivad kahjustada projekti teostatavust ja rahastatavust. Tšehhi ametiasutused osutasid Soome Olkiluoto 4 ja Hanhikivi 1 projektidele, millest loobuti poliitiliste otsuste tõttu.

iseloomustavad muu hulgas inflatsioonisurve ning ka intressimäärade ja valuutavahetuskursside muutused; iii) kaupade turuhindade volatiilsus, mis põhjustab elektrihindade volatiilsust, ning olulise mõjuga ettenägematud sündmused (nt Venemaa agressioon Ukraina vastu), mis põhjustavad häireid turgudel ja tarneahelates.

(222) Peale selle esitasid Tšehhi ametiasutused vastupidised stsenaariumid, millest nähtus, et kui projekti kolm toetusmeedet tühistataks, jääksid eespool kirjeldatud põhiriskid maandamata, mis omakorda seaks ohtu projekti teostatavuse ning tooks projekti arendajale kaasa vastuvõetamatu riski ja lõppkokkuvõttes projekti ebaõnnestumise.

(223) Esimese vastupidise stsenaariumi kohta selgitasid Tšehhi ametiasutused, et tagasimakstav rahaline abi tagab uue tuumareaktori ehituseks vajaliku kapitali ning maandab väga suurest kapitalivajadusest ja märkimisväärsest ehitusriskist tulenevat turutõrke riski. Tšehhi ametiasutuste väite kohaselt ei suudaks projekti arendaja eespool osutatud riskide tõttu ilma tagasimakstava rahalise abita hankida ehitusetapiks kapitali ärilaenuturult; see viiks omakorda projekti ebaõnnestumiseni. Peale selle väidab Tšehhi, et kui ärilaenuturult isegi õnnestuks kapitali kaasata, oleks väga tõenäoline, et kõnealusele erarahastusele juurdepääsuks peaks laenukapitali kulukuse määr olema märkimisväärselt suurem kui riigi kavandatud meetme puhul; lõppkokkuvõttes tähendaks see seda, et riigiabi peaks olema suurem. Eeskätt peaks ostulepingu kohane täitmishind olema kõrgem, et saavutada samasugune omakapitali tulusus.

(224) Teise vastupidise stsenaariumi puhul märkisid Tšehhi ametiasutused, et ostuleping on peamine tegur, mis maandab märkimisväärse kapitalivajadusega seotud riski ja turuhindade volatiilsusest tulenevat pikaajalist riski. Tšehhi on arvamusel, et ilma ostulepinguta ei oleks investoritel projekti vastu huvi, kuna nad sõltuksid projekti kogu eluea jooksul turupõhisest tulumäärast; samuti heidutaks investoreid täielik avatus riskile, et kütuse-/tegevuskulud on võrreldes elektrihindadega liiga suured, rahavoogude volatiilsus ja täiendavad riskimaanduskulud käitamise ajal.

(225) Kolmanda vastupidise stsenaariumi puhul selgitasid Tšehhi ametiasutused, et tuumaprojektide arendajatel ei ole kontrolli õiguslike, poliitikaalaste ja regulatiivsete muudatuste üle, mis kujutavad endast märkimisväärset riski uutele tuumaprojektidele, arvestades nende projektide pikka eluiga ja erinevaid seisukohti tuumatehnoloogia rolli suhtes. Ilma seaduse- või poliitikamuudatustevastase kaitsemehhanismita võiks projekti arendaja Tšehhi ametiasutuste väite kohaselt tõenäoliselt projektist loobuda, mis tooks omakorda kaasa viivitused kasutuselevõtmise ajakavas ja/või projekti ebaõnnestumise.

(226) Ametliku uurimise käigus otsustas Tšehhi meedet muuta, et see põhineks rohkem tururiskil, ning asendas ostulepingu kindla hinnaga tasustamise mehhanismi ([113]) ajakohastatud tasustamisvalemiga, mis kajastab turutingimusi ja reageerib turusignaalidele. Tasustamisvalemit on üksikasjalikult kirjeldatud eespool põhjendustes 83–106.

4.2. **Tšehhi seisukoht abi proportsionaalsuse kohta**

4.2.1. *Toetuse kestus*

(227) Vastusena komisjoni algatamisotsuses tõstatatud kahtlustele ostulepingu kehtivusaja kohta väitsid Tšehhi ametiasutused esiteks, et ostuleping peab vastama praegusele riskikapitaliinvesteeringute keskkonnale. Konkreetsemalt selgitasid Tšehhi ametiasutused, et tuumaenergia arendamist rahastavate investorite kogukonnas on toimunud märkimisväärsed muutused, sest riskid on ülemaailmsete tarneahelate probleemide, inflatsioonisurve, valuutaturgude volatiilsuse ja Euroopa geopoliitilise olukorra halvenemise tõttu (nt Venemaa agressioon Ukraina vastu) hüppeliselt suurenenud. Energiaturud on selliste geopoliitiliste riskide suhtes tundlikud, nagu nähtub

([113]) Vt algatamisotsuse põhjendused 60–65.

energiahindade hiljutisest suurest volatiilsusest. Tuumaenergiasse investeerimine on nendest muutustest iseäranis mõjutatud, arvestades, et projektid kestavad kaua ning projekti alguses on vaja väga suurt kapitali. Eespool kirjeldatut silmas pidades väidab Tšehhi, et ostulepingu kavandatud tähtaeg (60 aastat) vastab praegusele riskikeskkonnale ning et tähtaja lühendamine suurendaks investori riskipositsiooni ja seega omakapitali tulusust. Tšehhi ametiasutuste väite kohaselt peaks sellest tulenevalt ostulepingu kohane täitmishind olema kõrgem, mis omakorda seaks ohtu projekti eesmärgi tagada taskukohane elektrivarustus.

(228) Teiseks selgitasid Tšehhi ametiasutused, et mida pikem on väljaostulepingu kehtivusaeg, seda madalam on ostulepingu kohane täitmishind ja seda väiksem on elektrienergia kallinemise risk. Tšehhi väitis, et kui ostuleping kestaks vähem kui 60 aastat, võimendaks see projekti riske. Selliste riskide korral peaks projekti arendaja muu hulgas taotlema märkimisväärselt kõrgemat ostulepingu kohast täitmishinda, et suurendada käibekapitalireservi, ja tegema lühema ajavahemiku jooksul suuremaid sissemakseid dekomisjoneerimisreservi, ([114]) et juhtida pärast väljaostulepingu kehtivusaja lõppu riske, kui turutingimused on ebasoodsad (nt turuhindade volatiilsus). Samal ajal rõhutasid Tšehhi ametiasutused, et oluline on tagada stabiilsed ja taskukohased elektrihinnad tarbijatele; seda eesmärki aitaks saavutada pika tähtajaga energiaostuleping. Viimase punktina väitis Tšehhi, et ostulepingu tähtaeg peaks ületama tagasimakstava rahalise abi tagasimakseaega (30 aastat), et projekti ei ohustaks suurenenud riskid ning et ostulepingu kohane täitmishind püsiks pikas perspektiivis mõistlikul tasemel ja stabiilne.

(229) Kolmandaks väitsid Tšehhi ametiasutused, et tegevustoetuse jaotamine tuumaelektrijaama kogu elueale aitab vältida riski, et abisaaja teenib juhuslikku kasumit. Tšehhi selgitas, et juhusliku kasumi teenimise riski vähendatakse eeskätt ülemäärase hüvitamise vältimise mehhanismiga ja ostulepingu kohase täitmishinna korrapärase korrigeerimisega, et tagada proportsionaalne tasustamine. Samuti märkisid Tšehhi ametiasutused, et ostulepingu 60-aastane kehtivusaeg piiraks ka pärast väljaostulepingu kehtivusaja lõppu teenitavat juhuslikku kasumit, juhul kui tähtaeg oleks lühem.

(230) Neljandaks selgitas Tšehhi, et toetuse jaotamine tuumaelektrijaama kogu elueale aitab vähendada konkreetset hinnamõju ja ebaõiglaste põlvkondadevaheliste majanduslike siirete riski. Eeskätt on ostuleping Tšehhi ametiasutuste arvates oluline vahend selleks, et kaitsta tarbijaid muutlike turusuundumuste eest. Kui projekti ostulepingu kehtivusaeg kattub tuumaelektrijaama elueaga, tagaks see peale selle varustuskindluse ja hinnastabiilsuse energiatarbijatele, erinevalt lühemast kehtivusajast, mille korral projekti arendajat ja energiatarbijat ohustaks hindade ja elektrivarustusega seotud ebakindlus. Stsenaariumides, kus ostulepingu kehtivusaeg on lühem kui 60 aastat, oleks hindade või elektrivarustuse ebakindluse tõttu suurem risk ebaõiglasteks põlvkondadevahelisteks majanduslikeks siireteks. Peale selle märkis Tšehhi, et tegevustoetuse jaotamine energiaallika kogu elueale on tavaks paljudes taastuvenergiaprojektides. Selline lähenemisviis vähendab investeeringuriski, arvestades et see tagab garanteeritud tulususe investoritele.

(231) Viiendaks väitsid Tšehhi ametiasutused, et pikk ostulepingu tähtaeg suurendaks kindlust selle suhtes, et tuumaelektrijaama käitatakse kogu eluea jooksul, ning tugevdaks Tšehhi energiajulgeolekut. Täpsemalt selgitasid Tšehhi ametiasutused, et pikk ostulepingu kehtivusaeg annaks turusignaali, mis kajastab riigi eesmärki tagada pikaajaliselt energiajulgeolek vähese CO_2 heitega energiaallikate abil. Selline kindlus võib omakorda aidata vähendada projekti kulusid.

([114]) Vt tuumaenergiaseaduse paragrahvi 51 lõige 2, kättesaadav aadressil https://sujb.gov.cz/fileadmin/sujb/docs/legislativa/zakony/Act_263_2016_web.pdf.

(232) Kuuendaks väidab Tšehhi, et meetmed (sh kavandatav ostulepingu kehtivusaeg) võimaldab anda projekti arendajale ja töövõtjale teostataval viisil üle maksimaalse aktsepteeritava riski. Tšehhi ametiasutused märkisid, et kavandatud toetuspaketi puhul lasuvad olulised riskid projekti arendajal (nt viivitused, ülekulud, tarneahela probleemid, elektrijaama tootlikkus ja katkestused, samuti muudatused, mis ei ole tingitud õiguspärastest põhjustest). Seega on Tšehhi arvamusel, et kavandatud meetmed kujutavad endast proportsionaalset abi, mis piirdub minimaalse vajaliku summaga.

(233) Ametliku uurimise käigus otsustas Tšehhi lühendada ostulepingu kehtivusaega 60 aastalt 40 aastale (vt põhjendused 83–85 eespool).

4.2.2. *Ülemäärase hüvitamise risk*

(234) Vastusena komisjoni algatamisotsuses tõstatatud kahtlustele ülemäärase hüvitamise riski kohta väitsid Tšehhi ametiasutused, et ülemäärase hüvitamise vältimiseks kavandatav mehhanism on piisav, et ülemäärast hüvitamist vältida. Kavandatav ülemäärase hüvitamise vältimise mehhanism koosneb kolmest peamisest vahendist, millega tagatakse tugev kaitse: i) tulude jagamise mehhanism, mis Tšehhi arvamuse kohaselt ületab varem heakskiidetud tuumaprojektide vastavaid sätteid ja on neist rangem; ii) inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste pakkumismenetlus, mis aitab tagada optimaalse ostulepingu hinna, ([115]) ning iii) eraldatus energiaturgudest tänu sellele, et ostulepingu ülesehituse kohaselt ei ole EDU II-l võimalust saada ülemäärast hüvitist pikaajalise energiahinna märkimisväärsete muutuste tulemusena.

(235) Mis puudutab esimest meedet, siis osutasid Tšehhi ametiasutused, et kavandatava mehhanismi alusel mõõdetakse projekti tulemuslikkust kogu selle eluea jooksul ning sealhulgas võetakse meetmeid eesmärkide ületamise korral. Eeskätt kehtib reegel, et kogu teenitav tulu, mis ületab EDU II baasjuhtumi kohast kokkulepitud tulu, jagatakse vahekorras 50 : 50. Tšehhi ametiasutused rõhutasid lisaks, et kavandatav tulude jagamise mehhanism innustab EDU II teenima rohkem tulu ja pakub riigile võimalust saada projekti eesmärkide ületamise korral osa tulust.

(236) Peale selle väitsid Tšehhi ametiasutused, et kavandatav tulude jagamise mehhanism põhineb Hinkley Point C mehhanismil, mille komisjon heaks kiitis. Nende arvamuse kohaselt tagab projekti tulude jagamise mehhanism aga võrreldes Hinkley Point C mehhanismiga suurema tulude jagamise riigi ja ettevõtja vahel, st omakapitali tulususe madalama määra juures. Täpsemalt on projekti tulude jagamise mehhanismi künnis märkimisväärselt madalam kui Hinkley Point C mehhanismil ([116]). Peale selle käivitub Hinkley Point C tulude jagamise mehhanism alles siis, kui projekti sisemine tulumäär (kapitali kaalutud keskmine hind) ületab 11,4 % (kapitali kaalutud keskmine hind baasjuhtumi korral 9,02 %), samal ajal kui projekti tulude jagamise mehhanism käivitub märksa madalama majandusliku tulu väärtuse juures (kapitali kaalutud keskmine hind baasjuhtumi korral 3,7 %). Samuti on projekti tulude jagamise mehhanismi esialgne jagamismäär kõrgem kui Hinkley Point C mehhanismi korral (50 % *vs.* 30 %).

Joonis 2

EDU II ja Hinkley Point C tulude jagamise mehhanismide võrdlus […]

Allikas: Tšehhi ametiasutused.

(237) Mis puudutab teist meedet, siis väidavad Tšehhi ametiasutused, et inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste pakkumismenetlus lisab eelduste kindlaksmääramise protsessile konkurentsi- ja turupõhise mehhanismi. Selle mehhanismiga tagatakse, et igasugune pikaajalistes eeldustes kajastatav kasum on pärast hankemenetluse tulemuse selgumist minimaalne. Samamoodi aitab inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste pakkumismenetlus Tšehhi arvamuse

([115]) Tšehhi väite kohaselt vaadatakse pärast inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste pakkumismenetlust vastavad eeldused läbi, et võtta pikaajalistes eeldustes arvesse uusimaid turusuundumusi.

([116]) Tšehhi väidab, et kui Hinkley Point C puhul jagatakse tulusid alles siis, kui tulu ületab sisemise tulumäära kohase esialgse tulu taset (9,02 %) 26,7 %-ga, siis projekti tulude jagamise mehhanism kehtib igasuguse ülemäärase hüvitamise korral, mis ületab sisemise tulumäära kohast esialgset tulu.

kohaselt piirata igasugust ülemäärast hüvitamist, mis tuleneb aluseks olevate eeldustega seotud võimalikest põhjendamatutest ettenägematutest asjaoludest. Tšehhi väidab lisaks, et projekti hankemenetlus erineb Hinkley Point C valikumenetlusest, mille puhul projekti arendajal oli rohkem vahendeid ülemäärase hüvitise saamiseks ([117]).

(238) Mis puudutab kolmandat meedet, siis selgitasid Tšehhi ametiasutused, et ostulepingu kavandatav ülesehitus on selline, et projekti arendaja ei sõltu turuhindadest ning seega pole tal võimalust saada ülemäärast hüvitist turu (struktuuriliste või hinnaalaste) muutuste tulemusena. Selline risk võiks teoorias tekkida pärast ostulepingu kehtivusaja lõppu ning Tšehhi väite kohaselt on see veel üks põhjus, miks eelistada pikemat energiaostulepingu kehtivusaega (st 60 aastat, mis vastab tuumaelektrijaama elueale). Võttes arvesse kavandatavat ostulepingu ülesehitust, saaks EDU II ülemäärast hüvitist üksnes tootmisvõimsuse eesmärkide ületamise korral.

(239) Peale selle selgitasid Tšehhi ametiasutused, et projekti arendaja võimalusel teenida teatavat kasumit, mis ületab omakapitali sihttulusust, on soovitav ergutav mõju ning see innustab EDU II majanduslikku turukäitumist. Tšehhi kavandas projektiks antava toetuse ja leppis selles kokku eesmärgiga anda EDU II-le üle maksimaalne risk, mida ta suudab kanda, ning teisalt säilitada stiimulid, et ajendada EDU II ja ČEZi õiget majanduslikku käitumist. Kavandatud ülesehitusse lõimitud stiimulid võimaldavad EDU II-l juhtida tulemuslikult riske, tegeleda innovatsiooniga, tagada tõhusus ja viia projekt kokkulepitud tingimustel ellu. Samuti väidab Tšehhi, et kui võtta kasutusele täiendavad ülemäärase hüvitamise vältimise mehhanismid võimaliku kasumi piiramiseks, suurendaks see EDU II netoriskipositsiooni, mis omakorda ei pruugi olla kooskõlas praeguse seisukohaga minimaalse abi kohta. Täpsemalt märkisid Tšehhi ametiasutused, et kavandatav tulude jagamise mehhanism kaitseb ülemäärase hüvitamise eest sellega, et see vähendab kasumipotentsiaali; see kajastub praeguses omakapitali tulususes ja ostulepingu kohases täitmishinnas, milles Tšehhi ja projekti arendaja on kokku leppinud. Igasugune täiendav meede võimaliku lisakasumi vähendamiseks võib suurendada projekti arendaja riskipositsiooni ning sellest tulenevalt suurendada omakapitali tulusust ja ostulepingu kohast täitmishinda.

(240) Ametliku uurimise käigus vaatas Tšehhi läbi ostulepingu kohase valemi, mille alusel ČEZ tasu saab (vt põhjendused 83–106 eespool), et võtta arvesse tururiske ja ajakohastatud tulujagamismehhanismi (vt põhjendused 161–169 eespool) ning seeläbi vältida ülemäärast hüvitamist.

4.2.3. *Minimaalsel nõutaval tasemel arvutatud omakapitali tulusus*

(241) Tšehhi ametiasutused selgitasid, et omakapitali tulususe kavandatava vahemiku hindamisel on arvesse võetud EDU II riske võrreldes muude suuremate energiataristuprojektidega. Konkreetsemalt hinnati kuude kategooriasse kuuluvaid riske: arendamise, ehituse, käitamise, tulude ja rahastamisega seotud ning regulatiivsed riskid. Võrdlusalused jagunesid kolme rühma: i) tuumaenergiaprojektid (EDU II, Hinkley Point C ja Paks II), ii) suured ärilised taristuprojektid (tavapärased elektrijaamaprojektid ja meretuuleenergia projektid) ning iii) Tšehhi regulatiivne hinnakontroll. Tšehhi tehtud kvalitatiivse riskihindamise tulemusena leiti, et tuumaenergiaprojekte saab käsitada suure riskiga projektidena, samal ajal kui muude rühmade alla kuuluvaid projekte peetakse keskmise ja väikese riskiga projektideks. Allolevas tabelis on esitatud kokkuvõte riske võrdlevast analüüsist kõigi riskitegurite ja võrdlusprojektide lõikes, mida kuues riskikategoorias kaaluti.

([117]) Konkreetsemalt väitsid Tšehhi ametiasutused, et Hinkley Point C juhtumis oli projekti arendaja ka tehnoloogia pakkuja, kes tarnis enam kui 180 otselepingu alusel suure osa seadmetest ja tegi suure osa insenertehnilistest töödest. Arvestades, et projekti arendajal on ühtlasi silmapaistev roll tehnoloogia tarneahelas, on tal Tšehhi väite kohaselt suurem kontroll ja võimalus ülemäärast hüvitist saada, pidades silmas aluseks olevaid eeldusi ja ülekandekulusid.

Tabel 4

Kokkuvõttev riskihinnang kõigi riskitegurite ja võrdlusprojektide lõikes

Project	Development	Construction	Operational	Revenue	Financing	Regulatory	Overall
EDU II	High	High	High	Medium (40-year PPA) Low (i60-year PPA)	Medium	Medium	High
HPC	High	High	High	Low	High	Medium	High
Paks II	High	High	High	Medium	Medium	Medium	High
Conventional power plant projects (IPPs)	Medium	Medium	Low	High	Medium	Low	Medium
Offshore wind	Medium	Medium	Low	Low	Low	Low	Low
Czech regulated distribution	Low	Low	Low	Low	Low	Medium	Low

Allikas: Tšehhi ametiasutused.

(242) Tšehhi arvamuse kohaselt tundub, et nende võrdlusprojektide tavaline tulumäär vastab aluseks olevatele riskidele. Tuumaenergiaprojektide puhul jääb tulumäär vahemikku 9–12,5 % (Hinkley Point C puhul 11–11,5 % (finantsvõimendusega), 9,02 % (finantsvõimenduseta) ja Paks II puhul 10,9–12,5 %). Tavapäraste elektrijaamaprojektide puhul jääb finantsvõimendusega tulumäär vahemikku 10–11 % ja meretuuleenergia projektide puhul vahemikku 7–9 %. Tšehhi reguleeritud elektri- ja gaasijaotuse korral jääb tulumäär vahemikku 7,76–7,94 %.

(243) Peale selle selgitasid Tšehhi ametiasutused, et EDU II omakapitali nõutava tulususe vahemik arvutati üksikasjaliku analüüsi alusel, mis põhines turumuutujatel. Selle analüüsi kohaselt jäi omakapitali tulusus vahemikku […]–[…] %, mis vastab kvalitatiivse võrdleva riskihindamise tulemustele ja võrdlusprojektide tulunäitajatele. Konkreetselt kasutati CAPM-näitajate hindamiseks, sh riskivaba tulumäär, omakapitali riskipreemia ja beetaväärtused, Tšehhi ja Euroopa finantsturgude turumuutujaid. Peale selle tuleb lisada tuumaenergia riskipreemia, et võtta arvesse tuumaprojektide suuremaid riske võrreldes tavapäraste energiaallikate või reguleeritud võrkudega. Selle põhjus seisneb selles, et tuumaprojektidega kaasneb oluline ehitus- ja käitusrisk, millest annavad Tšehhi arvamuse kohaselt tunnistust senised kogemused ja praktilised probleemid tuumaprojektide õigeaegsel ja eelarve piires elluviimisel. Tšehhi märgib, et projekti kaitsemeetmeid arvesse võttes on asjakohane 3–3,5 % suurune riskipreemia, mis on lisatud alt-üles meetodil põhinevasse CAPM-arvutusse.

(244) Peale selle märkisid Tšehhi ametiasutused, et kavandatud toetusmehhanismid on välja kujundatud nii, et anda EDU II-le üle maksimaalne risk, kuid samal ajal tegeleda peamiste turutõrgetega.

(245) Ametliku uurimise käigus pakkus Tšehhi välja omakapitali tulususe ajakohastatud väärtuse, nagu on kirjeldatud 3. jaos (vt põhjendused 84–99 eespool).

4.3. **Tšehhi seisukoht ČEZi valimise kohta**

(246) Vastusena algatamisotsusele selgitasid Tšehhi ametiasutused, et käesoleva projekti arendaja valikul kaaluti alternatiivseid võimalusi ning et eelistatud variandiks osutus ČEZ (põhjendused 147–148). Enne kui ČEZ projekti arendajaks valiti, analüüsiti kolme kõne all olnud valikuvõimalust üksikasjalikult (st i) erainvestorite konsortsium; ii) Tšehhi Vabariik projekti enamusomaniku ja käitajana; iii) ČEZ projekti arendajana) (vt põhjendus 51 eespool). Tšehhi valis kolmanda variandi.

(247) Tšehhi ametiasutused selgitasid lisaks, et ČEZ sobib projekti arendajaks kõige paremini, pidades silmas tema võimekust ja stiimuleid projekti elluviimiseks, samuti energiavarustuskindlusega seotud kaalutlusi, riigi julgeoleku huve ja tehnoloogianeutraalsust. Eeskätt tuleks arvesse võtta järgmisi aspekte.

— ČEZ on projekti arendajana ainulaadsel positsioonil projekti elluviimiseks, võttes arvesse, et tal on ulatuslikud turukogemused usaldusväärse tuumaelektrijaamade arendaja ja käitajana kogu Euroopas ning elektritootjana Tšehhis. Peale selle kuulub ČEZi kontsern Euroopa kümne suurima energiaettevõtte hulka, seda nii ülesseatud võimsuse kui ka klientide arvu poolest. Samuti plaanib ČEZ teha EDU II 1,95 miljardi euro suuruse omakapitaliinvesteeringu, mis annab ČEZile tugeva stiimuli, et tagada EDU II edukas tegevus.

— Arvestades Tšehhi eesmärke saavutada 2050. aastaks CO_2-neutraalsus, oli projekti investeerimismudeli valikul oluline osa energiavarustuskindlusega seotud kaalutlustel. ČEZ on täielikult pühendunud eesmärgile viia projekt ellu ajakavaga, mis aitaks tagada Tšehhi energiavarustuskindluse, ning on seni võtnud kõik meetmed, et seda eesmärki saavutada (nt omandanud ala, hankinud vajalikud planeerimiskinnitused ja load).

— Asjaolu, et ČEZ on börsil noteeritud ja Tšehhi Vabariigi enamusosalusega äriühing, kellel on Tšehhi energiaturul oluline roll, tagab Tšehhi julgeolekuga seotud huvide kaitse, eeskätt keskkonnas, kus Tšehhi majandust ähvardavad suuresti välised ohud energiavarustusele.

— Samuti tasub märkida, et ehkki projekti arendajaks on valitud ČEZ, valitakse tuumatehnoloogia pakkuja konkurentsipõhise hankemenetluse teel. Inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja vastutab projekti ehitamise ja kasutuselevõtmise eest ning kannab seega olulist vastutust projekti edukal elluviimisel.

(248) Peale selle selgitasid Tšehhi ametiasutused, et ČEZi valimine tagab märkimisväärse tõhususe, aitab vältida lisakulusid ning ei nõua eraldi ala arendamist. Seepärast pakub kõnealune valik olulist eelist projekti õigeaegseks elluviimiseks, mida ei oleks võimalik saavutada alternatiivsete struktuuride abil.

(249) Tšehhi ametiasutused selgitasid lisaks kõiki ettevalmistustöid, mida ČEZ on seni teinud. ČEZi kontsern (EDU II) on tuumaelektrijaama kavandatava asukoha ala omanik. Elektrijaama ehituseks vajaliku maa omandamise protsess algas 2008. aasta aprillis ja lõppes 2021. aastal (põhjendus 77). Peale selle tegi ČEZ teostatavusuuringud, et vähendada Tšehhi aja- ja rahalist kulu projekti arendamisel.

(250) Peale selle oli ČEZ 2021. aasta alguse seisuga omandanud kõik peamised litsentsid ja load, mis on vajalikud selleks, et arendada projekti kooskõlas projektikavaga (nt asukohaluba ja keskkonnamõju hinnang (põhjendused 78–79)). Tuumarajatise asukohaloa saamiseks kulub tavaliselt 6–7 aastat ning keskkonnamõju hindamiseks 3–5 aastat.

(251) Peale selle selgitasid Tšehhi ametiasutused, et ČEZil on tuumaelektrijaama omaniku ja käitajana põhjalikud teadmised ja arusaam regulatiivsetest nõuetest, sealhulgas loanõuetest, mida uue tuumaelektrijaama suhtes kohaldatakse, ning Tšehhi õigusaktidest (põhjendus 149). Lisaks on ČEZ ja EDU II mitme rahvusvahelise organisatsiooni liikmed, nagu Tuumarajatiste Käitajate Ülemaailmne Ühendus (WANO), ([118]) uute tuumaelektrijaamade Euroopa ühtlustatud nõuete (EUR) ühendus, ([119]) Electric Power Research Institute (EPRI), ([120]) Ülemaailmne Tuumaühendus (WNA) ([121]) ja NUGENIA (Nuclear Generation II & III Alliance); ([122]) tänu sellele on neil juurdepääs standarditele ja protsessidele, mida kogu maailma reguleerivad asutused tunnustavad ja edendavad pideva arengu soodustamiseks.

(252) Samuti rõhutasid Tšehhi ametiasutused, et projekt on võtmetähtsusega Tšehhi edasise elektrivarustuskindluse tagamisel, eeskätt võttes arvesse söeküttel töötavate elektrijaamade käitusest kõrvaldamist. Konkreetsemalt selgitasid Tšehhi ametiasutused, et projekti lühem arendusperiood aitab tegeleda prognoositava võimsuspuudujäägi probleemiga ([123]). Kui hakata arendama teist projekti muus asukohas ja märkimisväärselt pikema ajakavaga, ei aitaks see täita süsteemi elektrivarustuskindlusega seotud esmaseid vajadusi.

(253) Peale selle selgitas Tšehhi, et kui mõni muu projektiarendaja hakkaks otsima tuumaelektrijaama jaoks võimalikku sobivat ala Tšehhi territooriumil, põhjustaks see teoreetiliselt märkimisväärseid viivitusi projekti elluviimisel võrreldes sellega, kui projekti viib ellu ČEZ. Täpsemalt võib sellises alternatiivses stsenaariumis ajakava (võrreldes projekti omaga) Tšehhi ametiasutuste hinnangu kohaselt kujuneda kuni 14 aastat pikemaks ning samal ajal ei saa kindel olla, et asukoha kirjeldamise ja planeerimise etappides, mis on EDU II puhul juba läbi viidud, ei ilmne probleeme, mis omakorda suurendaksid projekti arendamisega kaasnevaid riske ja kulusid. Igal juhul ei ole Tšehhi ametiasutuste väite kohaselt tõendeid selle kohta, et mõni Euroopas tegutsev tehnoloogianeutraalne ja tuumaenergeetika valdkonnas kogenud ettevõtja arendaks tuumaelektrijaama teises riigis.

(254) Kui projekti arendaks keegi muu kui ČEZ, tooks see Tšehhi hinnangu kohaselt kaasa vähemalt [200–700] miljoni euro ulatuses lisakulusid, millele tuleks rahastus leida. Need kulud on peamiselt seotud tuumaelektrijaama ala väärtuse, teostatavusuuringute, litsentsi- ja arendustegevustega, mille ČEZ on seni läbi viinud, samuti koostoimega Dukovany tuumaelektrijaama olemasoleva taristuga.

(255) Viimase aspektina märkisid Tšehhi ametiasutused, et ČEZi valimine projekti arendajaks oli kooskõlas komisjoni hinnatud varasemate tuumaenergiaalaste juhtumitega, mille puhul ei valitud projektide eripärade tõttu projektiarendajaid avatud konkursi kaudu ([124]).

(256) 16. märtsil 2023 esitatud lisateabes juhtis Tšehhi tähelepanu ČEZi kogemustele tuumaelektrijaamade ehitamisel ja käitamisel. ČEZ on Tšehhis välja arendanud ja ehitanud kaks Temelíni reaktorit (ülesseatud võimsusega 1 125 MW, kasutusele võetud 2000. ja 2002. aastal) ning ka Dukovany esimese tuumaelektrijaama (ülesseatud võimsus praegu 2 040 MW). Need reaktorid võeti kasutusele ajavahemikul 1985–1987 ning Tšehhi juhib tähelepanu, et WANO hinnangul kuuluvad need kõige paremini juhitavate elektrijaamade (20 %) hulka.

([118]) https://www.wano.info/.
([119]) https://www.europeanutilityrequirements.eu/fr.
([120]) https://www.epri.com/.
([121]) https://www.world-nuclear.org/.
([122]) https://snetp.eu/nugenia/.
([123]) Tšehhi põhivõrguettevõtja tegi simulatsioonid keskpika perioodi piisavusprognooside kohta kolmes stsenaariumis (st i) progressiivne stsenaarium, kus söeküttel töötavad elektrijaamad kõrvaldatakse kavade kohaselt käitusest 2033. aastaks; ii) konservatiivne stsenaarium, kus söeküttel töötavad elektrijaamad kõrvaldatakse kavade kohaselt käitusest 2038. aastal; ning iii) võrdlusstsenaarium, kus söeküttel töötavad elektrijaamad kõrvaldatakse kavade kohaselt käitusest 2040. aastal); nendest simulatsioonidest nähtub, et Tšehhi elektrivarustuskindluse ja energiasõltumatuse tagamiseks on väga oluline võtta õigeaegselt kasutusele uus tuumaenergia allikas.
([124]) Näiteks osutasid Tšehhi ametiasutused sellele, et EDF nimetati Hinkley Point C projekti arendajaks osalemiskutse alusel, millele vastas ainsana EDF, ning Paks II projekti puhul määrati arendajaks MVM Paks II ilma avatud konkurssi korraldamata, kuna tol ajal ei olnud turul muid tõsiselt võetavaid alternatiive.

(257) Energiavarustuskindluse ja riikliku julgeoleku kaalutluste kõrval rõhutab Tšehhi lisaks finantskindluse perspektiivi, arvestades et ČEZil on hea riigipoolne krediidireiting ([125]).

(258) Viimase aspektina märkis Tšehhi, et kui korraldada hankemenetlus, et valida projekti arendajaks keegi teine kui ČEZ, tooks see kaasa märkimisväärseid probleeme. Põhimõtteliselt leidis Tšehhi, et käesoleval juhul ei tagaks konkurents projekti sellel tasandil tulemusi, mis võimaldaksid valida kõige tõhusama käitaja. Eespool kirjeldatud põhjustel oli Tšehhi arvamusel, et osalemiskutsete avaldamine või hankemenetluse korraldamine ei tagaks konkurentsist saadavat kasu, mis korvaks protsessi negatiivsed küljed, eeskätt viivitused, tekkivad lisakulud ja julgeolekuprobleemid, millega tuleb teiste potentsiaalsete kandidaatide puhul arvestada. Tšehhi märkis samuti, et projekti kavandamise üheski etapis ei esitanud ükski kolmas isik (sealhulgas algatamisotsuse kohta vastused esitanud kolmandad isikud) kaebusi ega tõstatanud vastuväiteid selle kohta, et ČEZ valiti projekti arendajaks.

4.4. **Tšehhi arvamus projekti mõju kohta kaubandusele ja konkurentsile**

4.4.1. *Võimalik ČEZi-poolne hindadega manipuleerimine ja võimsuse kinnipidamine*

(259) Vastusena komisjoni algatamisotsuses tõstatatud kahtlustele selle suhtes, et ČEZ võib hakata võimsust kinni pidama, selgitasid Tšehhi ametiasutused, et ČEZi kontsernil ei ole edaspidi ei majanduslikku stiimulit ega ka võimet hulgimüügihindu EDU II toodangu piiramise teel üles paisutada.

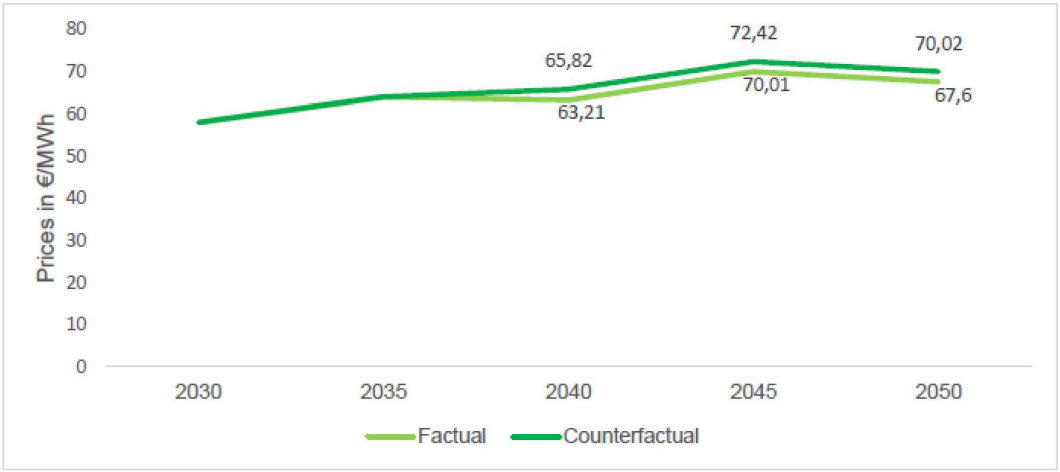
(260) Esiteks tuleneb see Tšehhi ametiasutuste väite kohaselt sellest, et projekti juhtimisstruktuur tagab EDU II sõltumatuse ČEZi kontsernist, mis tegelikkuses piirab kontserni võimet tuumaelektrijaama igapäevasesse käitamisse põhjendamatult sekkuda.

(261) Teiseks on EDU II tuumaelektrijaama kasutuselevõtmisel Oxera aruande ([126]) kohaselt väike, kuid märgatav mõju Tšehhi elektrihinnale. Selles aruandes esitatud prognooside kohaselt langetaks EDU II kasutuselevõtmine Tšehhis elektrihindu ajavahemikul 2040–2050 ligikaudu 2 EUR/MWh võrra (põhjendus 170). Seda silmas pidades hindavad Tšehhi ametiasutused, et kui EDU II peataks aastaks ajaks tootmise täielikult, moodustaksid EDU II saamata jäävad tulud kokku ligikaudu 450 miljonit eurot, ([127]) samal ajal kui ČEZ saaks vaid ligikaudu 17 miljoni euro ulatuses täiendavaid viitlaekumisi riskimaanduseta toodanguosa müügist järgneval aastal, ([128]) mis omakorda tooks ČEZi kontsernile kaasa märkimisväärse kahjumi.

([125]) Vt Tšehhi 16. märtsi 2023. aasta vastused, vastus 20. küsimusele.
([126]) Oxera Consulting LLP, 2021, „The impact of Dukovany on the Central European electricity market“ (edaspidi „Oxera aruanne“).
([127]) Arvutuses on aluseks võetud aastane tootmismaht 9 TWh, mis on korrutatud hinnaga 50 EUR/MWh.
([128]) Arvutuses on aluseks võetud 21 % aastasest tootmismahust 40 TWh, mis on korrutatud hinnaga 2 EUR/MWh (2020. aasta reaalhindades).

Joonis 3

Tšehhi elektrienergia hulgihindade vahe faktilises ja vastupidises stsenaariumis (2030–2050)

Note: Projections taken from the Oxera model baseline (factual and counterfactual) scenarios. (In the factual scenario, the planned support measures for the construction and operation of Dukovany II are implemented, while in the counterfactual scenario, the planned measures are not implemented.)

Source: Oxera report

(262) Kolmandaks selgitasid Tšehhi ametiasutused, et ehkki EDU II puhul võib teoreetiliselt olla võimalik mõningane toodangu vähendamine, ([129]) ei muudaks see tõenäoliselt märkimisväärselt elektrihindu, arvestades Euroopa energiaturgude suurt omavahelist ühendatust. Konkreetsemalt on Tšehhi elektriturg ühendatud lähinaaberriikide Austria, Saksamaa, Poola ja Slovakkia elektriturgudega. Tšehhi väite kohaselt ei mõjutaks projekt ajavahemikul 2030–2050 hindade määramist Tšehhis või oleks see mõju väga piiratud. Õigupoolest kujuneb vastastikku ühendatud süsteemidega piirkonna elektrienergia turuhind tema hinnangul väljaspool Tšehhit toodetava elektrienergia turuhindade alusel (kuni 98 %-l tundidest määravad hinna välised tootjad). Tšehhi piires toodetaks energiat maagaasist ja ligniidist ning üha suuremal määral taastuvatest energiaallikatest. Need Tšehhi-sisesed tehnoloogiad oleksid hinnamäärajad vaid vähesel arvul tundidest.

(263) Tšehhi ametiasutused väidavad samuti, et ČEZile oleks kahjulik, kui eriotstarbeline üksus annaks EDU II-le juhise tootmist piirata (isegi juhul, kui selleks on veenvad põhjused, nagu süsteemi tasakaalustamine), sest see vähendaks ČEZi rahavooge. Igal juhul on Tšehhi arvamusel, et pärast tuumaelektrijaama kasutuselevõtmist on selle käitamisega seotud piirkulud väikesed ning tootmismahtu ei ole lihtne suures ulatuses muuta.

(264) Neljandaks selgitasid Tšehhi ametiasutused, et nii EDU II kui ka ČEZi kontserni jaoks on majanduslikult mõistlik teguviis toota tuumaelektrijaamas elektrienergiat nii palju kui võimalik, arvestades et EDU II saab tulu üksnes tarnitava elektrienergia eest ([130]). Tšehhi ametiasutused osutavad Oxera aruandele, mille kohaselt tähendab EDU II toodangu igasugune vähenemine EDU II-le rahavoogude kahanemist ja võimalikke finantsprobleeme, pidades silmas, et energiaostulepingu alusel praegu kavandatava hinna 50 EUR/MWh juures on tal niigi vähe manööverdamisruumi kasumlikkuse tagamiseks ([131]). Samuti selgitasid nad, et EDU II tegevuskasumi marginaal on keskmiselt [40–50] %, mis langeb tasemele 6 %, kui arvestada ka kulusid ja tagasimakstava rahalise abi tagasimaksmist. Kui koormustegur langeks prognoositavalt tasemelt [75–100] % tasemele alla [70–90] %, vähendaks see võla teenindamiseks saadaoleva raha summat ja võiks viia olukorrani, kus EDU II ei suuda tagasimakstavat rahalist abi tagasi maksta. Kui see langeks alla taseme [40–60] %, ei oleks rahavood piisavad tegevuskulude katmiseks.

([129]) Tuumaelektrijaama moduleerimise konkreetne määr sõltub valitavast inseneri-, hanke- ja ehitustehnoloogiast.

([130]) Teisalt selgitasid Tšehhi ametiasutused, et EDU II-l ei oleks majanduslikult mõistlik toota alla vastava alammäära (st 84 %), mille juures ei ole rahavood piisavad võla teenindamiseks.

([131]) Vt Oxera aruanne.

(265) Mis puudutab komisjoni algatamisotsuses esitatud kahtlusi seoses ohuga, et ČEZ võib hindadega manipuleerida, siis selgitasid Tšehhi ametiasutused, et ČEZi osakaal Tšehhi ja naaberriikide turgudel suureneb tänu EDU II ülesseatavale dispetšerjuhitavale tootmisvõimsusele vaid vähesel määral ning et mõju ČEZi turuvõimule on piiratud. Tšehhi ametiasutused selgitasid lisaks, et samal ajal kui turuosa tänu projekti tuumaenergiainvesteeringule suureneb, väheneb see omakorda seetõttu, et investeeringud söeküttel töötavatesse elektrijaamadesse vähenevad ja et olemasolevad tuumareaktorid dekomisjoneeritakse. Igal juhul väidab Tšehhi, et eriotstarbeline üksus kujundatakse konkreetselt välja nii, et vältida võimalikke konkurentsimoonutusi.

(266) Samuti ei ole Tšehhi nõus väitega, et asjaomane turg hõlmab ainult Tšehhit. Arvestades käimasolevat turgude liitmist ning eesmärki vähendada Euroopas süsinikuheidet taastuvate energiaallikate lõimimise teel, suureneb liikmesriikide elektrisüsteemide omavaheline ühendatus Tšehhi eelduste kohaselt veelgi ([132]). Samuti tuleb meeles pidada, et pakkumispiirkonnad võidakse tulevikus läbi vaadata ning pakkumispiirkondi piiriüleselt ühendada. Seepärast järeldab Tšehhi, et asjaomane turg ei piirdu üksnes Tšehhiga; allpool kirjeldatakse selle mõju ČEZi turuosale.

(267) Täpsemalt väidavad Tšehhi ametiasutused, et EDU II loodav tootmisvõimsus ei mõjuta oluliselt ČEZi kontserni turuvõimu Tšehhis ([133]). Eeskätt moodustab EDU II dispetšerjuhitav tootmisvõimsus 2040. aastal nende hinnangu kohaselt üksnes 4 % Tšehhi turust ja ligikaudu 0,8 % projekti asjaomasest geograafilisest turust ([134]). Tšehhi hinnangute kohaselt väheneb ČEZi kontserni prognoositav turuosa ajavahemikul 2030–2050 märkimisväärselt ning pärast EDU II tegevuse alustamist kasvaks kontserni turuosa Tšehhis ja asjaomasel geograafilisel turul vastavalt vaid 4,08 % / 0,76 % (2040. aastal) ja 6,97 % / 0,76 % (2050. aastal) võrra. Kontserni turuosa kasvul, mis tänu EDU II võimsusele saavutatakse, ei ole eeldatavasti olulist mõju kontserni turuvõimule Tšehhis ega naaberturgudel.

Tabel 5

ČEZi turuosa ülesseatud dispetšerjuhitava tootmisvõimsuse lõikes (2020–2050), faktiline stsenaarium

Year	Market shares in Czech Republic	Increase in market shares in Czech Republic due to Dukovany II	Market shares in Czech Republic incl. import capacities	Market shares in Czech Republic and four neighbours incl. import capacities	Increase In market shares in Czech Republic and four neighbours due to Dukovany II
2020	80,20%	-	60,29%	6,50%	-
2030	70,37%	-	50,64%	5,89%	-
2035	70,82%	-	49,25%	5,67%	-
2040	71,43%	4,08%	45,06%	5,38%	0,76%
2045	70,40%	5,37%	42,92%	4,86%	0,77%
2050	44,17%	6,97%	28,40%	3,46%	0,77%

Note: Dispatchable capacity includes all thermal, nuclear, and pumped storage hydro plants. Data for 2020 were provided by ČEPS. Market shares 2030–50 is based on the Oxera model, which takes the ČEPS and TYNDP 2020 data as a basis. Projections taken from the Oxera model baseline (factual) scenario.

Source: Oxera report

([132]) Vt põhjendus 13 ja joonealune märkus nr 6.

([133]) ČEZi kontsernile kuulub 2023. (2022.) aasta detsembri seisuga 61 % Tšehhi tootmisvaradest, 35 % tarneettevõtetest ja 53 % ligniidikaevandustest. Vt ČEZi kontserni esitlus investoritele, „Clean Energy of Tomorrow“, detsember 2023 https://www.cez.cz/webpublic/file/edee/ospol/fileexport/investors/investment-stories2022.

([134]) Projekti asjaomane geograafiline turg koosneb Tšehhist ja selle naaberriikidest, mille elektriturud on Tšehhi omaga ühendatud (st Austria, Saksamaa, Poola ja Slovakkia).

Tabel 6

ČEZi hinnanguline edasine turuosa tootmise lõikes (Tšehhi hinnang)

Year	CEZ market shares in Czech Republic incl. net imports	Dukovany II market shares in Czech Republic incl. net imports	CEZ market shares in Czech Republic and four neighbours	Dukovany II market shares in Czech Republic and four neighbours
2019	70,48%	-	7,32%	-
2020	64,29%	-	6,94%	-
2030	73,02%	-	5,29%	-
2035	71,24%	-	4,92%	-
2040	45,15%	12,83%	2,89%	0,82%
2045	42,61%	12,40%	2,76%	0,80%
2050	18,98%	10,27%	1,40%	0,76%

Note: Projections taken from the Oxera model baseline (factual) scenario.

Source: ČEPS, ENTSO–E Transparency platform, CEZ, APG, SMARD Strommarktdaten, Oxera model.

(268) Peale selle väitsid Tšehhi ametiasutused, et ČEZi kontserni peamine strateegiline eesmärk on olnud tagada tuumaelektrijaamade ning ka ligniidi kaevandamise ja söeküttel töötavate elektrijaamade tõhus juhtimine. ELi süsinikuheite vähendamise nõuete täitmiseks on aga söeküttel töötavad elektrijaamad (mis andsid 2019. aasta seisuga 45 % ülesseatud võimsusest (GW-des) ja 39 % kogu toodetud elektrienergiast (TWh-des)) kavas käitusest kõrvaldada. ČEZ on võtnud eesmärgi saavutada süsinikuneutraalsus 2050. aastaks ning kavatseb söeküttepõhist võimsust vähendada 2025. aastaks 3 GW-le (st peaaegu poole võrra) ja 2030. aastaks 2 GW-le. Süsi moodustab Tšehhis ligikaudu poole elektritootmisest ning see asendatakse osaliselt tuumaenergiaga ja vähemal määral taastuvate energiaallikatega ([135]).

Tabel 7

Eri kütuseliikide osakaal Tšehhi elektrienergia kogutoodangus

	2016	2040 target level according to the State Energy Policy
Coal and other solid non-renewable fuels	50%	11-21%
Nuclear energy	29%	46-58%
Natural gas	8%	5-15%
Renewable and secondary energy sources	13%	18-25%
Total	**100%**	**100%**

Source: Czech Republic (2019), 'National Energy and Climate Plan of the Czech Republic', November.

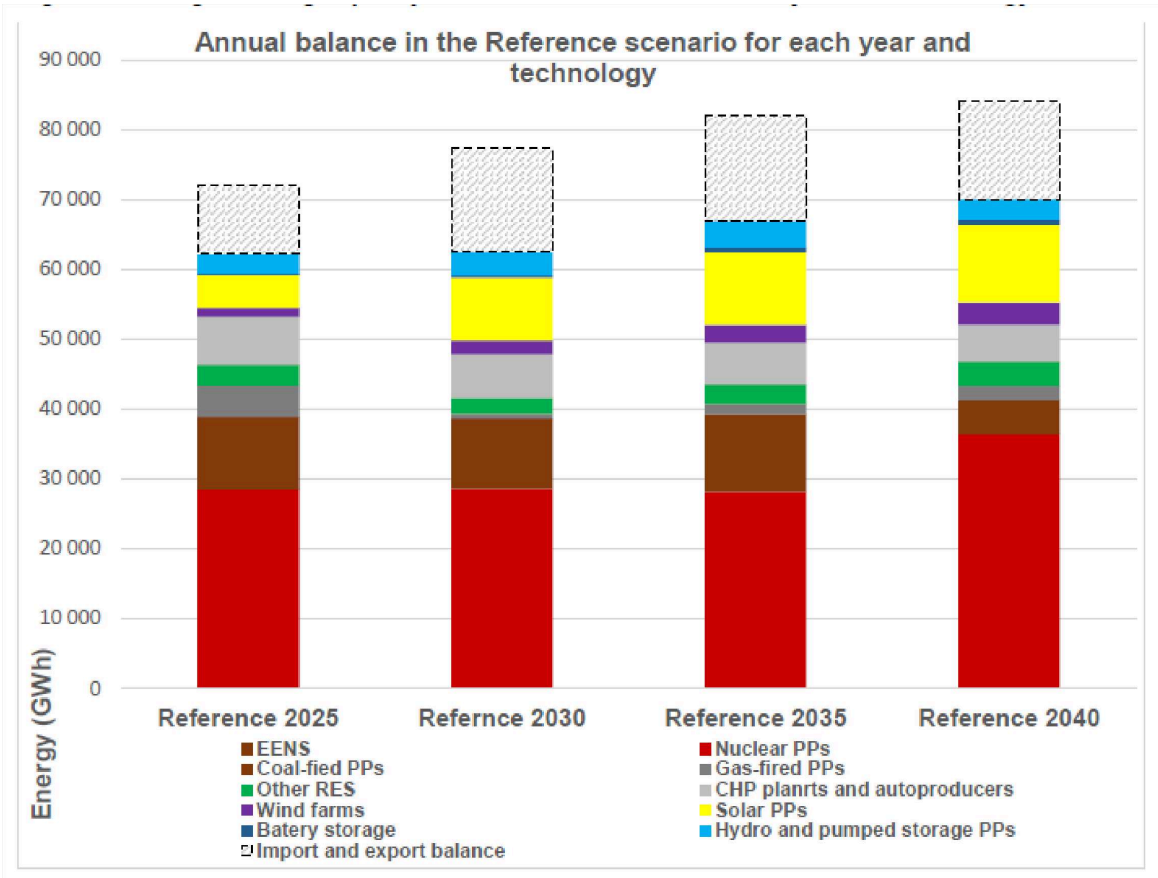
([135]) Tšehhi ametiasutused selgitasid, et kuigi Tšehhi jätkab taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu, on sealne potentsiaal taastuvenergia suuremas mahus tootmiseks piiratud, võttes arvesse geograafilisi, geoloogilisi ja kliimatingimusi ning ka kättesaadava tehnoloogia kulukust.

(269) Heite vähendamise eesmärkide tulemusena kõrvaldatakse Tšehhis suur osa söeküttel töötavatest elektrijaamadest käitusest ning puudujäägi katmiseks on vaja teha uusi investeeringuid tuumaenergia, taastuvenergia ja maagaasi tootmisvõimsusesse ([136]). Kivisöe- ja ligniidipõhine tootmine lõpetatakse eeldatavalt täielikult 2037. aastal, mis vähendab võimsust ligikaudu 6,5 GW võrra ([137]).

(270) Tšehhi ametiasutused selgitasid, et EDU II-l on märkimisväärne osa heite vähendamisel kooskõlas Tšehhi valitsuse eesmärkidega ning samal ajal aitab see tagada vajalikku energiavarustuskindlust Tšehhis. Uued tuumareaktorid on mõeldud selleks, et asendada teatav osa praegusest ligniidi- ja kivisöepõhisest tootmisvõimsusest ning ka Dukovany need tuumareaktorid, mis ajavahemikul 2045–2047 dekomisjoneeritakse ([138]). Samuti väidab Tšehhi, et projekt ei tõrjuks kõrvale investeeringuid maismaa tuuleenergiasse. Stsenaariumides projektiga ja ilma selleta seataks ajavahemikul 2030–2050 üles sama suur tuuleenergia tootmisvõimsus, ehkki projekti elluviimise korral leiaks see aset veidi hiljem.

Joonis 4

Võrdlusstsenaariumi aastane netotootmisvõimsus tehnoloogia lõikes

Allikas: Tšehhi ametiasutused.

([136]) Kõik ligniidil ja kivisöel töötavad elektrijaamad (võimalik, et see ei hõlma teatavaid elektri ja soojuse koostootmisjaamasid) suletakse eeldatavalt 2038. aastaks kooskõlas hiljutise kavaga, mille eesmärk on kõrvaldada käitusest kõige saastavamad elektrijaamad. Vt Tšehhi söekomitee 7. kohtumise protokoll, 4. detsember 2020, lk 6–7, kättesaadav aadressil https://www.mpo.cz/assets/cz/rozcestnik/ministerstvo/kalendar-akci-vse/2021/2/Zapis-z-jednani-UK-_4-12-2020_.pdf.

([137]) Vastavalt ČEPSi esitatud andmetele.

([138]) ČEPSi andmete kohaselt on kavas Dukovany neli olemasolevat tuumareaktorit (iga reaktori võimsus on ligikaudu 510 MW) dekomisjoneerida järgmiselt: üks reaktor 2045. aasta lõpus, järgmine 2046. aasta lõpus ja kaks ülejäänud reaktorit 2047. aasta lõpus.

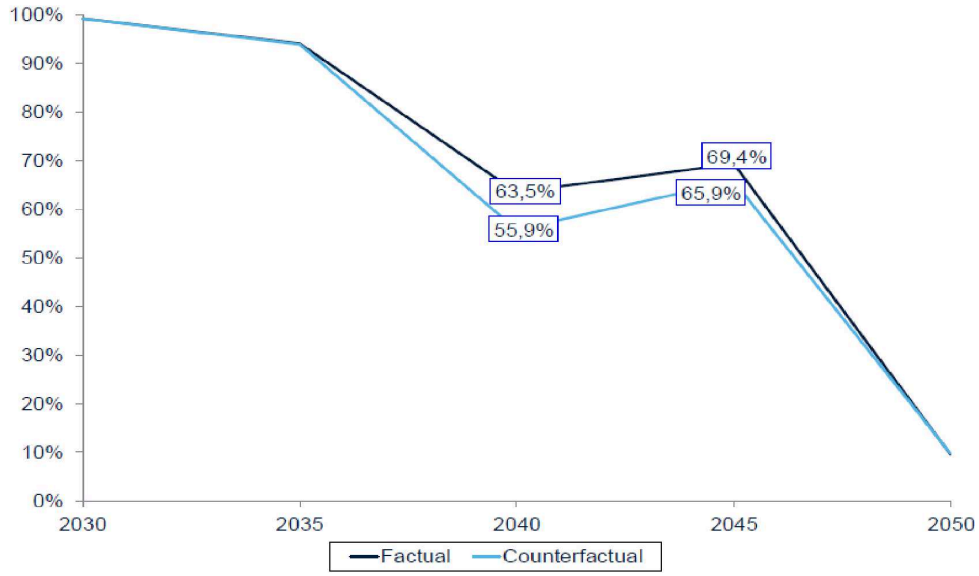
(271) Kuuendaks väidab Tšehhi, et kuna ČEZil on ostulepingu kohaselt kohustus müüa EDU II kogu toodang eriotstarbelisele üksusele ning et ka Tšehhi on võtnud kohustused tuumaelektrijaama eluea jooksul toodetava elektrienergiaga kauplemise suhtes (vt punkt 3.6.4), ei suurendaks selle investeeringuga kaasnev tootmisvõimsuse kasv eeldatavalt selle elektrienergia kogust, mida ČEZ saaks müüa oma klientidele.

(272) Viimase aspektina väidab Tšehhi, et ČEZi kriitilisus (*pivotality*) ([139]) vastavalt jääktarnevõimsuse indeksile (*residual supply index*, edaspidi „RSI“, indeks, mida kasutatakse sageli selleks, et hinnata energiatootja võimet tegutseda konkurentidest sõltumatult) väheneb edaspidi märkimisväärselt.

Joonis 5

ČEZi kriitilisus RSI põhjal (Tšehhi hinnang)

Figure 6.10 Share of hours in which CEZ' RSI is below 1, factual and counterfactual scenarios (2030–50)

Note: Projections taken from the Oxera model baseline (factual and counterfactual) scenarios.

Source: Oxera model based on TYNDP 2020 and ČEPS data.

4.4.2. *Eriotstarbelise üksuse roll turul*

(273) Mis puudutab eriotstarbelise üksuse rolli turul, siis väitsid Tšehhi ametiasutused, et eriotstarbelise üksusega seotud ärilised kokkulepped on tahtlikult sõlmitud avatult ja paindlikult, et tagada asjakohane ülesehitus võimalike konkurentsimoonutuste vältimiseks.

(274) Tšehhi ametiasutused selgitasid, et eriotstarbeline üksus on EDU II-st ja ČEZi kontsernist täielikult sõltumatu ning et tal on eraldi juhtimis- ja haldusstruktuur. Üksus teeb EDU II-ga (ja vajaduse korral ČEZiga) tehinguid turutingimustel. Tšehhi ametiasutused märkisid, et kõnealune juhtimisstruktuur eraldab kauplemisstrateegiaga seotud otsustusprotsessi, mille eest vastutab eriotstarbeline üksus (mõjutades konkurentsi ja kaubandust elektriturgudel), tuumaelektrijaama arendamisest ja käitamisest, mille eest vastutab EDU II.

(275) Samuti juhtisid Tšehhi ametiasutused tähelepanu projekti raames kavandatud lähenemisviisi (st eriotstarbeline üksus) ja muude tuumaalaste juhtumite meetmete erinevustele seoses tuumaelektrijaama ärilise struktuuri ja väljaostumehhanismidega. Tšehhi ametiasutused selgitasid, et eriotstarbelist üksust hõlmava lähenemisviisi uudsus võrreldes muude juhtumitega seisneb selles, et luuakse eraldiseisev üksus, kes on tuumaelektrijaama käitajast sõltumatu. EDU II omab ja käitab tuumaelektrijaama ning toodab elektrienergiat; seejuures on tal ainult elektritootmisluba. EDU II toodetava võimsuse ostab täies ulatuses välja eriotstarbeline üksus, kellel on

([139]) Kriitilisuse analüüsis hinnatakse, kas konkreetse äriühingu omanduses olevad elektrijaamad peavad teataval perioodil täitma nõudlust, st vaja on vähemalt üht megavatti nende elektritootmisest. Sel juhul oleks äriühingul võimalus kasutada oma turuvõimu ära. Kriitilisuse analüüsis võetakse arvesse üksnes võimalust omada turuvõimu turul tervikuna ning selles ei hinnata, kas turuvõim võib tekkida konkreetsetes olukordades, näiteks ülekandepiirangute korral.

elektrikaubanduse luba. Eriotstarbeline üksus müüb EDU II toodangu hulgiturul ning täidab ühtlasi OTE suhtes elektrikauplejana tasakaaluhalduri rolli. Selle tulemusena ei kauple EDU II teiste turuosalistega (peale eriotstarbelise üksuse) ning teda ei mõjuta turutingimused. Tšehhi ametiasutused rõhutasid, et sellise struktuuri eesmärk on vähendada ohtu, et turuvõim võib põhjustada turumoonutusi.

Tabel 8

EDU II (allpool tabelis nimetatud „Dukovany II“), HPC ja Paks II ärilise struktuuri võrdlus

	Owner/operator of assets	Trading entity	Price mechanism for the offtake of generated electricity
Dukovany II	State support **recipient** (EDUII)	The Supply SPV, wholly owned by the State [**Counterparty** to some of the state support]	Power Purchase Agreement *(pre-determined PPA price for the full generation volume)*
Hinkley Point C	State aid **recipient** (the NPP)		Contracts for Difference *(market price topped up or reduced to match the pre-determined Strike Price)*
Paks II	State aid **recipient** (the power plant)		Market price *(with the condition that at least 30% of the generation must be sold on the open market and bilateral contracts must be limited to less than 70% of the output)*

Allikas: Tšehhi ametiasutused.

(276) Tšehhi ametiasutused selgitasid lisaks, et eriotstarbeline üksus loob kavakohaselt oma kauplemisüksuse ja teeb kõnealuseid toiminguid üksusesiseselt, kuid kui seda peetakse asjakohasemaks ja kulutõhusamaks, võib eriotstarbeline üksus kaaluda konkurentsipõhise hankemenetluse korraldamist, et anda kauplemisülesanne edaspidi allhanke korras edasi.

(277) Peale selle märkisid Tšehhi ametiasutused, et eriotstarbeline üksus võtab vastu riske vähendava kauplemisstrateegia ning selle eesmärk on vältida kahjulikku mõju turule. Eeskätt peaks kavandatud ärimudel innustama eriotstarbelist üksust teenima elektrienergia müügist Tšehhi Vabariigi jaoks maksimaalset tulu, mis omakorda vähendab projekti suunatava abi summat. Mis puudutab kauplemisstrateegiat, siis tegutseb eriotstarbeline üksus peamiselt Tšehhi elektrienergia hulgimüügiturul, kuid seejuures tuleb arvesse võtta suurt süsteemidevahelist ühendatust piirkonnas ja asjaolu, et järgmise päeva turg on liidetud naaberriikide omadega. Kuna turud eeldatavalt kasvavad ja likviidsus edaspidi suureneb, pidades eeskätt silmas, et Saksamaa-Poola-Austria ja Tšehhi-Ungari-Slovakkia-Rumeenia järgmise päeva turud liideti 2021. aasta juunis, hinnatakse kauplemisstrateegiat korrapäraselt, et võtta arvesse uusimaid turutingimusi. Läbipaistval ja riske minimeerival lähenemisviisil põhinev lõplik kauplemisstrateegia võetakse eeldatavalt vastu pärast 2030. aastat.

(278) Ametliku uurimise käigus otsustas Tšehhi pakkuda tuumaenergia kauplemisega seotud kohustusi (mida on kirjeldatud eespool põhjendustes 112–119).

5. **KOLMANDATE ISIKUTE MÄRKUSED**

(279) Algatamisotsuse teemal korraldatud konsulteerimise käigus, mis kestis 5. septembrini, esitas komisjonile märkused 18 vastanut. Tasub märkida, et enamik kolmandaid isikuid (12 vastanut 18-st) väljendas oma märkustes projekti suhtes toetust. Alljärgnevalt kirjeldatakse riigiabi hindamise seisukohast olulisi märkusi.

(280) Märkusi esitasid liikmesriigid, ettevõtjad, ühendused ja vabaühendused. Kolmandate isikute märkusi käsitletakse hinnangu asjaomastes osades ilma vastavat märkust konkreetselt nimetamata.

(281) Kolmandate isikute märkusi kirjeldatakse teemade kaupa rühmitatuna.

5.1. **Märkused abi olemasolu kohta**

(282) Abi olemasolu kohta märkusi ei esitatud.

5.2. **Märkused abi kokkusobivuse kohta siseturuga**

5.2.1. *Märkused meetme asjakohasuse kohta*

(283) Kaks kolmandat isikut nõustusid kahtlustega, mille komisjon algatamisotsuses meetme asjakohasuse kohta tõstatas.

(284) Lisaks väitis üks vastanu, et Euroopa elektrituru praegusi arengusuundumusi ja nende edasist mõju ei ole veel võimalik hinnata. Seetõttu oleks väga keeruline esitada konkreetset hinnangut meetme asjakohasuse kohta.

(285) Samal ajal märkisid paljud vastanud, et nad ei ole nõus komisjoni kahtlustega meetme asjakohasuse suhtes. Nende arvamuse kohaselt on kavandatud meede asjakohane, arvestades et see hõlmab sobivat vahendite kombinatsiooni projekti kavandatavate eesmärkide saavutamiseks ning et puuduvad vähem moonutavad poliitikameetmed või vahendid, mis võimaldaksid saavutada samu tulemusi. Peale selle väitsid mõningad kolmandad isikud, et meetme komponendid (st väljaostuleping, laen ja seadusemuudatustevastane kaitsemehhanism) on lahutamatud ja vajalikud projektiga seotud asjaomaste turutõrgete kõrvaldamiseks.

(286) Samuti märkis osa vastanuid, et komisjoni lõplikus otsuses Hinkley Point C tuumaelektrijaama kohta kiideti heaks sarnane meetmete kombinatsioon (st hinnavaheleping, riigigarantii ja mehhanism kaitse tagamiseks poliitiliste otsuste eest, millel võib olla kahjulik mõju), kusjuures projekti arendaja võetud risk oli samas suurusjärgus.

5.2.2. *Märkused meetme proportsionaalsuse kohta*

(287) Mis puudutab meetme proportsionaalsust, siis olid kaks kolmandat isikut taas kord nõus kahtlustega, mille komisjon algatamisotsuses selles küsimuses tõstatas.

(288) Lisaks väitis üks vastanu, et Euroopa elektrienergia turuhindade praegusi arengusuundumusi ja nende edasist mõju ei ole veel võimalik hinnata. Seetõttu oleks väga keeruline esitada konkreetset hinnangut meetme proportsionaalsuse kohta.

(289) Seevastu märkisid paljud kolmandad isikud, et nad ei ole nõus komisjoni kahtlustega meetme proportsionaalsuse kohta. Nende arvamuse kohaselt on kavandatud meede proportsionaalne.

(290) Mitu vastanut väitis, et projekti omakapitali tulususe hindamiseks kasutatud eeldused kajastavad õigesti ČEZi riskipositsiooni ja abisaaja võetavat riski.

(291) Peale selle sai komisjon mõningaid märkusi selle kohta, et kavandatud ostulepingu täitmishinna korrapärane läbivaatamine turu-uuringute alusel on tõepoolest piisav automaatne tasakaalustusmehhanism selleks, et vältida ülemäärast hüvitamist, ning peaks nii EDU II-le kui ka eriotstarbelisele üksusele pakkuma piisavaid finantsstiimuleid toodangu maksimeerimiseks ja kasumlike elektrikaubandustehingute sõlmimiseks.

(292) Üks kolmas isik tegi tähelepaneku, et kavandatav ostulepingu kehtivusaeg (st 60 aastat, mis hõlmab tuumaelektrijaama käitamise perioodi (vastavalt vähese CO_2 heitega energeetikasektori seadusele 30 aastat, mida saab mitmel korral pikendada veel kümne aasta võrra), kusjuures täitmishinna proportsionaalsus vaadatakse Tšehhi kaubandus- ja tööstusministeeriumi vastutusel läbi) on kindlaks määratud vastavalt konkreetsetele tehnilistele, regulatiivsetele ja rahastamisega seotud tingimustele.

5.2.3. *Märkused riigi sekkumise vajaduse kohta*

(293) Üks vastanu märkis, et energiavarustust on võimalik tagada ka soodsama tehnoloogia abil, ning väitis, et tuumaenergiasektori subsideerimine võib aeglustada muu – odavama, kiirema ja kliimasõbralikuma – tehnoloogia arengut. Seejärel väitis ta, et elektrienergia tootmist tuumaelektrijaamas ei tohiks subsideerida, sest tehnoloogia on välja arenenud ega ole kasumlik.

(294) Komisjon sai ühe märkuse, milles juhiti tähelepanu, et riigi sekkumine elektritootmiseks tuumaelektrijaamades ei ole hiljutisi turusuundumusi arvestades põhjendatud. Eeskätt väitis see vastanu, et turu hiljutisest ebastabiilsusest tingitud kõrged elektrihinnad jäävad kõrgeks ka järgnevatel aastakümnetel ning seepärast ei täidaks meetme jaoks antav abisumma üht oma eesmärki, st tagada turul madalamad elektrihinnad.

(295) Ühes esitatud märkuses osutati, et Tšehhi võiks investeerida taastuvate energiaallikate arengusse ning toota 2030. aastaks elektrienergiat uute tuuleparkide (5,3 TWh) ja fotoelektriliste päikeseelektrijaamade (4,9 TWh) abil, selle asemel et edendada Dukovany tuumaelektrijaama arendust. Lisaks väitis ta, et tuule- ja päikeseenergia arendamiseks vajalik riigi toetus oleks märksa väiksem kui tuumaenergia puhul.

(296) Vastupidiselt nendele märkustele väitis mitu kolmandat isikut, et riigi sekkumine on vajalik meetme eesmärkide saavutamiseks.

(297) Osa vastanuid juhtis tähelepanu, et riigi sekkumiseta ei oleks võimalik uut tuumaelektrijaama projekti Euroopa elektriturul praegustes tingimustes ellu viia. Samuti märkisid nad, et turutõrgete olemasolu (suur kapitalivajadus, pikaajaline avatus turuhindade volatiilsusest tulenevale riskile ning õiguslikele, poliitilistele ja regulatiivsetele riskidele) ja suur ebakindlus seoses tuumaprojektidega peletavad erainvestoreid eemale ning et vähese CO_2 heitega tuumaelektrijaamadesse investeerimiseks on vaja riigi sekkumist.

(298) Peale selle märkisid teatavad kolmandad isikud, et energiaturgude hiljutist volatiilsust arvestades peab riik rakendama abikavasid turumoonutuste leevendamiseks. Peale selle osutasid nad, et turutingimused ei paku stiimulit suuremahuliste energiataristuprojektide arendamiseks.

(299) Üks vastanu väitis, et uusi tuumaprojekte tuleb analüüsida energiavarustuskindluse seisukohast ning et neid tuleb käsitada prioriteedina, võttes arvesse eesmärki vähendada sõltuvust Venemaalt pärit impordist. Samuti juhtis ta tähelepanu, et oluline samm tuumaenergia edasisel arendamisel on tuumaenergia hiljutine lisamine ELi kestliku rahastamise taksonoomiasse.

5.2.4. *ČEZi valimise kohta saadud märkused*

(300) Teatavad kolmandad isikud märkisid oma tähelepanekutes sõnaselgelt, et nad ei ole nõus komisjoni kahtlustega selle kohta, et ČEZ valiti ilma hankemenetlust või konsultatsiooni korraldamata. Nende isikute arvates oli nii riigi kui ka energiajulgeolekuga seotud ja muudel põhjustel (nt turgu valitseva ettevõtja eksperditeadmised, oskusteave ja tõhusus) igati põhjendatud anda uue tuumaelektrijaama ehitamise ja käitamise keeruline ülesanne riigile kuuluvale energiaettevõttele, nagu laiemas rahvusvahelises kontekstis tavaks.

(301) Asjaolu suhtes, et projekti arendajaks valiti ČEZ, ei väljendanud kahtlust ükski konkurent ega ükski muu kolmas isik.

5.2.5. *Konkurentsi ja liikmesriikidevahelise kaubanduse võimalike põhjendamatute moonutuste kohta saadud märkused*

(302) Üks vastanu märkis oma vastuses, et on nõus komisjoni algatamisotsuses tõstatatud kahtlustega, mis olid seotud võimalike konkurentsimoonutustega turul. Samuti oli ta arvamusel, et elektrienergia tootmine tuumatehnoloogia abil on ülesubsideeritud ning seetõttu ei põhine konkurentsil, mistõttu põhjustaks igasugune subsideerimine turul märkimisväärseid konkurentsimoonutusi.

(303) Teisalt märkis mitu kolmandat isikut, et risk, et meede moonutab või ähvardab moonutada konkurentsi turul, on piiratud.

(304) Osa vastanuid märkis, et eriotstarbelise üksuse ülesehitusel võib olla piiratud mõju turule, arvestades et ČEZ ja EDU II on kaks eraldiseisvat majandusüksust, kes on teineteisest täielikult sõltumatud. Seda silmas pidades oleks turuga manipuleerimise võimalus nende arvates piiratud.

(305) Üks vastanu juhtis tähelepanu, et ČEZil on palju söeküttel töötavaid energiatootmisrajatisi, mis on kavas 2030. aastatel käitusest kõrvaldada, lisaks suletakse Dukovany neli olemasolevat reaktorit eeldatavalt ajavahemikul 2045–2047. Seda silmas pidades ei suurene ČEZi turuosa elektritootmises tema arvates märkimisväärselt.

(306) Peale selle märkis üks kolmas isik, et manipuleerimise risk olukorras, kus turuhinnad on ostulepingu kohasest ostuhinnast kõrgemad ja ČEZi kontsernil võiks olla majanduslik stiimul EDU II toodangut vähendada, et teised üksused saaksid müüa energiat kõrgemate turuhindadega, tundub olevat väike. See on sellepärast, et EDU II on seotud kõrge koormusteguriga (90 %) ning et EDU II-l on majanduslik stiimul pakkuda kogu olemasolevat mahtu turul, et saada tasu ning olla võimeline teenindama oma võlga. Peale selle on ČEZi kontsern ja EDU II eraldiseisvad üksused. Lisaks on turuga manipuleerimist hõlmav tegevus energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse määruse alusel keelatud.

(307) Samuti väitis üks kolmas isik, et Dukovany tuumaelektrijaama eesmärk on luua uut tootmisvõimsust ja korvata elektritootmise puudujäägid, mida on oodata ajavahemikus 2030–2040; see aitab suurendada varustuskindlust ja mitmekesistada tarneid naaberriikidesse. Sellele vastavalt on meetme positiivne mõju tema arvates suurem kui negatiivne mõju, kui seda üldse on.

(308) Viimase punktina märkis üks kolmas isik, et igasuguse väidetava konkurentsimõju hindamisel tuleks arvesse võtta, et energeetikasektoris ei ole võimalused kunagi täielikult võrdsed, sest uut tootmisvõimsust ei arendata peaaegu kunagi ainuüksi turutingimustel. See kolmas isik märkis, et näiteks taastuvaid energiaallikaid ei rahastata üksnes otsetoetuskavade alusel, vaid ka mitmesuguste ELi rohelise kokkuleppe ja kava „REPowerEU“ pakettidega ette nähtud meetmete abil.

5.2.6. *Liidu õiguse rikkumisega seotud märkused*

(309) Üks kolmas isik väitis, et tuumaenergia kasutamine elektri tootmiseks on vastuolus „saastaja maksab“ põhimõttega ning ELi toimimise lepingu artiklis 191 sätestatud ettevaatusprintsiibiga.

(310) Peale selle märkisid kaks kolmandat isikut, et projektis ei peeta kinni „saastaja maksab“ põhimõttest, sest meetme puhul ei arvestata kasutatud tuumkütuse käitlemisega; see omakorda tõstatab kahtluse, kas tuumaelektrijaama hinnangulise kasuliku eluea lõpus on olemas ressursid radioaktiivsete jäätmete käitlemise ja dekomisjoneerimise hinnanguliste kulude katmiseks. Need vastanud osutasid lisaks sellele, et kui praegu kehtivat riiklikku aatomienergiafondi makstavate tasude süsteemi oluliselt ei muudeta, ei ole kõnealused rahalised vahendid kättesaadavad, mistõttu ei ole „saastaja maksab“ põhimõte täidetud.

(311) Komisjon sai märkused veel ühelt isikult, kes väitis, et Tšehhi ametnikud on avalikes sõnavõttudes mõista andnud, et taksonoomiamääruse kohaseid tingimusi, mis on seotud kõrgaktiivsete radioaktiivsete jäätmete sügava hoidla toimivaks muutmisega 2050. aastaks, püütakse muuta või lükata nende tingimuste kohaldamine edasi.

(312) Osa vastanuid aga väitis, et meede ei ole liidu õigusega vastuolus.

5.2.7. *Energiavarustuskindluse kohta saadud märkused*

(313) Kaks vastanut osutasid sellele, et energiavarustuskindluse seisukohast ei ole tuumaenergial mingeid eeliseid võrreldes teiste energiaallikatega, samuti juhtisid nad tähelepanu uraani ja tooriumi piiratud kättesaadavusele ning ELi väga suurele impordisõltuvusele.

(314) Teisalt märkis üks kolmas isik, et tuumaenergia puhul on sõltuvus impordist väike, et tooraine moodustab tootmiskuludest kõige enam 10 % ning et rahvusvaheline uraaniturg on hästi reguleeritud ja stabiilne.

(315) Peale selle esitati komisjonile palju argumente, milles avaldati meetmele toetust, võttes arvesse energiavarustuskindluse, süsinikuheite vähendamise, energia taskukohasuse ja turusuundumustega seotud probleeme, mida on põhjustanud Venemaa sissetung Ukrainasse. Konkreetsemalt juhtisid vastanud tähelepanu, et tuumareaktorid on parim tehnoloogia, et jõuda kliimaneutraalsuseni ja tagada samal ajal energiavarustuskindlus ELis. Peale selle toodi välja, et tuumaenergia on ühtlasi stabiilne ja kontrollitav energiatootmisviis, mis võimaldab elektrivõrku usaldusväärselt hallata ja tagada suure energiavarustuskindluse.

(316) Mitmes tähelepanekus osutati asjaolule, et kogu ELis arendatakse tuumaprojekte selleks, et saavutada ELi eesmärgid seoses kliimamuutustega ning tagada energiavarustuskindlus stabiilse, usaldusväärse, kestliku, vähese CO_2 heitega ja konkurentsivõimelise energiaga.

(317) Paljudes märkustes osutati geopoliitilisele kontekstile (sh nafta- ja gaasitarnete häired ning hindade volatiilsus) ja sellele, kui oluline on energiavarustuskindlus selleks, et veelgi vähendada ELi energiasõltuvust Venemaast. Lisaks märkis üks kolmas isik, et Venemaa agressioon Ukraina vastu on toonud esile vajaduse tuumaenergia tootmise järele, et saavutada sõltumatus Venemaa kütusetarnetest.

5.2.8. *Kolmandate isikute esitatud muud märkused*

(318) Komisjonile esitati argumente ohutuse ja julgeolekuga seotud kaalutluste kohta. Osa vastanuid tõstatas kahtlusi kõrgaktiivsete radioaktiivsete jäätmete ohutu ja säästva käitlemise kohta üldiselt. Lisaks osutasid nad sellele, et relvakonfliktide korral võivad tuumaelektrijaamad olla ohtlikud, ning suurte tuumaavariidega seotud riskidele. Mõningates märkustes väideti, et praegune olukord Ukrainas on selgelt välja toonud tuumaelektrijaamadega kaasnevad täiendavad ohutus- ja julgeolekuriskid.

(319) Lisaks juhtis osa vastanutest tähelepanu, et kuna tuumaelektrijaamad vajavad suures koguses jahutusvett, on need väga tundlikud temperatuuritõusule. Samuti väitsid nad, et Jihlava jõe veevarud ei ole piisavad, et tagada uute tuumareaktorite kindel jahutusveega varustamine Dukovanys; nad märkisid, et seda tõdeti juba Tšehhoslovakkia tuumaprogrammi kavandamisel, mistõttu piirati sealsete reaktorite võimsust. Osa kolmandaid isikuid prognoosib, et kliimamuutuste tõttu ei ole uute tuumaelektrijaamade käitamine nii stabiilne kui seni eeldatud ning et neid ei ole võimalik kavandatud määral kasutada.

(320) Mõnes märkuses väljendati kahtlust ka uue tuumaelektrijaama veevarustuse ja eeskätt selle mõju kohta Jihlava jõele ning osutati samuti, et praegu puudub vee kasutamist ja kaitsmist käsitlev majandamiskava.

(321) Kaks kolmandat isikut väljendasid kahtlust selle suhtes, et projekti ei viida õigeaegselt ellu, arvestades et kolm võimalikku tehnoloogiapakkujat ei pruugi olla tehnilisest perspektiivist valmis Euroopas tegutsema, mis võib omakorda tekitada viivitusi. Vastanud leidsid, et see võib kaasa tuua majanduslikke tagajärgi ning avaldada mõju keskkonna- ja kliimakaitsele. Samuti juhtisid vastanud tähelepanu kulude suurenemisele, mis on uute tuumaprojektide puhul sagedane probleem.

(322) Üks vastanu kritiseeris asjaolu, et uue reaktori projekti ettevalmistamine ei olnud läbipaistev; ta osutas organisatsiooni Transparency International Tšehhi büroo arvamusele projekti läbipaistmatuse kohta ([140]). Eeskätt märgib kolmas isik, et Tšehhi kaubandus- ja tööstusministeerium ei olnud nõus avalikustama talle juurdepääsutaotluse alusel teatavaid dokumente projekti investeerimismudelite analüüsi ning projekti ettevalmistamise ja elluviimise menetluste kohta.

(323) Üks vastanu väitis, et tuumaelektrijaama käitaja piiratud vastutus ei ole piisav tuumaavariiga kaasneva võimaliku kahju katmiseks, ning osutas asjaolule, et Tšehhi Vabariik on keeldunud ühinemast tuumakahjustustega seotud tsiviilvastutust käsitleva Viini konventsiooni (1997) lisaprotokolliga, mille kohaselt peab kahju hüvitamise alammäär olema 300 miljonit eriarveldusühikut. Lisaks on selle vastanu arvates vaja täiendavat riigiabi ehituse, ülekande ja ala eriotstarbelise politseikaitsega seotud kulude katmiseks.

(324) Mitme laekunud märkuse kohaselt aitaks projekt saavutada energiaeesmärke ja viia ellu rohelist kokkulepet kogu Euroopas.

(325) Mitu kolmandat isikut juhtis tähelepanu ka tuumaenergia sotsiaalsele ja majanduslikule kasule ning osutas eelkõige loodavatele töökohtadele ja tuumaenergia suurele panusele ELi liikmesriikide majandusse. Eeskätt on tuumaenergiatööstuses Deloitte'i 2019. aastal tehtud analüüsi kohaselt loodud ELi tasandil enam kui 1,1 miljonit otsest ja kaudset töökohta ning selle panus SKP-sse moodustab enam kui pool triljonit eurot ([141]).

6. **ČEZi MÄRKUSED**

(326) ČEZ esitas oma märkused 5. septembril 2022. Oma märkustes esitas ČEZ tõendid ja analüüsi, et põhjendada oma väidet selle kohta, et teatavad komisjoni algatamisotsuses esitatud kahtlused on alusetud.

(327) ČEZi põhiväiteid on üksikasjalikumalt kirjeldatud allpool.

6.1. **ČEZi seisukoht abi asjakohasuse kohta**

(328) ČEZ väitis oma märkuses, et kavandatud meetmed tagavad asjakohase ja sihtotstarbelise toetuse, et tegeleda komisjoni tunnistatud peamiste turutõrgetega (st kapitalivajaduse suurus, pikaajaline avatus turuhinnasignaalidest ning poliitilistest otsustest tulenevatele riskidele); seepärast tuleks kolme meedet käsitada omavahel seotud toetusmeetmete ühtse paketina. Eeskätt märgib ČEZ, et kavandatav riigi toetuse pakett (st ostuleping, tagasimakstav rahaline abi ning seaduse- või poliitikamuudatustevastane kaitsemehhanism) on asjakohane tervikuna, sest kui mõni neist meetmetest tühistataks, ei oleks võimalik alusriske maandada. Sellises stsenaariumis satuks projekti teostatavus ohtu.

(329) Samuti märkis ČEZ, et komisjon on varem heaks kiitnud sarnaseid toetuspakette (nt Hinkley Point C juhtumis).

(330) Viimase punktina selgitas ČEZ, et kavandatud meetmed on asjakohased projekti võimaliku ebaõnnestumise riski maandamiseks ja seonduvate avaliku sektori kulude vähendamiseks.

6.2. **ČEZi seisukoht abi proportsionaalsuse teatavate elementide kohta**

6.2.1. *Ülemäärase hüvitamise risk*

(331) Vastusena komisjoni kahtlustele ülemäärase hüvitamise riski kohta väljendas ČEZ arvamust, et kavandatud meetmed sisaldavad asjakohast ülemäärase hüvitamise vältimise mehhanismi, mis võimaldab tagada turutingimuste ja projektiga kaasneva riskiga proportsionaalse omakapitali tulususe. ČEZi väite kohaselt ei ole kavandatud mehhanismide eesmärk ülemäärane hüvitamine täielikult välistada, arvestades et ČEZile kaasneksid projektiga märkimisväärsed riskid.

([140]) https://www.transparency.cz/kauzy/netransparentni-projekt-dostavby-jaderne-elektrarny-dukovany/
([141]) https://www.nucleareurope.eu/press-release/investing-in-low-carbon-nuclear-generates-jobs-and-economic-growth-in-europe/.

(332) ČEZi arvamuse kohaselt mõjutab lisameetmete olemasolu selleks, et välistada tulude jagamise mehhanismi kõrval igasugune võimalik täiendav kasum, kasumi- ja kahjumiriski tasakaalu. Võimalikud täiendavad riskipreemiad suurendaksid omakapitali tulusust ja seega ostulepingukohast hinda, mis omakorda suurendaks riigi toetuse kulukust.

(333) Peale selle väitis ČEZ, et tulude jagamise mehhanism aitab vältida ülemäärast hüvitamist EDU II käitusetapis. Kavandatav tulude jagamise mehhanism põhineb Hinkley Point C mehhanismil (mis on juba varem heaks kiidetud) ning on sellest rangem, arvestades et tulude jagamiseks vajalik omakapitali tulususe tase on madalam. Tulude jagamise mehhanismi eesmärk on kajastada omakapitaliga seotud eesmärkide realiseeritud ületamist EDU II projekti tegelike väärtuste ja omakapitali sisemise tulumäära jälgimisega. Selle mehhanismi alusel mõõdetakse projekti tulemuslikkust kogu eluea jooksul ja tagatakse, et igasugust eesmärkide ületamist võetakse arvesse.

6.2.2. *Omakapitali tulususe hindamine*

(334) ČEZ esitas suhteliste riskide ja samaulatusliku tulususe analüüsi, milles võrreldi EDU II muude energiataristuprojektidega (st Hinkley Point C, Paks II, sõltumatud tavapärased elektrijaamaprojektid, meretuuleenergia). Analüüsi kohaselt oleks EDU II asjakohane omakapitali tulusus vahemikus […] %. Samuti märkis ta, et omakapitali tulususe saab täpselt kindlaks määrata siis, kui projekti parameetrid, riskide jaotus ning riigi osaluse põhiomadused on täpsemalt selgunud.

(335) Kui hinnanguline omakapitali tulusus jääks eespool osutatud vahemiku ülemisse otsa, oleks EDU II-l selles stsenaariumis suured riskid ja riskide jaotus oleks ebaproportsionaalne, mistõttu oleks suur ka risk, et projektist loobutakse. Kui aga hinnanguline omakapitali tulusus jääks eespool osutatud vahemiku alumisse otsa, oleks riskide jaotus selles stsenaariumis proportsionaalne ja EDU II oleks paremini kaitstud negatiivsetes stsenaariumides; tänu sellele oleks projektist loobumise risk piiratud.

6.3. **ČEZi seisukoht tema valiku kohta projekti toetajaks**

(336) Oma vastuses algatamisotsuse kohta selgitas ČEZ, et tal on Tšehhi Vabariigis pikaajaline kogemus, suutlikkus ja teadmised tuumaelektrijaamade projekteerimise, arendamise, ehitamise ja käitamise valdkonnas. Konkreetsemalt on ČEZi kontsern arendanud ja ehitanud riigi kaks tuumaelektrijaama (Temelín ja Dukovany) ning arendab peale selle uut tuumajaama Slovakkias.

(337) Peale selle on ČEZil ulatuslik kogemus Tšehhi tuumavaldkonda reguleeriva asutusega koostöö tegemisel ning põhjalikud teadmised tuumaelektrijaamade suhtes kohaldatavatest regulatiivsetest nõuetest. Riigis paiknevate tuumaenergia tootmisrajatiste omaniku ja käitajana on ČEZil suurepärased teadmised Tšehhi Vabariigis kohaldatavast õigusraamistikust ning kehtivatest litsentsi-/loanõuetest.

(338) ČEZ on mitme rahvusvahelise organisatsiooni (nagu WANO, EUR, EPRI, WNA ja NUGENIA) aktiivne liige. Äriühing järgib eri riikide reguleerivate asutuste kehtestatud ja tunnustatud standardeid ja protsesse, mille eesmärk on edendada jätkuvat arengut, ohutust ja tipptasemel teadmisi tuumaelektrijaamade käitamisel.

(339) Viimase aspektina märkis ČEZ, et kuna ta on ala praegune omanik ja arendaja, on tal võimalik käesolev projekt õigeaegselt ja kulutõhusalt ellu viia. Eeskätt on ČEZ oma hinnangute kohaselt ala ettevalmistus- ja tugitegevustega (sh teostatavusuuringud, maa-ala omandamine jne) kiirendanud projekti ajakava vähemalt 10–12 aasta võrra ning potentsiaalselt aidanud projekti kulusid vähendada hinnanguliselt [200–700] miljoni euro võrra võrreldes sellega, kui mõni kolmas ettevõtja alustaks projekti nullist (hoonestamata roheala).

7. TŠEHHI VABARIIGI VASTUSED KOLMANDATE ISIKUTE MÄRKUSTELE

(340) Tšehhi ametiasutused saatsid oma vastuse kolmandate isikute esitatud märkustele 21. oktoobril 2022.

(341) Üldjoontes leidis Tšehhi, et enamik märkustest olid positiivsed ja et nendes väljendati projektile ülekaalukat toetust. Peale selle selgitas Tšehhi, et suuremat osa tõstatatud küsimustest oli ta varem esitatud teabes juba käsitlenud. Allpool kirjeldatakse põhiargumente, mille Tšehhi esitas vastusena kolmandate isikute tõstatatud küsimustele. Välja tuuakse üksnes vastused, mis on otseselt seotud riigiabi hindamisega.

(342) Vastusena märkustele abi asjakohasuse ja proportsionaalsuse kohta osutas Tšehhi oma varasematele märkustele ning nentis, et riigiabi on kavandatud nii, et abisumma oleks võimalikult väike, ent võimaldaks samal ajal projekti ellu viia.

(343) Peale selle märkisid Tšehhi ametiasutused, et on projekti puhul valmis täitma ELi taksonoomia tehnilisi kriteeriume, sealhulgas muutma 2050. aastaks toimivaks sügaval paikneva kõrgaktiivsete radioaktiivsete jäätmete ladustuspaiga. Eeskätt selgitas Tšehhi, et radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuste käitlemist käsitlevat riiklikku poliitikat (mis kiideti heaks 2019. aastal) ajakohastatakse kooskõlas ELi taksonoomia nõuetega pärast riikliku programmi vastastikust eksperdihindamist nõukogu 19. juuli 2011. aasta direktiivi 2011/70/Euratom artikli 14 lõike 3 alusel; see toimub Rahvusvahelise Aatomienergiaagentuuri missiooni „ARTEMIS“ raames 2023. aasta neljandas kvartalis.

(344) Vastusena kolmandate isikute tõstatatud konkreetsetele keskkonnaalastele küsimustele märkisid Tšehhi ametiasutused järgmist: i) tuumaenergiaga seotud tegevus on vähese CO_2 heitega ([142]) ja tuumaelektrijaama käitamine on üks kõige tasuvamaid investeerimisvõimalusi; ([143]) ii) meetodid, mille abil eraldatakse vahendeid tuumarajatiste dekomisjoneerimiseks, on kooskõlas ELi normidega; ([144]) iii) Tšehhi õigusaktide alusel on tehtud piisavad ettevalmistused, et tagada radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuste edasine lõppladustamine; iv) projekti keskkonnamõju hindamise kohaselt on tegeletud kõigi keskkonnaalaste küsimustega, sealhulgas tuumaelektrijaama jahutuseks piisava pinnaveekoguse olemasoluga seotud kaalutlused (Tšehhi ametiasutused selgitasid, et piisava veevarustuse küsimusega tegeletakse vastavalt keskkonnamõju hindamise tingimustele igal juhul järjepidevalt); v) Tšehhi normid tuumakahjustustega seotud tsiviilvastutuse kohta on kooskõlas rahvusvahelise õigusega ([145]).

8. **HINNANG MEETME KOHTA**

8.1. **Riigiabi olemasolu**

(345) ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 kohaselt „on igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, siseturuga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikidevahelist kaubandust“.

(346) Meede kujutab endast ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses riigiabi juhul, kui see vastab neljale kumulatiivsele tingimusele. Esiteks peab meede olema rahastatud riigi poolt või riigi ressurssidest. Teiseks peab meede andma abisaajale eelise. Kolmandaks peab meede soodustama teatud ettevõtjaid või majandustegevust (st see peab olema teataval määral valikuline). Neljandaks peab meetmel olema potentsiaal kahjustada liikmesriikidevahelist kaubandust ja moonutada konkurentsi siseturul. Algatamisotsuse jaos 4.2 selgitas komisjon, et kolm teatatud meedet

([142]) Vt kestliku rahanduse tehnilise eksperdirühma lõplik aruanne, 2020. aasta märts, kättesaadav aadressil https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/business_economy_euro/banking_and_finance/documents/200309-sustainable-finance-teg-final-report-taxonomy_en.pdf. Selles aruandes märgiti, et tuumaenergia tekitatav kasvuhoonegaaside heide on energiatootmisetapis nullilähedane ning et ulatuslikest tõenditest nähtub selgelt, et tuumaenergia võib märkimisväärselt kaasa aidata kliimamuutuste leevendamisega seotud eesmärkide saavutamisele.

([143]) Vt Rahvusvaheline Energiaagentuur (IEA), „Projected Costs of Generating Electricity 2020“.

([144]) Need meetodid on sätestatud dekreedis nr 250/2020 Coll., milles käsitletakse reservi loomist tuumarajatise ning III ja IV kategooria töökeskkonna dekomisjoneerimiseks; Tšehhi ametiasutuste väite kohaselt on see täielikult kooskõlas direktiiviga 2011/70/Euratom.

([145]) Eeskätt on muudetud seadusega nr 18/1997 Coll., milles käsitletakse tuumaenergia ja ioniseeriva kiirguse rahumeelset kasutust (tuumaenergiaseadus), üle võetud tuumakahjustustega seotud tsiviilvastutust käsitlev Viini konventsioon.

kavandati koos ja et need on üksteisega lahutamatult seotud ([146]). Riigiabi mõistet käsitleva komisjoni teatise punkti 81 kohaselt saab eri meetmeid käsitada ühe sekkumisena. Eriti võib see nii olla juhul, kui järjestikused sekkumised, võttes eelkõige arvesse nende ajalist järjekorda, eesmärki ja ettevõtja olukorda nende sekkumiste hetkel, on omavahel niivõrd tihedalt seotud, et neid on võimatu eraldada ([147]). Näiteks võib üldjuhul hinnata koos järjestikuseid riigi sekkumisi, mis toimuvad sama ettevõtja suhtes suhteliselt lühikese ajavahemiku jooksul, mis on üksteisega seotud või mida kavandati või mida võis ette näha esimese sekkumise ajal.

(347) Komisjon selgitas algatamisotsuses, et kõigil kolmel meetmel on sama ese ja eesmärk, st tagada uue tuumaelektrijaama ehitamine ja käitamine Dukovanys ([148]). Meetmed on kavandatud ja läbi räägitud üheskoos nii, et igal meetmel on otsene mõju teistele meetmetele ning et meetmed koos tagavad rahalised eeltingimused elektrijaama ehitamiseks ja käitamiseks. On selge, et meetmeid võtab Tšehhi Vabariik ning et need langevad ajaliselt kokku. Täpsemalt võib märkida, et kõik kolm sekkumist kavandati (ja olid seega läbirääkimiste ajal prognoositavad) koos ([149]). Näiteks äririskide vähendamine seadusemuudatustevastase kaitsemehhanismi abil ning nõutava algkapitali vähendamine tagasimakstava rahalise abiga mõjutavad väljaostulepinguks vajamineva abi summat. Kolm vaidlusalust meedet on tihedalt seotud ja neid ei ole võimalik eraldada.

(348) Eespool kirjeldatut silmas pidades leidis komisjon, et kõnealust kolme meedet tuleks analüüsida koos ühe sekkumisena, sest need on omavahel seotud ning neil on vastastikku täiendav mõju projekti elluviimisel. Samuti tegi komisjon kolme koos vaadeldava meetme suhtes esialgse järelduse, et sekkumisega kaasneks riigiabi andmine, sest seda rahastatakse riigi ressurssidest ja seda saab seostada Tšehhi riigiga, et see annaks valikulise majandusliku eelise ning et see võib kahjustada liikmesriikidevahelist kaubandust ja moonutada konkurentsi siseturul.

(349) Komisjon ei ole ametliku uurimise käigus leidnud ühtegi põhjust oma hinnangu muutmiseks selles osas.

8.1.1. *Riigile omistatavus ja riigi ressursside olemasolu*

(350) Nagu on selgitatud algatamisotsuses, on Tšehhi kõnealuse projekti toetusmeetmed kindlaks määranud vähese CO_2 heitega energeetikasektori seaduse sätete alusel (vt põhjendus 27) ning põhilepingu (vt põhjendus 190) ja esimese rakenduslepingu (vt põhjendused 69, 183 ja 380) sõlmimisel. Lisaks on ostulepinguga sätestatud Tšehhi kohustus luua täielikult riigile kuuluv eriotstarbeline üksus (ostulepingu kohta vt eespool põhjendused 83–93). Kõigi meetmete puhul on abi andev asutus Tšehhi riik, mida esindab ministeerium.

(351) Tšehhi ametiasutused ei vaidlusta, et meetmeid rahastatakse riigi kontrollitavatest ressurssidest.

(352) Nagu on osutatud põhjenduses 107, on vähese CO_2 heitega energeetikasektori seaduse artiklis 9 sätestatud, et uusi tuumaenergia tootmisrajatisi on võimalik rahastada ühel või mitmel järgmisel viisil: i) eriotstarbelise üksuse elektrimüügitulud; ii) hinnakomponent, mida põhi- ja jaotusvõrguettevõtjad koguvad võrgu kasutajatelt ning iii) maksed riigieelarvest. Eri meetmete rahastamiseks kasutatava tegeliku tuluvoo valib ministeerium. Tšehhi ametiasutused ei eita, et kõik tuluvood on praegu või edaspidi riigi kontrolli all.

([146]) Algatamisotsuse põhjendus 143.

([147]) Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 19. märts 2013, Bouygues ja Bouygues Télécom *vs.* komisjon ja teised, liidetud kohtuasjad C-399/10 P ja C-401/10 P, ECLI:EU:C:2013:175, punkt 104; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 13. september 2010, Kreeka jt *vs.* komisjon, liidetud kohtuasjad T-415/05, T-416/05 ja T-423/05, ECLI:EU:C:2010:386, punkt 177; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 15. september 1998, BP Chemicals *vs.* komisjon, T-11/95, ECLI:EU:C:1998:199, punktid 170 ja 171.

([148]) Algatamisotsuse põhjendus 144.

([149]) Kohtuotsus, Üldkohus, 15. detsember 2021, Oltchim SA *vs.* komisjon, T-565/19, punktid 93–197.

(353) Peale selle on vähese CO_2 heitega energeetikasektori seaduse artiklis 4 sätestatud, et tagasimakstavat rahalist abi annab Tšehhi keskpank riigieelarvest. Kuna tagasimakstavat rahalist abi rahastatakse otse riigieelarvest ning kõik kolm meedet on omavahel seotud ja moodustavad ühe sekkumise (vt põhjendus 348), ei ole riigi ressursside olemasolu seisukohast oluline see, kas asjaomase maksuga (mida ei ole veel kehtestatud ja pruugita üldse kehtestada) kaasneks riigi ressursside eraldamine, kui 1. meedet rahastataks ainult selle maksu abil. Asjaolust, et tagasimakstava rahalise abiga antakse riigieelarvest mitme miljardi euro ulatuses soodustingimustel laenu, juba piisab kindlakstegemiseks, et üldine sekkumine sõltub riigi ressursside andmisest. Seda kinnitab ka seaduse- või poliitikamuudatustevastane kaitsemehhanism, mis tagab õigusliku kaitse; sellega antakse riigi suhtes rahalise väärtusega õigused, mis mõjutavad vahetult riigi ressursse, juhul kui neid õigusi kasutatakse.

(354) Eespool kirjeldatu põhjal järeldab komisjon, et meedet rahastatakse riigi ressurssidest ning et see on seostatav riigiga ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses.

8.1.2. *Valikuline majanduslik eelis*

(355) Meedet peetakse valikuliseks, kui sellega soodustatakse ainult teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist. Komisjon kinnitab taas kord, et käesolevad meetmed annavad nii koos kui ka eraldi hinnatuna valikulise eelise ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses.

(356) 1. meede (vt jaotis 3.6) kaitseb EDU II elektrituru võimaliku hinnavolatiilsuse eest ostulepingu kehtivusajal, arvestades et EDU II saab eelnevalt kindlaksmääratud täitmishinna juures stabiilset tasu ka juhtudel, mil turuhinnad langevad alla selle taseme. See tagab EDU II-le 40 aasta jooksul alates tuumaelektrijaama käitamise algusest püsivad tulud, mida ei saa teised ettevõtjad, kes sellist toetust ei saa.

(357) 2. meetmega (vt jaotis 3.7) antakse laenu soodsa intressimääraga, mis ei vasta turutingimustele. Konkreetsemalt kaetakse tagasimakstavast rahalisest abist kõik tuumaelektrijaama ehitamisega seotud kulud, sealhulgas ülekulud, mis on tingitud õiguspärastest põhjustest, ning ülekulud, mis ei ole tingitud õiguspärastest põhjustest, kuid ületavad ČEZi-poolset maksimaalset omakapitali kaudu projekti rahastamist (vt põhjendus 197). Laenu intressimäär on ehitusetapis null. Alates tuumaelektrijaama kasutuselevõtmisest võrdub kohaldatav intressimäär riigi laenukapitali kulukuse määraga, millele liidetakse 1 %, kuid intressimäär ei tohi olla alla 2 % (30 aasta jooksul). Seepärast antakse meetmega abisaajale eelis, pidades silmas, et EDU II ei pea kandma kulusid, mis tal tekiksid tavapärastes turutingimustes. Muud ettevõtjad – sealhulgas ettevõtjad, kes teevad pikaajalisi investeeringuid – ei saa sarnastel tingimustel riigilt laenu.

(358) 3. meede (vt jaotis 3.8) tagab kulude hüvitamise juhul, kui seadusi või poliitikat muudetakse või esineb muid sündmusi, mida saab liigitada õiguspäraste põhjustena; sellega vähendatakse investeerimisriski, mis kandub üle riigile, ning antakse majanduslik eelis, mida ei oleks võimalik saada tavapärastel turutingimustel ja mis ei ole kättesaadav teistele turuosalistele.

(359) Seepärast järeldab komisjon, et kõik kolm arutluse all olevat meedet kujutavad endast üksikabi, millega antakse valikuline eelis ČEZi kontsernile, sealhulgas tema tütarettevõtjale EDU II-le.

8.1.3. *Konkurentsi moonutamine ja mõju kaubandusele*

(360) Nagu komisjon algatamisotsuses märkis, on elektriturg liberaliseeritud ning elektritootjad tegelevad liikmesriikidevahelise kaubandusega, mistõttu on tõenäoline, et tuumaenergia tootjatele antav eelis moonutab konkurentsi ja mõjutab liikmesriikidevahelist kaubandust. Tuumaenergiast toodetud elektrienergiat müüakse tavaliselt elektrienergia siseturul, kus see konkureerib kõigi muude elektrienergia allikatega, sh teiste riikide allikatega.

(361) Seepärast märgib komisjon taas kord, et 1.–3. meetme raames abisaajale antav eelis ähvardab moonutada konkurentsi ja mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust. Kuna kõigi kolme meetmega antakse eeliseid elektrienergia tootmiseks, mis on konkurentsipõhine tegevus, jääks see järeldus samaks ka siis, kui vaadelda meetmeid eraldiseisvalt.

8.1.4. *Järeldus abi olemasolu kohta*

(362) Seepärast järeldab komisjon, et ostuleping, tagasimakstav rahaline abi ja seaduse- või poliitikamuudatustevastane kaitsemehhanism, mis on ühe riigipoolse sekkumisega seotud eri meetmed, hõlmavad riigiabi ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses.

8.2. **Abi seaduslikkus**

(363) Nagu komisjon algatamisotsuses märkis, ([150]) teatati komisjonile meetmetest 15. märtsil 2022 ning neid ei ole seni veel rakendatud. Nende rakendamine sõltub samuti sellest, kas komisjon kiidab meetmed heaks (vt põhjendus 190). Seepärast on Tšehhi ametiasutused täitnud teavitamiskohustust ja rakendamiskeeldu ELi toimimise lepingu artikli 108 lõike 3 alusel.

8.3. **Meetmete kokkusobivus siseturuga**

(364) Kuna järelduste kohaselt kaasneb meetmetega riigiabi, hindas komisjon täiendavalt, kas neid saab pidada siseturuga kokkusobivaks.

8.3.1. *Hindamise õiguslik alus*

(365) Komisjon hindas teatatud meedet ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 3 punkti c kohaselt, kus on sätestatud, et komisjon võib tunnistada siseturuga kokkusobivaks „abi teatud majandustegevuse või teatud majanduspiirkondade arengu soodustamiseks, kui niisugune abi ei mõjuta ebasoovitavalt kaubandustingimusi määral, mis oleks vastuolus ühiste huvidega“.

8.3.2. *Positiivne tingimus: majandustegevuse areng*

8.3.2.1. Teatava majandustegevuse arengu soodustamine

(366) ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 3 punktis c on sätestatud, et komisjon võib tunnistada siseturuga kokkusobivaks „abi teatud majandustegevuse või teatud majanduspiirkondade arengu soodustamiseks, kui niisugune abi ei mõjuta ebasoovitavalt kaubandustingimusi määral, mis oleks vastuolus ühiste huvidega“. Seega peab ELi toimimise lepingu selle sätte alusel antav siseturuga kokkusobiv abi aitama kaasa teatava majandustegevuse arengule ([151]).

(367) Riigiabi võib olla vajalik selleks, et hõlbustada või soodustada teatava sellise majandustegevuse arengut, mis abi puudumisel ei areneks või ei areneks samas tempos või samadel tingimustel.

(368) Nagu on selgitatud algatamisotsuse 2. jaos ja punktis 4.4.1, on selles otsuses käsitletud meetmete eesmärk võimaldada investeeringuid uue tuumaelektrijaama ehitamiseks ja tagada selle käitamine pikema aja jooksul. Täpsemalt kavatseb riik otseselt toetada uue tootmisüksuse ehitamist, kasutuselevõtmist ja käitamist. Tšehhi ametiasutuste väite kohaselt on ostulepingu eesmärk tagada elektrienergia tootmine elektrijaamas ja tagasimakstava rahalise abi tagasimaksmine (vt jaotis 3.6). Tagasimakstav rahaline abi on vajalik selleks, et projekti arendaja saaks katta suure osa projekti investeerimiskuludest (vt jaotis 3.7). Seadusemuudatustevastase kaitsemehhanismiga püütakse vähendada projekti arendamiseks vajaliku abi summat, vähendades teatavaid investori kontrolli alt väljas olevad riske (vt jaotis 3.8).

([150]) *Ibid.*, põhjendus 157.
([151]) Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 22. september 2020, Austria *vs.* komisjon, C-594/18 P, ECLI:EU:C:2020:742, punktid 20 ja 24.

(369) Kõik kolm meedet aitavad vähendada peamisi riske, mis suurtesse tuumaenergia tootmisvaradesse investeerimisel vastasel juhul tekiks. Koostoimes vähendavad need märkimisväärselt projekti üldist riskantsust investori jaoks. Nagu Tšehhi ametiasutused märkisid, on paljud tuumaenergia investeerimisprojektid nende riskide tõttu teostamata jäänud (vt põhjendus 220). Seega aitavad meetmed arendada elektrienergia tootmist tuumaenergiaallikatest Tšehhis.

(370) Komisjon tuletab meelde, et Euroopa Kohus on leidnud, et uue tuumavõimsuse arendamine kujutab endast majandustegevust ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 3 punkti c tähenduses ([152]) ning et ELi toimimise lepingu artikkel 107 on kohaldatav tuumaelektrijaamadesse tehtavate investeeringute suhtes ([153]).

(371) Seepärast järeldab komisjon, et meetmetega soodustatakse teatava majandustegevuse arengut, nagu on ette nähtud ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 3 punktiga c.

8.3.2.2. Ergutav mõju

(372) Abi saab pidada majandustegevust soodustavaks üksnes juhul, kui sellel on ergutav mõju. Ergutav mõju tekib siis, kui abi ajendab abisaajat muutma oma käitumist, et arendada teatavat toetatavat majandustegevust, ja kui käitumise muutust ilma abita ei toimuks.

(373) Tšehhi on selgitanud, et abi puudumisel ei oleks investoril vajalikke stiimuleid, et investeerida uue tuumaenergia tootmisvõimsuse arendamisse ([154]). Turgu iseloomustab suur volatiilsus ja regulatiivse keskkonna ebastabiilsus ning lisaks takistab tuumaenergiatööstusesse sisenemist asjaolu, et algsed investeerimiskulud on väga suured. Riigi toetuseta ei oleks investeering tuumaenergiasse tõenäoliselt kasumlik, võttes arvesse elektrituru arengusuundumuste ebakindlust.

(374) Komisjon märgib, et ilma riigi toetuseta ei viidaks käesolevat projekti ellu, võttes arvesse praeguseid ebakindlaid ja kiiresti muutuvaid turutingimusi ning tuumaenergia arendamisega seostatavaid turutõrkeid (st suur kapitalivajadus, pikaajaline avatus turuhinnasignaalidest ja poliitilistest otsustest tulenevatele riskidele) ([155]).

(375) Komisjon märgib lisaks, et ilma abita ei oleks võimalik katta käesoleva projekti rahastamispuudujääki. See on sellepärast, et ilma tagasimakstava rahalise abita oleksid projekti rahastamise kulud tõenäoliselt suuremad ning tagatud ei oleks tulude stabiilsust, mida pakub ostuleping. Peale selle peaks investor ilma riigi sekkumiseta kandma märkimisväärseid lisariske, mida toetusmeetmetega muul juhul maandatakse, näiteks turuhindade ja poliitikaga seotud risk (vt põhjendus 498), mistõttu nõuaks investor suhteliselt suuremat tulu, kui ta viiks projekti ellu ilma abita.

(376) Eespool esitatut silmas pidades leiab komisjon, et abil on ergutav mõju, sest see innustab abisaajat tegelema majandustegevusega, millega ta ilma abita ei tegeleks.

([152]) *Ibid.*, punkt 63.
([153]) *Ibid.*, punkt 32.
([154]) Algatamisotsuse põhjendus 163.
([155]) Algatamisotsuse põhjendus 182.

8.3.2.3. Kooskõla liidu õiguse asjaomaste sätetega

(377) Nagu on selgitatud algatamisotsuses, on Euroopa Kohus Hinkley Point C kohtuasjas ([156]) otsustanud, et „sellist riigiabi, mis rikub liidu õiguse sätteid või üldpõhimõtteid, ei saa tunnistada siseturuga kokkusobivaks“. Mis puudutab konkreetselt tuumaenergiat, siis täpsustas Euroopa Kohus, et „Euratomi lepingu kohaldamisalasse kuuluvas tuumaenergia sektoris, ei saa selles sektoris majandustegevusele antud riigiabi, mille kontrollimine näitab, et see rikub liidu keskkonnaalaseid õigusnorme, tunnistada selle sätte alusel siseturuga kokkusobivaks“ ([157]).

(378) Peale selle on Euroopa Kohus rõhutanud, et tuumaelektrijaamade ja muude tuumareaktorite suhtes kohaldatakse teiseseid õigusakte, nagu Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiiv 2011/92/EL (teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta), ([158]) mille kohaselt tuleb teatavate projektide puhul läbi viia keskkonnamõju hindamine.

(379) Euroopa Kohus on samuti selgitanud, et ELi toimimise lepingu artiklis 194 liidu energiapoliitika kohta ei ole välistatud investeeringuid tuumaenergiasse ([159]). Väljakujunenud kohtupraktika ([160]) kohaselt on selge, et kuna tuumaenergia valik kuulub ELi toimimise lepingu alusel liikmesriikide kaalutlusõiguse alla, ei ole liidu keskkonnaõiguse eesmärgid ja põhimõtted ning Euratomi asutamislepinguga taotletavad eesmärgid vastuolus, mistõttu ei saa keskkonnakaitse põhimõtet, ettevaatuse põhimõtet, „saastaja maksab“ põhimõtet ja kestlikkuse põhimõtet tõlgendada nii, et need igal juhul keelavad riigiabi andmise tuumaelektrijaama ehitamiseks või käitamiseks.

(380) Seega ei tähenda asjaolu, et käesolev projekt ja meetmed on seotud tuumaenergiaga, tingimata seda, et meetmed on siseturuga kokkusobimatud. Tšehhi on tuumaenergia kasuks otsustanud selleks, et vähendada süsinikuheidet ning tegeleda ressursside piisavuse ja energiavarustuskindlusega seotud edasiste probleemidega (vt jaotis 2.2 eespool).

(381) Komisjonil ei ole andmeid selle kohta, et projekt oleks vastuolus keskkonnaõiguse sätetega. Tšehhi ametiasutused selgitasid, et projekti arendamisele eelnes ulatuslik ja avatud keskkonnamõju hindamise protsess (vt põhjendus 78) kooskõlas ELi teiseste õigusaktide nõuetega ([161]).

(382) Kohtupraktika kohaselt on komisjon juhul, kui ta algatab riigiabi menetluse, kohustatud „asutamislepingu ülesehitusest lähtudes järgima seost riigiabi käsitlevate õigusnormide ja muude kui riigiabi käsitlevate erisätete vahel ja seega hindama asjaomase riigiabi kooskõla nende erisätetega [...]. Samas on komisjonil niisugune kohustus üksnes siis, kui abi andmise viis on abi eesmärgiga sedavõrd seotud, et neid ei ole võimalik eraldi hinnata [...]. […] Seevastu juhul, kui kõnealuse abi andmise viisi saab abi eesmärgist eraldi hinnata, ei ole komisjon kohustatud analüüsima selle kooskõla riigiabi käsitlevate normidega ELTL artiklis 108 kehtestatud menetluse alusel“ ([162]).

([156]) Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 22. september 2020, Austria *vs.* komisjon, C-594/18 P, ECLI:EU:C:2020:742, punktid 44 ja 45.

([157]) Komisjon rõhutab, et seda meedet tuleb nii praegu kui ka edaspidi rakendada kooskõlas asjaomaste teiseste õigusaktidega, sealhulgas õigusaktid, mis ei ole käesoleva otsuse koostamise ajal veel vastu võetud. Selles küsimuses juhib komisjon tähelepanu ettepanekule määruse kohta, millega muudetakse määrusi (EL) 2019/942 ja (EL) 2019/943, et parandada liidu elektrituru korraldust (COM(2023) 148), eelkõige sätetele, mis on seotud kahesuunaliste hinnavahelepingute vormis kehtestatavate otseste hinnatoetuskavadega investeeringuteks tuumaenergia tootmise üksustesse kooskõlas määruse lõpliku tekstiga, kui see on jõustunud.

([158]) ELT L 26, 28.1.2012, lk 1.

([159]) Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 22. september 2020, Austria *vs.* komisjon, C-594/18 P, ECLI:EU:C:2020:742, punktid 48 ja 49.

([160]) *Ibid.*, punkt 49.

([161]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiiv 2011/92/EL teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta (ELT L 26, 28.1.2012, lk 1). Vt algatamisotsuse põhjendus 168.

([162]) Kohtuotsus, Üldkohus, 3. detsember 2014, Castelnou Energía, T-57/11, ECLI:EU:T:2014:1021, punktid 181–184 koos lisaviidetega. Vt ka kohtuotsus, Euroopa Kohus, 30. november 2022, Austria *vs.* komisjon, T-101/18, ECLI:EU:T:2022:728, punkt 31.

(383) Üldkohus kinnitas tuumaelektrijaama Paks II jaoks antavat riigiabi käsitlevas otsuses, et komisjon ei pea tõendama, et abimeetme mis tahes aspekt või ükskõik milline abiga seotud element – kui puudub lahutamatu seos – on kooskõlas liidu õigusega ([163]). Samuti juhtis Üldkohus kõnealuses kohtuasjas tähelepanu, et "[r]iigihanke korraldamine ja võimalik muu ettevõtja valimine reaktorite ehitamiseks ei muudaks ei abi eesmärki [...] ega ka abi saajat [...]" ([164]).

(384) Käesoleval juhul leiab komisjon, et riigiabi ei ole lahutamatult seotud riigihanke aspektidega, sest neid on võimalik eraldi hinnata. Riigiabimeetmetega (ostuleping, tagasimakstav rahaline abi, seaduse- või poliitikamuudatustevastane kaitsemehhanism) toetatakse kõnealust tegevust (tuumaelektrijaama ehitamine ja käitamine) olenemata inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja valikust. Samuti ei sõltu abimeetmete rakendamine sellest, kuidas täpselt riigihanke-eeskirju kohaldatakse. Hinnatavate meetmete puhul võetakse hankemenetluse tulemust (st investeerimiskulud) arvesse ostulepingu kohase täitmishinna kindlaksmääramiseks kasutatava finantsmudeli sisendina ([165]). Isegi hüpoteetilises stsenaariumis, kus need sisendnäitajad oleksid hankenõuete ebaõige kohaldamise tõttu ettenähtust suuremad, ei tooks hinnatavad abimeetmed selle tõttu kaasa täiendavaid moonutusi. Riigihanke-eeskirjade võimalik täitmata jätmine võib õigupoolest moonutada üksnes tuumaalaste ehitustööde turgu ja mitte elektriturgu. Seega tuleb elektrijaama käitamist ja elektrienergia müügi tingimusi hinnata eraldi elektrijaama ehitamisega seotud riigihankeaspektidest. Seepärast saab komisjon meedet hinnata inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste lepingu riigihankeaspekte analüüsimata, sest need aspektid ei ole lahutamatult seotud ei abiga edendatava majandustegevuse ega abi andmise viisidega.

(385) Energeetika valdkonnas peavad kõik maksud, mille eesmärk on rahastada riigiabimeedet ja mis moodustavad lahutamatu osa sellest meetmest, vastama eelkõige ELi toimimise lepingu artiklitele 30 ja 110 ([166]).

(386) Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt peab selleks, et teatavat maksu saaks käsitada abimeetme lahutamatu osana, olema maksu ja antava abi vahel asjaomaste riigisiseste õigusnormide alusel püsiv seos, st maksutulu peab olema ette nähtud antava abi rahastamiseks ja mõjutama otseselt antava abi suurust ning järelikult ka hinnangut selle abi kokkusobivuse kohta ühisturuga ([167]). Eeskätt peab kõnealune maks olema mõeldud konkreetselt ja ainuüksi kõnealuse abi rahastamiseks ([168]).

(387) Peale selle nähtub kohtupraktikast, et selline püsiv seos võib puududa siis, kui abisumma määratakse kindlaks üksnes objektiivsete kriteeriumide alusel, millel puudub seos abi rahastamiseks määratud maksutuluga, ning õigusnormides on sellele kehtestatud absoluutne ülemmäär ([169]). Eeskätt on Euroopa Kohus leidnud, et püsivat seost ei ole juhul, kui liikmesriigi õigusaktides on kindlaks määratud minimaalse ja maksimaalse väärtuse vaheline abisumma, mis ei sõltu maksutulust ([170]). Peale selle on Euroopa Kohus hiljuti sedastanud, et maksu ja abikava vahel ei olnud püsivat seost kohtuasjas, kus abi summa määrati kindlaks suunatud maksutuluga mitteseotud kriteeriumide alusel ning riigi

([163]) Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 30. november 2022, Austria *vs.* komisjon, T-101/18, ECLI:EU:T:2022:728, punkt 32.

([164]) Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 30. november 2022, Austria *vs.* komisjon, T-101/18, ECLI:EU:T:2022:728, punkt 37. Seda, miks peab olemas olema lahutamatu seos, selleks et komisjon saaks hinnata teatavate abi andmise viiside kokkusobivust liidu õigusega, põhjendas Euroopa Kohus Braeschi kohtuasjas. Vt kohtuotsus, Euroopa Kohus, 31. jaanuar 2023, komisjon *vs.* Braesch jt, C-284/21 P, punktid 96–99.

([165]) Eeskätt võetakse projekti meetmete puhul inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste pakkumismenetluse tulemust arvesse üksnes määral, milles see mõjutab projekti investeeringukulude arvutamist, mida kasutatakse sisendina abisummade arvutamisel (nt tagasimakstava rahalise abi täpse summa või ostulepingu kohase täitmishinna arvutamisel); samuti sõltub inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste lepingus valitud tehnoloogiast elektrijaama tehniline võimsus.

([166]) Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 17. juuli 2008, Essent Netwerk Noord jt, C-206/06, ECLI:EU:C:2008:413, punktid 40–59.

([167]) Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 22. detsember 2008, Régie Networks *vs.* Direction de contrôle fiscal Rhône-Alpes Bourgogne, C-333/07, ECLI:EU:C:2008:764, punkt 99 ja viidatud kohtupraktika.

([168]) Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 22. detsember 2008, Régie Networks *vs.* Direction de contrôle fiscal Rhône-Alpes Bourgogne, C-333/07, ECLI:EU:C:2008:764, punktid 100 ja 104.

([169]) Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 20. september 2018, Carrefour Hypermarchés jt, C-510/16, ECLI:EU:C:2018:751, punkt 21.

([170]) Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 27. oktoober 2005, Distribution Casino France jt, C-266/04 kuni C-270/04, C-276/04 ja C-321/04 kuni C-325/04, ECLI:EU:C:2005:657, punkt 52.

õigusaktides oli sätestatud, et kogu selle abiga seotud võimalik ülejääk tuleb olenevalt olukorrast ümber suunata kas reservfondi või riigieelarvesse, kusjuures neile tuludele on lisaks kehtestatud absoluutne ülempiir, nii et mis tahes seda ületavad summad suunatakse samuti riigieelarvesse ([171]). Püsiva seose olemasolu välistamiseks võttis Euroopa Kohus arvesse ka asjaolu, et kui maksust saadavast tulust ei piisa abi kogusumma katmiseks, peab riik katma puudujäägid riigieelarvest tehtavate maksetega.

(388) Käesoleval juhul rahastab ministeerium 1. meedet (nagu on osutatud eespool põhjenduses 107) järgmistest allikatest pärinevatest rahalistest vahenditest: i) eriotstarbelise üksuse elektrimüügitulud; ii) maks, mida võrguoperaatorid koguvad elektri lõpptarbijatelt (samamoodi nagu praegu rahastatakse taastuvenergia tootmist), ning iii) maksed riigieelarvest. Nagu on aga kirjeldatud eespool (põhjendus 41), siis olukorras, kus ostulepingu kohane täitmishind ületab elektrienergia turuhindu, peab riik katma hinnavahe riigi ressurssidest, st riigieelarve vahenditest ja tarbimismaksude abil.

(389) Tšehhi kinnitas lisaks, et kuigi meetmete rahastamiseks võidakse kasutada maksu, ei sõltu rahastamine kõnealusest maksust ja vajaduse korral kaetakse kulud riigieelarvest. Eeskätt suunatakse maksu igasugune ülejääk tagasi riigi üldeelarvesse ning võimalik puudujääk kaetakse lõppkokkuvõttes riigi üldeelarvest (vt põhjendus 42).

(390) Sellest võib järeldada, et kui projekti raames kehtestatakse maks seoses ostulepingu rahastamisega, ei mõjuta see otseselt abi summat ning seega ei ole tegemist meetme lahutamatu osaga, kuna see ei ole asjaomaste riigisiseste õigusnormide alusel abiga püsivalt seotud. Sellest tulenevalt ei hinnata käesolevas otsuses maksu vastavust ELi toimimise lepingu artiklitele 30 ja 110.

(391) Viimase aspektina märgib komisjon, et Tšehhi ametiasutused on võtnud kohustuse teavitada komisjoni projektist Euratomi asutamislepingu artikli 41 alusel.

(392) Seepärast järeldab komisjon, et kavandatud meetmed ega toetatav tegevus ei ole iseenesest vastuolus liidu õiguse asjaomaste sätetega.

8.3.2.4. Järeldus

(393) Eespool kirjeldatut arvesse võttes järeldab komisjon, et projekt vastab siseturuga kokkusobivuse hindamise esimesele (positiivsele) tingimusele (st et abi soodustab teatava majandustegevuse arengut).

8.3.3. *Negatiivne tingimus: abi ei tohi mõjutada ebasoovitavalt kaubandustingimusi määral, mis oleks vastuolus ühiste huvidega*

8.3.3.1. Abiga mõjutatava turu kindlakstegemine

(394) Nagu on osutatud algatamisotsuses, kujundati käesolev projekt välja eesmärgiga aidata vähendada Tšehhi energiasüsteemi süsinikuheidet ning tegeleda elektrivarustuskindluse probleemidega Tšehhi turul (vt põhjendus 8 ja järgmised põhjendused). Samal ajal on kindlaks tehtud, et Tšehhi turg on hästi ühendatud põhiala ([172]) turgudega (vt põhjendus 16).

(395) Eespool esitatut silmas pidades on vaidlusaluste meetmete hindamisel asjakohased turud Tšehhi ja põhiala elektriturud.

([171]) Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 20. september 2018, Carrefour Hypermarchés jt, C-510/16, ECLI:EU:C:2018:751, punkt 22; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 10. november 2016, DTS Distribuidora de Televisión Digital *vs.* komisjon, C-449/14 P, ECLI:EU:C:2016:848, punktid 70–72.

([172]) Põhiala koosneb pakkumispiirkondade piiridest Austria, Belgia, Horvaatia, Luksemburgi, Madalmaade, Poola, Prantsusmaa, Rumeenia, Saksamaa, Slovakkia, Sloveenia, Tšehhi ja Ungari vahel. Vt lisateave joonealuses märkuses nr 8.

8.3.3.2. Abimeetme positiivse mõju kindlakstegemine

(396) Nagu on selgitatud algatamisotsuse punktis 4.4.2.2, tuleb üleminekuks kliimaneutraalsusele muu hulgas järk-järgult lõpetada fossiilkütuste kasutamine, alustades kõige saastavamatest fossiilkütustest. Paljud liikmesriigid on juba teatanud plaanist loobuda lähiaastatel söe kasutamisest ([173]). Tšehhi uusimas riiklikus energia- ja kliimakavas on sätestatud strateegiline eesmärk, et söe kasutamine elektritootmiseks lõpetatakse täielikult 2033. aastaks. Need suundumused toovad ČEPSi uuringute kohaselt (vt põhjendus 12) keskpikas ja pikas perspektiivis kaasa piisavusega seotud probleemid. Seda suundumust on oodata ka teistes liikmesriikides, kus söe kasutamisest loobutakse.

(397) Täiendavad investeeringud tuumaenergia allikatesse tagavad usaldusväärsed vähese CO_2 heitega tootmisvarad, millel on teatav paindlikkus. Pidades silmas, et tuumaenergia CO_2 heide toodetud elektrienergia MWh kohta on väike, aitab see tagada varustuskindluse kõige saastavamate kütuste kasutamise järkjärgulisel lõpetamisel ja maagaasisõltuvuse vähendamisel ning seega (koostoimes taastuvate energiaallikate arendamisega) saavutada riigi ja Euroopa tasandi süsinikuheite vähendamise eesmärke.

(398) Nagu Tšehhi selgitas, aidatakse käesoleva projektiga otseselt kaasa ka kava „REPowerEU“ eesmärkide saavutamisele, sest sellega vähendatakse sõltuvust imporditud fossiilkütustest, mida seostatakse hinnakõikumiste ja geopoliitiliste riskidega; seega aitab see tugevdada energiajulgeolekut.

(399) Peale selle aitab uue tuumaenergia tootmisvõimsuse ülesseadmine säilitada vajaliku tootmise pakkumise poolel. See on vajalik selleks, et tulla toime elektrinõudluse oodatava kasvuga Tšehhis, samal ajal kui ellu viiakse energiatõhususe direktiivi alusel vastu võetud meetmeid nõudluse vähendamiseks (vt põhjendus 15).

(400) Komisjon märgib, et Tšehhi ametiasutused tagavad projekti vastavuse tuumaenergiasektori majandustegevusega seotud tehnilistele sõelumiskriteeriumidele, mis on sätestatud ELi taksonoomiamääruses ([174]). Kuigi selles määruses ei ole sätestatud õiguslikult siduvaid kohustusi seoses tuumaelektrijaamade ehitamise või käitamisega ega riigiabi andmise suhtes kohaldatavaid lisanõudeid, on selles kehtestatud kriteeriumid, mille alusel teha kindlaks, kas teatavat majandustegevust saab käsitada keskkonnakestlikuna. Kuna Tšehhi on võtnud kohustuse neid nõudeid täita, võib järeldada, et projekt on kestlik, ei kahjusta oluliselt ühtegi muud keskkonnaeesmärki ega sea ohtu trajektoori kasvuhoonegaaside nullnetoheiteni jõudmiseks 2050. aastaks.

(401) Eelkõige on komisjoni delegeeritud määruse ([175]) I lisa jaos 4.27 selleks, et tagada uute tuumaelektrijaamade ehitamine ja ohutu käitamine elektri või soojuse, sealhulgas vesiniku tootmiseks parima võimaliku tehnoloogia abil, kehtestatud mitmesugused sõelumiskriteeriumid, mida tuleks uutesse tuumaenergia tootmisvaradesse investeeringute tegemisel järgida. Nende kriteeriumide hulgas on järgmised: liikmesriik peab tõendama, et tal on tuumaelektrijaama eeldatava kasuliku eluea lõpus kättesaadavad vahendid, mis vastavad radioaktiivsete jäätmete käitlemise ja dekomisjoneerimise hinnangulistele kuludele; liikmesriigil peavad olema toimivad lõppladustamisrajatised kõikide väga madala, madala ja keskmise radioaktiivsusega jäätmete jaoks; liikmesriigil peab olema dokumenteeritud kava, mis sisaldab üksikasjalikke samme, et muuta 2050. aastaks toimivaks kõrgaktiivsete radioaktiivsete jäätmete lõppladustuspaik; projektis tuleb rakendada parimat võimalikku tehnoloogiat, sealhulgas kasutada õnnetusjuhtumitele vastupidavat kütust alates 2025. aastast. Tšehhi ametiasutused on võtnud kohustuse täita kõiki neid nõudeid (vt põhjendused 81 ja 82).

([173]) https://energy.ec.europa.eu/topics/oil-gas-and-coal/eu-coal-regions/coal-regions-transition_en.

([174]) Vt komisjoni 9. märtsi 2022. aasta delegeeritud määrus (EL) 2022/1214, millega muudetakse delegeeritud määrust (EL) 2021/2139 seoses teatavate energiasektorite majandustegevusega ja delegeeritud määrust (EL) 2021/2178 seoses sellise majandustegevusega seotud teatava avalikustamisega (ELT L 188, 15.7.2022, lk 1).

([175]) Komisjoni 4. juuni 2021. aasta delegeeritud määrus (EL) 2021/2139, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2020/852, kehtestades tehnilised sõelumiskriteeriumid, millega määratakse kindlaks, millistel tingimustel võib majandustegevust pidada kliimamuutuste leevendamisele või nendega kohanemisele oluliselt kaasa aitavaks, ja mille alusel otsustatakse, ega see majandustegevus ei kahjusta oluliselt muid keskkonnaeesmärke.

(402) Kuigi kolmandate isikute märkuste kohaselt on Tšehhi ametnikud avalikes sõnavõttudes mõista andnud, et seadusandlikku menetlust püütakse mõjutada nii, et muuta taksonoomiamääruse kohaseid tingimusi seoses kõrgaktiivsete radioaktiivsete jäätmete sügava hoidla 2050. aastaks toimivaks muutmisega või lükata nende tingimuste kohaldamine edasi, ei ole komisjonil teavet, mis seaks Tšehhi ametiasutuste võetud kohustuse küsimuse alla. 11. jaanuaril 2023 võttis Tšehhi vastu valitsuse resolutsiooni nr 24, milles käsitletakse nõuet täita radioaktiivsete jäätmete käitlemisega seotud tehnilisi sõelumiskriteeriume. Selle resolutsiooni kohaselt teeb Tšehhi kõik võimaliku, et täita asjaomastes ELi õigusaktides sätestatud tehnilisi kriteeriumeid, sealhulgas muuta 2050. aastaks toimivaks sügaval geoloogilistes kihtides asuv tuumajäätmete hoidla (vt põhjendused 81 ja 82).

(403) Eespool esitatud kaalutlusi silmas pidades järeldab komisjon, et projektil on turule positiivne mõju, arvestades et see aitab keskkonnakestlikul viisil vähendada süsinikuheidet energiaallikate jaotuses ning suurendab energiavarustuskindlust. Kuna põhiala süsteemid on omavahel hästi ühendatud, tooks kõnealune positiivne mõju kasu ka naaberliikmesriikidele, kes impordivad elektrienergiat Tšehhist.

8.3.3.3. Vajadus riigi sekkumise järele

(404) Selleks et teha kindlaks, kas abimeede on vajalik, peab komisjon hindama, kas meede on suunatud olukorrale, kus see võib tuua kaasa olulise paranemise, mida turg üksi ei suuda saavutada. Abi, mis parandab abisaajast ettevõtja finantsseisundit, kuid ei ole vajalik kavandatud eesmärgi saavutamiseks, ei saa pidada siseturuga kokkusobivaks.

(405) Käesoleval juhul edendab Tšehhi uusi tuumaenergiainvesteeringuid, nagu on sätestatud Euratomi asutamislepingus, et vähendada süsinikuheidet ja leevendada üldise ülesseatud võimsuse puudujäägi probleemi, millega riik seisab peagi silmitsi seetõttu, et olemasolevad fossiilkütustel töötavad ja tuumaenergia tootmise rajatised on kavas kasutuselt kõrvaldada (vt põhjendused 8 ja 19). Komisjon peab hindama, kas riigiabi on vajalik uute tuumaenergiainvesteeringute edendamise eesmärgi saavutamiseks.

(406) Algatamisotsuses selgitas komisjon, et abi vajalikkuse hindamisel on asjakohane tegur turutõrgete olemasolu, ning osutas teatavatele turutõrgetele, mis nõuavad riigi sekkumist tuumaenergia arendamiseks ([176]). Konkreetsemalt tekib uute tuumaenergiainvesteeringute korral turutõrge järgmise kolme aspekti tõttu: i) kapitalivajaduse suurus; ii) pikaajaline avatus riskidele turuhinnasignaalide tõttu, mida omakorda moonutavad sekkumised, ning iii) pikaajaline avatus poliitilistest otsustest tulenevatele riskidele.

(407) Esiteks nõuavad tuumainvesteeringud iseäranis suurt kapitali. Kui energiatootmise tasandatud kogukulud ei ole tuumaenergia tootmise puhul tingimata suuremad kui muul tehnoloogial, ([177]) siis tuumaelektrijaamade pikka eluiga ja suurt tootmisvõimsust silmas pidades on need projektid võrreldavad üksnes suurimate hüdroenergiaprojektidega. Lisaks sellele, et uute tuumaelektrijaamade ehitamiseks on vaja miljardites eurodes kapitali, tuleb arvestada sellega, et investeerimiskulud võivad sageli ja märkimisväärselt suureneda. Eeskätt on OECD riikides esimesi omataolisi III põlvkonna tuumaelektrijaamade investeerimisprojekte takistanud ehitusviivitused ja kulude suurenemine ([178]).

(408) Teiseks, 60-aastast kavandatavat käitusaega arvestades on keeruline sobitada projekti eluiga erainvesteeringute või ärilaenude tavapäraste perioodidega. See on veelgi olulisem praeguseid elektriturgusid arvesse võttes, kus on energiasüsteemide ümberkujundamise, taastuvenergia kiire kasutuselevõtu ning kõnealuse üleminekuga kaasnevate regulatiivsete reformide tulemusena toimumas märkimisväärsed muutused. Selle tagajärjel on isegi kõige kogenumatel turuosalistel keeruline usaldusväärsel viisil prognoosida elektrihindu kauges tulevikus ning enamik elektrikaubandustehinguid piirdub viieaastase perspektiiviga.

([176]) Komisjoni 8. oktoobri 2014. aasta otsus (EL) 2015/658 abimeetme SA.34947 (2013/C) (ex 2013/N) kohta, mida Ühendkuningriik kavatseb rakendada Hinkley Point C tuumaelektrijaama toetuseks (põhjendused 382–385).

([177]) Vt Rahvusvaheline Energiaagentuur, „Projected Costs of Generating Electricity“, 2020, https://iea.blob.core.windows.net/assets/ae17da3d-e8a5-4163-a3ec-2e6fb0b5677d/Projected-Costs-of-Generating-Electricity-2020.pdf, lk 46.

([178]) Rahvusvaheline Energiaagentuur, „Projected Costs of Generating Electricity“, 2020, lk 145.

(409) Samuti tekitab tuumaenergia ühiskonnas ja poliitika tasandil endiselt vaidlusi ning tuumaenergia tootmisvaradesse investeerimisel tuleb arvestada poliitikamuudatuste riskiga.

(410) Peale selle on komisjon tõdenud, et nende elementide kombinatsioon on ainuomane tuumatehnoloogiale ([179]) ning kõigi ELi turgude, sealhulgas Tšehhi elektrituru üldine tunnusjoon.

(411) Huvitatud isikutelt saadud märkused kinnitasid esialgset hinnangut, mille komisjon algatamisotsuses esitas. Komisjon märgib, et oma märkustes algatamisotsuse kohta osutas Tšehhi viimasel ajal esile kerkinud ebasoodsatele turutingimustele, mis suurendavad märkimisväärselt uute tuumaprojektide arendajate riske, sealhulgas makromajanduslik keskkond ja inflatsioonisurve, intressimäärade tõus ning ka erakordsed sündmused, näiteks Venemaa sissetung Ukrainasse, mis on põhjustanud olulisi häireid turgudel ja tarneahelates. Seepärast jäävad Tšehhi ametiasutused seisukohale, et ilma riigiabita tuumaelektrijaamasid tõenäoliselt ei ehitataks.

(412) Samuti juhtisid Tšehhi ametiasutused tähelepanu sellele, et energiaturgude volatiilsus on suurenenud, osalt seetõttu, et kasvanud on nullilähedaste piirkuludega ressursside (nt tuule- ja päikeseenergia) osakaal; ühtlasi osutasid nad gaasihindade kõikumisele, mis tähendab turuosalistele tulude prognoosimatust ja seega piirab stiimuleid arendada suuremahulisi tuumaprojekte, välja arvatud juhul, kui investoritel õnnestub turuhindadest tulenevat riski maandada. Riskimaandamine pikaajaliste lepingute kaudu nõuab aga vastaspooli, kes on valmis aktsepteerima hindu, mis on piisavalt kõrged, et tagada investoritele piisav tulusus väga pika ajavahemiku jooksul. Sarnaseid seisukohti väljendas oma märkustes mitu kolmandat isikut ning kokkuvõtteks leiti, et praegusel Euroopa elektriturul ei ole teostatav ehitada uusi tuumaprojekte ilma riigi toetuseta.

(413) Nagu on selgitatud Rahvusvahelise Energiaagentuuri (IEA) ja Tuumaenergia Agentuuri (NEA) ühisaruandes, ([180]) võib lääneturgudel uute tuumaelektrijaamade ehitamisega seotud hiljutistes suundumustes täheldada märkimisväärseid ülekulusid ja ehitusviivitusi. Seda võib osaliselt selgitada asjaoluga, et enne uute projektide käivitamist oli tuumaelektrijaamade ehitamisel pikaajaline paus, mis nõrgestas märkimisväärselt tuumaenergia tarneahelat ja vähendas tööstusharu võimekust; teisalt ei olnud projektidel ehitustööde alustamisel veel piisavat valmidusastet ega teostusplaani ning poliitiline kontekst oli järjest ebakindlam. Aruandes järeldati, et selline olukord on kahandanud sidusrühmade kindlustunnet tuumaenergiatööstuse võimekuse suhtes viia ellu uusi ehitusprojekte ning suurendanud tajutavat investeerimisriski, mis peletab investoreid eemale ning vähendab veelgi võimalusi kaasata rahastust edasisteks projektideks.

(414) Seejuures selgitatakse aruandes, et teistes riikides – nagu Hiina ja Lõuna-Korea – püsivad tuumainvesteeringud ajakava ja eelarve piires, ning järeldatakse, et erinevust lääneriikidega ei saa selgitada üksnes asukohapõhiste tingimustega. Seepärast ei ole lääneriikides esinevad probleemid iseenesest seotud tehnoloogiaga, vaid olenevad projekti arendamise ja elluviimise tingimustest ning eri sidusrühmade koostoimest.

(415) Komisjon tuletab meelde nende kolmandate isikute märkusi, kes väitsid, et energiavarustust on võimalik tagada ka soodsama tehnoloogia abil, ning leidsid, et tuumaenergiasektori subsideerimine võib aeglustada muu – odavama ja kliimasõbralikuma – tehnoloogia arengut. Tšehhi ametiasutused on märkinud, et Tšehhis on taastuvenergia potentsiaal piiratud, kuid et eesmärk suurendada nii tuuma- kui ka taastuvenergia tootmist on oluline osa riiklikust energia- ja kliimastrateegiast (vt põhjendus 21). Samuti nendivad nad, et ehkki projekti elluviimisel võivad tuuleenergia investeeringud aset leida hiljem kui stsenaariumis, kus projekti ellu ei viida, oleks tuuleenergia koguvõimsus mõlemas stsenaariumis sama (vt põhjendus 270). See selgitus on usutav. Tuule- ja päikeseenergia tootmisvõimsusesse tehtavaid investeeringuid on võimalik tõepoolest ellu viia märksa kiiremini ja väiksema

([179]) Komisjoni 8. oktoobri 2014. aasta otsus (EL) 2015/658 abimeetme SA.34947 (2013/C) (ex 2013/N) kohta, mida Ühendkuningriik kavatseb rakendada Hinkley Point C tuumaelektrijaama toetuseks, põhjendus 385.

([180]) „Projected Costs of Generating Electricity – 2020 Edition“, kättesaadav aadressil https://www.oecd-nea.org/jcms/pl_51110/projected-costs-of-generating-electricity-2020-edition.

investeerimiskuluga kui käesolevat projekti. Samal ajal takistavad neid projekte muud tegurid, näiteks olemasolevad asukohad ja võimalused tootmisvõimsuse ühendamiseks võrguga. Võttes arvesse, et projekti oodatav mõju hulgimüügituru hindadele on piiratud (2 EUR/MWh), võib peale selle eeldada, et selle mõju taastuvenergia investeeringutele on minimaalne. Ostulepingu kohase valemiga antavad stiimulid maksimeerida toodangut kõrgete hindadega tundidel ja vähendada toodangut madalate hindadega perioodidel vähendavad samal ajal meetme konkurentsimõju turupõhistele investeeringutele taastuvenergiasse, arvestades et taastuvenergia tootmisvarasid käitatakse arvatavalt sageli eeskätt madalamate hindadega perioodidel (kuna nendel perioodidel on taastuvenergia ressursside kättesaadavus suur, mis omakorda vähendab turuhindu).

(416) Üks vastanu väitis, et järgmistel aastakümnetel on oodata kõrgeid elektrihindu. Elektrihindade pikaajalises perspektiivis prognoosimisega kaasneb suur ebakindlus. Kui elektrihinnad on oodatust märkimisväärselt kõrgemad, tagatakse ostulepingu ja tulude jagamise mehhanismi abil Tšehhi Vabariigile tulu ning seega vähendatakse võimalust, et ČEZ saab ülemäärast hüvitist. Kui aga turuhinnad on oodatust madalamad, eelkõige oodatust väiksema nõudluse või taastuvenergia kiire kasutuselevõtu tulemusena, ei suudaks käesolev projekt ilma meetmeta aga katta investeerimiskulu.

(417) Komisjon järeldab, et Tšehhis on uutesse tuumaenergiaallikatesse tehtavate investeeringute puhul selgelt tuvastatud turutõrked. Väga pika investeerimisperioodi tõttu ei ole piisavat kindlust, kas praegused kõrged energiahinnad jäävad kõrgeks piisavalt pikaks ajaks, et avaldada mõju käesolevale hinnangule. Võttes arvesse asjaolu, et Tšehhis puudub piisav elektrienergia tootmisvõimsus, kõnealuseid turutõrkeid ja Tšehhi energiapoliitika strateegilist eesmärki tagada elektritootmises paralleelselt süsinikuheite pikaajalise vähendamisega suhteline energiasõltumatus, võib järeldada, et riigi toetus käesoleva projekti ehitamiseks Tšehhis on vajalik.

(418) Tõepoolest on endiselt vähetõenäoline, et turujõududest üksi piisab selleks, et viia ellu sama suure tuumavõimsusega projekti nagu käesolev projekt, mis on vajalik selleks, et hõlbustada tuumaenergiaallikatest elektrienergia tootmise arendamist Tšehhis.

(419) Eespool kirjeldatut silmas pidades järeldab komisjon, et riigiabi on vajalik uue tuumaenergiavõimsuse arendamiseks Tšehhis. Peale selle järeldab komisjon, et meetmed pakuvad abisaajale stiimulit projekti edukaks elluviimiseks.

8.3.3.4. Asjakohasus

(420) Komisjon peab hindamisel kindlaks tegema, kas kavandatav meede on asjakohane poliitikavahend vastava eesmärgi saavutamiseks; käesoleval juhul on eesmärk edendada tuumaenergia tootmise arendamist, et korvata edasine puudujääk energiavarustuses.

(421) Algatamisotsuses märkis komisjon, et Tšehhi kaalus tuumaenergia tootmisse tehtavate investeeringute edendamiseks mitmesuguseid alternatiivseid toetusmehhanisme, nagu maksuvähendused, võimsusega seotud mehhanism, investeeringuteks ettenähtud otsene abi, reguleeritud varabaasi mudeli (RAB) kehtestamine jne; kõiki neid meetmeid peeti vähem asjakohaseks kui meetmeid, mis abi andmiseks lõpuks valiti.

(422) Komisjon on nõus, et sellistest muudest poliitikavahenditest üksi tõenäoliselt ei piisaks samade tulemuste saavutamiseks, pidades silmas käesoleva projekti eripärasid ning vajaminevate rahaliste vahendite suurusjärku. Olukorras, kus üks kolmest meetmest jäetaks ilma täiendavate kohandusteta kõrvale, jääksid investori olulised riskid maandamata, pidades silmas, et iga meede on suunatud erinevale turutõrkele ([181]). Muude rahastamisallikatega seotud alternatiivsed toetusmehhanismid (maksuvähendused) ei pruugi tingimata vähendada mõju konkurentsile. Võimsusega seotud mehhanismid ja RAB-mudelid on üldkontseptsioonid, millel võib olla eri vorme. Ametliku uurimise käigus ei leitud tõendeid selle kohta, et konkreetselt käesoleva meetme puhul oleksid sellised kontseptsioonid pakkunud asjakohasemaid lahendusi kindlakstehtud turutõrgetega tegelemiseks.

([181]) Algatamisotsuse põhjendus 187.

(423) Sellegipoolest väljendas komisjon algatamisotsuses kahtlust, kas kolme meetme (st tagasimakstav rahaline abi, väljaostuleping ja seadusemuudatustevastane kaitsemehhanism) kombinatsiooni saab pidada asjakohaseks vahendiks, et anda riigiabi, ning tõstatas küsimuse, kas asjakohasem oleks olnud suurem tururiskipositsioon. Täpsemalt leidis komisjon, et kolme meetme kombinatsioon ja käesoleva projekti esialgne ülesehitus võivad välistada olulised tururiskid ning seega piirata teatavaid konkurentsikäitumise stiimuleid.

(424) Samuti väljendas komisjon kahtlust, kas kõnealuse kolme meetme kombinatsioon on sobiv projekti arendamiseks, arvestades, et varem on investeeringu võimaldamiseks piisanud vähematest ja potentsiaalselt vähem sekkuvatest meetmetest.

(425) Peale selle oli komisjonil kahtlusi selle suhtes, kas Tšehhi väljapakutud eri vahendite vahekord on õige ning kas muud vahendid või neist vahenditest ainult mõne valimine oleks aidanud saavutada samad eesmärgid vähema abi või väiksemate konkurentsimoonutustega.

(426) Tšehhi ametiasutuste argumendid kavandatud meetmete kombinatsiooni põhjendamiseks on seotud peamiste turutõrgetega, millega tegelemiseks meetmed on ette nähtud (nagu on kirjeldatud eespool jaotises 4.1), eeskätt kapitalivajaduse suurus ning pikaajaline avatus turuhinnasignaalidest ja poliitilistest otsustest tulenevatele riskidele. Komisjon juba tõdes, et nende riskide tõttu ei oleks tavapärastes turutingimustes tegutsev erainvestor projekti ette võtnud ([182]).

(427) Nagu on selgitatud eespool (vt põhjendused 83–106), siis selleks, et hajutada komisjoni kahtlusi seoses käesoleva projekti avatusega tururiskidele, lisas Tšehhi ametliku uurimise käigus turuhinnaga seotud riskipositsiooni valemisse, mille alusel arvutatakse EDU II *ex post* arvelduse summa, ning vähendas väljaostulepingu kehtivusaega 40 aastale, mis suurendab projekti avatust tururiskidele. See tähendab samuti seda, et EDU II-l on majanduslikud stiimulid optimeerida elektritoodangut nii, et maksimeerida dispetšerjuhtimist kõrgete hindadega perioodidel ja vähendada dispetšerjuhtimist madalate hindadega perioodidel (ja näiteks planeerida selleks ajaks hooldustööd). See vähendab meetme moonutavat mõju.

(428) Peale selle tuletab komisjon meelde, et Hinkley Point C juhtumis ([183]) pidas ta asjakohaseks sarnast meetmete kombinatsiooni.

(429) Komisjon on arvamusel, et kombinatsioon kolmest meetmest, millest Tšehhi teatas ametliku uurimise käigus, ja projekti vastav ülesehitus kujutavad endast asjakohast vahendit tuumaelektrijaama tehtava investeeringu võimaldamiseks. Komisjon leiab, et kõik kolm meedet on vajalikud, et tegeleda uute tuumaelektrijaamade arendamisega seotud turutõrgetega.

(430) Esiteks, selliste pikaajaliste kapitalituru tõrgete olemasolu korral ei oleks ainuüksi tagasimakstava rahalise abi andmine piisav, et võimaldada uude tuumaelektrijaama tehtavaid investeeringuid, sest see on suunatud üksnes vajadusele hankida kapitali uue tuumareaktori ehitamiseks, kuid sellega ei lahendata tuumaenergiaga seotud spetsiifilisi probleeme, nagu selle ehitamisest tulenevad konkreetsed riskid ning pikk ja keeruline olelusring. Tagasimakstava rahalise abiga antakse peaaegu kogu kapital, mis on vajalik uue tuumaelektrijaama ehitamiseks, samal ajal kui väljaostulepingu kohaselt võib investor eraldada projektile omakapitali. Tagasimakstava rahalise abiga

([182]) Algatamisotsuse põhjendus 152.

([183]) Vt komisjoni 8. oktoobri 2014. aasta otsuse (EL) 2015/658 (abimeetme SA.34947 Hinkley Point C tuumaelektrijaama toetuseks) põhjendused 392–405. Eeskätt peeti hinnavahelepingut koos krediidigarantii ja ministeeriumiga sõlmitud lepinguga (milles käsitleti kaitset seaduse- ja/või poliitikamuudatuste eest) asjakohasteks vahenditeks abisaajale abi andmiseks. Projekti puhul eelistati riigigarantii asemel tagasimakstavat rahalist abi, sest i) tagasimakstav rahaline abi välistab riski, et käesoleva projekti jaoks ei õnnestu saada piisavalt ärilist rahastust; ii) tagasimakstav rahaline abi pakub võrreldes ärilaenuteenustega kiiremat lahendust kogu rahastamispaketi tagamiseks; iii) laenukapitali kulukuse määr oleks tagasimakstava rahalise abi puhul väiksem, arvestades et riik annaks laenu otse, samuti oleksid väiksemad kulud, mis on seotud rahastamise tagamise ja kulukohustuste võtmisega kogu ehitusperioodi jooksul. Vt lisateave eespool põhjenduses 166.

üksi aga ei oleks võimalik laenu tagasi maksta ning madala hinnaga perioodid võivad seada ohtu projekti elujõulisuse. Seega on tagasimakstava rahalise abi andmise eelduseks väljaostulepingu olemasolu ning see on väljaostulepinguga olemuslikult seotud, sest ostulepingu olemasolu võetakse arvesse käesoleva projekti reitingus. Projekti pikaajalist riskiprofiili on võimalik tasakaalustada üksnes ostulepingu alusel garanteeritud tuludega.

(431) Peale selle on komisjon arvamusel, et tagasimakstav rahaline abi on investeeringu võimaldamiseks ja pikaajaliste kapitalituru tõrgetega tegelemiseks asjakohane ka võrreldes turutingimustel pakutavate laenuvõimaluste jaoks antava riigigarantiiga, sest see vähendab riski, et eraõiguslikelt laenuandjatelt ei õnnestu saada projekti elluviimiseks piisavat rahastust, samuti on tänu sellele laenukapitali kulukuse määr madalam ning kogu ehitusperioodi rahastuse korraldamise ja kulukohustuste võtmisega seotud kulud väiksemad ning rahastamispaketi korraldamiseks kulub vähem aega ka juhul, kui kulud suurenevad. Kuna igasugune investeerimiskulu kasv mõjutaks otseselt täitmishinna arvutamist, võimaldab tagasimakstav rahaline abi määrata ostulepingus kindlaks madalama täitmishinna (vt põhjendus 171), mis omakorda vähendab meetme kogukulusid.

(432) Teiseks aitab 40-aastase kehtivusajaga ostuleping täita vajadust pakkuda hinnastabiilsust ja -prognoositavust ning vastavat omakapitali tulumäära, mis on sellise suuruse ja kestusega investeeringute puhul eriti olulised ning seega otsustava tähtsusega investeeringu võimaldamiseks. Selles mõttes aitab ostuleping tegeleda turutõrkega, mis on seotud pikaajalise avatusega turuhinnasignaalidest tulenevatele riskidele, nagu on osutatud eespool.

(433) Kolmandaks käsitletakse seadusemuudatustevastase kaitsemehhanismiga (st hüvitise maksmine olukorras, kus tuumatehnoloogia on poliitikas või õigusaktides diskrimineerival viisil seatud ebasoodsamasse olukorda) täiendavaid riske, mida saab pidada tuumatehnoloogiale ainuomasteks (peamiselt investeeringute kinnihoidmine õigusraamistiku muutmise tõttu, näiteks poliitilistel põhjustel). Ostulepingu kohase valemi sisendelementide korrigeerimine juhul, kui kulud õiguspäraste põhjuste tõttu suurenevad, aitab samuti tegeleda tuumaenergia tootmisse tehtavate investeeringutega kaasneva kulude suurenemise riskiga.

(434) Eespool esitatut arvesse võttes järeldab komisjon, et 40-aastase kehtivusajaga ostuleping, tagasimakstav rahaline abi ja seadusemuudatustevastane kaitsemehhanism, mida on kirjeldatud teatatud meetmetes, on asjakohased vahendid riigiabi andmiseks käesoleva projekti raames.

8.3.3.5. Proportsionaalsus

(435) Meetme proportsionaalsuse hindamiseks peab komisjon kontrollima, kas meede piirdub miinimumiga, mis võimaldab käesolevat projekti taotletava eesmärgi saavutamiseks ellu viia.

(436) Komisjon selgitas algatamisotsuses, et proportsionaalsuse hindamisel tuleb arvesse võtta Tšehhi ametiasutuste kavandatud toetusmeetmete kombinatsiooni. Teatatud meetme puhul tõstatati proportsionaalsuse osas kolm peamist kahtlust, mis on olulised komisjoni hinnangu seisukohast.

(437) Esiteks peeti väljaostulepingu 60-aastast kehtivusaega (millest teatati) liiga pikaks, sest see oli märkimisväärselt pikem kui tagasimakstava rahalise abi kavandatud tagasimakseaeg, samuti ületas see varasemate tuumainvesteeringute otsese hinnatoetuse meetmete kestust ([184]). Algatamisotsuses tõstatas komisjon küsimuse, kas hüvitis projekti investeerimiskulude katmiseks ei peaks paremini vastama tagasimakstava rahalise abi tagasimaksmise viisidele ja tähtajale.

([184]) *Ibid.*, põhjendused 197–198. Täpsemalt sõlmiti Hinkley Point C väljaostuleping 35 aastaks, samal ajal kui PAKS II puhul oli tagasimakstava rahalise abi tagasimakseaeg vaid 21 aastat ning meetmega ei kaasnenud muus vormis tegevusabi.

(438) Teiseks peeti kavandatavat tulumäära liiga kõrgeks, nii et ülemäärast hüvitamist ei ole võimalik välistada, kui võtta arvesse teatatud toetusmeetmete kombinatsiooni ja sellest tulenevat projekti riskiprofiili. Eeskätt anti esialgu teatatud kindla hinnaga elektriostulepinguga nii hinna- kui ka tururiskid üle eriotstarbelisele üksusele ja seega riigile, samal ajal kui tagasimakstava rahalise abiga vähendati oluliselt rahastamisega seotud riski, sest rahastust pakuti väga atraktiivsetel tingimustel, kusjuures ehitusperioodil intressi ei nõuta. Samuti tagati seaduse- või poliitikamuudatustevastase kaitsemehhanismiga kaitse poliitikamuudatuste ja muude sündmuste eest, mis on väljaspool EDU II kontrolli. Siia kuuluvad Tšehhi tuumaenergiapoliitika muudatused, otsused jätta teised toetusmeetmed võtmata või lõpetada rakendamine elektrijaama ehituse pakkumuste tagasilükkamisega, samuti kulude suurenemine õiguspäraste põhjuste tõttu (täielik loetelu). Võttes arvesse riskide jaotust abisaaja ja riigi vahel, oli komisjon arvamusel, et tuumarajatiste ehitamise ja käitamisega seotud riskipreemia lisamine CAPM-hinnangusse ei olnud põhjendatud.

(439) Samuti väljendas komisjon kahtlust selle suhtes, kas Tšehhi kavandatav ülemäärase hüvitamise vältimise mehhanism on piisav, et vältida ülemäärast hüvitamist, eeskätt kuna selle kohaselt jagavad riik ja EDU II koormust vahekorras 50 : 50 ([185]).

(440) Kolmandaks väljendas komisjon kahtlust, kas asjaolu, et turgu valitsev ettevõtja ČEZ valiti käesoleva projekti arendajaks ilma avatud valikumenetluseta, võib tähendada, et projektiks vajalik toetus on suurem, kui see oleks olnud muul juhul.

(441) Alljärgnevates jaotistes analüüsitakse neid küsimusi Tšehhi ametiasutuste kavandatud toetusmeetmete muudatusi arvesse võttes, enne kui tehakse lõplikud järeldused üldise abipaketi kohta.

8.3.3.5.1. Ostuleping

8.3.3.5.1.1. Ostulepingu kehtivusaeg

(442) Nagu on osutatud põhjenduses 437, peeti väljaostulepingu 60-aastast kehtivusaega (nagu teatatud) liiga pikaks. Komisjon oli arvamusel, et projekti investeerimiskulude katmiseks antav hüvitis peaks vastama tagasimakstava rahalise abi tagasimaksmise viisidele ja tähtajale, mis on Tšehhi ametiasutuste esitatud baasjuhtumi stsenaariumi korral ligikaudu 30 aastat.

(443) Tšehhi väitis, et ostulepingu tähtaja lõpu ja tagasimakstava rahalise abi tagasimaksmise vahele peaks jääma teatav puhverperiood, mis aitaks tagada projekti jätkuva rahalise elujõulisuse ning eeskätt selle, et võimalike ebasoodsate sündmuste korral oleks võimalik tagasimakstav rahaline abi täies ulatuses tagasi maksta. Eeskätt esitasid Tšehhi ametiasutused Rahvusvahelise Aatomienergiaagentuuri andmed, mille kohaselt on hiljutistes suuremahulistes tuumaprojektides möödunud pikk aeg enne, kui tuumaelektrijaama dispetšerjuhtimist on võimalik stabiliseerida ja seega saavutada nõutav koormustegur, mis tagaks projekti finantseeritavuse.

Tabel 9

Aeg koormusteguri stabiliseerumiseni

VENDOR	NPP TYPE	COUNTRY	UNIT	DESIGN NET CAPACITY	COD	LOAD FACTOR STABILIZATION TIME
WEC	AP1000	China	SANMEN_1	1157 MWe	21 June 2018	4 years
	AP1000	China	SANMEN-2	1157 MWe	17 Aug 2018	2 years
	AP1000	China	HAIYANG-1	1126 MWe	08 Aug 2018	4 years
	AP1000	China	HAIYANG-2	1126 MWe	29 Sep 2018	2 years
EdF	EPR1750	China	Taishan-1	1660 MWe	13 Dec 2018	5 years
	EPR1750	China	Taishan-1	1660 MWe	29 May 2019	4 years
KHNP	OPR1000	S.Korea	Shin-Kori-1	998 MWe	28 Feb 2011	10 years
	OPR1000	S.Korea	Shin-Kori-1	998 MWe	20 Jul 2012	8 years
	APR1400	UAE	Barakah-1	1310 MWe	01 Apr 2021	2 years (so far)
ŠKODA Praha a.s.	VVER V320	CZ	Temelin-1	1027 MWe	10 Jun 2002	8 years
	VVER V320	CZ	Temelin-2	1029 MWe	18 Apr 2003	8 years
Source: IAEA_PRIS - Reactor Details, 20 June 2023						

([185]) *Ibid.*, põhjendus 205.

(444) Tšehhi ametiasutused lühendasid ostulepingu kehtivusaega 60 aastalt 40 aastale. See kehtivusaeg vastab paremini tagasimakstava rahalise abi perioodile, kuigi ületab seda perioodi siiski märkimisväärselt. Ehkki teistes projektides käivitusel tekkinud tehnilisi probleeme arvesse võttes on põhjendatud planeerida aega selleks, et võimaldada elektrijaamal pärast käitamise algust stabiliseeruda, on kõnealune periood võrreldes teiste projektide vastavate perioodidega üks pikemaid.

(445) Tasub aga märkida, et ostulepingu kehtivusaja algus ei pruugi kattuda elektrijaama käitamise algusega. Õigupoolest algab väljaostuperiood ühel järgmisel kuupäeval, olenevalt sellest, kumb on varasem: i) alguskuupäev, st päev, mil tuumaelektrijaam ekspordib elektrienergiat esimest korda võrku ning EDU II on riigile / eriotstarbelisele üksusele teada andnud soovitava alguskuupäeva vastavalt ostulepingus sätestatud tähtaegadele; ii) lõppkuupäev, st kasutuselevõtmise sihtajavahemiku (viis aastat alates kasutuselevõtmise sihtkuupäevast) viimasele päevale järgnev päev (vt joonealune märkus nr 39). Kasutuselevõtmise sihtkuupäev lükatakse hilisemaks, et võtta arvesse viivitusi, mis tekivad õiguspärasteks põhjusteks peetavate sündmuste tõttu. Seega, kui tekib viivitusi, mis ei ole tingitud õiguspärastest põhjustest, lüheneb sellele vastavalt ostulepingu kehtivusaeg. Kuigi see tagab viieaastase puhverperioodi viivitusteks, siis III+ põlvkonna tuumaprojektides hiljuti tekkinud viivitusi arvesse võttes on märkimisväärne risk enam kui viieaastaste viivituste tekkeks. Võttes arvesse nii ostulepingu kehtivusajast tulenevat riski kui ka pärast elektrijaama käitamise algust toodangu stabiliseerumiseks vajaminevat aega, on ostulepingu kehtivusaeg ligikaudu sama pikk kui tagasimakstava rahalise abi tagasimakseaeg.

(446) Lisaks ei saa ülekulude korral välistada, et tagasimakstava rahalise abi tagasimaksmiseks osutub osaliselt vajalikuks refinantseerimine turutingimustel antavate eralaenudega. Sel juhul ei oleks investeerimiskulu tagasimaksmine enam otseselt seotud tagasimakstava rahalise abi tähtajaga (vt põhjendus 180). See tähendab eeskätt seda, et kui ostulepingu kehtivusajal turult saadavast tulust ei piisa, et katta kulud tagasimakstava rahalise abi tagasimaksmiseks, võidakse selleks osaliselt kasutada turutingimustel antavaid laene. Need turutingimustel antavad laenud tuleks seejärel tagasi maksta pärast tagasimakstava rahalise abi tagasimaksmist ning selleks kasutatakse pärast ostulepingu kehtivusaja lõppu turult saadavaid tulusid.

(447) Koos võetuna on eespool kirjeldatud elemendid komisjoni arvates piisavad, et pidada ostulepingu 40-aastast kehtivusaega proportsionaalseks.

(448) Komisjon juhib tähelepanu, et see ei tähenda, et käesolev projekt on ainult 40-aastase eluea juures elujõuline. Finantsmudelis on eelduseks võetud 60-aastane eluiga ning see sõltub pärast ostulepingu kehtivusaja lõppu turult teenitavast tulust, et saavutada omakapitali sisemise tulumäära sihttase [9–11] %. Ehkki tundlikkusanalüüsist, milles eeldati, et turuhinnad on pärast ostulepingu kehtivusaja lõppu madalad, nähtub, et elektrijaama käitamine võidakse sel ajal finantsstiimulite puudumise tõttu lõpetada (vt põhjendus 148), ei tähenda see, et investeering tehakse vaid 40-aastast eluiga silmas pidades. Õigupoolest peab investor investeeringu teostatavuse tagamiseks väga tõenäoliseks pidama turukeskkonda, mis võimaldaks elektrijaama pärast ostulepingu kehtivusaja lõppu edasi käitada. Sisemise tulumäära sihttase on kindlaks määratud projekti 60-aastase kestuse lõikes. Kui pärast ostulepingu kehtivusaja lõppu oleksid turuhinnad eeldatust märkimisväärselt madalamad, oleks sel kahjulik mõju tegelikule investeeringutasuvusele ning seega langeks sisemine tulumäär alla sihttaseme [9–11] %.

8.3.3.5.1.2. Tasustamisvalemil põhinev hüvitis

(449) Nagu on osutatud põhjendustes 88–91, koosneb ostulepingu kohane tasustamisvalem kahest liikmest: *ex post* arveldus ja tururiskipositsioon. Selline struktuur sarnaneb kahesuunaliste hinnavahelepingute ([186]) ülesehitusega ning seepärast aitab see samamoodi tagada tulude stabiilsuse ja vältida ülemäärast hüvitamist, samuti pakub see stiimuleid elektrijaama tõhusaks käitamiseks. Käesolevas punktis hindab komisjon proportsionaalsusega seotud aspekte (hüvitis), samal ajal kui alapunktis 8.3.3.6.2 hindab ta tõhusa käitamise stiimulitega seotud aspekte.

([186]) Näiteks kasutatakse Hinkley Point C puhul sarnast hinnavahelepingu valemit.

(450) Iga-aastane *ex post* arveldus tagab elektrijaamale tulude stabiilsuse, kuid samas piirab saadavat hüvitist. Kõnealune arveldus kaitseb elektrijaama keskmiste turuhindadega seotud ebakindlate arengusuundumuste eest ning kuna vastav summa arvutatakse kindlaksmääratud võrdlusmahu kohta (kusjuures valemit korrigeeritakse põhjendustes 88 ja 90 kirjeldatud viisil), maandab see ka mahuriske. Teisalt tagab arveldus selle, et tuumajaam saab iga aasta möödudes lisasumma, mis on vajalik sihttasu saamiseks siis, kui keskmised turuhinnad ei ole piisavalt kõrged. Kui järgmise päeva turu tunni hetkehindade *ex post* aasta keskmine (st lähtehind) jääb alla täitmishinna, võimaldab arveldus saada tasu, mida turult ei õnnestunud saada. Teisalt tagab kõnealune arveldus selle, et kui aasta keskmine turuhind ületab sihttasu saamiseks vajalikku taset, siis maksab elektrijaam ülejäägi (st lähte- ja täitmishinna vahe) tagasi, et vältida ülemäärast hüvitamist.

(451) Mis puudutab ostulepingu kohase tasustamisvalemi *ex post* arvelduse korrigeerimist, mida on kirjeldatud põhjendustes 88 ja 90, siis tagatakse esimese korrigeerimisega (kui lähtehind (*p'*) ületab muutuvaid tegevuskulusid (*c*)) elektrijaamale täiendav tulude kaitse juhuks, kui kõrgete keskmiste turuhindadega aastatel esineb ettenägematuid katkestusi. Seejärel piirdub tagasimakstav summa lähte- ja täitmishinna vahega, mis korrutatakse tegeliku koguse, mitte võrdluskogusega. Teise korrigeerimisega (kui turu lähtehind (*p'*) vastab tegevuse muutuvkuludele (*c*) või on neist väiksem) kehtestatakse arveldusele ülemmäär ja seega piiratakse ülemäärast hüvitamist. Näiteks kui turuhinnad on väga madalad ja elektrijaamal on stiimul toodangut tõhusalt vähendada, piirdub arveldusest saadav hüvitis täitmishinna ja tegevuskulude vahega võrdluskoguse kohta. Seega järeldab komisjon, et *ex post* arveldus (sh selle korrigeerimised) aitab tagada, et elektrijaam ei saaks suuremat hüvitist kui on vajalik sihttasu saamiseks, ning pakub samal ajal tulude stabiilsust ja stiimuleid tõhusaks käitamiseks.

(452) Nagu on kirjeldatud alapunktis 8.3.3.6.2 pakub ostulepingu kohane hinnavahelepingul põhinev tasustamisvalem elektrijaamale tõhusaid stiimuleid, et maksimeerida kasumit, mitte toodangut. Seda kasumlikkuse efekti tõendab ka asjaolu, et Tšehhi ametiasutuste hinnangul on hinnavahelepingul põhineva tasustamisvalemi korral elektrijaama tulud keskmiselt kõrgemad ja kulud keskmiselt madalamad kui toodangu maksimeerimise korral (vt põhjendus 150). Selle tulemusena tagab kindla hinnaga energiaostulepingut hõlmava lähenemisviisi asendamine ostulepingu kohasel tasustamisvalemil põhineva lähenemisviisiga väiksema rahastamispuudujäägi (eeldatavad tulud on suuremad ja eeldatavad kulud väiksemad), tänu millele on ka täitmishind madalam ja vajaminev abisumma väiksem.

8.3.3.5.1.3. Ülemäärase hüvitamise vältimise mehhanism

(453) Algatamisotsuses väljendas komisjon kahtlust selle suhtes, kas Tšehhi kavandatud omakapitali tulude jagamise mehhanism aitab piisaval määral vältida ülemäärast hüvitamist, ning leidis, et jagamisvahekord 50 : 50 ei vasta riskide jaotumisele abisaaja ja riigi vahel, nagu algselt teatatud meetmega oli ette nähtud.

(454) Esiteks tuletab komisjon meelde, et nagu on selgitatud eelmises punktis, vähendab ostulepingu kohane läbivaadatud tasustamismeetod ülemäärase hüvitamise riski olukordades, kus turuhinnad on kõrged, arvestades et ettevõtja peab turult saadava tulu eriotstarbelisele üksusele tagasi maksma, kui turuhind ületab ostulepingu kohast täitmishinda. On selge, et toodetud elektriühiku kohta makstava kindla hinna käsitlusel põhineval tasul (millest Tšehhi algselt teatas) oleks olnud sarnane mõju, kuid see oleks kehtinud pikema ajavahemiku jooksul (st vara kogu eluea jooksul võrrelduna ostulepingu maksimaalse kehtivusajaga 40 aastat). Komisjon märgib, et modelleerimistulemuste kohaselt aitavad ostulepingu kohasesse läbivaadatud tasustamisvalemisse lõimitud tõhusa käitamise stiimulid aga tõenäoliselt tagada madalama täitmishinna kui kindla hinnaga väljaostuleping, kuna tegevuskulud on väiksemad ja turult teenitav tulu suurem, mistõttu on ostulepingu kehtivusaja jooksul vajamineva toetuse summa väiksem.

(455) Teiseks, mis puudutab tulude jagamise vahekorda, siis märgib komisjon, et ostulepingu kehtivusajal on see 50 : 50 ning pärast ostulepingu kehtivusaega 20 aasta jooksul 60 : 40 abisaaja kasuks. Tšehhi põhjendab seda suurenemist vajadusega arvesse võtta asjaolu, et abisaaja on rohkem avatud turuhindadest tulenevale riskile. Komisjon on nõus, et ostulepingu lühendamine 40 aastale suurendab käesoleva projektiga kaasnevaid üldriske, sest see toob kaasa turuhinnast tuleneva riski märkimisväärseks ajavahemikuks (kolmandik vara eeldatavast elueast). Seepärast on komisjon arvamusel, et läbivaadatud vahekorrad, millest tulude jagamisel lähtutakse, vastavad projekti üldiselt suurematele riskidele, mis tulenevad 1. meetme kohandamisest, eeskätt otsese hinnatoetuse kestuse vähendamisest. Omakapitali tulude jagamise mehhanism tagab, et riik saab osa EDU II võimalikust kasumist, kuid samal ajal jätab EDU II-le piisavalt stiimuleid selle kasumi realiseerimiseks, näiteks kulude vähendamise teel.

(456) Tšehhi juhib tähelepanu, et kavandatud jagamisvahekord tagab isegi pärast ostulepingu kehtivusaja lõppu tehtava väikese kohandusega käitaja ja riigi vahel suurema tulude jagamise (st ostulepingu kehtivusajal 50 : 50 ja tuumaelektrijaama ülejäänud eluea jooksul 60 : 40) kui varasema Hinkley Point C (HPC) tuumainvesteeringu korral, mille puhul komisjon pidas proportsionaalseks esialgset jagamisvahekorda 70 : 30, mida kohaldati käesoleva juhtumiga võrreldes kõrgemast projekti sisemise tulumäära tasemest. Komisjon märgib, et HPC puhul põhines omakapitali tulude jagamise mehhanism õigupoolest kahel künnisel, st abisaaja ja riigi vaheline jagamisvahekord oli 70 : 30 asemel 40 : 60, kui tegelik omakapitali sisemine tulumäär ületas teist (kõrgemat) künnist. Seega ei olnud HPC omakapitali tulude jagamise mehhanismiga ettenähtud jagamisvahekord riigi jaoks üheski olukorras vähem soodne kui käesoleva projekti puhul. Samal ajal on komisjon arvamusel, et HPC tulude jagamise mehhanism ei pruugi tingimata olla hea võrdlusalus, et hinnata käesoleva projekti puhul kavandatavat ülemäärase hüvitamise vältimise mehhanismi, arvestades et projektidel on märkimisväärseid erinevusi riskiprofiilide, turutingimuste ja toetuspakettide seisukohast.

(457) Kolmandaks osutasid Tšehhi ametiasutused ka konkurentsipõhisele inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste pakkumismenetlusele, mis nende arvates lisab projektile turupõhise mehhanismi ning välistab seega võimalikud põhjendamatud ettenägematud asjaolud finantsmudeli aluseks olevates eeldustes investeerimiskulude kohta. Komisjon on nõus, et inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja konkurentsipõhine valikumenetlus, mille raames potentsiaalsed teenuseosutajad esitavad menetluse võitmiseks võistlevaid pakkumusi, tagab tõenäoliselt parema hinna ja kvaliteedi suhte kui näiteks siis, kui inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste leping sõlmitaks otse (st ilma konkursita). Seega võib asjaolu, et finantsmudelis ostulepingu kohase täitmishinna korrigeerimiseks kasutatavad investeerimiskulud määratakse kindlaks konkurentsipõhise hankemenetluse tulemusena, aidata vähendada ülemäärase hüvitamise riske.

(458) Viimase aspektina juhib komisjon tähelepanu, et eriotstarbeline üksus saab ülemäärase hüvitisega seotud korrigeerimiste tulemusena kasumit kas abisaaja tehtava kindlasummalise maksena või ostulepingu kohase täitmishinna vähendamise kujul, mis omakorda vähendab riigi antava toetuse taset elektrijaama kogu käitusperioodi ajal.

(459) Eespool esitatud argumente arvesse võttes leiab komisjon, et ülemäärase hüvitamise vältimise mehhanismid (st ostulepingu kohane tasustamisvalem ja omakapitali tulude jagamise mehhanism selle läbivaadatud kujul) on asjakohased ning vastavad abisaaja ja riigi vahelisele riskijaotusele.

8.3.3.5.2. Finantsmudeli esialgsete eelduste ja stsenaariumide analüüs

(460) Tšehhi ametiasutused on esitanud hulga eeldusi parameetrite kohta, mis on endiselt teadmata, kuid mõjutavad märkimisväärselt täitmishinda. See puudutab eeskätt turuhinnaootusi, elektrijaama valmidust, ehitus-, käitus- ja dekomisjoneerimiskulusid ning investeerimiskulu.

(461) Neid eeldusi kasutatakse finantsmudeli sisenditena, et arvutada praeguses etapis oodatav täitmishind (vt punkt 3.6.2), mis aitaks tagada, et omakapitali sisemine tulumäär oleks projekti eluea jooksul [9–11] %. Seega on täitmishind finantsmudeli väljundväärtus, mis arvutatakse sellele vastavalt.

(462) Teatavatel eeldustel on samuti otsene mõju oodatavale omakapitali sisemisele tulumäärale. Kuigi mudeli üldeesmärk on tagada omakapitali sisemise tulumäära sihttase [9–11] %, siis võivad praegu veel teadmata sisendparameetrite muutused tekitada kõrvalekaldeid sellest sihtväärtusest. Näiteks:

a) kui tehniline valmidus langeb alla sihtmäära [70–100] %, mistõttu ei saa elektrijaam toota perioodidel, mil kulud (*c*) on turuhinnast (*p*) madalamad, on tulud väiksemad; kui see juhtub muudel kui õiguspärastel põhjustel, vähendab see omakapitali sisemist tulumäära;

b) kui turuhinnad (*p*) on suure osa projekti elueast tegevuskuludest (*c*) madalamad, ei saa elektrijaama käitada. Sel juhul on hüvitise ülemmääraks tasustamisvalemi teine osa, mistõttu langeb omakapitali sisemine tulumäär eeldatavalt tasemele […] %;

c) kui aga turuhinnad on pärast ostulepingu kehtivusaja lõppu märkimisväärselt kõrgemad kui baasjuhtumi puhul eeldatud, ületaks tulud omakapitali sisemise tulumäära sihttaset [9–11] % Selles olukorras kohaldatakse tulude jagamise mehhanismi, mille kohaselt jääb 60 % vastavast ülemäärasest tulust EDU II-le ja 40 % sellest tuleb riigile tagasi maksta.

(463) Eespool kirjeldatud põhjustel on usaldatavad eeldused – sh tulevaste turuhindade, ehitus- ja käituskulude, elektrijaama valmiduse, dekomisjoneerimiskulude ja muude asjakohaste parameetrite (nt investeeringukulud ja projekti rahastus) kohta – väga olulised, et tagada käesoleva projekti proportsionaalne tulu. Paljud nendest eeldustest on aga uute tuumaelektrijaamaprojektide puhul seotud suure ebakindlusega. III+ põlvkonna tuumaelektrijaama ehitamise kulude eeldused on mitmes hiljutises Euroopa projektis osutunud ebausaldusväärseteks. Kulude hindamine 60-aastase eluea lõikes on keeruline ülesanne. Samamoodi on raske prognoosida, milliseks kujunevad turuhinnad sajandi lõpupoole. Seda silmas pidades peavad Tšehhi ametiasutused tagama nii esialgse abi andmise aluseks olevate eelduste usaldatavuse kui ka selle, et kui kõnealuseid parameetreid on vaja ajakohastada, tehakse seda prognoositaval, läbipaistval, objektiivsel ja kontrollitaval viisil.

(464) Tšehhi ametiasutused on esitanud eeldused mitmesuguste tulusid ja kulusid kajastavate finantsmudeli sisendparameetrite kohta, mida on kirjeldatud punktis 3.6.6.

(465) Mis puudutab hinnangulisi turuhindu, siis tasub märkida, et puuduvad forvardturu hindade andmed perioodide kohta, mis oleksid piisavalt kauges tulevikus, et teha hinnanguid ostulepingu kehtivusaja lõpule järgneva aja kohta. Kui ostulepingu kehtivusajal aitab kõrvalekaldeid turuhinnaprognoosidest suuresti tasakaalustada see, et ostuleping pakub EDU II-le kaitset keskmiste hindade erinevuste eest, siis ostulepingujärgse aja kohta see ei kehti. Tšehhi lähtus ČEZi ärieeldustest elektrienergia aasta keskmiste turuhindade arengu kohta Tšehhi Vabariigis ajavahemikul 2035–2050. Ajavahemiku 2051–2096 puhul, mis hõlmab ostulepingujärgset aega, on Tšehhi ametiasutused võtnud elektrijaama kogu elueaks eelduseks turuhindade järkjärgulise ja järjepideva vähenemise […] % aastas, mis kajastab ootust, et pikemas perspektiivis turuhinnad pigem langevad, arvestades taastuvate energiaallikate osakaalu suurenemist süsteemis. Inflatsiooniga korrigeerimiseta on keskses stsenaariumis eeldatav turuhind 2036. aastal […] eurot MWh kohta, mis langeb 2050. aastaks […] eurole MWh kohta ning väheneb järkjärgult tasemele […] eurot MWh kohta 2076. aastal ja […] eurot MWh kohta 2096. aastal.

(466) Komisjon ei saa täie kindlusega prognoosida, kas need hinnad ka tegelikkuses turul realiseeruvad. Uuesti sõnastatud määrusele (EL) 2019/943 lisatud 2016. aasta mõjuhinnangus märgiti, et 2050. aastal jõuab taastuvelektri osakaal prognooside kohaselt 60 %-le. Sel juhul suureneb baaskoormuse ja tippkoormuse hindade vahe märkimisväärselt, peamiselt seetõttu, et baaskoormuse hinnad on võrreldes varasemate perioodidega madalamad. Keskmised järgmise päeva turu hinnad püsivad aga kogu prognoosiperioodi jooksul kõrged, arvestades et soojuselektrijaamade toodang on enamikul tundidel aastast eeldatavalt endiselt minimaalne (mis määrab seega järgmise päeva turu hinna). ([187])

([187]) Punkt 6.2.6.4 (hulgimüügihindade tase ja volatiilsus), komisjoni talitluste töödokument: mõjuhinnang, mis on lisatud ettepanekule võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv elektrienergia siseturu ühiseeskirjade kohta (uuesti sõnastatud), SWD(2016) 410 final – 2016/0379, 30. november 2016.

Nende eelduste alusel prognoositi mõjuhinnangus kirjeldatud mudeliga, et ELi keskmised järgmise päeva turu hinnad tõusevad 74 eurolt MWh kohta 2020. aastal 118 eurole MWh kohta 2035. aastal ning püsivad pärast seda suhteliselt stabiilsena (122 eurot MWh kohta 2050. aastal). 2016. aasta hinnangu põhjal ei vasta prognoos, mille kohaselt hinnad 2036. aastani aegamööda langevad, seega komisjoni tehtud uuringute tulemustele.

(467) Taastuvenergia osakaaluga seotud eesmärki on aga sestsaadik märkimisväärselt tõstetud. 2018. aastal vastu võetud taastuvenergia direktiiviga (mis seega koostati samal ajal kui eespool osutatud mõjuhinnang) nähti ette, et 2030. aastaks peaks taastuvenergia osakaal energia lõpptarbimises olema 30 %. 2023. aastal võeti vastu läbivaadatud taastuvenergia direktiiv, kus ELi siduv taastuvenergia eesmärk 2030. aastaks tõsteti 42,5 %-le, et jõuda lõppkokkuvõttes 45 %-ni. Euroopa kliimamääruses ([188]) on sätestatud, et liidu õigusega reguleeritud kasvuhoonegaaside heide ja sidumine kogu liidus tasakaalustatakse hiljemalt 2050. aastaks ning seega vähendatakse selleks ajaks netoheide nullini ning et liit püüab pärast seda saavutada negatiivsed heitkogused. Kõnealused ambitsioonikamad eesmärgid seoses taastuvenergia tootmisega, mille piirkulud on enamasti madalad, ning süsinikuheite vähendamise eesmärgid tähendavad omakorda seda, et 2016. aasta hinnangu aluseks võetud eeldust, et „soojuselektrijaamade toodang on enamikul tundidel aastast eeldatavalt endiselt minimaalne (mis määrab seega järgmise päeva turu hinna)“, ei saa pidada realistlikuks ka 2050. aasta perspektiivis. Kuigi ei saa välistada, et kõrgete piirkuludega elektritootmisel on ka edaspidi oluline osa (nt süsiniku kogumise ja säilitamise tehnoloogia kasutamine, vähese süsinikuheitega kütuse, nt vesiniku kasutamine), saab muude stsenaariumide põhjal usutavalt prognoosida, et väga madalate piirkuludega tundide osakaal saab olema suur. Seda suundumust võib liidu elektrituru teatavates osades lühiajaliste perioodide lõikes täheldada juba praegu ([189]). Kui sellist suundumust juba praegu erandjuhtudel esineb, siis pidades silmas perioode, mil taastuvenergiat toodetakse palju ja nõudlus on väike, võib eeldada, et tegemist on ühe usutava stsenaariumiga ostulepingujärgseks ajaks, alates 2078. aastast. Sellegipoolest ei väida Tšehhi ametiasutused, et elektrihinnad on pärast ostulepingu kehtivusaja lõppu eeldatavalt keskmiselt nullilähedased. Selle asemel eeldavad nad, et hinnad aeglaselt langevad ([190]) ning jõuavad 2096. aastal siiski keskmisele tasemele […] EUR/MWh.

(468) Selleks et tõendada eri hinnaeelduste mõju mudelile, on Tšehhi ametiasutused finantsmudeli osana esitanud hinnatundlikkuse analüüsid; need põhinevad täiendavatel stsenaariumidel, milles eeldatav aastane keskmine püsivhind turul jääb vahemikku –10 eurost MWh kohta 150 euroni MWh kohta. Stsenaariumides, kus turuhind on –10 EUR/MWh, 10 EUR/MWh ja 20 EUR/MWh, lõpetab elektrijaam eeldatavalt pärast ostulepingu kehtivusaja lõppu tegevuse, kuna tulud oleksid väiksemad kui tegevuskulud. Sellises olukorras ei ole riski ülemääraseks hüvitamiseks. Kui aga elektrihinnad oleksid eeldatust märkimisväärselt kõrgemad, oleks omakorda sisemine tulumäär suurem. Olukorras, kus sisemine tulumäär tõuseb üle sihtmäära [9–11] %, kohaldatakse tulude jagamise mehhanismi, mille kohaselt maksab EDU II 40 % lisatuludest riigile tagasi. Seega kui elektrihinnad ületavad elektrijaama eluea jooksul taset 150 EUR/MWh, oleks omakapitali sisemine tulumäär projekti eluea jooksul […] % enne tulude jagamise mehhanismi kohaldamist ja […] % pärast tulude jagamist. See aitab piirata ülemäärase hüvitamise riski ka juhul, kui elektrihinnad on eeldatust märkimisväärselt kõrgemad.

(469) Eespool esitatud kaalutlusi arvesse võttes on elektrihindadega seotud eeldused seega usutavad ning tulude jagamise mehhanismi kohaldamine juhul, kui tänu kõrgematele elektrihindadele teenitakse täiendavat tulu (eeskätt pärast ostulepingu kehtivusaja lõppu), tagab selles osas proportsionaalsuse.

(470) Muud põhieeldused (eeskätt ehituskulude ja valmiduse kohta) põhinevad teiste projektidega seotud kogemustel ja tehnoloogiapakkujate tehniliste võimaluste kirjeldustel. Kui baasjuhtumis kasutatavad eeldused osutuvad liiga optimistlikuks, võib see tähendada, et sisemine tulumäär jääb samaks (kui kulude suurenemine on tingitud õiguspärastest põhjustest, mis seega sisemist tulumäära ei mõjuta) või väheneb. Lähtudes muude hiljutiste tuumaprojektidega seotud kogemuste kohta esitatud teabest, on Tšehhi ametiasutused esitanud piisava põhjenduse

([188]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1119, millega kehtestatakse kliimaneutraalsuse saavutamise raamistik ning muudetakse määruseid (EÜ) nr 401/2009 ja (EL) 2018/1999 (Euroopa kliimamäärus), *ELT L 243, 9.7.2021, lk 1*.

([189]) Näiteks Pürenee poolsaare järgmise päeva turul olid elektrienergia hulgihinnad alla 10 EUR/MWh 63 %-l tundidest kolmel nädalal 26. veebruarist kuni 17. märtsini 2024; allikas: ENTSO-E Transparency Platform.

([190]) Aeglase languse [1–2] % aastas (2020. aasta hindades) nullib ära 2 % suurune inflatsioon, seega nominaalväärtuses hinnad sel perioodil eeldatavalt aegamööda tõusevad.

selle kohta, et kulude märkimisväärne vähenemine ei ole tõenäoline. Kui kulud isegi väheneksid ja see omakorda vähendaks sisemist tulumäära, oleks mõju tänu tulude jagamise mehhanismile siiski piiratud. Kuigi on märkimisväärne risk, et kulud kujunevad võrreldes baasjuhtumi eeldustega suuremaks, ei põhjustaks see ülemäärast hüvitamist.

(471) Rahastamiskulude prognoosid on märksa usaldusväärsemad kui tehniliste elementide puhul. See tuleneb asjaolust, et tagasimakstava rahalise abi raames on rahastamiskulud selgelt kindlaks määratud. Sisemist tulumäära võivad vähesel määral mõjutada eralaenude abil refinantseerimisega seotud eeldused, kuid need põhinevad tagasimakstava rahalise abi määra suurendamisel. Seda silmas pidades on rahastamiskulude eeldused piisavalt usutavad.

(472) Punktis 3.6.2 kirjeldatud finantsmudeli alusel arvutatakse täitmishind, mis on vajalik omakapitali sisemise tulumäära [9–11] % saavutamiseks projekti eluea jooksul. Esialgse (baas)juhtumi korral kasutatakse finantsmudeli sisendina mitmesuguseid eeldusi, millest paljusid ajakohastatakse pärast inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste lepingu sõlmimist. Nagu on osutatud eespool, peab komisjon neid esialgseid eeldusi usutavaks. Ajakohastamisprotsess põhineb lisas esitatud parameetrite loetelul. Selles täielikus loetelus määratakse kindlaks, milliseid parameetreid saab ajakohastada ja millal tuleb täitmishinda (kas üles- või allapoole) korrigeerida, et omakapitali sisemine tulumäär püsiks sihttasemel. Seega on ajakohastamisprotsess piisavalt läbipaistev ja prognoositav.

(473) Komisjon hindas finantsmudeli toimivust ja on arvamusel, et see on asjakohane sihttulususe saavutamiseks vajaliku minimaalse täitmishinna arvutamiseks mitmesuguste sisendparameetrite alusel. Komisjon tegi kindlaks, et finantsmudelis on arvesse võetud esialgseid eeldusi (sealhulgas põhjenduses 149 kirjeldatud koormuse järgimine), et leida esialgne täitmishind [65– 80] eurot, mis tagab sihttulususe [9–11] %.

(474) Lisaks tegi komisjon kindlaks, et finantsmudelis saab arvesse võtta sisendparameetrite mitmesuguseid eeldusi (stsenaariumid) ning et finantsmudeliga hinnatav omakapitali sisemine tulumäär muutub vastavalt nendele eeldustele. Komisjon tegi samuti kindlaks, et finantsmudeli abil on võimalik leida täitmishind, mis on vajalik sihttulususe saavutamiseks nendes eri stsenaariumides.

(475) Seepärast järeldab komisjon, et projekti finantsmudel – sealhulgas selle toimimine ja aluseks olevad eeldused – on usutav ja asjakohane, et tagada käesoleva projekti jaoks kavandatav sihttulusus.

8.3.3.5.3. Tulumäära võrdlusanalüüs

8.3.3.5.3.1. Sissejuhatus

(476) Käesolevas punktis kirjeldab komisjon oma hinnangut EDU II investeeringu tulumäära (omakapitali tulususe) kohta. Selleks et tagada riigiabimeetme proportsionaalsus ja vältida ülemäärast hüvitamist, peab abisaajale EDU II investeeringu tegemiseks olema tagatud minimaalne tulumäär. Teisisõnu tuleb tagada miinimummäär, mis on piisav projekti rahastamispuudujäägi katmiseks. Rahastamispuudujääk on faktilise stsenaariumi nüüdispuhasväärtuse ja vastupidise stsenaariumi nüüdispuhasväärtuse vahe; samal ajal on see minimaalne riigiabi summa, mida on vaja ergutava mõju tagamiseks ettevõtjale, ning maksimaalne riigiabi summa, mis on investeeringu tegemiseks proportsionaalse suurusega.

(477) Rahastamispuudujäägi kontseptsioon on tihedalt seotud tavapärase äriotsuste tegemise protsessiga. Kui maksimaalset kasumit taotlev äriühing otsustab, kas projekti ellu viia, võrdleb ta asjaomase projektiga loodavat väärtust muude võimalike tegevussuundadega loodava väärtusega ning valib variandi, mis tagab suurima eeldatava tulu. Selleks et äriühing oleks valmis ellu viima projekti, mille puhul eeldatav tulu ei ole kõige suurem, võib ta vajada stiimulit, st riigiabi rahastamispuudujäägi katmiseks.

(478) Käesoleval juhul hõlmab faktiline stsenaarium EDU II projekti investeeringu tegemist ning vastupidine stsenaarium investeeringu puudumist. Tšehhi finantsmudelis on EDU II projekti eeldatav väärtus hindamispäeva, 31. detsembri 2023 seisuga esitatud projekti eluea jooksul eeldatavalt tekkivate positiivsete ja negatiivsete rahavoogude diskonteerimise teel. Faktilises stsenaariumis (st EDU II investeeringu tegemine) nähtub Tšehhi finantsmudelist, et kavandatavate riigiabimeetmete tulemusena on faktilise stsenaariumi nüüdispuhasväärtus null, kusjuures kõnealuseid riigiabimeetmeid kohandatakse vastavalt sellele (st ostulepingu kohane täitmishind arvutatakse nii, et projekti (koos abiga) nüüdispuhasväärtus oleks null). Sellisel juhul hõlmab vastupidine stsenaarium olukorda, kus investeeringut ei tehta (st nüüdispuhasväärtus on null). Asjaolu, et kavandatavat riigiabi sisaldava faktilise stsenaariumi nüüdispuhasväärtus on sama mis vastupidise stsenaariumi nüüdispuhasväärtus, tähendab seda, et kavandatavate riigiabimeetmetega kaetakse rahastamispuudujääk, mis omakorda stimuleerib EDU II investeeringut tegema ning aitab seejuures vältida ülemäärast hüvitamist ([191]).

(479) Kui faktilise stsenaariumi (riigiabimeetmete kaasamisega tehtav investeering EDU II-sse) nüüdispuhasväärtus on null, tähendab see seda, et projekti kapitali kaalutud keskmine hind (ehk kapitali kulukus) ja projekti sisemine tulumäär (ehk projekti tulusus) on samad. Kapitali kaalutud keskmine hind on omakapitali kulukuse määra ja laenukapitali kulukuse määra kaalutud keskmine, nagu on kirjeldatud punktis 3.6.5. Seega võetakse projekti tulumäära puhul arvesse projekti rahastamiseks kasutatava kogu kapitali struktuuri, st aktsionäride antav omakapital ja laenuandjate antav laenukapital.

(480) EDU II stsenaariumi puhul keskendus komisjon omakapitali sihttulususe hindamisele. See on seepärast, et sel juhul annab omakapitali ČEZ ja laenukapitali riik (tagasimakstav rahaline abi) subsideeritud intressimääraga (vt jaotis 3.7). Subsideeritud intressimääraga laen ja hinnavaheleping (täitmishinna kaudu) on meetmed, mis aitavad katta EDU II projekti rahastamispuudujäägi. Seega, kui omakapitali kulukuse määr on proportsionaalne, on proportsionaalne kogu riigiabi.

(481) Seejärel hinnatakse omakapitali kulukuse määra, et teha kindlaks, kas aktsionärid saavad proportsionaalset tulu. Võttes arvesse tagasimakstava rahalise abi laenukapitali kulukuse määra, siis pärast kindlakstegemist, et omakapitali sihttulusus on proportsionaalne, korrigeeritakse hinnavahelepingu täitmishinda nii, et riigiabi kogusummaga kaetakse rahastamispuudujääk, st faktilise stsenaariumi nüüdispuhasväärtus on null ([192]). Teisisõnu tagatakse riigiabi proportsionaalsus täitmishinna korrigeerimisega, arvestades subsideeritud laenukapitali kulukuse määra ja proportsionaalset omakapitali tulusust. Nendel põhjustel keskendub komisjon käesoleva punkti ülejäänud osas omakapitali sihttulususe proportsionaalsuse hindamisele.

8.3.3.5.3.2. Hindamine

8.3.3.5.3.2.1. Eraldiseisva suurprojekti riskipreemia

(482) Algatamisotsuses väljendas komisjon kahtlust selle suhtes, kas Tšehhi kavandatav omakapitali sihttulusus on proportsionaalne, eeskätt selle suhtes, kas baasjuhtumi tulususele oli vaja lisada 3–3,5 % suurune eraldiseisva suurprojekti riskipreemia (SMRP) ([193]).

(483) Mis puudutab SMRPd, siis väitis Tšehhi, et tuumaelektrijaamadel on võrreldes muude elektrienergia tootmise projektidega teatavad ainulaadsed tunnused ja riskid, mille arvessevõtmiseks peab CAPMi alusel tuletatav omakapitali tulusus sisaldama SMRPd. Tšehhi hinnangu kohaselt võimaldaks 3–3,5 % suurune riskipreemia arvesse võtta riske, mida ei kajasta selliste hajutatud portfelliga energia- ja kommunaalettevõtete hinnangulised beetad, kes on keskendunud traditsioonilisematele energiatootmisvormidele, ega reguleeritud võrguettevõtjate beetad ([194]).

([191]) Asjaolu, et vastupidises stsenaariumis on nüüdispuhasväärtus null, tähendab seda, et selles stsenaariumis on äriühing valmis ellu viima projekti, mille korral kapitali tulusus võrdub selle kapitali kulukusega (st kapitali kaalutud keskmine hind = projekti sisemine tulumäär). Seega arvestades, et rahastamispuudujääk võrdub siin faktilise stsenaariumi nüüdispuhasväärtusega, tähendab fakt, et riigiabi andmise korral on faktilises stsenaariumis nüüdispuhasväärtus null, ühtlasi seda, et ka faktilises stsenaariumis võrdub kapitali kaalutud keskmine hind projekti sisemise tulumääraga, nagu vastupidises stsenaariumis.

([192]) Kapitali kaalutud keskmine hind (diskontomäär) kajastab asjaomast laenukapitali kulukuse määra ja omakapitali kulukuse määra.

([193]) Algatamisotsuse põhjendus 67.

([194]) Algatamisotsuse põhjendus 69.

(484) Algatamisotsuses seadis komisjon kahtluse alla, kas SMRP on vajalik, võttes arvesse, et kolme kavandatava abimeetme eesmärk on tegeleda tuumaelektrijaamadega seostatavate riskidega. Komisjon väitis, et kui võtta arvesse ostulepingu, tagasimakstava rahalise abi ja investorilepinguga antavat kaitset, siis kajastuvad investori kantavad riskid CAPMi alusel tuletatavas omakapitali tulususe näitajas; seepärast oli tal kahtlusi täiendava riskipreemia vajalikkuses ([195]).

(485) Pärast algatamisotsuse avaldamist esitas Tšehhi 25. septembril 2023 dokumendi, milles põhjendati SRMP lisamist ([196]). Komisjon juhib tähelepanu, et selles dokumendis ([197]) viidatud väljaannetes ei pooldata sellise riskipreemia lisamist, kui kavandatakse riigi sekkumist. See on sellepärast, et riigiabi välistab vajaduse suurema tasu järele, sest see kõrvaldab vähemalt osa riskidest, mis tuumaenergiainvesteeringute projektidega muul juhul kaasneksid. Peale selle ei kasutatud SMRPd ei Hinkley Point C ega Paks II puhul ([198]). Seepärast järeldab komisjon, et SMRP lisamine hinnangulise omakapitali kulukuse määra vahemikule ei oleks käesoleval juhul proportsionaalne.

(486) Uurimise käigus nõustusid Tšehhi ametiasutused sellega, et omakapitali kulukuse määra arvutamisel ei võeta arvesse SMRPd. Seega on algatamisotsuses SMRP lisamise kohta esitatud küsimus lahendatud.

8.3.3.5.3.2.2. Omakapitali sihttulusus

(487) Käesolevas punktis hindab komisjon, kas omakapitali sihttulusus [9–11] % on proportsionaalne. Selleks võrdleb komisjon Tšehhi omakapitali sihttulusust turupõhise omakapitali kulukuse määra vahemikuga. Kui omakapitali sihttulusus ületaks kõnealuse vahemiku ülemmäära, oleks tulu ebaproportsionaalselt suur, ning kui see jääks alla selle vahemiku alammäära, oleks tulu ebaproportsionaalselt väike (st tulu, mida turuinvestor ei aktsepteeriks).

(488) Kõnealuse turupõhise omakapitali kulukuse määra vahemiku hindamiseks lähtub komisjon standardsest CAPM-meetodist, ([199]) mille alusel leitakse teoreetiline omakapitali kulukuse määr ehk omakapitali kulukuse määra vahemik; selleks hinnatakse näitaja iga komponenti turuandmete alusel. Seejärel võrdleb komisjon analüüsi tulemusena saadud omakapitali kulukuse määra vahemikku tuumaenergiatööstusega (ja seega EDU II-ga) võrreldavate tööstusharude andmetega.

(489) Pärast omakapitali kulukuse määra vahemiku hindamist teeb komisjon järelduse selle kohta, kas omakapitali sihttulusus on proportsionaalne. Lõpuks hindab komisjon, kuidas omakapitali sihttulusus kulude ja ajakava muutuste korral muutuks.

8.3.3.5.3.3. Omakapitali kulukuse määra hindamine

(490) Käesolevas punktis esitab komisjon hinnangu lähtestsenaariumi omakapitali kulukuse määra, samuti vastava vahemiku kohta. Omakapitali kulukuse määra vahemiku kindlakstegemiseks määratakse kindlaks tagasihoidlik stsenaarium ja optimistlik stsenaarium. Komisjon selgitab omakapitali kulukuse määra iga parameetri puhul põhjuseid, miks ta Tšehhi eeldustega nõustub või need ümber lükkab, ning esitab laialdaselt tunnustatud allikatest pärinevad võrdlusandmed.

(491) Metoodika, mille alusel komisjon omakapitali kulukuse määra hindab, põhineb standardsel CAPM-valemil, mida kasutab ka Tšehhi ja mida on kirjeldatud alapunktis 3.6.5.1. Komisjon hindas omakapitali kulukuse määra parameetreid alljärgnevalt kirjeldatud viisil.

(492) Riskivaba tulumäära puhul märgib komisjon, et Tšehhi on oma vahemiku hindamisel aluseks võtnud euroala ja Saksamaa 30-aastase tähtajaga riigivõlakirjade ning Euroopa vähemalt 10-aastase tähtaja ja AAA reitinguga äriühinguvõlakirjade 2 ja 20 aasta tootluse aritmeetilised keskmised ning lisanud riskipreemia, et arvutada need aritmeetilised keskmised ümber Tšehhi Vabariigi riskivaba tulumäära vahemikuks ([200]). Komisjoni arvates on

([195]) Algatamisotsuse põhjendus 207.
([196]) Vt Tšehhi 25. septembril 2023 esitatud teave.
([197]) Vt Tšehhi 25. septembril 2023 esitatud teave, tabel 15 „Riskipreemia uuringud“.
([198]) Paks II otsus, punkt 258. Hinkley Point C otsuses ei mainita SMRPd ega ühtki muud tüüpi riskipreemiat üldse.
([199]) See meetod põhineb Harrise-Pringle'i valemil ning seda on kirjeldatud punktis 3.6.5.
([200]) Vt täpsemad andmed alapunktis 3.6.5.1.

asjakohasem, et riskivaba tulumäära lähendina ei kasutata äriühingute võlakirju, kuna neid ei saa pidada riskivabaks. Peale selle on komisjoni arvates asjakohasem vaadelda lähiaja andmeid, st kahe või 20 aasta andmete asemel kuue või 12 kuu andmeid ([201]). Seega võtab komisjon riskivaba tulumäära hindamisel aluseks Saksamaa ja euroala AAA reitinguga 30-aastaste riigivõlakirjade keskmise tootluse kuue kuu jooksul alates 2023. aasta juulist ja 12 kuu jooksul alates 2023. aasta jaanuarist. Need keskmised on vastavalt 2,72 % ja 2,55 % ([202]). Kui lisada nendele riskivabadele tulumääradele 0,6 % suurune riskipreemia, ([203]) on riskivaba tulumäära korrigeeritud vahemik komisjoni arvutuse kohaselt 3,09–3,26 %. Konservatiivsuse huvides kasutab komisjon oma tagasihoidlikus stsenaariumis eeldusena Tšehhi 2,3 % suurust näitajat, lähtestsenaariumis 2,72 % suurust näitajat ja optimistlikus stsenaariumis 3,26 % suurust näitajat. Seega jääb komisjoni riskivaba tulumäär vahemikku 2,30–3,26 % (Tšehhil [2–5] %)

(493) Tururiskipreemia jääb Tšehhi eelduse kohaselt vahemikku [5–7] %, lähtudes Damodarani ja Fernandeze andmetest, nagu on kirjeldatud alapunktis 3.6.5.1. Need andmebaasid on finants- ja ärivaldkonnas laialdaselt tunnustatud ja usaldatavad. Komisjon peab neid allikaid usaldusväärseks ning võtab oma tagasihoidlikus stsenaariumis eelduseks Damodarani andmete kohase aritmeetilise keskmise (5,6 % ([204])) ja optimistlikus stsenaariumis Tšehhi konservatiivse näitaja 6,3 % ([205]). Lähtestsenaariumis kasutab komisjon konservatiivset hinnangut 6,1 %, mis on Damodarani ja Fernandeze andmete kohaste näitajate aritmeetiline keskmine ([206]).

(494) Mis puudutab finantsvõimenduseta beetat, siis hindas komisjon Tšehhi väljapakutud meetodit, mis põhineb võrdlusettevõtete beetade kaalutud keskmisel ja annab beetaks […] ([207]). Komisjon leidis, et see meetod on kooskõlas laialdaselt tunnustatud meetoditega. ([208]) Komisjoni arvates on kõnealune näitaja konservatiivne, kui võrrelda seda Damodarani esitatud teabega tööstusharu kohta, mille kohaselt on keskmine finantsvõimenduseta beeta energiaettevõtete valimi puhul 0,54 ([209]). Komisjon võtab optimistlikus stsenaariumis aluseks Tšehhi eelduse, et beeta on 0,54. Lähtestsenaariumis ja tagasihoidlikus stsenaariumis võtab komisjon aga konservatiivsuse huvides eelduseks beeta 0,51 (Tšehhi: […]) ([210]). See beeta põhineb Tšehhi esitatud andmete alusel tehtud konservatiivsel hinnangul ([211]), ([212]). Tasub aga märkida, et finantsvõimendusega beeta hindamisel lähtub komisjon konservatiivsuse

([201]) See vastab ka lähenemisviisile, mida komisjon kasutas Paks II otsuses.

([202]) Euroala AAA reitinguga 30-aastase tähtajaga riigivõlakirjade tootluse andmed pärinevad EKP andmeportaalist („Yield curve spot rate, 30-year maturity – Government bond, nominal, all issuers whose rating is triple A – Euro area“, https://data.ecb.europa.eu/data/datasets/YC/YC.B.U2.EUR.4F.G_N_A.SV_C_YM.SR_30Y). Saksamaa 30-aastase tähtajaga riigivõlakirjade tootluse andmed pärinevad Deutsche Bundesbanki veebisaidilt: „Daily yield of the current 30 year federal bond“, aegrida BBSSY.D.REN.EUR.A640.000000WT3030.A (Daily yields of current Federal securities | Deutsche Bundesbank).

([203]) Vt täpsemad andmed alapunktis 3.6.5.1.

([204]) Vt joonealune märkus nr 65 selle kohta, kuidas seda näitajat hinnatakse.

([205]) See näitaja on konservatiivne võrreldes Fernandeze kõige hiljutisema tururiskipreemia uuringuga (avaldatud 2022. aasta juunis), kus tururiskipreemia mediaan on 6,7 %. Vt lisateabe saamiseks joonealune märkus nr 66.

([206]) Damodarani 5,6 % ja Fernandeze 6,7 % aritmeetiline keskmine. See meetod vastab meetodile, mida komisjon kasutas Paks II otsuses.

([207]) Vt täpsemad andmed alapunktis 3.6.5.1.

([208]) Selle meetodi puhul, mida Tšehhi kasutas, liidetakse 2 aasta regressioonibeeta 5 aasta regressioonibeetaga, kusjuures esimene beeta on kaalutud 2/3ga ja viimane 1/3ga. Beeta = (2/3) 2 aasta regressioonibeeta + (1/3) 5 aasta regressioonibeeta. Sama meetodit kasutab professor Damodaran, nagu on selgitatud siin: „Variables used in Data Set“ (nyu.edu).

([209]) Vt Damodarani veebisait, 2023. aasta andmed (fail „betaEurope“, tööstusharu „power“), mille kohaselt on finantsvõimenduseta beeta (korrigeeritud rahavoogude alusel) 0,54.

([210]) See on EDU II võrdlusrühma 5 aasta iganädalaste regressioonibeetade aritmeetiline keskmine. 5 aasta regressioonibeeta on nendest kahest kogumist (teine on 2 aasta iganädalane beeta), mida Tšehhi ja Damodaran beetade hindamisel kasutavad, kõige konservatiivsem variant. 2 aasta iganädalaste beetade aritmeetiline keskmine on 0,55. Samuti märgib komisjon, et beeta väärtusega 0,51 vastab EDU II võrdlusrühma tööstusharude (taastuvenergeetika, elektrienergia ja kommunaalteenused) beetade konservatiivsele rahavoogude alusel korrigeerimata aritmeetilisele keskmisele (allikas: Damodarani veebisait, fail „betaEurope“).

([211]) Komisjon kasutas sama valimit mida Tšehhi ning kõrvaldas võrdlusrühma beetade finantsvõimenduse maksude arvessevõtmisega (võttes eelduseks Damodarani kasutatud üldise maksumäära 24,8 % vastavalt failile „betaEurope“, jaanuar 2023, betaEurope22.xls (live.com)). See vastab joonealuses märkuses nr 213 kirjeldatud Hamada meetodile, mille puhul võetakse beeta arvutamisel arvesse makse. Selle tulemusena on hinnanguline finantsvõimenduseta beeta 0,595, kui lähtuda joonealustes märkustes 69 ja 208 selgitatud Damodarani meetodist, mille alusel leitakse võrdlusrühma 2 ja 5 aasta iganädalaste beetade kaalutud keskmine. Konservatiivsuse huvides jättis komisjon valimist välja Nuclearelectrica. Sellest tulenevalt on üldine finantsvõimenduseta beeta 0,516.

([212]) See eeldus vastab ka Paks II projektiga seotud eeldustele.

huvides standardsest Hamada meetodist, ([213]) samal ajal kui Tšehhi lähtus Harrise-Pringle'i meetodist ([214]).

(495) Finantsvõimendusena kasutab Tšehhi […] % suurust näitajat ([215]). Komisjon märgib, et […] % on projekti finantsvõimenduse sihtmäär ([216]) ning ka keskmine finantsvõimendus projekti kogu kestuse jooksul ([217]). Peale selle juhib komisjon tähelepanu, et […] % suurune finantsvõimendus vastab projekti võrdlusrühma finantsvõimendusele viimasel majandusaastal, mille kohta on olemas täielikud andmed, ([218]) samuti on see märksa konservatiivsem kui projekti kapitalistruktuuril põhinev näitaja 98 % ([219]). Komisjon märgib lisaks, et […] % suurune finantsvõimendus vastab üldjoontes Damodarani andmetele tööstusharu kohta, mille kohaselt on teatavate energiaettevõtete valimi keskmine finantsvõimendus 61,2 % ([220]). Seega võtab komisjon kolmes stsenaariumis eelduseks […] % suuruse finantsvõimenduse.

8.3.3.5.3.3.1. Järeldus

(496) Komisjoni järeldused omakapitali kulukuse määra kohta on esitatud alljärgnevas *tabelis 10*. Tabelis on esitatud andmed omakapitali kulukuse määra kolme stsenaariumi kohta, mis põhinevad kolmel eelduste kogumil: tagasihoidlik stsenaarium, lähtestsenaarium ja optimistlik stsenaarium.

Tabel 10

Järeldused omakapitali kulukuse määra kohta

Stsenaariumid	Tagasihoidlik stsenaarium	Lähtestsenaarium ([1])	Optimistlik stsenaarium ([2])
Riskivaba tulumäär	2,3 %	2,7 %	3,3 %
Omakapitali riskipreemia	5,6 %	6,1 %	6,3 %
Beeta (finantsvõimenduseta)	0,51	0,51	0,54
Finantsvõimendus (D / (D + E))	[…] %	[…] %	[…] %
Omakapitali kulukuse määr	[…] %	[…] %	[…] %
Omakapitali kulukuse määra vahemiku keskpunkt	**[…] %**		

([1]) Komisjon märgib, et kui asendada lähtestsenaariumis kuue kuu riskivaba tulumäär 2,7 % 12 kuu riskivaba tulumääraga 2,5 %, on ikkagi võimalik saavutada omakapitali sihttulusus [9–11] %.

([2]) Komisjon märgib, et kui asendada optimistlikus stsenaariumis EDU II finantsvõimenduse sihtmäär […] % 56 %-ga (EDU II võrdlusrühma keskmine finantsvõimendus viimasel täisaastal, mille kohta olid kättesaadavad Bloombergi andmed (st 2022)), oleks omakapitali kulukuse määr […] %. See võimaldaks siiski saavutada [9–11] % suuruse sihttulususe.

Allikas: komisjoni analüüs.

([213]) See meetod põhineb Hamada valemil. Selle puhul võetakse beeta korrigeerimisel finantsvõimendusega arvesse intressi maksukilpi (st maksuvähendust, mis tuleneb lubatavast mahaarvamisest maksustatavast tulust), mistõttu on finantsvõimenduseta beeta ja seega omakapitali tulusus väiksem. Hamada valem on järgmine: $\beta_L = \beta_U + \left[1 + \frac{D}{E}(1-T)\right]$, kus β_L on finantsvõimendusega beeta, β_U on finantsvõimenduseta beeta, D on võlg, E on omakapital, T on maksumäär ja $(1-T)$ on maksukilp. Maksumäär võrdub vastavalt Tšehhi finantsmudelile eeldatavalt 21 %-ga. Tasub märkida, et selles valemis on võla beeta eeldatavalt null.

([214]) Vt täpsemad andmed alapunktis 3.6.5.1 ja joonealuses märkuses nr 57.

([215]) See on projekti keskmine finantsvõimendus lepingu kogu kehtivusajal. Vt täpsemad andmed alapunktis 3.6.5.1.

([216]) Vt Tšehhi 21. märtsil 2024 esitatud teave.

([217]) Tšehhi finantsmudel.

([218]) EDU II võrdlusrühma finantsvõimendusmäär viimasel täisaastal, mille kohta olid kättesaadavad Bloombergi andmed (st 2022), jääb vahemikku 41,8–75,6 %, kusjuures aritmeetiline keskmine on 56,3 % ja 75. protsentiili läviväärtus 68,4 %. Seega jääb finantsvõimenduse sihtmäär […] % 75. kvartiili läviväärtusest allapoole.

([219]) […] % suurune näitaja on konservatiivne ka võrreldes vahemikuga 67–78 %, mis põhineb Tšehhi esitatud tegeliku finantsvõimenduse metoodikal, mida on kirjeldatud alapunktis 3.6.5.1 ja joonealuses märkuses nr 76.

([220]) Vt Damodarani veebisait, 2023. aasta andmed, fail „dbtfundEurope23", tööstusharu „power".

(497) Table 10 esitatud omakapitali kulukuse määra parameetrite juures jääb omakapitali kulukuse määr vahemikku […]–[…] % ning keskmine väärtus on […] %, kusjuures lähtestsenaariumis on eelduseks võetud väärtus […] %. Omakapitali sihttulusus [9–11] % jääb sellesse vahemikku ning on nende kolme stsenaariumi näitajate keskmisest madalam. Tasub märkida, et alapunktis 8.3.3.5.3.2.1 kirjeldatud põhjustel ei sisalda need näitajad SMRPd. Need näitajad on võrreldavad Tšehhi hinnatud omakapitali kulukuse määra vahemikuga […]–[…] % ja keskmisega […], v.a SMRP, nagu on kirjeldatud alapunktis 3.6.5.1.

(498) Kõnealused omakapitali kulukuse määra näitajad on konservatiivsed, kuna selle arvutuse ainus tööstusharupõhine parameeter on beeta, mis tuletatakse selliste äriühingute andmete alusel, kes on investeerinud tuumaenergiasse, kuid kelle portfell on mitmekesine. Kuigi toetusmeetmed aitavad olulisi riske maandada, mõjutavad individuaalseid tuumaprojekte endiselt märkimisväärsed riskid, millest paljud jäävad EDU II kanda. Siia kuuluvad eeskätt järgmised riskid: oodatust väiksem valmidus, ehitus- või käituskulude suurenemine muudel kui õiguspärastel põhjustel, ehitustööde lükkumine lõppkuupäevast hilisemaks, ettenägematud katkestused eeskätt kõrgete hindadega perioodidel ning praegu eeldatust märksa madalamad elektrihinnad pärast ostulepingu kehtivusaja lõppu. Enamikku neist riskidest saavad teatavas osas maandada võrdlusrühma need äriühingud, kellel on rohkem elektritootmisvarasid ja muid energiaturuga seotud tegevusi, ning kui need riskid peaksid realiseeruma, mõjutavad need vaid osa nende tegevusest. EDU II on ainult tuumaenergiale suunatud projekt, mis on seega riskantsem kui mitmekesise portfelliga võrdlusäriühingute projektid.

(499) Nõutava omakapitali tulususe võrdlusanalüüsiks kasutas komisjon Damodarani tööstusharupõhist omakapitali kulukuse määra andmebaasi ([221]). Selleks analüüsis komisjon tuumaenergiasektorile kõige lähedasemate tööstusharude keskmist omakapitali kulukuse määra ning sai tulemuseks 10,21–10,26 % ([222]). Tuumaelektrijaamade puhul võib nende sektorite kohta arvutatud omakapitali kulukuse määrasid pidada konservatiivseks hinnanguks, arvestades et ainus tööstusharupõhine parameeter on beeta, nagu on selgitatud põhjenduses 498.

(500) Komisjon hindas Tšehhi esitatud finantsmudeli ([223]) põhjal seda, kuidas muutuks omakapitali sisemine tulumäär (ehk omakapitali sihttulusus) ehituskulude ja ehitusaja muutuste korral ([224]).

— Komisjon leidis, et stsenaariumis, kus muudest kui õiguspärastest põhjustest tingitud ülekulud moodustavad 10 %, langeb omakapitali sisemine tulumäär tasemele […] %. See on tõenäoline stsenaarium, arvestades tuumaenergiatööstuse hiljutist ajalugu ([225]). Kui aga tegelikud kulud oleksid oodatust 10 % väiksemad, tõuseks omakapitali sisemine tulumäär […] %-le. See stsenaarium on aga tuumaenergiatööstuse puhul ebatõenäoline.

— Peale selle leidis komisjon, et ehitustööde viieaastase edasilükkumise korral oleks omakapitali sisemine tulumäär […] %; kui aga ehitustööd jõuaksid lõpule viis aastat varem, oleks omakapitali sisemine tulumäär […] %. Ehitustöödega seotud viivitused on tööstuse ajalugu arvestades realistlikud, ehitusperioodi lühenemine aga ebarealistlik.

(501) Seega leidis komisjon nende tundlikkusanalüüside alusel, et omakapitali sisemine tulumäär jääb vahemikku […]–[…] % ja keskmine on […] %. See vahemik ei ületa ühelgi juhul omakapitali kulukuse määra vahemikku […]–[…] % ning on keskeltläbi alla nõutava tulumäära [9–11] %, mis seega tagab riigiabimeetmete proportsionaalsuse.

([221]) 2023. aasta riigipõhised kapitali kaalutud keskmise hinna näitajad: „Data“, „Archived data“, „Cost of capital by industry“, „Europe“, „1/23“, aadressil http://pages.stern.nyu.edu/~adamodar/. See andmebaas on osa ülemaailmsest andmebaasist ning hõlmab Euroopa riike (Lääne-Euroopa). Seejuures on riigid veel rühmadesse jaotatud ning Tšehhi Vabariik kuulub allrühma „Developed Europe“, vt vahekaardid „Global alphabetical“ ja „Europe by industry“, http://www.stern.nyu.edu/~adamodar/pc/datasets/indname.xls.

([222]) Need tööstusharud on taastuvenergeetika, elektrienergia ja (üld)kommunaalteenused. Taastuvenergia sektori omakapitali kulukuse määr on 10,65 %, elektrienergia sektoril 9,98 % ja (üld)kommunaalteenuste sektoril 10,01 %. Nende näitajate aritmeetiline keskmine on 10,21 % ja kaalutud keskmine (kaaluteguriks on valimisse kaasatud ettevõtete arv) on 10,26 %. Vt Damodaran, jaanuar 2023, fail „waccEurope“.

([223]) Tšehhi finantsmudel.

([224]) Nende tundlikkusanalüüside tegemiseks ei muutnud komisjon ühtki muud eeldust, sh täitmishinda.

([225]) Vt alapunkt 8.3.3.3.

8.3.3.5.4. ČEZi valimine projekti arendajaks

(502) Algatamisotsuses väljendas komisjon kahtlust selle suhtes, kas ČEZ on kõige tõhusam ettevõtja, ning küsis eelkõige, kas avatud valikumenetluse korraldamine projekti arendaja leidmiseks oleks võinud käesolevaks projektiks vajamineva toetuse summat vähendada.

(503) Esiteks märkisid nii Tšehhi kui ka ČEZ oma vastustes algatamisotsuse kohta, et ČEZi valimine projekti arendajaks võimaldab kulusid ja aega märkimisväärselt kokku hoida. Eeskätt juhtis Tšehhi tähelepanu, et ČEZi valimine aitab vältida lisakulusid ligikaudu [200–700] miljoni euro ulatuses (vt põhjendus 254 eespool). Samamoodi märkis ČEZ, et tema valimisega projekti arendajaks võidi projekti kulusid vähendada hinnanguliselt [200–700] miljoni euro võrra võrreldes sellega, kui mõni muu ettevõtja alustaks projekti nullist (vt põhjendus 339). Komisjon leiab, et kõnealune kulude (st omandatud ala väärtus, ČEZi juba tehtud litsentsi- ja arendustegevuse kulud) kokkuhoid tundub usutav ning et projekti investeeringukulude hinnangud neid kulusid ei hõlma, mistõttu on projektiks vajamineva abi summa väiksem kui olukorras, kus korraldataks avatud valikumenetlus. Sellest tulenevalt tagatakse tasustamisvalemi ja ülemäärase hüvitamise vältimise mehhanismiga (vt alapunktid 8.3.3.5.1–8.3.3.5.3), et abi piirdub minimaalselt vajalikuga.

(504) Teiseks peaksid projekti üldine ülesehitus, riskijaotus abisaaja ja riigi vahel ning toetusmeetmetest tulenevate stiimulite struktuur tagama, et ehitus- ja tegevuskulud püsivad võimalikult väiksena. Kuigi toetusmeetmetega maandatakse paljusid riske, on EDU II endiselt avatud riskile, et ehitus- ja käituskulud suurenevad muudel kui õiguspärastel põhjustel või et ehitustööd lükkuvad lõppkuupäevast hilisemaks; see kujutab endast stiimulit kulusid ja viivitusi minimeerida. Projekti ehitus- ja arendusetapis on ČEZi eraldatud tingimuslik maksimumkapital võimalike ülekulude katmiseks kokku 1,95 miljardit eurot (vt põhjendus 197). Nagu Tšehhi on selgitanud, peaks finantsmudeli sisendväärtuste ajakohastamine vastavalt inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste pakkumismenetluse tulemustele lisaks tagama, et tegelikud ehituskulud, mille alusel arvutatakse ostulepingu kohane täitmishind, on konkurentsivõimelised ning välistavad seega võimalikud põhjendamatud ettenägematud asjaolud finantsmudeli aluseks olevates kulueeldustes (põhjendus 457). Samuti innustab tulude jagamise mehhanism EDU II kulusid veelgi vähendama ja suurendama tulu, mida jagatakse osaliselt riigiga.

(505) Eespool kirjeldatut arvesse võttes järeldab komisjon, et käesoleva projekti abipakett sisaldab vajalikke kaitsemeetmeid ja stiimuleid kulude ning seega projektiks vajaliku abi minimeerimiseks, samuti on komisjon arvamusel, et kui projektiarendaja oleks valitud avatud valikumenetluse teel, ei oleks toetuse summa tõenäoliselt olnud väiksem.

8.3.3.6. Konkurentsile ja kaubandusele avalduva põhjendamatu negatiivse mõju vältimine ning tasakaalustatuse kriteerium

(506) Selleks et meede oleks siseturuga kokkusobiv, peab meetme negatiivne mõju konkurentsile ja liikmesriikidevahelisele kaubandusele olema piiratud ning väiksem kui abi positiivne mõju.

(507) Algatamisotsuses väljendas komisjon arvamust, et projekt võib konkurentsi moonutada mitmel viisil.

(508) Esiteks seadis komisjon kahtluse alla tehnilised ja majanduslikud alused, mille põhjal ČEZ (EDU II ainuomanikuna) valiti meetme puhul abisaajaks, võttes arvesse, et hanke- ega valikuprotsessi ei toimunud. Eeskätt ei olnud selles etapis selge, kas projekti oleks olnud valmis ellu viima mõni teine, potentsiaalselt tõhusam ettevõtja, kes oleks selleks vajanud vähem abi.

(509) Teiseks väljendas komisjon kahtlust, et EDU II ja eriotstarbelise üksuse vahelise väljaostulepingu tingimused võivad põhjustada EDU II ebatõhusat tegevust ja moonutada elektriturul eelisjärjekorda odavama tehnoloogia (nt taastuvad energiaallikad) väljatõrjumisega.

(510) Kolmandaks juhtis komisjon tähelepanu, et ČEZil on Tšehhi elektriturul tugev positsioon, ning väljendas muret, et kõnealune abimeede võib moonutada turu struktuuri, näiteks alternatiivsete investeeringute väljatõrjumise teel.

(511) Neljandaks ei saanud komisjon algatamisotsuse koostamise ajal täielikult välistada, et ČEZ ei saa moonutada järgneva turu toimimist turuhinna mõjutamisega või muud liiki strateegilise käitumisega, mis on võimalik tänu suurtele tootmismahtudele (nt võimsuse kinnipidamine).

(512) Viimase punktina märkis komisjon, et tal ei ole piisavalt tõendavat teavet, mis võimaldaks hinnata eriotstarbelise üksuse mõju turule.

8.3.3.6.1.ČEZi valimine projekti arendajaks ([226])

(513) Algatamisotsuses märkis komisjon, et ČEZ valiti projekti arendajaks ilma hankemenetluse, valikuprotsessi või avaliku osalemiskutse avaldamiseta, ning tõstatas küsimuse, millistel tehnilistel ja majanduslikel alustel ČEZ valiti. Eespool kirjeldatut arvesse võttes väljendas komisjon kahtlust, kas asjaolu, et ČEZ valiti projekti arendajaks, võib moonutada turu struktuuri.

(514) Vastusena algatamisotsusele selgitasid Tšehhi ametiasutused, et projekti arendaja valikul kaaluti alternatiivseid võimalusi ning et eelistatud variandiks osutus ČEZ (vt põhjendused 50–59 eespool).

(515) Tšehhi ametiasutused osutasid lisaks, et ČEZ sobib projekti arendajaks kõige paremini, pidades silmas tema võimekust ja stiimuleid projekti elluviimiseks, samuti energiavarustuskindlusega seotud kaalutlusi, riigi julgeoleku huve ja tehnoloogianeutraalsust (vt põhjendus 247 eespool).

(516) Peale selle selgitasid Tšehhi ametiasutused, et ČEZi valimine tagab märkimisväärse tõhususe, aitab vältida lisakulusid ning ei nõua eraldi ala arendamist. Seepärast pakub kõnealune valik olulisi eeliseid projekti õigeaegseks elluviimiseks, mida ei oleks võimalik saavutada alternatiivsete struktuuride abil (vt põhjendus 248 eespool).

(517) Projekti elluviimise ajastusega seotud eeliseid põhjendasid Tšehhi ametiasutused ettevalmistustöödega, mida ČEZ on seni teinud. ČEZi kontsern on tuumaelektrijaama kavandatava asukoha ala omanik. Elektrijaama ehituseks vajaliku maa omandamise protsess algas 2008. aasta aprillis ja lõppes 2021. aastal (põhjendus 249 eespool). Peale selle tegi ČEZ teostatavusuuringud ning litsentsi- ja arendustegevused, et vähendada Tšehhi aja- ja rahalist kulu projekti arendamisel. Samuti oli ČEZ 2021. aasta alguse seisuga omandanud kõik peamised litsentsid ja load, mis on vajalikud selleks, et arendada projekti kooskõlas projektikavaga (nt asukohaluba ja keskkonnamõju hinnang (põhjendus 250 eespool)). Tuumarajatise asukohaloa saamiseks kulub tavaliselt 6–7 aastat ning keskkonnamõju hindamiseks 3–5 aastat.

(518) Peale selle selgitasid Tšehhi ametiasutused, et ČEZil on tuumaelektrijaama omaniku ja käitajana põhjalikud teadmised ja arusaam regulatiivsetest nõuetest, sealhulgas loanõuetest, mida uue tuumaelektrijaama suhtes kohaldatakse, ning Tšehhi õigusaktidest (põhjendus 251 eespool). Lisaks on ČEZ ja EDU II mitme rahvusvahelise organisatsiooni liikmed ning tänu sellele on neil juurdepääs standarditele ja protsessidele, mida tunnustavad ja edendavad reguleerivad asutused kogu maailmas, et soodustada jätkuvat arengut (vt põhjendus 251 eespool).

(519) Samuti rõhutasid Tšehhi ametiasutused, et projekt on võtmetähtsusega Tšehhi edasise elektrivarustuskindluse tagamisel, eeskätt võttes arvesse söeküttel töötavate elektrijaamade käitusest kõrvaldamist. Konkreetsemalt selgitasid Tšehhi ametiasutused, et projekti lühem arendusperiood aitab tegeleda prognoositava võimsuspuudujäägi probleemiga. Kui hakata arendama teist projekti muul alal ja märkimisväärselt pikema ajakavaga, ei aitaks see täita süsteemi elektrivarustuskindlusega seotud esmaseid vajadusi (vt põhjendus 252 eespool).

([226]) Selguse huvides tuleb märkida, et eespool alapunktis 8.3.3.5.4 hinnati asjaolu, et ČEZ valiti projekti arendajaks, seoses selle mõjuga abi proportsionaalsusele. Käesolevas punktis käsitletakse ČEZi valimist projekti arendajaks seoses sellega, kas see võib tekitada põhjendamatut negatiivset mõju konkurentsile ja kaubandusele.

(520) Peale selle selgitas Tšehhi, et kui mõni muu projektiarendaja hakkaks otsima tuumaelektrijaama jaoks võimalikku sobivat ala Tšehhi territooriumil, põhjustaks see märkimisväärseid viivitusi projekti elluviimisel võrreldes sellega, kui projekti viib ellu ČEZ. Konkreetsemalt kujuneks projekti ajakava selles vastupidises stsenaariumis Tšehhi ametiasutuste hinnangul kuni 14 aastat pikemaks. Vastupidises stsenaariumis ei saa välistada, et asukoha kirjeldamise või planeerimise etappides, mis on EDU II puhul juba läbi viidud, võib tekkida probleeme või viivitusi, mis omakorda suurendaks projekti arendamisega kaasnevaid riske ja kulusid. Igal juhul ei ole Tšehhi ametiasutuste väite kohaselt tõendeid selle kohta, et mõni Euroopas tegutsev tehnoloogianeutraalne ja tuumaenergeetika valdkonnas kogenud ettevõtja arendaks tuumaelektrijaama mujal riigis (vt põhjendus 253 eespool) ([227]).

(521) Tšehhi juhib samuti tähelepanu lisakuludele, mis tekiksid juhul, kui käesolevat projekti arendaks keegi muu kui ČEZ. Tšehhi hinnangul ulatuksid need kulud vähemalt [200–700] miljoni euroni (vt põhjendus 254 eespool). Samamoodi moodustab ČEZi hinnangul kulude kokkuhoid võrreldes teiste ettevõtjatega ligikaudu [200–700] miljonit eurot.

(522) Tšehhi ametiasutuste arvamuse kohaselt oli asjaolu, et projekti arendajaks valiti ČEZ, peale selle kooskõlas komisjoni hinnatud varasemate tuumaenergiaalaste juhtumitega, mille puhul ei valitud projektide eripärade tõttu projektiarendajaid avatud konkursipõhise menetluse kaudu (vt põhjendus 255 eespool).

(523) Samuti esitas Tšehhi tõendeid ČEZi kogemuste kohta tuumaelektrijaamade edukal ehitamisel ja käitamisel (vt põhjendus 256 eespool).

(524) Energiavarustuskindluse ja riikliku julgeoleku kaalutluste kõrval rõhutab Tšehhi lisaks finantskindluse perspektiivi, arvestades et ČEZil on hea riigipoolne krediidireiting (vt põhjendus 257 eespool).

(525) Viimase aspektina märkis Tšehhi, et kui korraldada hankemenetlus, et valida projekti arendajaks keegi teine kui ČEZ, tooks see kaasa märkimisväärseid probleeme. Põhimõtteliselt leidis Tšehhi, et käesoleval juhul ei tagaks konkurents projekti sellel tasandil tulemusi, mis võimaldaksid valida kõige tõhusama käitaja. Eespool kirjeldatud põhjustel oli Tšehhi arvamusel, et osalemiskutsete avaldamine või hankemenetluse korraldamine ei tagaks konkurentsist saadavat kasu, mis korvaks protsessi negatiivsed küljed, eeskätt viivitused, tekkivad lisakulud ja julgeolekuprobleemid, millega tuleb teiste potentsiaalsete kandidaatide puhul arvestada. Tšehhi märgib samuti, et üheski projekti kavandamise etapis ei esitanud ükski kolmas isik kaebusi ega tõstatanud vastuväiteid selle kohta, et ČEZ valiti projekti arendajaks.

(526) Eeskätt ei väljendanud ükski konkurent ega ükski muu kolmas isik ühtki kahtlust asjaolu suhtes, et käesoleva projekti arendajaks valiti ČEZ. Vastupidi, osa kolmandaid isikud märkis sõnaselgelt, et nad ei ole nõus komisjoni kahtlustega selle kohta, et ČEZ valiti ilma hankemenetlust või konsultatsiooni korraldamata; nad leidsid, et on igati põhjendatud anda uue tuumaelektrijaama ehitamise ja käitamise ülesanne riigile kuuluvale energiaettevõttele (vt põhjendused 300–301 eespool).

(527) Eespool esitatut arvesse võttes on komisjon arvamusel, et Tšehhilt ja kolmandatelt isikutelt ametliku uurimise käigus saadud argumendid on piisavad, et hajutada kahtlused, mille ta tõstatas algatamisotsuses seoses ČEZi valimisega projekti arendajaks ning turu struktuuri võimaliku moonutamisega. Komisjon märgib, et see ei piira seda, kas edasiste tuumaprojektide puhul võib vajalikuks osutuda avatum valikuprotsess, et abi piirduks minimaalselt vajaliku summaga.

(528) Lisaks leiab komisjon, et ČEZi valimine projekti arendajaks tõenäoliselt ei tekita konkurentsimoonutusi, nagu on täpsemalt selgitatud alapunktis 8.3.3.6.3. Peale selle ei osutanud ametliku uurimise käigus ükski konkurent ega muu kolmas isik sellele, et ČEZi valimine projekti arendajaks tekitab põhjendamatuid konkurentsimoonutusi.

([227]) Komisjon märgib, et ehkki paljusid tuumaelektrijaamasid käitavad ettevõtjad, kelle tegevuskoht asub investeeringu tegemise liikmesriigis, ei ole see alati nii (nt EDF, kes valiti Ühendkuningriigis asuva tuumaelektrijaama käitajaks).

8.3.3.6.2. Elektriostuleping

(529) Algatamisotsuses väljendas komisjon kahtlust selle suhtes, et EDU II ja eriotstarbelise üksuse vahelise energiaostulepingu tingimused põhimõtteliselt kaotaksid elektrihindade kõikumistest tulenevad stiimulid toota elektrienergiat ajal, mil seda kõige rohkem vaja on. Komisjon märkis, et hinna kindlaksmääramine elektriostulepingus võib luua EDU II-le stiimuli hoida tootmisvõimsus tehnilise maksimumi juures ka turutingimustes, kus süsteemi perspektiivist oleks tõhusam toodangut vähendada. See on iseäranis oluline, arvestades uue tuumaelektrijaama pikka eluiga (60 aastat) ja asjaolu, et tulevikus on tootmisallikate jaotuses suurem osakaal taastuvatel energiaallikatel, mille piirkulud on tavaliselt väga väiksed – olenevalt ka muudest suundumustest (nt energia salvestamine või vesinikutootmine) võib see kaasa tuua suurema hinnakõikumise, sealhulgas võivad hinnad perioodiditi olla madalad või isegi negatiivsed ([228]). Komisjon tõstatas küsimuse, kas sellist mõju tõhusa dispetšerjuhtimise signaalidele ei oleks võimalik vähendada nii, et samal ajal saavutatakse meetme eesmärgid ([229]).

(530) Kui tootja saab iga toodetud megavatt-tunni eest fikseeritud tasu, võib tõepoolest eeldada, et ta ei saa kasu turuhinnasignaalide järgimisest ega toodangu suurendamisest ajal, mil hinnad on kõrged (nappus), või toodangu vähendamisest ajal, mil hinnad on madalad või negatiivsed (rohkus), samuti mitte hooldustööde ajastamisest vähese nõudlusega perioodidele (nt suvekuud). Vastupidi – fikseeritud tasu megavatt-tunni kohta motiveerib tootjat tootma negatiivsete hindade korral maksimaalse võimsusega, mis võib süsteemi perspektiivist kaasa tuua negatiivse mõju ja võib-olla isegi suruda turult välja madalate piirkuludega taastuvenergiat. Samuti ajendab fikseeritud tasu tootmise iga tunni eest tegema investeeringuid baaskoormusel käitamisele optimeeritud elektrijaamadesse, millel puudub paindlikkus tootmist kiiresti käivitada või seisata või järgida koormust. Võttes eeskätt arvesse vajadust arendada taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu ELi elektritootmise süsinikuheite vähendamiseks ning asjaolu, et paljude taastuvenergia tootmisrajatiste energiatoodang on muutlik, on elektrisüsteemile iseäranis kasulikud vähese CO_2 heitega elektrijaamad, millel on tehniline võimekus pakkuda süsteemis paindlikkust ja majanduslik stiimul kõnealust paindlikkust kasutada.

(531) Komisjon leiab, et ostulepingus sisalduva hinnavahelepingupõhise tasustamisvalemiga, mida on kirjeldatud põhjendustes 88–91, tagatakse tulude stabiilsus ja piiratakse ülemäärast hüvitamist (nagu on kirjeldatud alapunktis 8.3.3.5.1.1), ent seejuures pakutakse stiimuleid elektrijaama tõhusaks käitamiseks ning seega piiratakse kahjulikku mõju konkurentsile ja kaubandusele. See saavutatakse peamiselt tururiskipositsiooni abil, samuti teatavate *ex post* arvelduse parameetrite valikuga.

(532) Tururiskipositsioon stimuleerib tõhusat käitamist, sest elektrijaam saab iga toodanguühiku kohta tegelikule järgmise päeva turu tunnihinnale vastavat tasu ([230]). Vastavalt turuhinnasignaalile ja tegevuskuludele on elektrijaamal stiimul tagada tõhus dispetšerjuhtimine ning kasutada sel otstarbel oma tehnilise paindlikkuse potentsiaali. Elektrijaam on motiveeritud vähendama tootmist siis, kui turuhinnad on väiksemad kui tegevuskulud, ning suurendama tootmist siis, kui turuhind on kõrgem. Kuigi elektrijaama puhul tuleb arvestada teatavate tehniliste piirangutega (nt käivitamis- ja seiskamiskiirus ning minimaalne koormus, mis on nõutav selleks, et vältida täielikku seiskamist),

([228]) Punkt 6.2.6.4 (hulgimüügihindade tase ja volatiilsus) mõjuhinnangus, mis on lisatud paketile „Puhas energia kõikidele eurooplastele“, SWD(2016) 410 final, 30. november 2016; selles punktis on sätestatud, et parem turukorraldus suurendab keskmiste tunnihindade volatiilsust, osaliselt asukohasignaalide loomisega, mis võimaldavad hinnata elektrienergia eri väärtust mitmesugustes sõlmedes. See volatiilsus on aga üsna piiratud ega tulene äärmuslikest hinnakõikumistest nulli ja saamata jäänud energia hinna vahel. Täheldatavad hinnavahemikud on üsna piiratud, kuni muutliku taastuvelektri osakaal jääb teatavatesse piiridesse. Kui taastuvelektri ja konkreetsemalt muutliku taastuvelektri tehnoloogia osakaal aga ületab vastavaid ligikaudseid piirmäärasid, võib hindade volatiilsus märkimisväärselt suureneda, kui üles ei ole seatud muid ressursse (nt salvestamine), mis suudaksid seda suures osas korvata. Nagu on osutatud allpool tabelis, jõuab taastuvelektri osakaal 2050. aastal prognooside kohaselt tasemele 60 %. Sel juhul suureneb baaskoormuse ja tippkoormuse hindade vahe märkimisväärselt, peamiselt seetõttu, et baaskoormuse hinnad on võrreldes varasemate perioodidega madalamad. Keskmised järgmise päeva turu hinnad püsivad aga kogu prognoosiperioodi jooksul kõrged, arvestades et soojuselektrijaamade toodang on enamikul tundidel aastast eeldatavalt endiselt minimaalne (mis määrab seega järgmise päeva turu hinna).

([229]) Algatamisotsuse põhjendus 224.

([230]) Vastavalt ostulepingule ja abi üldisele struktuurile makstakse tururiskipositsiooniga seotud tasu elektrijaamale eriotstarbelise üksuse kaudu. Kuna aga kõik dispetšerjuhtimise õigused jäävad elektrijaamale ja tasu on otseselt seotud tegelike järgmise päeva turu tunnihindadega, peaksid elektrijaama käitamisega seotud stiimulid olema sellised, nagu need oleksid siis, kui elektrijaam kaupleks ise otse turul.

innustab see elektrijaama käitajat kasutama tehniliselt kättesaadavat paindlikkust nii optimaalselt kui võimalik. Peale selle on elektrijaamal stiimul ajastada hooldustööd ja kütuse laadimine tõhususe tagamiseks perioodidele, mil hinnad on eeldatavalt madalamad.

(533) Tururiskipositsiooniga pakutavaid tõhusa käitamise stiimuleid toetab *ex post* arvelduse parameetrite valik.

1) Esiteks on lähtehind kindlaks määratud ühe aasta tunni turuhindade *ex post* aritmeetilise keskmisena. Aasta jooksul arvelduse kindlaksmääramist ei toimu ja seetõttu on elektrijaamal üldiselt stiimul teha dispetšerjuhtimisel moonutamata otsuseid, mis põhinevad üksnes turuhinnasignaalil. Peale selle on stiimulid turuhindade tõusu põhjustavaks turu kuritarvitamiseks (nt võimsuse kinnipidamine, vrd alapunkt 8.3.3.6.3) piiratud, arvestades et kõrgemate turuhindade korral oleks ka lähtehind kõrgem ja seega arvelduse makse väiksem.

2) Teiseks, ühe aasta pikkune võrdlusperiood on piisavalt pikk selle tagamiseks, et elektrijaam on võrdlusperioodi jooksul avatud turuhinnariskile, mistõttu on tal rohkem stiimuleid tagada tõhus dispetšerjuhtimine ning hooldus- ja kütusetööde ajastamine, võrrelduna lühema võrdlusperioodiga. Elektrijaamal on stiimulid kasutada oma paindlikkust, et toota rohkem aegadel, kui turuhinnad on iseäranis kõrged, ja vähem siis, kui turuhinnad on väga madalad.

3) Kolmandaks põhineb arvelduse summa eelnevalt kindlaksmääratud fikseeritud aastasel toodangul (võrdluskogus), mida allpool kirjeldatud viisil korrigeeritakse. Seega ei mõjuta dispetšerjuhtimisega seotud otsused ega sellest tulenev elektrijaama toodangu kogus üldjoontes arveldust – see tagab elektrijaamale moonutamata stiimulid tõhusaks käitamiseks üksnes turusignaalide alusel. Võrdluskogus määratakse kindlaks vastavalt elektrijaama toodangu sihttasemele võrdlusperioodi jooksul.

(534) *Ex post* arvelduse korrigeerimistega, mida on kirjeldatud põhjendustes 88 ja 90, piiratakse ühelt poolt elektrijaama võimalikku tagasimakstavat summat ning tagatakse seega kaitse ülemääraste riskide eest, mis tulenevad ettenägematutest katkestustest kõrgete hindade juures; teisalt kehtestatakse sellega arvelduse ülemmäär olukorras, kus hinnad on väga madalad, ning pakutakse seeläbi kaitset ülemäärase hüvitamise eest perioodidel, kui hinnad on negatiivsed. Need korrigeerimised on välja kujundatud nii, et hinnavahelepingul põhineva valemi elementidega pakutavate tõhusa käitamise stiimulite ulatus jääks suuresti samaks. Üldjoontes tagavad ostulepingu kohase hinnavahelepingul põhineva tasustamisvalemi pakutavad tõhusa käitamise stiimulid selle, et abiga ei stimuleerita elektrijaama ebatõhusat käitamist, kui turuhinnad on tegevuskuludest madalamad. Selline ebatõhus käitamine moonutaks elektrituru eelisjärjekorda ja ähvardaks välja tõrjuda odavama tehnoloogia, nt taastuvad energiaallikad. Peale selle võib sel olla kahjulik mõju turgude lõimimisele ja taastuvenergia arengule. See tõhususega seotud efekt kajastub ka asjaolus, et Tšehhi ametiasutuste hinnangu kohaselt käitatakse elektrijaama hinnavahelepingul põhineva tasustamisvalemi alusel keskeltläbi väiksema võimsusega kui toodangu maksimeerimise tingimustes (vrd põhjendus 150), mis seega jätab rohkem n-ö ruumi soodsamale tehnoloogiale, nagu taastuvad energiaallikad.

(535) Komisjon märgib samuti, et ostulepinguga ei ole ette nähtud tulude otsest ümberjaotamist ostulepingult elektritarbijatele. Peale selle ei ole oodata, et tuumaelektrijaam on Tšehhi turul sageli hinnamääraja rollis. Kuigi tagasimakstava rahalise abi ning seaduse- või poliitikamuudatustevastase kaitsemehhanismiga vähendatakse projekti kogukulusid ning seeläbi suurendatakse võimalikke ostulepingust saadavaid tulusid võrreldes üksnes hinnavahelepinguga rahastatava meetme tuludega, ei tähenda see seega seda, et tarbijad saavad võrreldes üksnes hinnavahelepinguga rahastatava meetmega tulust rohkem osa. Seega ei moonuta kolme meetme kombinatsioon tulude jaotamise mehhanismide kaudu konkurentsi tarbijate tasandil.

(536) Eespool kirjeldatu põhjal järeldab komisjon, et muudatused, mis Tšehhi ametliku uurimise ajal tegi, on piisavad, et hajutada algatamisotsuses tõstatatud kahtlused tasustamisvalemist tulenevate stiimulite kohta.

8.3.3.6.3. Mõju turu struktuurile, võimalik ČEZi-poolne hindadega manipuleerimine ja võimsuse kinnipidamine

(537) Algatamisotsuses väljendas komisjon kahtlust selle suhtes, et EDU II struktuur ning ka EDU II võimalused manipuleerida turuga ČEZi kasuks võivad avaldada mõju turu struktuurile. Eeskätt juhtis komisjon tähelepanu, et ČEZil on Tšehhi elektriturul tugev positsioon ning et ei saa täielikult välistada, et arutluse all olev abimeede võib moonutada turu struktuuri, näiteks turuvõimu konsolideerimise, alternatiivsete investeeringute väljatõrjumise või piiriüleste voogude moonutamise teel. Peale selle ei saanud komisjon täielikult välistada, et EDU II ei moonuta turu toimimist turuhinna mõjutamisega või teatavat liiki strateegilise käitumisega, mis on võimalik tänu suurtele tootmismahtudele (nt võimsuse kinnipidamine). Näiteks küsis komisjon, kas kõrgete hindadega perioodidel oleks EDU II-l majanduslikud stiimulid vähendada toodangut, et turuhinda tõsta, nii et teised ČEZi üksused saaksid müüa rohkem elektrienergiat kõrgemate turuhindadega.

Mõju turu struktuurile

(538) Komisjon märgib, et Tšehhi elektritootmisturgu iseloomustab suur turu kontsentratsioon, arvestades et ČEZi kontsernile kuulus 2020. aasta seisuga lausa 60,29 % dispetšerjuhitavast ([231]) tootmisvõimsusest (sh netoimport). Kui arvestada kogu tootmisvõimsust, oli see turuosa 2020. aastal 64,29 %. Selline turu kontsentratsioon võib kahjustada tõhusat turukonkurentsi, sest see võib takistada uute turuosaliste sisenemist turule ning tuua saadaolevate tarnepakkumiste arvu piiramisega kaasa likviidsusriski.

(539) Tšehhi selgitab, et prognooside kohaselt väheneb ČEZi turuosa märkimisväärselt ning et arutluse all oleva abipaketiga toetatav tootmisvõimsus (käesolev projekt) ei mõjuta oluliselt ČEZi võimu Tšehhi elektriturul. Eeskätt langeb ČEZi osakaal dispetšerjuhitavast tootmisvõimsusest (v.a EDU II) 2040. aastal 45,06 %-le ja 2050. aastal 28,40 %-le, kusjuures projekti tulemusena kasvab see 2040. aastal 4,19 protsendipunkti ja 2050. aastal 5,23 protsendipunkti. Samamoodi langeb ČEZi osakaal kogu tootmisvõimsusest 2040. aastal 45,15 %-le ja 2050. aastal 18,98 %-le ning projekti tulemusena kasvab see 2040. aastal 12,83 protsendipunkti ja 2050. aastal 10,27 protsendipunkti.

(540) Komisjon on kõnealuste hinnangute aluseks olevaid andmeid hinnanud ja peab neid usutavaks, kuid leiab, et neisse tuleb suhtuda konservatiivselt, arvestades et Tšehhi ametiasutuste süsinikuheite vähendamise kavad on vahepeal muutunud ambitsioonikamaks. Täpsemalt põhinevad eespool esitatud hinnangud turuosa kohta (mis pärinevad Oxera aruandest) eeldusel, et enamik söeküttel töötavaid elektrijaamu kõrvaldatakse käitusest 2038. aastaks (eeskätt osutas Tšehhi, et ČEZ kavatseb vähendada söeküttel põhinevat tootmisvõimsust 2025. aastaks 3 GW-le (st peaaegu poole võrra) ja 2030. aastaks 2 GW-le) ning et Dukovany I neli reaktorit dekomisjoneeritakse ajavahemikul 2045–2047. Komisjon mõistab, et need hinnangud on üsna konservatiivsed, arvestades et Tšehhi on kinnitanud kava loobuda söe kasutamisest 2033. aastaks. Seega väheneb ČEZi turuosa eelolevatel aastatel ligniidiküttel elektrijaamade sulgemise tõttu tõenäoliselt kiiremini ning on EDU II eeldatava käivitamise ajal väiksem kui Oxera aruandes ette nähtud. Selleks et Dukovany I olemasolevaid tuumareaktoreid saaks 2045.–2047. aastani edasi käitada, on peale selle vaja tuumaohutuse ameti heakskiitu, mida ei olnud käesoleva otsuse vastuvõtmise ajal veel antud.

(541) Komisjon on arvamusel, et käesoleva projekti ülesehitus, mille kohaselt tuleb ostulepingu kehtivusajal kogu EDU II toodetav elektrienergia müüa eriotstarbelisele üksusele, asjaolu, et eriotstarbeline üksus ja EDU II / ČEZ ei saa elektrikaubandust omavahel koordineerida, ning EDU II / ČEZi suhtes pärast ostulepingu kehtivusaja lõppu kohaldatavad kauplemiskohustused aitavad piisaval määral vähendada ohtu, et ČEZi mõju Tšehhi elektriturul tänu projektile täiendavalt tugevneb.

([231]) Dispetšerjuhitav võimsus hõlmab kõiki soojus-, tuuma- ja pumpelektrijaamasid.

(542) Komisjon märgib, et nõue, mille kohaselt peab eriotstarbeline üksus müüma elektrienergiat kooskõlas elektrikaubandusega seotud kohustustega (vt punkt 3.6.4), suurendab Tšehhi lühiajaliste turgude likviidsust. Elektrienergia stabiilne ja mittediskrimineerivatel tingimustel pakkumine lühiajalisel turul võib hõlbustada ČEZiga jaemüügiturul konkureerivate tarnijate sisenemist turule või nende laienemist. See kehtib eeskätt juhul, kui eriotstarbelise üksuse müüdav elektrienergia asendab ČEZi olemasolevat elektritootmist, mida ČEZ saab ühtlasi kasutada otse oma jaemüügitegevuses, vältides hulgimüügiturgu.

(543) Mis puudutab meetme võimalikku mõju seoses uute konkurentide sisenemisega elektritootmise turule, siis tuletab komisjon meelde põhjenduses 415 esitatud hinnangut, millest nähtub, et käesolev projekt tõenäoliselt ei tõrju välja alternatiivseid investeeringuid ning võib äärmisel juhul mõnevõrra edasi lükata tuuleenergiasse tehtavate investeeringute kasvu. Peale selle vähendab ostulepingu kohane tasustamisvalem meetme konkurentsimõju turupõhistele taastuvenergia investeeringutele, arvestades et see tagab rahalised stiimulid tõhusaks tegevuseks ning piirab seega elektrituru eelisjärjekorra võimalikke moonutusi või odavama tehnoloogia väljatõrjumist (vt põhjendus 534).

(544) Lisaks märgib komisjon, et Tšehhi hinnangu kohaselt toob kivisöe- ja ligniidipõhise elektritootmise oodatav lõpetamine kaasa tootmisvõimsuse märkimisväärse vähenemise ligikaudu 6,5 GW ulatuses ning Dukovany I olemasolevate tuumareaktorite oodatav dekomisjoneerimine ajavahemikul 2045–2047 vähendab tootmisvõimsust veel 2 GW võrra, millest käesoleva projektiga kaetakse üksnes 1,2 GW. Samuti võib järgmise 15 aasta jooksul oodata prognoositava elektrinõudluse märkimisväärset kasvu (vt põhjendus 14).

(545) Komisjon võtab teadmiseks ka Tšehhi märkused selle kohta, et geograafiline turg ei piirdu vaid Tšehhiga. Tõepoolest on Tšehhi elektrivõrk tihedalt ühendatud naaberriikide võrkudega (vt joonealune märkus nr 134), kusjuures teistes liikmesriikides toodetav elektrienergia on Tšehhi turul sageli hinnamääraja rollis (vt põhjendused 262, 551 ja 552). Kui määratleda turuna laiemat territooriumi kui Tšehhi, oleks ČEZi turuosa märksa väiksem, mis omakorda vähendab veelgi ČEZi võimalusi kahjustada konkurentsi EDU II käitumise mõjutamisega. Ka turu kitsama määratluse korral (Tšehhi elektriturg eraldi) piirab igasugust sellist käitumist Tšehhi süsteemi suur ühendatus naaberriikide süsteemiga.

(546) Seepärast järeldab komisjon, et abi ei põhjusta turu kontsentratsiooni suurenemist ning et selle mõju investeeringutele on piiratud.

Võimalik ČEZi-poolne hindadega manipuleerimine ja võimsuse kinnipidamine

(547) ACERi ([232]) kohaselt on manipuleeriv võimsuse kinnipidamine näiteks see, kui turuosaline, kellel on suhteline suutlikkus mõjutada energia hulgimüügitoote hinda või selle pakkumise ja nõudluse vahekorda, teeb ilma põhjenduseta otsuse mitte pakkuda olemasolevat tootmis-, hoiustamis- või transpordivõimsust turul või pakkuda seda hinnaga, mis sisuliselt kõrvaldab kõnealuse võimsuse turult. Eeskätt on elektritootmisvõimsuse kinnipidamisega tegemist juhul, kui olemasolevat tootmisvõimsust ei pakuta konkurentsipõhiselt elektrienergia hulgimüügiturul, kuigi selle konkurentsipõhine pakkumine tagaks valitsevate turuhindade juures kasumlikud tehingud. Seega tuleb hinnata, kas asjaomane turuosaline suudab kõnealust teguviisi kasutades mõjutada hinda või pakkumise ja nõudluse vahekorda elektrienergia hulgimüügiturul.

(548) Tšehhi märkis, et ČEZi kontsernil ei ole ei majanduslikke stiimuleid ega ka võimet hulgimüügituru hindu EDU II toodangu piiramisega kõrgeks ajada. Esiteks juhib Tšehhi tähelepanu, et ČEZi kontserni saamata jäävat tulu hüpoteetilises stsenaariumis, kus EDU II ei tooda elektrienergiat tervelt aasta jooksul, ei saaks kindlasti korvata lisatuludega, mis teenitakse riskimaanduseta toodanguosa müügist järgneval aastal. Tšehhi osutab asjaolule, et EDU II väiksem toodang tähendab kaotatud rahavooge ning et koormusteguri märkimisväärne vähendamine vähendaks omakorda võla teenindamiseks kättesaadavaid summasid, mistõttu ei pruugi EDU II olla suuteline tagasimakstavat rahalist abi tagasi maksma või ei pruugi rahavood olla piisavad tegevuskulude katmiseks.

([232]) https://acer.europa.eu/sites/default/files/documents/en/remit/Documents/ACER_Guidance_on_REMIT_application_6th_Edition_Final.pdf.

(549) Nagu on selgitatud põhjenduses 39, on käesolev projekt ČEZi kontsernile kriitilise tähtsusega, eriti kuna 2033. aastaks kõrvaldatakse käitusest olemasolevad söeküttel töötavad elektrijaamad ning kuna perioodil 2045 kuni 2047 on plaanitud tuumareaktorite dekomisjoneerimine. Käesolev projekt suurendab ČEZi kontserni intressi-, maksu- ja amortisatsioonieelset kasumit eeldatavalt [10–20] % võrra, mistõttu oleks igasugusel tegevusel, mis võib projekti finantstulemusi halvendada, märkimisväärne mõju ČEZi kontserni finantstulemustele.

(550) Teiseks märgib komisjon, et ostulepingu kohane tasustamisvalem sisaldab elemente, mis piiravad märkimisväärselt kasu, mida abisaaja saaks teenida võimsuse kinnipidamist hõlmava manipuleeriva tegevusega. Nagu on selgitatud põhjenduses 533, takistab hinnatõusu põhjustavat turu kuritarvitamist (nt võimsuse kinnipidamine) see, et sel juhul oleks lähtehind kõrgem ja *ex post* arvelduse makse seega väiksem. Olenemata asjaolust, et kõnealuseid kinnipidamise eest kaitsvaid meetmeid pärast ostulepingu kehtivusaega enam ei kohaldata, on oluline märkida, et ka siis on stiimulid manipuleerivaks võimsuse kinnipidamiseks piiratud. Vaatamata *ex post* arvelduse puudumisele ei oleks kinnipidamine ČEZi kontsernile kasumlik, kuna selliselt toimiva elektrijaama käitamine ja hooldus oleks väga kulukas. Peale selle piirab edasist turu kuritarvitamist suur ühendatus naaberriikide turgudega, kuna elektrienergia tootmine sõltub edaspidi arvatavalt mitmekesisemal väljaarenenud energiaallikate jaotusel, mis omakorda vähendab võimet hindu võimsuse kinnipidamise abil mõjutada.

(551) Kolmandaks juhib Tšehhi tähelepanu, et kuna Tšehhi elektriturg on suurel määral ühendatud Austria, Saksamaa, Poola ja Slovakkia turgudega, ei ole käesoleval projektil eeldatavalt mingit mõju hinnakujundusele Tšehhis ajavahemikul 2030–2050 või on see mõju väga väike, arvestades et ühendatud süsteemidega piirkonna turuhind põhineb valdaval osal tundidest arvatavasti väljaspool Tšehhit toodetava elektrienergia hinnal. Nagu on täpsemalt kirjeldatud joonealuses märkuses nr 139, on Tšehhi elektrisüsteemil iseäranis hea ühendus naaberriikide elektrisüsteemidega, mis seega saavad oluliselt mõjutada hindade kujunemist Tšehhi turul. See on kooskõlas Oxera aruandega, kus hinnati Tšehhi elektriturul hinnamäärajaks olevat tehnoloogiat ajavahemikul 2030–2050 ning järeldati, et käesolev projekt on hinnavõtja rollis, kuna hinna määravad suurel enamikul tundidest välised elektritootjad ning ülejäänud tundidel peamiselt Tšehhi gaasi- ja ligniidiküttel töötavad elektrijaamad. Mida rohkem taastuvenergiat võrku suunatakse, seda rohkem suureneb ka nullhinnaga tundide osakaal, mis 2050. aastaks on eeldatavalt 16 %.

(552) Komisjon märgib, et need järeldused on kooskõlas Teadusuuringute Ühiskeskuse tehtud analüüsi ([233]) järeldustega, mille kohaselt olid Tšehhi elektrituru hinnad 2022. aastal geograafilise asukoha ja suure süsteemidevahelise ühendamise võimsuse tõttu suuresti sõltuvad naaberriikide turudünaamikast; sellest annab tunnistust fakt, et välised elektritootjad määrasid Tšehhis hinna üle 90 %-l tundidest, mis on üks kõrgemaid osakaalusid ELis. Tšehhi elektrihindu mõjutab suuresti naaberriigi Saksamaa turg, millel on tänu suurusele ja taastuvenergia tootmise kasvule üha suurem mõju kaubanduspartnerite hinnasuundumustele. Kuna Saksamaa elektrikaubandus naaberriikidega toimub üha suuremates mahtudes, on nende elektrihinnad järjest rohkem ajendatud kõikumistest Saksamaal ([234]) Õigupoolest olid Tšehhi järgmise päeva turu tunnihinnad ajavahemikul 2021–2023 peaaegu identsed (st lahknevus alla 1 %) 48 %-l tundidest ([235]). Teadusuuringute Ühiskeskuse analüüsi kohaselt püsib see suundumus 2030. aastani, mil Tšehhis on eeldatavalt 80 %-l tundidest hinnamäärajad välised elektritootjad. 2030. aastal on Tšehhi turul hinnamäärajaks arvatavalt maagaas (50 %-l ajast), millele järgnevad ligniit, nafta, taastuvenergia ja tuumaenergia.

([233]) „The Merit Order and Price-Setting Dynamics in European Electricity Markets“, kättesaadav aadressil https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC134300.
([234]) BloombergNEF: „EU Power Weekly: Identifying Europe's 'Macrogrids'“, 10. veebruar 2020.
([235]) ENTSO-E Transparency Platform.

(553) Neljandaks märgib Tšehhi, et elektrituru tulemused võivad tunniste arveldusperioodide lõikes märkimisväärselt erineda ning et elektritootmisega seotud üldised turuosad ei anna täit ülevaadet turuvõimust. Tšehhi arvamuse kohaselt saab näiteks jääktarnevõimsuse indeksi ([236]) alusel hinnata elektritootja võimet tegutseda konkurentidest sõltumatult, kuna sellega mõõdetakse, mil määral peab tootja katma jääknõudlust. Nagu nähtub Oxera aruandest, võib eeldada, et ČEZi kriitilisus jääktarnevõimsuse indeksi alusel väheneb ajavahemikul 2030–2050 märkimisväärselt. Kuigi ČEZi võimsus on 2030. aastal kriitilise tähtsusega peaaegu kõigil tundidel, siis 2050. aastaks langeb nende tundide osakaal, mil ČEZi võimsus on kriitiline, arvatavalt alla 10 %. Tasub märkida, et käesoleva projekti elluviimine mõjutab seda suundumust vaid vähesel määral, arvestades, et ČEZi kriitilisus suureneb tänu projektile vaid 14 % võrra ning 2050. aastaks kaob see mõju üldse. Komisjon märgib, et hindadega manipuleerimise tõenäosus suureneb siis, kui ČEZil on turgu valitsev seisund. Arvestades et tema turuosa konkreetsel asjaomasel turul on üldiselt üle 50 %, on ta eeldatavalt turgu valitsevas seisundis, pidades silmas, et äärmiselt suured turuosad iseenesest on tõendiks turgu valitseva seisundi olemasolust, välja arvatud erandlikel asjaoludel ([237]). Samal ajal on turuosad turgu valitseva seisundi hindamisel vaid lähtepunktiks ning arvesse tuleb võtta muid aspekte ([238]). Komisjon märgib, et käesolevas kontekstis ČEZi turuosa elektritootmises aegamööda väheneb, kusjuures 2040. aastal väheneb see märkimisväärselt ning on 2050. aastaks igal juhul alla 45 %. Peale selle ei ole komisjon leidnud tõendeid selle kohta, et andmed ČEZi kriitilisuse suundumuste kohta ei ole täpsed ega usutavad. Eeskätt osutati kolmandate isikute märkustes sellele, et käesolev projekt võib tekitada turumoonutusi vaid väga piiratud ulatuses.

(554) Viiendaks osutas Tšehhi Oxera aruande järeldustele, mille kohaselt on EDU II-l teatav väike mõju, sest see langetab Tšehhi turul ajavahemikul 2040–2050 elektrihinda ligikaudu 2 euro võrra MWh kohta.

(555) Kokkuvõtteks märgib komisjon eespool esitatud argumente silmas pidades, et võimsuse võimaliku kinnipidamisega seotud konkurentsimoonutused piirduvad miinimumiga. Peale selle järeldab komisjon, et meetme praeguses kavandamisetapis on võimalikud turulikviidsusriskid väikesed ning mõju hindadele, investeeringutele ja piiriülestele voogudele minimaalne.

8.3.3.6.4. Eriotstarbelise üksuse roll turul

(556) Algatamisotsuses järeldas komisjon esialgu, et eriotstarbelise üksuse ülesehitus (selle tolleaegsel kujul) on üldiselt sobiv, et hajutada võimalikke konkurentsiga seotud kahtlusi. Sellegipoolest oli kõnealuse struktuuri mõju turule ja eeskätt eriotstarbelise üksuse rolli mõju keeruline hinnata, võttes arvesse, et Tšehhi teeb käesoleva projekti ülesehituses pidevalt muudatusi, mistõttu ei ole teave veel piisavalt täielik. Sel põhjusel tõstatas komisjon kahtlusi mõju kohta, mida eriotstarbeline üksus turule avaldab.

(557) Tšehhi on algatamisotsuse alusel mitmes teabedokumendis täiendavalt kirjeldanud eriotstarbelise üksuse rolli Tšehhi turul (vt põhjendused 273–278 eespool).

(558) Neid dokumente arvesse võttes järeldab komisjon, et Tšehhi on piisaval määral selgitanud fakte, mille tõttu komisjon algatamisotsuses kõnealused kahtlused tõstatas, ning esitanud sel otstarbel ka täiendavaid selgitusi. See järeldus põhineb alljärgnevatel kaalutlustel.

([236]) Jääktarnevõimsuse indeksi arvutamiseks lahutatakse saadaolevast koguvõimsusest ettevõtte võimsus ning vastus jagatakse jääknõudlusega.

([237]) Kohtuotsus, 3. juuli 1991, AKZO Chemie BV *vs.* Euroopa Ühenduste Komisjon, C-62/86, ECLI:EU:C:1991:286, punkt 60.

([238]) Kohtuotsus, 13. veebruar 1979, Hoffmann-La Roche jt *vs.* komisjon, 85/76, ECLI:EU:C:1979:36, punktid 39–41.

(559) Esiteks väljendas komisjon kahtlust eriotstarbelise üksuse autonoomia suhtes, eeskätt selle suhtes, kas see saaks piisaval määral tegutseda maksimaalset kasumit taotleva eraõigusliku üksusena. Sel eesmärgil on oluline, et eriotstarbeline üksus ja EDU II ei saaks omavahel koordineerida ühelt poolt tuumaelektrijaama käitamist ega teisalt ka toodetava elektrienergiaga kauplemist. Kuigi ČEZ on EDU II ainuaktsionär (vt punkt 3.2.1 eespool), kuuluvad kõik eriotstarbelise üksuse aktsiad Tšehhile ning seega ei ole ČEZil võimalust tegevust koordineerida. Kuna aga Tšehhil on kontrollosalus nii ČEZis (vt põhjendus 32) kui ka eriotstarbelises üksuses, on mõeldav, et Tšehhi ise koordineerib ühelt poolt tuumaelektrijaama käitamist ja teisalt eriotstarbelise üksuse kauplemistegevust, et ČEZi kasumit maksimeerida.

(560) Komisjon märgib, et eriotstarbelise üksuse juhtimisstruktuuri järgi on tema kauplemisstrateegiaga seotud otsuste tegemise protsess eraldatud EDU II omast; see tagab autonoomia ja vähendab lubamatu mõju riski. See on eriti oluline seepärast, et tänu sellele on ebatõenäoline, et Tšehhi kasutab ühelt poolt oma kontrollosalust ČEZis ja seega ka EDU II-s ning teisalt oma kontrolli eriotstarbelise üksuse üle selleks, et maksimeerida ČEZi kasumit, millest ta võib kaudselt osa saada tänu dividendimaksetele, ČEZi tootmisvõimsuse suurenemisele ning ka sellele, et eriotstarbelise üksuse abil luuakse samal ajal uus vertikaalne seos hulgi- ja jaemüügiturgudega. Komisjoni arvates tagatakse sel viisil, et eriotstarbelise üksuse toimimist ega kauplemisstrateegiat ei mõjuta ühe turuosalise (ČEZi) individuaalsed huvid ning et tema tegevus/kauplemisstrateegia on jätkuvalt kooskõlas laiema avaliku huviga (st eesmärk tagada energiavarustuskindlus ja taskukohased energiahinnad).

(561) Teiseks tekitas muret võimalus, et eriotstarbelise üksuse struktuur moonutab turusignaale, eeskätt seoses elektrijaama dispetšerjuhtimisega. Läbivaadatud ostulepingu kohaselt ei ole eriotstarbelisel üksusel aga mingit voli EDU II täieliku kontrolli all oleva elektrijaama dispetšerjuhtimisega seotud otsustes. Nagu on järeldatud alapunktis 8.3.3.5.1.2, tagab tasustamisvalem EDU II-le piisavad stiimulid, et elektriturul tõhusalt tegutseda, ning piirab turuhinnasignaalide või eelisjärjekorra moonutusi.

(562) Peale selle märgib komisjon, et Tšehhi viidatud Oxera analüüsi ([239]) kohaselt ei mõjuta tuumaelektrijaama kasutuselevõtmine oluliselt elektri hulgimüügihindu ega ČEZi turupositsiooni. Asjaolu, et tuumaelektrijaam ei mõjuta märkimisväärselt elektri hulgimüügihindu, kinnitab taas kord, et eriotstarbelise üksuse tegevus ja elektrijaama kasutuselevõtmine ei moonuta turu dünaamikat ega anna konkreetsetele turuosalistele eelist.

(563) Kolmandaks tekitas märkimisväärset muret ebakindlus seoses sellega, kuidas eriotstarbeline üksus elektrienergiat müüks, eriti tööstustarbijatele. Seepeale märkis Tšehhi, et eriotstarbeline üksus müüb vähemalt 70 % EDU II toodetavast elektrienergiast elektribörsidel (vt põhjendus 112 eespool) ja ülejäänud osa enampakkumiste teel, mille suhtes kohaldatakse tingimusi konkurentsimoonutuste vältimiseks elektriturul (-turgudel) (vt põhjendus 113 eespool).

(564) Tšehhi selgitas, et edasisteks tuumaenergia enampakkumisteks on kavandatud järgmised parameetrid: hinnanguliselt 1–10 MW suurused partiid, enampakkumise lepingute kehtivusaeg üks aasta, kolmveerand aastat või vähem. Enampakkumistel kujuneb hind vastavalt tehtud pakkumustele (*pay-as-bid*) ning eelnevalt määratakse kindlaks miinimumhind, mis kuulutatakse välja mitte varem kui üks-kaks päeva enne pakkumuste esitamise sulgemisaega. Samuti korraldatakse enampakkumisi kas kord kvartalis või kord aastas ning kehtestatakse läbipaistvad eeskirjad, mille kohaselt kuulutatakse enampakkumine välja 30 päeva enne enampakkumise algust. Peale selle ei kesta enampakkumised üle seitsme kalendripäeva ning tulemused kuulutakse välja järgneval nädalal. See kehtib nii ostulepingu kehtivusajal kui ka pärast selle lõppu korraldatavate enampakkumiste suhtes. Need kavandatavad tingimused tagavad piisava kindluse selle suhtes, et enampakkumised korraldatakse ka tegelikkuses mittediskrimineerival viisil, nii et piisavalt paljudel turuosalistel on võimalik läbipaistval viisil pakkumusi esitada.

([239]) Vt Oxera aruanne.

(565) Erandlikel asjaoludel on EDU II-l õigus müüa elektrienergiat otse hulgimüügiturul. See kehtib aga üksnes juhul, kui eriotstarbeline üksus ei täida oma väljaostukohustust ostulepingu alusel. Nendel asjaoludel töötab elektrijaam edasi ja elektrienergia tuleb viia turule. Seega tundub mõistlik, et EDU II peaks olema varuvõimalus müüa elektrienergiat otse. Samal ajal ei tohiks EDU II-l seetõttu olla võimalust hoiduda kõrvale kõigist piirangutest, mis on kehtestatud elektrienergia mittediskrimineeriva müügi tagamiseks. Komisjon märgib, et Tšehhi on võtnud kohustuse, et sel juhul müüb EDU II kogu toodetud elektrienergia hetketurul hinnavõtjana. Sellises olukorras ei saa EDU II valida konkreetset ostjat (sest müük toimub elektribörsil anonüümselt) ega kindlaks määrata müügihinda ega -tingimusi (kuna standardtooteid müüakse börsil piirhinnaga). See on seotud ka lahendust vajava põhiprobleemiga – kui eriotstarbeline üksus ei osta toodetud elektrienergiat välja, tuleb leida kiire lahendus elektrijaama toodangust vabanemiseks. Sel juhul tagab kiire ja usaldusväärse lahenduse hetketuru kasutamine hinnavõtjana. Neid kohustusi arvesse võttes leiab komisjon, et EDU II varuvõimalus müüa elektrienergiat erandjuhtudel otse ei põhjusta konkurentsi seisukohast lisaprobleeme.

(566) Isegi erandjuhtudel, kui asjaomaste börside likviidsus märkimisväärselt väheneb, jääksid need kauplemistingimused samaks ning eriotstarbeline üksus võib üksnes ajutiselt muuta vahekorda, milles ta elektrienergiat kauplemisplatvormidele jaotab. Täpsemalt saab sellistel juhtudel 50 % toodetud elektrienergiast müüa elektribörsidel ja 50 % enampakkumistel (vt põhjendused 117–118). Sedalaadi läbipaistev tegevus tagab võrdse juurdepääsu toodetud elektrienergiale ja tugevdab turu usaldusväärsust.

(567) Neljandaks kinnitas Tšehhi, et eriotstarbeline üksus ja ČEZ tegutsevad sõltumatult ning eraldiseisvate juhtimis- ja haldusstruktuuridega. Kui eriotstarbeline üksus kavatseb anda oma kauplemistegevuse üle allhankijale, tehakse seda mittediskrimineeriva hankemenetluse tulemusena, mis tagab, et ühelegi konkreetsele üksusele ei anta põhjendamatut eelist. Samal ajal ei tohi eriotstarbeline üksus anda elektrikaubanduse ülesandeid edasi ČEZi kontsernile ega ČEZi kontserni kuuluvatele üksustele (vt põhjendus 46). Selle kohustusega tagab Tšehhi, et ČEZ ei võta delegeerimise kaudu faktiliselt üle kontrolli EDU II toodangu müügi üle, mis kujutaks endast eriotstarbelise üksuse struktuuri mõjust kõrvalehoidumist.

(568) Komisjon märgib, et ČEZ teeb projekti toetaja ja EDU II ainuaktsionärina järelevalvet EDU II tegevuse üle. ČEZi otsene osalus piirdub sellega, et ta annab EDU II-le omakapitali ja võib talle osutada turutingimustel ühisteenuseid.

(569) Samuti märgib komisjon, et juhtimisstruktuuri kohaselt on ČEZ eraldiseisev riigiabi saajast EDU II-st (tuumaelektrijaama arendaja, omaniku ja käitajana). EDU II on eraldiseisev juriidiline isik, kellel on oma nõukogu ja juhatus, mille liikmetel on usaldussuhtest tulenevad kohustused EDU II ees. EDU II finants- ja tegevjuhtimine on sõltumatu ning selle suhtes kohaldatakse regulatiivset kontrolli. EDU II määrab kindlaks eraldi aruandlusstruktuuri teabevahetuseks emaettevõtja ČEZiga. Juhtimisstruktuuriga tagatakse EDU II täielik sõltumatus ČEZist, arvestades, et ČEZil tegelikult puuduvad võimalused EDU II igapäevasesse tegevusse sekkumiseks. EDU II tegutseb vastavalt oma tegevusstrateegiale ja tasustamisvalemist tulenevatele stiimulitele. Komisjon järeldab, et eriotstarbelise üksuse, EDU II ja ČEZi seoste kohta täiendavate selgituste esitamisega on Tšehhi piisavalt täpsustanud fakte, mille alusel komisjon vastavad kahtlused algatamisotsuses tõstatas.

(570) Komisjon tunnistas, et eriotstarbelise kauplemistegevuse üleandmine allhanke korras võib tekitada lubamatut mõju. Selliseid riske vähendatakse aga märkimisväärselt sellega, et Tšehhi on lubanud korraldada võimaliku allhankija (v.a ČEZ) leidmiseks avatud ja mittediskrimineeriva menetluse ning et lepingusätete kohaselt vastutab kauplemisstrateegia eest igal juhul eriotstarbeline üksus.

(571) Eespool esitatut arvesse võttes järeldab komisjon, et Tšehhi on esialgu tõstatatud küsimused asjakohaselt lahendanud. Kirjeldatud meetmed ja kehtestatud kaitsemeetmed tagavad turu toimimise ja piisava konkurentsi turul. Seepärast ei ole komisjonil enam küsimusi selle kohta, millist mõju avaldab kavandatava eriotstarbelise üksuse roll turule.

8.3.3.6.5. Järeldus konkurentsile ja kaubandusele avalduva põhjendamatu negatiivse mõju kohta

(572) Komisjon järeldab, et eespool alapunktides 8.3.3.6.1, 8.3.3.6.2, 8.3.3.6.3, 8.3.3.6.4 esitatud kaalutlusi ning Tšehhi väljapakutud kohustusi arvesse võttes on konkurentsimoonutuste võimalikkus üldkokkuvõttes piiratud.

8.3.4. *Abi positiivse mõju ning konkurentsile ja kaubandusele avalduva negatiivse mõju võrdlev kaalumine*

(573) Pärast käesoleva otsuse punktis 8.3.2 kirjeldatud hoolikat hindamist tunnistab komisjon, et meetmepaketi eesmärk on soodustada investeeringuid tuumaenergiasse ning et seepärast soodustab see teatud majandustegevuse – st tuumaenergiaallikatest elektrienergia tootmine – arengut ning aitab seejuures tagada elektrivarustuskindlust.

(574) Samuti märgib komisjon, et võttes arvesse kohustust rakendada tuumaenergiasektori majandustegevusega seotud tehnilisi sõelumiskriteeriumeid, mis on sätestatud ELi taksonoomiamääruses, saab kõnealust tegevust käsitada selle määruse alusel keskkonnakestliku investeeringuna.

(575) Komisjon tõdeb, et ilma abita (mis hõlmab kõiki kolme meedet, mis moodustavad abipaketi) ei oleks investeeringut eeldatavalt võimalik teha. Seepärast on abi vajalik kõnealuse majandustegevuse arenguks.

(576) Komisjoni järelduse kohaselt on lühema (40-aastase) kehtivusajaga ostuleping, tagasimakstav rahaline abi ja seadusemuudatustevastane kaitsemehhanism, mida on kirjeldatud teatatud meetmetes, asjakohased vahendid. Ametliku uurimise käigus ei saadud tõendeid selle kohta, et muud meetmed oleksid olnud sama tõhusad, kuid vähem moonutavad.

(577) Abi antakse proportsionaalsel viisil, arvestades et abisaaja ei teeni lisakasumit, välja arvatud sellises ulatuses, mis on hädavajalik tuumaelektrijaama majandusliku toimimise ja elujõulisuse tagamiseks. Ostulepingu lühema kehtivusajaga tagatakse, et pärast investeerimiskulu tagasimaksmist on elektrijaam täielikult avatud hinnariskidele.

(578) Eeskätt märgib komisjon, et ka ostulepingu kehtivusajal tagatakse tasustamisvalemiga EDU II-le tugevad stiimulid, et käitada elektrijaama tõhusalt ja kasutada olemasolevat paindlikku võimekust turuhindadele reageerimiseks.

(579) Finantsmudeli selgelt kindlaksmääratud sisendväärtuste korrapärase läbivaatamisega, mis võimaldab üles- ja allapoole korrigeerimist, tagatakse, et praegune märkimisväärne ebakindlus investeerimis- ja tegevuskulude osas ei põhjusta ülemäärase hüvitise maksmist abisaajale. Samuti tagatakse tulude jagamise mehhanismi kohaldamisega, et EDU II-l säilib stiimul tegutseda nii tõhusalt kui võimalik ning et samal ajal saab riik osa omakapitali tulususe kasvust; sel viisil piiratakse ülemäärast hüvitamist juhul, kui kulude või tuludega seotud suundumused osutuvad oodatust paremaks.

(580) Omakapitali sihttulusus [9–11] % on käesoleva projekti riski suhtes proportsionaalne, võttes nõuetekohaselt arvesse asjaolu, et abimeetmetega maandatakse riske.

(581) Komisjon märgib samuti, et ČEZil ei ole kontrolli eriotstarbelise üksuse kauplemistegevuse üle ning et tema suhtes kehtivad teatavad piirangud, mis vähendavad stiimulit ja võimet kuritarvitada meetme tulemusena tugevnevat turupositsiooni. Turuvõimu kasutamisele seab täiendavaid piiranguid see, et Tšehhi süsteem on suuresti ühendatud teiste riikide süsteemidega. Peale selle märgib komisjon, et kauplemisega seotud kohustustega tagatakse, et eriotstarbeline üksus ja seejärel ČEZ müüvad elektrienergiat jätkuvalt mittediskrimineerivatel tingimustel kõigile turuosalistele; see võib aidata suurendada likviidsust elektrienergia lühiajalisel hulgimüügiturul ning soodustada konkurentsi jaemüügiturul.

(582) Komisjon järeldab, et üldkokkuvõttes on võimalikud konkurentsimoonutused eespool punktis 8.3.3 kirjeldatud kaalutluste põhjal piiratud, võttes arvesse Tšehhi ametiasutuste ja abisaaja väljapakutud kohustusi.

(583) Pärast väljapakutud kohustuste põhjalikku kaalumist ja nende arvessevõtmist jõudis komisjon järeldusele, et meetmest tulenevad konkurentsimoonutused jäävad minimaalseks ning neid tasakaalustab meetme positiivne mõju.

8.3.5. *Järeldus abi kokkusobivuse kohta siseturuga*

(584) Tehtud hindamise tulemuste põhjal ja võttes arvesse juhtumi konkreetseid asjaolusid, leiab komisjon, et Tšehhi ametiasutuste teatatud ja hilisemas etapis muudetud meetmete pakett, sealhulgas võetud kohustused, on ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 3 punkti c alusel siseturuga kokkusobiv.

9. **JÄRELDUS**

(585) Muudetud meede on ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 3 punkti c alusel siseturuga kokkusobiv.

(586) Komisjon märgib, et talle on hindamiseks esitatud ostulepingu, investorilepingu ja tagasimakstava rahalise abi esialgsed tingimused, milles Tšehhi Vabariik, ČEZ ja EDU II on seni kokku leppinud. Tšehhi ametiasutused lubavad, et ülejäänud tingimused ja ka lõplikud finantsdokumendid sisaldavad standardklausleid, mida iga investor samalaadse projekti puhul nõuaks (vt põhjendus 194). Kuna komisjonil ei olnud võimalust lõplikke dokumente kontrollida, peavad Tšehhi ametiasutused komisjonile teatama, kui käesolevas otsuses käsitletud meedet muudetakse,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA OTSUSE:

Artikkel 1

Abi, mida Tšehhi kavatseb anda uue tuumaelektrijaama ehitamiseks ja käitamiseks Dukovanys, on kokkusobiv siseturuga.

Artikkel 2

Käesolev otsus on adresseeritud Tšehhi Vabariigile.

Brüssel, 30. aprill 2024

Komisjoni nimel
juhtiv asepresident
Margrethe VESTAGER

LISA

Finantsmudeli sisendid, mida võidakse muuta

Pärast inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste pakkumismenetlust

Sisend	Sisendi kirjeldus	Leht	Rida	Ajakohastuse põhjendus
Arendusetapi 2. faasi kestus	Projekti arendusetapi 2. faasi kestus	Inp_C	43	Ajakohastatakse, et võtta arvesse inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja valikumenetluse tulemust. Täpne ajastus kinnitatakse vastavalt inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste pakkumismenetluses edukaks osutuvale pakkumusele.
Ehitusperioodi kestus	Projekti ehitusperioodi kestus	Inp_C	47	Ajakohastatakse, et võtta arvesse inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja valikumenetluse tulemust. Täpne ajastus kinnitatakse vastavalt inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste pakkumismenetluses edukaks osutuvale pakkumusele.
Täieliku käitamise periood	Projekti täieliku käitamise perioodi kestus (v.a katseline käitamine)	Inp_C	51	Ajakohastatakse, et võtta arvesse inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja valikumenetluse tulemust. Täpne ajastus kinnitatakse vastavalt inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste pakkumismenetluses edukaks osutuvale pakkumusele.
Baasjuhtumi investeeringukulud – arendusetapi 2. faas	Projekti arendusetapi 2. faasi kulud	Inp_C	59	Ajakohastatakse, et võtta arvesse inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja valikumenetluse tulemust. Kulud kinnitatakse vastavalt inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste pakkumismenetluses edukaks osutuvale pakkumusele.
Baasjuhtumi investeeringukulud – ehitusetapp	Projekti ehitusperioodi kulud	Inp_C	60	Ajakohastatakse, et võtta arvesse inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja valikumenetluse tulemust. Kulud kinnitatakse vastavalt inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste pakkumismenetluses edukaks osutuvale pakkumusele.
Elektrijaama koguvõimsus	Elektrijaama koguvõimsus (k.a oma tarbeks kasutatav võimsus)	Inp_C	112	Ajakohastatakse, et võtta arvesse inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja valikumenetluse tulemust. Parameeter sõltub elektrijaama tehnilisest kirjeldusest ning see kinnitatakse vastavalt inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste menetluses edukaks osutuvale pakkumusele.
Omatarbimine	Elektrijaama käitamiseks vajalik tarbimiskogus	Inp_C	113	Ajakohastatakse, et võtta arvesse inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja valikumenetluse tulemust. Parameeter sõltub elektrijaama tehnilisest kirjeldusest ning see kinnitatakse vastavalt inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste menetluses edukaks osutuvale pakkumusele.

Sisend	Sisendi kirjeldus	Leht	Rida	Ajakohastuse põhjendus
Valmidus katseperioodil	Elektrijaama valmidus katseperioodil	Inp_C	132	Ajakohastatakse, et võtta arvesse inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja valikumenetluse tulemust. Parameeter sõltub elektrijaama tehnilisest kirjeldusest ning see kinnitatakse vastavalt inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste menetluses edukaks osutuvale pakkumusele.
Valmidus pärast katseperioodi	Elektrijaama valmidus täielikul käitamisel	Inp_C	135, 138	Ajakohastatakse, et võtta arvesse inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja valikumenetluse tulemust. Parameeter sõltub elektrijaama tehnilisest kirjeldusest ning see kinnitatakse vastavalt inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste menetluses edukaks osutuvale pakkumusele.
Arendusetapi 2. faasi investeeringukulud	Kulutused projekti arendusetapi 2. faasis	Inp_V	43–48 (valitakse: Inp_C 65)	Ajakohastatakse, et võtta arvesse inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja valikumenetluse tulemust. Kulud ja täpne ajastus kinnitatakse vastavalt inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste valikumenetluses edukaks osutuvale pakkumusele.
Ehitusetapi investeeringukulud	Kulutused ehitusetapis	Inp_V	53–61 (valitakse: Inp_C 66)	Ajakohastatakse, et võtta arvesse inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja valikumenetluse tulemust. Kulud ja täpne ajastus kinnitatakse vastavalt inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste valikumenetluses edukaks osutuvale pakkumusele.
Valmidusega seotud eeldused	Elektrijaama valmiduse aastaprofiil	Inp_V	70–82 (valitakse: Inp_C 138)	Ajakohastatakse, et võtta arvesse inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja valikumenetluse tulemust. Valmiduse eeldusi mõjutavad parameetrid sõltuvad elektrijaama tehnilisest kirjeldusest ning need kinnitatakse vastavalt inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste pakkumismenetluses edukaks osutuvale pakkumusele. Ajakohastamisega aga ei vähendata finantsmudeli 15. märtsi 2024. aasta versioonis esitatud eeldatavat valmidusmäära, mis põhineb elektrijaama projektidel vastavalt kergeveereaktoriga tuumaelektrijaamadele esitatavatele Euroopa kommunaalteenuste miinimumnõuetele.
Muutuvkulud	Kulud, mis sõltuvad suuresti elektrijaama toodangust (nt kütus, muude kui radioaktiivsete jäätmete kõrvaldamine, dekomisjoneerimisega seotud eraldised)	Inp_V	143–220 (valitakse: Inp_C 226)	Ajakohastatakse, et võtta arvesse inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja valikumenetluse tulemust. Kulud kinnitatakse vastavalt inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste menetluses edukaks osutuvale pakkumusele.
Püsikulud	Kulud, mis tekivad olenemata elektrijaama toodangust (nt palgad, kontoritarbed, turvateenus)	Inp_V	237–279 (valitakse: Inp_C 225)	Ajakohastatakse, et võtta arvesse inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja valikumenetluse tulemust. Kulud kinnitatakse vastavalt inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste menetluses edukaks osutuvale pakkumusele.

Sisend	Sisendi kirjeldus	Leht	Rida	Ajakohastuse põhjendus
Olelusringi kulud	Tuumaelektrijaama komponentide asendamise ja suurema remondiga seotud kulud	Inp_V	286–295 (valitakse: Inp_C 227)	Ajakohastatakse, et võtta arvesse inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja valikumenetluse tulemust. Kulud kinnitatakse vastavalt inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste menetluses edukaks osutuvale pakkumusele.
Tegevuskulud	Tasustamisvalemis kasutatava parameetri c väärtuste profiil.	Inp_V	502–506	Ajakohastatakse, et võtta arvesse inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja valikumenetluse tulemust. Kulud kinnitatakse vastavalt inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste menetluses edukaks osutuvale pakkumusele.
Koormuse järgimisest tulenevad lisakulud	Muudes kuluartiklites kajastamata kulud, mis tekivad elektrijaama koormuse järgimise tegevuse tõttu	Inp_V	300–304 (valitakse: Inp_C 228)	Vastavalt inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste menetluse tulemusele (kulud määratakse kindlaks vastavalt pakkuja tehnilisele kirjeldusele)
Algne võlg – fikseeritud/ujuv intressimäär	Määrab ära, kas tagasimakstava rahalise abi intressimäär on fikseeritud või ujuv	Inp_C	337	Ajakohastatakse, et võtta arvesse tagasimakstava rahalise abi tingimusi.
Algne võlg – intressimäär – määr käitamise ajal	Tagasimakstava rahalise abi laenukapitali kulukuse määr käitamise ajal	Inp_C	346–356	Ajakohastatakse, et võtta arvesse tagasimakstava rahalise abi tingimusi.
Algne võlg – tasud	Tagasimakstava rahalise abi tagamisega seotud tasud	Inp_C	359–361	Ajakohastatakse, et võtta arvesse tagasimakstava rahalise abi tingimusi.
Valmisolekulaenu tagasimaksmise viis	Võimaliku valmisolekulaenu põhisumma tagasimaksmise viis	Inp_C	376	Ajakohastatakse, et võtta arvesse tagasimakstava rahalise abi tingimusi.

Sisend	Sisendi kirjeldus	Leht	Rida	Ajakohastuse põhjendus
Valmisolekulaen – fikseeritud/ujuv intressimäär	Määrab ära, kas valmisoleku-laenu intressimäär on fikseeritud või ujuv	Inp_C	380	Ajakohastatakse, et võtta arvesse tagasimakstava rahalise abi tingimusi.
Valmisolekulaen – intressimäär – määr käitamise ajal	Valmisoleku-laenu laenukapitali kulukuse määr ehituse ajal	Inp_C	389–399	Ajakohastatakse, et võtta arvesse tagasimakstava rahalise abi tingimusi.
Valmisolekulaen – tasud	Valmisoleku-laenu tagamisega seotud tasud	Inp_C	402–404	Ajakohastatakse, et võtta arvesse tagasimakstava rahalise abi tingimusi.
Kütusekuludega seotud amortisatsioon	Kütusekuludega seotud amortisatsiooni kestus	Inp_C	230	Ajakohastatakse, et võtta arvesse inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja valikumenetluse tulemust. Parameeter sõltub elektrijaama tehnilisest kirjeldusest ning see kinnitatakse vastavalt inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste menetluses edukaks osutuvale pakkumusele.
Olelusringi kuludega seotud amortisatsioon	Olelusringi kuludega seotud amortisatsiooni kestus	Inp_C	233	Ajakohastatakse, et võtta arvesse inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja valikumenetluse tulemust. Parameeter sõltub elektrijaama tehnilisest kirjeldusest ning see kinnitatakse vastavalt inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste menetluses edukaks osutuvale pakkumusele.
Käibevälde	Elektritootmisest maksmiseni kuluv aeg päevades	Inp_C	251–253	Ajakohastatakse, et võtta arvesse inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja valikumenetluse tulemust (maksetingimused inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja ja eriotstarbelise üksusega). Praegust mudeli eeldust võidakse ajakohastada, et viia see vastavusse tagasimakstava rahalise abi kasutusse võtmise ja tagasimaksmise tingimustega ning inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste lepingu asjaomaste sätetega.
Aktiivne võlapõhise rahastamise periood	Tagasimakstava rahalise abi esmakordne kasutusse võtmine	Inp_C	276	Ajakohastatakse, et võtta arvesse inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja valikumenetluse tulemust. Täpne ajastus sõltub arendusetapi 2. faasi algusest ning see kinnitatakse vastavalt inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste pakkumismenetluses edukaks osutuvale pakkumusele.
Dividendipiirangud vastavalt jaotamata kasumile	Määrab ära, kas dividendide maksmine on piiratud vastavalt jaotamata kasumile	Inp_C	455	Ajakohastatakse, et võtta arvesse inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja valikumenetluse tulemust. Inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste pakkumismenetluse tulemusena selguvad ehituskulud ja seega võla summa ning lõplik rahastamisstruktuur. Samuti võib seda sisendit mõjutada omakapitali vorm.

Sisend	Sisendi kirjeldus	Leht	Rida	Ajakohastuse põhjendus
Võrdluskoguse (k) profiil	Tasustamisvalemis kasutatava parameetri k väärtuste profiil	Inp_V	473–485 (valitakse: Inp_C 185)	Ajakohastatakse, et võtta arvesse inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja valikumenetluse tulemust. Parameeter sõltub elektrijaama tehnilisest kirjeldusest ning see kinnitatakse vastavalt inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste menetluses edukaks osutuvale pakkumusele.
Alfaparameetri profiil	Tasustamisvalemis kasutatava alfaparameetri väärtuste profiil	Inp_V	489–493 (valitakse: Inp_C 187)	Ajakohastatakse, et võtta arvesse inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja valikumenetluse tulemust. Parameeter sõltub elektrijaama tehnilisest kirjeldusest ja tegevuskuludest ning see kinnitatakse vastavalt inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste menetluses edukaks osutuvale pakkumusele.
Koormuse järgimisega seotud eeldused – üle võetud tulude mudelist – protsentuaalne osakaal tuludest	Tuludele avaldatav mõju, mis kajastab koormuse järgimisest saadavat kasu (modelleeritud tulude mudelis)	Inp_V	523–540 (valitakse: Inp_C 198)	Ajakohastatakse, et võtta arvesse inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja valikumenetluse tulemust. Koormuse järgimise valmiduse eeldusi mõjutavad parameetrid sõltuvad elektrijaama tehnilisest kirjeldusest ning need kinnitatakse vastavalt inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste pakkumismenetluses edukaks osutuvale pakkumusele. Ajakohastamisega aga ei vähendata finantsmudeli 15. märtsi 2024. aasta versioonis esitatud eeldatavat valmidusmäära, mis põhineb elektrijaama projektidel vastavalt kergeveereaktoriga tuumaelektrijaamadele esitatavatele Euroopa kommunaalteenuste miinimumnõuetele.
Koormuse järgimisega seotud eeldused – üle võetud tulude mudelist – protsentuaalne osakaal tegevuskuludest	Kuludele avaldatav mõju, mis kajastab koormuse järgimisest saadavat kasu (modelleeritud tulude mudelis)	Inp_V	536–542 (valitakse: Inp_C 199)	Ajakohastatakse, et võtta arvesse inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja valikumenetluse tulemust. Koormuse järgimise valmiduse eeldusi mõjutavad parameetrid sõltuvad elektrijaama tehnilisest kirjeldusest ning need kinnitatakse vastavalt inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste pakkumismenetluses edukaks osutuvale pakkumusele. Ajakohastamisega aga ei vähendata finantsmudeli 15. märtsi 2024. aasta versioonis esitatud eeldatavat valmidusmäära, mis põhineb elektrijaama projektidel vastavalt kergeveereaktoriga tuumaelektrijaamadele esitatavatele Euroopa kommunaalteenuste miinimumnõuetele.
Võlateeninduse kattekordaja (DSCR) sihtväärtus	Võlateeninduse kattekordaja sihtväärtus koguvõla teenindamiseks	Inp_C	297, 328–330	Selgub tagasimakstava rahalise abi tingimuste lõplikul kindlaksmääramisel ning inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste pakkumismenetluse lõpus (pakkumismenetluse tulemusena selguvad ehituskulud).
Laenu eluea kattekordaja (LLCR) sihtväärtus	Laenu eluea kattekordaja sihtväärtus koguvõla teenindamiseks	Inp_C	301	Selgub tagasimakstava rahalise abi tingimuste lõplikul kindlaksmääramisel ning inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste pakkumismenetluse lõpus (pakkumismenetluse tulemusena selguvad ehituskulud).

Sisend	Sisendi kirjeldus	Leht	Rida	Ajakohastuse põhjendus
Projekti eluea kattekordaja (PLCR) sihtväärtus	Projekti eluea kattekordaja sihtväärtus koguvõla teenindamiseks	Inp_C	304	Selgub tagasimakstava rahalise abi tingimuste lõplikul kindlaksmääramisel ning inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste pakkumismenetluse lõpus (pakkumismenetluse tulemusena selguvad ehituskulud).
Algne võlg – võla tähtaeg ja moratoorium	Tagasimakstava rahalise abi kogutähtaeg	Inp_C	311–312	Ajakohastatakse, et võtta arvesse inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja valikumenetluse tulemust, kuna investeerimiskulud ja tagasimakstava rahalise abi summa kinnitatakse edukaks osutuva pakkumuse alusel.
Algse võla tagasimaksmise viis	Tagasimakstava rahalise abi põhisumma tagasimaksmise profiil	Inp_C	329	Ajakohastatakse, et võtta arvesse inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja valikumenetluse tulemust, kuna investeerimiskulud ja tagasimakstava rahalise abi summa kinnitatakse edukaks osutuva pakkumuse alusel.
Hooldustööde reservikonto üksikasjad	Konto, mida kasutatakse teatavate prognoositavate hoolduskulude katmiseks kindlaksmääratud prognoosiperioodil	Inp_C	466–472	Ajakohastatakse, et võtta arvesse inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja valikumenetluse tulemust, kuna investeerimiskulud ja tagasimakstava rahalise abi summa kinnitatakse edukaks osutuva pakkumuse alusel.
Võla teenindamise reservikonto	Konto, mida kasutatakse teatavate prognoositavate laenu teenindamise kulude katmiseks kindlaksmääratud prognoosiperioodil	Inp_C	482–502	Ajakohastatakse, et võtta arvesse inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja valikumenetluse tulemust, kuna investeerimiskulud ja tagasimakstava rahalise abi summa kinnitatakse edukaks osutuva pakkumuse alusel.
Dekomisjoneerimise reservikonto üksikasjad	Konto prognoositavate dekomisjoneerimiskulude katmiseks	Inp_C	474–480	Ajakohastatakse, kui kulud suurenevad õiguspäraste põhjuste tõttu.
Dekomisjoneerimis-reserv	Dekomisjoneerimisreservi rahastamisvajaduse profiil	Inp_V	310–315 (valitakse: Inp_C 477)	Ajakohastatakse, kui kulud suurenevad õiguspäraste põhjuste tõttu.
Algse võla tagasimaksegraafiku rahavoopõhise kohandamise tegur	Tegur, mille põhjal kohandatakse tagasimakstava rahalise abi põhisumma tagasimaksmise graafikut vastavalt rahavoogudele	Inp_V	354–364 (valitakse: Inp_C 330)	Ajakohastatakse, et võtta arvesse inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja valikumenetluse tulemust, kuna investeerimiskulud ja tagasimakstava rahalise abi summa kinnitatakse edukaks osutuva pakkumuse alusel.

Sisend	Sisendi kirjeldus	Leht	Rida	Ajakohastuse põhjendus
Võla fikseeritud tagasimaksed	Võla põhisumma fikseeritud tagasimaksed aastas	Inp_V	378–388 (valitakse: Inp_C 335)	Ajakohastatakse, et võtta arvesse inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja valikumenetluse tulemust, kuna investeerimiskulud ja tagasimakstava rahalise abi summa kinnitatakse edukaks osutuva pakkumuse alusel.
Algse võla ujuv intress	Tagasimakstava rahalise abi laenukapitali kulukuse määra ujuva intressi profiil	Inp_V	390–397 (valitakse: Inp_C 340)	Ajakohastatakse, et võtta arvesse inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja valikumenetluse tulemust, kuna investeerimiskulud ja tagasimakstava rahalise abi summa kinnitatakse edukaks osutuva pakkumuse alusel.
Inflatsioonieeldused	Valitud indekseerimis-mehhanismidega seotud makromajandus-likud eeldused	Inp_V	15–24 (valitakse: Inp_C 245–245)	Ajakohastatakse, et arvutada investeeringukulude väärtus vastavalt üleöö-investeeringukulude sisenditele inseneri-, hanke- ja ehitusteenuste osutaja pakkumismenetluse tulemusena.
Käibemaksumäär	Projekti suhtes kohaldatava käibemaksu määr	Inp_C	548	Ajakohastatakse õigusaktide muudatuste korral, olenemata sellest, kas nendega kaasneb suurenemine või vähenemine võrreldes esialgsete eeldustega.
Käibemaksu kohaldatavus	Tulu- ja kuluartiklid, mille suhtes käibemaksu kohaldatakse	Inp_C	544–556	Ajakohastatakse õigusaktide muudatuste korral, olenemata sellest, kas nendega kaasneb suurenemine või vähenemine võrreldes esialgsete eeldustega.
Äriühingu tulumaks – maksimaalne lubatud intressikulu protsendina intressi-, maksu- ja amortisatsioonieel-sest kasumist	Maksustatava tulu arvutamiseks kasutatav maksimaalne lubatud intressikulu protsendina intressi-, maksu- ja amortisatsioo-nieelsest kasumist	Inp_C	562	Ajakohastatakse õigusaktide muudatuste korral, olenemata sellest, kas nendega kaasneb suurenemine või vähenemine võrreldes esialgsete eeldustega.
Äriühingu tulumaksu määr	Projekti suhtes kohaldatava äriühingu tulumaksu määr	Inp_C	576	Ajakohastatakse õigusaktide muudatuste korral, olenemata sellest, kas nendega kaasneb suurenemine või vähenemine võrreldes esialgsete eeldustega.
Kapitalipaigutuste mahaarvamise määr – üld- ja erimääraga kogum	Kapitalipaigu-tuste mahaarvamise määrad	Inp_C	581–583	Ajakohastatakse õigusaktide muudatuste korral, olenemata sellest, kas nendega kaasneb suurenemine või vähenemine võrreldes esialgsete eeldustega.

Sisend	Sisendi kirjeldus	Leht	Rida	Ajakohastuse põhjendus
Projektikulude maksustamine	Määrab ära konkreetsete kuluartiklitega seotud kapitalipaigutuste mahaarvamisega seotud maksuüksikasjad	Inp_C	587–589	Ajakohastatakse õigusaktide muudatuste korral, olenemata sellest, kas nendega kaasneb suurenemine või vähenemine võrreldes esialgsete eeldustega.
Arvestuslik amortisatsioon/ kulum	Arvestusliku amortisatsiooni/ kulumi teave eri varakategooriate lõikes	Inp_V	324–336	Ajakohastatakse õigusaktide muudatuste korral, olenemata sellest, kas nendega kaasneb suurenemine või vähenemine võrreldes esialgsete eeldustega.
Maksuamortisatsioon/-kulum	Maksuamortisatsiooni/-kulumi teave eri varakategooriate lõikes	Inp_V	338–350	Ajakohastatakse õigusaktide muudatuste korral, olenemata sellest, kas nendega kaasneb suurenemine või vähenemine võrreldes esialgsete eeldustega.

Ostulepingu kehtivusajal

Sisend	Sisendi kirjeldus	Leht	Rida	Ajakohastuse põhjendus
Muutuvkulud	Kulud, mis sõltuvad elektrijaama toodangust (nt kütus, muude kui radioaktiivsete jäätmete kõrvaldamine, dekomisjoneerimisega seotud eraldised)	Inp_V	143–220 (valitakse: Inp_C 226)	Muutuvkulusid ajakohastatakse, et kajastada õiguspärastel põhjustel tekkinud ülekulusid. Muutuvkulusid (c) ajakohastatakse korrapäraselt tasustamisvalemi läbivaatamisel.
Püsikulud	Kulud, mis tekivad olenemata elektrijaama toodangust (nt palgad, kontoritarbed, turvateenus)	Inp_V	237–279 (valitakse: Inp_C 225)	Ajakohastatakse, et kajastada õiguspärastel põhjustel tekkinud ülekulusid.

Sisend	Sisendi kirjeldus	Leht	Rida	Ajakohastuse põhjendus
Koormuse järgimisest tulenevad lisakulud	Muudes kuluartiklites kajastamata kulud, mis tekivad elektrijaama koormuse järgimise tegevuse tõttu	Inp_V	297–306 (valitakse: Inp_C 228)	Kui õiguspäraste põhjuste tõttu tekivad koormuse järgimisest tulenevad lisakulud, ajakohastatakse sellele vastavalt finantsmudeli sisendit „Koormuse järgimisest tulenevad lisakulud“. Koormuse järgimisest tulenevad lisakulud vaadatakse läbi ja neid ajakohastatakse ka ostulepingu kohase tasustamisvalemi korrapärasel läbivaatamisel.
Ülekuludega seotud investeeringukulud – arendusetapi 1. faas	Arendusetapi 1. faasis tekkivate võimalike ülekulude summa	Inp_C	70	Ajakohastatakse, et kajastada õiguspärastel põhjustel tekkinud ülekulusid.
Ülekuludega seotud investeeringukulud – 2. arendusetapp	Arendusetapi 2. faasis tekkivate võimalike ülekulude summa	Inp_C	71	Ajakohastatakse, et kajastada õiguspärastel põhjustel tekkinud ülekulusid.
Ülekuludega seotud investeeringukulud – ehitusetapp	Ehitusetapis tekkivate võimalike ülekulude summa	Inp_C	72	Ajakohastatakse, et kajastada õiguspärastel põhjustel tekkinud ülekulusid.
Õiguspärastel põhjustel tekkinud ülekulude osakaal	Õiguspäraste põhjustega seotud probleemidest tingitud ülekulude osakaal	Inp_C	77	Põhjendatud juhul, kui ülekulud tekivad õiguspäraste põhjuste tõttu. Ajakohastatakse, et kajastada õiguspärastel põhjustel tekkinud ülekulusid.
Ülekuludega seotud investeeringukulud – arendusetapi 1. faas	Arendusetapi 1. faasis tekkivate võimalike ülekulude profiil	Inp_V	415–420 (valitakse: Inp_C 83)	Ajakohastatakse, et kajastada õiguspärastel põhjustel tekkinud ülekulusid.

Sisend	Sisendi kirjeldus	Leht	Rida	Ajakohastuse põhjendus
Ülekuludega seotud investeeringukulud – 2. arendusetapp	Arendusetapi 2. faasis tekkivate võimalike ülekulude profiil	Inp_V	425–430 (valitakse: Inp_C 84)	Ajakohastatakse, et kajastada õiguspärastel põhjustel tekkinud ülekulusid.
Ülekuludega seotud investeeringukulud – ehitusetapp	Ehitusetapis tekkivate võimalike ülekulude profiil	Inp_V	435–440 (valitakse: Inp_C 85)	Põhjendatud juhul, kui ülekulud tekivad õiguspäraste põhjuste tõttu. Ajakohastatakse, et kajastada õiguspärastel põhjustel tekkinud ülekulusid.
Inflatsioonieeldused	Valitud indekseerimis-mehhanismidega seotud makromajandus-likud eeldused	Inp_V	15–24 (valitakse: Inp_C 245–245)	Ajakohastatakse, et võtta arvesse asjaomaste indeksite muutusi aja jooksul. Väärtuste ajakohastamist jälgib tööstus- ja kaubandusministeerium.
Käibemaksumäär	Projekti suhtes kohaldatava käibemaksu määr	Inp_C	548	Ajakohastatakse õigusaktide muudatuste korral, olenemata sellest, kas nendega kaasneb suurenemine või vähenemine võrreldes esialgsete eeldustega.
Käibemaksu kohaldatavus	Tulu- ja kuluartiklid, mille suhtes käibemaksu kohaldatakse	Inp_C	544–556	Ajakohastatakse õigusaktide muudatuste korral, olenemata sellest, kas nendega kaasneb suurenemine või vähenemine võrreldes esialgsete eeldustega.
Äriühingu tulumaks – maksimaalne lubatud intressikulu protsendina intressi-, maksu- ja amortisatsioonieel-sest kasumist	Maksustatava tulu arvutamiseks kasutatav maksimaalne lubatud intressikulu protsendina intressi-, maksu- ja amortisatsioo-nieelsest kasumist	Inp_C	562	Põhjendatud maksuõiguse muudatuste korral. Ajakohastatakse õigusaktide muudatuste korral, olenemata sellest, kas nendega kaasneb suurenemine või vähenemine võrreldes esialgsete eeldustega.

Sisend	Sisendi kirjeldus	Leht	Rida	Ajakohastuse põhjendus
Äriühingu tulumaksu määr	Projekti suhtes kohaldatava äriühingu tulumaksu määr	Inp_C	576	Ajakohastatakse õigusaktide muudatuste korral, olenemata sellest, kas nendega kaasneb suurenemine või vähenemine võrreldes esialgsete eeldustega.
Projektikulude maksustamine	Määrab ära konkreetsete kuluartiklitega seotud kapitalipaigutuste mahaarvamisega seotud maksuüksikasjad	Inp_C	587–589	Ajakohastatakse õigusaktide muudatuste korral, olenemata sellest, kas nendega kaasneb suurenemine või vähenemine võrreldes esialgsete eeldustega.
Võrdluskoguse (k) profiil	Tasustamisvalemis kasutatava parameetri k väärtuste profil	Inp_V	473–485 (valitakse: Inp_C 185)	Võrdluskogus määratakse kindlaks *ex ante* iga viie aasta järel. Näitaja k väärtus muutub ostulepingu kehtivusajal (korrapärasel läbivaatamisel) vastavalt elektrijaama eeldatavale toodangule igal aastal, olenevalt hooldustöödest ja koormuse järgimise mõju arvestamata. Seda parameetrit ajakohastatakse ka õiguspäraste põhjuste korral.
Alfaparameetri profiil	Tasustamisvalemis kasutatava alfaparameetri väärtuste profiil	Inp_V	489–493 (valitakse: Inp_C 187)	Alfaparameeter määratakse kindlaks *ex ante* iga viie aasta järel (nagu on osutatud põhjenduses 97). Alfaparameeter võrdub igal aastal näitajate f ja c jagatisega ning selle väärtust ajakohastatakse ostulepingu kehtivusajal iga kord, kui ajakohastatakse näitajat c.